BALINT VUJKOV

BUNJEVAČKE NARODNE PRIPOVITKE

Bunjevačke narodne pripovitke

KNJIGA PRVA

Skupio i obradio
BALINT VUJKOV

SUBOTICA — 1951

zkvh.org.rs

BIBLIOTECA CROATICA
br. 1263
ZKVH SUBOTICA

Izdavač: Novinsko izdavačko preduzeće
Hrvatska RIJEČ

Bogatašovo maslo

Stari ljudi su pripovidali kako je to kadgod bilo. Svita naritko, zemlja se nije baš zdravo radila, pa parloga dokle ti oko dovaća i di motikom udariš tamo je zemlja tvoja, dokle izoreš dotle ti je mrginj.

E, u to vrime pao u niku pustolinu jedan čovik, koji nije imo ni kuće ni kućišta, ni kučeta ni mačeta. Baš u to vrime je zapatio niku zardjanu motiku, a dosadilo mu već da vaća zvirenje i traži korenje, pa će on tamo očistiti sebi komadić zemlje. 'Oće da stvori sebi malo čovičanskog života. Paštrio se od zore do mraka pa se već prve godine vidilo, da je tu došo čovik koji se ne boji života. A kako se i ne bi vidilo, kad je zemlja odmorna pa jedva čeka da čestito rod'.

Čovik se obradovo što je za kratko vrime taki lip komad zemlje dotiro za rukom pa oma' počo čistiti drugi, al' sad već odmirio veći. I tog je on zasijo prije neg je i mislio, pa se nije ni sitio, a brazdu već vuče dalje. I tako iz godine u godinu sve više za'vaća i jedared je samo vidio, da poso ne može sam savladiti al' se ni u snu ne sića, da ni sebi više ne može zapovidati. Ušo vrag u njeg, pa što više ima sve lakumiji. Što ne može uzeti rukama on bi očima. S poslom ne može izaći na kraj, al' ne može ni stati. U njeg je sad i zemlje i marve da ni sam ne zna koliko, al' mu je život teži neg kad je živio ko tice nebeske. I počo on veniti. Suši se gore neg' da ga grize crv. I već je sebi uvrtio u glavu, da za njeg nema života, kad jedared naidje tudan jedna zdravo stara majka.

— Šta si se, sinko, snuždio ko zelena vrba kad vidim da imaš svega i na odmet?! — o'ma' ona zapita.

— E, šta me i pitate, majko, kad mi ni tako ne možete pomoći, — odma'nio on.

— Ta šta je to na svitu, čemu pomoći nema? Šta znaš, možda bi' ti baš ja mogla pomoći. Samo ti kaži.

BIBLIOTECA CROATICA
ZKVH SUBOTICA

zkvh.org.rs

— A velika je rana meni na srcu.

— Biće o'ma' lakša čim je kažeš, — majka lipo oko njega.

Postala ona zdravo ljubopitljiva i dotle ga je konabila dok nije kazo šta ga mori.

— E, majko, — potuži se on na kraju — kod mene nema druge nevolje, osim te da mi je kratak dan. Sad znate, pa možete viditi da smo zalud trošili riči, jel mi tu živ čovik ne može pomoći.

Tako on veli, al' se majka ne misli tako, već zapita:

— A šta misliš kako bi tebi bilo pomoći?

Kad je već počo prazan divan, misli čovik, nek' do kraja usta idju ko pusta, pa kaže:

— Kako? Ta jedino tako da sastavim dan i noć — da nad mojim dobrom sunce nikad ne zadje. Al' to ne može biti.

Majka se slatko nasmijala kad je to čula, pa veli:

— E, moj sinko, kad bi to bilo kako ti kažeš. Istina, to ne može biti svakom, a borme ni jednom zemaljskom čoviku, al' šta ćeš kazati na to, kad čuješ da sam ja glavom suncova mater?!

— Šta kažete?! — djipio onaj.,

— A šta veliš i na to, da je mene baš moj sin poslo do tebe. »Idjite, mater moja« — kazo mi — »vidite šta je taj siroma' čovik uvik taki tužan, da se već meni steščalo kad ga gledam po cili dan. Idjite, da vidite ne bi l' mu mogli pomoći?«

— Šta kažete? — zaintačio onaj.

— To, da se više ne žalostiš, jel ako je u tebe samo ta nevolja onda je od sutra više nećeš imati.

Majka je to još kazala i nestala ko u vitar. Drugi dan sunce granilo, a čovik ga gleda i gleda, i jedva čeka veče, da vidi 'oće l' sunce zaći. Došlo ono do zaoda, al' tamo ko da je najedared skočilo i čovik vidi, kako ono opet izlazi tamo di se uj'tru pokazalo. E, sad on ne zna šta bi od dragosti! Zasuko se, pa udri u poso. I kako je onda počelo, tako je sunce otsele sjalo iznad njegovog dobra i dan i noć. Nikad mraka, pa čovik počo i zaboravljati da spava.

Rodila je njemu zemlja i dotle ko luda, al' sad sve po dva roda nosi priko godine. A di ne bi, kad sunce sja dan i noć. I počelo se čoviku bogatstvo sporiti ko da pada iz neba. Daborme, da se nije mogo s njim sam starati već počo pogadjati ljude. Začas se tu nakupilo svakake čeljadi, ta slu-

ga i sluga ko u mravinjaku. Kako ko vidi usrid pustoline tu blagoslovljenu zemlju, svakom najedared dotuži korenje i lov na zvirenje. Svaki misli — tu će biti života i za njega. E, al' misliti i uraditi, to je dva. Ne znadu oni šta i' čeka kad ovom dopadnu u šake. Ako je bio lakum dok je imo jedan dan i dok je samo sebe tiro, al' je sad samo posto zapravo lakum, kad za jedan dan na drugog može dva natovariti. Ne da on odmora nikom dok mu ga grob ne da. A kod njeg nije bilo šale: samo se rič-dvi usprotivi, o'ma' vadi kajiš iz ledja.

— Šta je, šta je, nećemo se valjda manjivati posla u po' bila dana?! — zlim on na ljude kad dodje vrime da je po redovnom veče.

Ljudi su samo onda vidili, da je to čovik gori neg' zlotvor kad su mu već bili u šakama. E, al' je bilo kasno. Onda su vidili šta je to: da je znati ko zjati. Posto to čovik opak, da je prava grijota. Čovika tira dok zna za dušu u njemu, a nikom ne bi dao ni čašu vode. I malo po malo, pa je glas puko o njemu i klonio ga se svaki ko je mogo. Ako ništa drugo, ljudi bi očli makar i umriti na drugo misto, samo da nisu pod njegovom rukom.

E, pa je l' onda čudo što se i on zblenio kad je jedared prid Uskrs i na njegov prag banio jedan stari prosjak.

— Jesi ti baš prosjak? Pa otkud tebe do mene, matori? — dočeko on didu.

— Idju blagdani, pa me baba sleptala da isprosim malo masla, a di ću tako štogod dobiti, ako kod tebe neću, kad imaš toliko da bi se u njemu mogo i kupati, — lipo se prosjak očituje.

Bogataš se zagledo u didu, počo se niki zlo zasmijuckavati i najedared kaže:

— E, pa dobro, nek niko ne kaže da sam otiro prosjaka s praga. Ja ti neću dati malo masla, već čitavu kačicu, al' kod mene nema ništa badava. Bar moram viditi, jesi l' je zavridio. Eto, matori, ne tražim ništa drugo, al' moraš odneti sam, kad ti već dajem maslo badava, onda se bar malo namuči za njeg. Na čast ti cila kačica, ako si je vridan odneti priko mog dobra, a da je ne skineš s ramena dok sunce ne zadje. Čim je skineš, a ja ću ti oma kajiš iz ledja, pa idji prazni' šaka.

Dida je baš bio stari, navuko se tereta za života, al' misli da će i to primetniti priko glave. Veliko je bogatašovo dobro, al' nije toliko da ga za dan ne može proći. Vuko je

zkvh.org.rs

dida u mladosti dosta džakova, a sad po čitav dan vuče prosjačke torbe. Ufa se on, da će do zaoda sunca već biti i kod svoje babe, pa drage volje pristane.

Bogataš onda izno veliku kačicu masla, pa još i pomogo didi, da je uzme na rame i kaže:

— E, pa sad pazi kako ćeš se držati za kajiše do sunčeva zaoda! Pazi, matori, ja tupim nožom vadim kajiše!

Ne kaže dida na to drugo, već se još lipo zafali na tolikoj milošći i krene polagacko. Idje on sad i idje, pa kad je odmako borme počo i stenjati, al' sunce mu uvik više timena. Tako je kojikako došlo i vrime kad bi bilo veče. Došlo vrime, al' sunce ne zalazi već didi iznad glave, a bogataš mu skoro staje na pete.

— Hej, dida, kud se žuriš? — žaga on prosjaka. — Vidiš kako je sunce još visoko. Zaokreni malo i ovamo kroz moje dobro, da ga sveg vidiš. Toliko sam valjda zaslužio, da kažeš svitu šta si lipo kod mene vidio.

I trgne on didu za rukav, pa ga okrene opet u svoj atar. Prosjaku duša već na jeziku, al' sunce nikako da zadje, a bogataš ga vozika po svom dobru. Siroma prosjak ne zna je l' živ je l' mrtav, al' ne zna ni je l' mu više žao masla, je l' se više boji da mu onaj ne odere kožu s ledja. Muči se siroma' stari čovik, pa kleca i kleca.

Tako držo čitav dan, čitavu noć, pa još i drugi dan. Al' kad je drugi dan došlo vrime da sunce zadje, a ono mu iznad timena, onda se sirotom prosjaku smrklo prid očima. Najedared mu je sinilo u glavu, da tu nisu čisti poslovi. Dotužio mu i život, a ne da maslo ne bi, pa kad je onda najedared lupio kačicu o zemlju, maslo se i prolilo i rasulo, da ga je bilo u po bogataševog atara.

— Siči kajiše, proklet bio i ti i tvoje maslo, — drekne on na bogataša.

Borme je onaj već i vadio nož, al' u to iznad njeg nebo buknilo ko da se na njemu maslo zapalilo. Kako je nebo iznenada buknilo, sunce se začudilo, pa će na njega:

— Šta je tebi, da si se tako zacrvenilo?!

Tako sunce pita, al' nebo srdito odgovara:

— Od stida i srama što ti siaš po meni!

Sunce se sad samo iznenadilo.

— Zašto sad to?

— Zato što ti i dan i noć možeš gledati šta onaj prokleti tamo radi, pa još ni meni ne daš mraka, da ga ja bar priko noći ne moram gledati.

Sunce se sad samo zblenilo, al' kad se malo trglo i došlo sebi, borme ni rič nije kazalo, već se i ono zacrvenilo i sve se niko nadulo. I taj čas se zaukalo doli, pa kad se onda strovalilo na glavu onog prokletog, spalilo ga je brez plamena.

Od tog vrimena sunce kadgod dodje bliže zaodu, tamo di je prosjak raso maslo, uvik se siti kako ga je nebo postidilo, pa se sve zacrveni. Zato se onda ni ne zadržava više dugo na nebu, već začas ode doli, da ne bi moralo dugo gledati to misto di je bogataš prosjaka toliko namučio.

Pričala Luca Vojnić-Purčar Pulak

zkvh.org.rs

Zmaj i pudar

davno vrime živio jedan vatreni zmaj. Kad mu je otac umro, zmaj se podilio s braćom, al' tako, da je sebi uzo najveći komad atara. Nije se to dopadalo ni njegovoj materi, još manje braći, al' nisu smili ni pisniti makar su mu sva tri brata orijaši, a mater vilovita. Ko će pisniti, a ko će na zmaja tisniti kad je vatren?!

A zmaj ko zmaj — što je njemu dobro to, veli, svakom mora biti dobro. Odjakario on atar, al' ne zna za jednu nevolju — u tom kraju atara zasušilo svako vrilo čim mu je on posto gospodar. Nevolja je što vode nema, a još je veća nevolja što u okolišu niko nije znao lozu ni saditi ni timariti. Zmaj je baš vatren i krilat al' mu je žednom daleko letiti do tudji' atarova, a uvik se može i kavgi nadati kad tudju vodu gadi.

Tira on sluge i dan i noć da kopaju bunare, al' badava. Odrone se jame nad ljudima, prikidaju se ljudi, al' ništa. Ta da su se u toj zemlji skupile suze i kapi znoja što su sluge prolile kopajući, valjda bi i onda puklo vrilo u kojem bunaru! Al' ko da je zemlja ukleta — ne da, pa ne da vodu. Ljudi piju iz bara od kiše, el donose vodu iz komšijski' atarova, a kostima zidaju zmajove bunare, al' vode ni u jednom.

Tako to čudo i pokor već godinama i jedared se zmaj rasrdi, pa će sam kopati bunar. Zavitovo se da se neće maniti dok ne nadje vrilo. Kopo je on tako puni' devet dana, al' vrila nigdi. Za devet dana očo je duboko u jamu, al' se odozgor još vidi kad dune zmajevsku vatru. Kopo je on drugi' devet dana, al' je sad već tako duboko, da se odozgor jedva nazire kad se u jami zapali, a vrila nikako. Kopo je on treći' devet dana, pa zapal'o se, a izgorio, al' se odozgor ni žižak ne vidi tako je duboko. Skupile se sluge, pa bi sve pitale bunar nije l' kojom srićom utamanio njevog zlotvora, al'

najedared osite kako se kamen trese. Sluge se obraduju da se bunar sad odronio, al' je zalud bila njeva radost. Kako se kamen zatreso, iz bunara sune plamen i izleti zmaj.

— Našo sam vrila, prvo jedno a zatim još osam, — vikne on o'lo. — Sad ću se napiti, el u bunaru navire, puni se tako da sam jedva izletio isprid vode.

Nije on to dobro ni kazo, a bunar već pun. Skoči zmaj da se napije, al' se onda samo iznenadio. Našo je on vrila, al' ne vode! Bunar pun rastopljenog gvoždja!

O, kad se onda zmaj onako žedan razbisnio! Ne bi od sluga ostalo ni simena, da se nisu svi zavrimena razbižali. Zmaj je sad bisnio i bisnio, pa sve zubima kamen lomi, dok najedared nije drugo smislio. Latio se iznenada pa grabi gvoždje. Grabio je sad puni' devet dana i noćiju, al' n'kako da izgrabi vrilo gvoždje. Grabio drugi' devet dana, pa se nada vodi kad gvoždje izgrabi, al' njeg još ima u bunaru. Kad je već i treć'put deveti dan bio na izmaku, a zmajov kameni kabo lupi o suvo dno. Nema više rastopljenog gvoždja, al' nema ni vode.

Šta će sad?! Kamena se nagrizo već dosta, ta zubi su mu utrnili ko od kisele jabuke. Smisli on da od sveg tog gvoždja iskuje buzdovan.

— Ni nisam ja vodu tražio, već ovo, — pokaže on na gredicu gvoždja, ko da ga kogod pito, el ko da bi to sluge virovale.

Zmaj šta smislio to i uradio. Opet je triput po devet dana radio, i kad je buzdovan iskovo, prvo je s njim lupio po bunaru. Kako je slatko udario u kamenu ostala tolika jama, da bi čitavo selo stalo u zavitrinu.

Jedared je lupio po zemlji, a onda se okrenio nebu, pa je buzdovan zaušiljavo cili bogovetni dan. Ušti atar, drveće se lomi od vitra, ta nije to šala kad vatreni zmaj taki buzdovan zaušiljava, a kad se uveče javile zvizde on ga baci. U prvi mrak ga bacio, a u zoru ga na ruke dočeko. Al' se buzdovan nije vrat'o sam, već skečio jednu zvizdu. Pala zvizda na brig ukrai atara, utrn'o joj se rep, pa se onda latila kotrljati i dokotrljala se do zmajevi' noga Kako se kotrlja tako se smanjkava i kad je stala prid zmajom, a to grumen zlata, al' toliki, da ga je i zmaj jedva uzo u dv' šake.

— Vidite šta sam ja kopo iz bunara! — vikne o'lo na sluge.

Vodu doduše nije našo, al' se borame sad obradovo. Kako i ne bi! Ne samo da nije osto pod sramotom, neg' nije

zkvn.org.rs

to ni šala imati ovaki buzdovan što zvizde svaljiva, a od nji' postaje ovaki grumen zlata. Makar se njegova braća orijaši srde na njega, makar sad pucali od zlobe, ta na ledjima će mu vući vodu, a ne da neće dati za ovako grumenje zlata.

Vatreni zmaj bio udovac i nikog svog nije imo osim jedinice ćeri. Zmaj ko zmaj — nikom dobro ni pomisliti a ne da će učiniti, al' je ćer jedinicu zato nosio ko jaje na dlanu. Nije krv voda borme ni kod zmaja! I on otrči, da ćeri pokloni taj grumen zlata. Raduje se ona, al' mu kaže:

— Babo, lipo je to, al' bi voda više vridila.

— El da nam je kogod ko bi odranio vinograd, da se vina siti napijemo, — kaže i on.

Sad kako je tako, čovik ni tako nikad nije zadovoljan, pa zmaj iz noći u noć trese zvizde ko kruške. Svake zore mu se dokotrlja pr:d noge grumen zlata. Kako se kotrlja tako se grumenje osipa i kroz niko vrime dobar komad atara se zaso zlatnim piskom. Obogatio se vatreni zmaj dozlaboga! U njega svega, samo što mu srce najviše ište — vode el vinograda, da mu v'no rodi — tog nema. Pust i lud je bio i ran'je, a sad i bogat, pa niko s njim izać' na kraj. Ni s braćom orijašima neće da stane u razgovor osim ako će doć' kod njeg služiti.

Došla srića zmaju, i badava, di ona nagrne tamo valida i sunce drugačije sja, pa je l' čudo što će zmaj sad čak i vinograd zapatiti. Jednog jutra sidi on na pragu i puši, kad vidi kako na n'egovom zlatnom pisku čeprka niki momak-putnik. Da je zmaj ko drugi čovik i lula bi mu bila obična, al' u njega i koštak ko motka s kojom se mlate orasi, a za kamiš ni ne pitaj! Pružio zmaj ruku, pa s praga kvrcne kamišom momka po glavi.

— Ej, vandrovaču, kako smiš dirati u moj pisak?

Nije to šala kad taka snaga kvrcne tolikim kamišom po glavi! Zanijalo se momku u glavi, al' se zato nije uplašio.

— Ne diram ja ni pisak ni ikoga, — kaže on — već gledam i mislim kaki bi vinograd tu odranjo, samo da je pisak moj.

— Šta, šta veliš?! Je l' ja to dobro čujem?! — skoči zmaj na noge. — Ko si ti?

— Pudarski momak, sirotan. Nemam nikog ni n'šta, pa sam se krenio u svit, ne bi l' me kogod prim'o za pudara.

— Moj si! — poviče zmaj pa ga stisko ko da će onaj pobići.

A možda bi momak i bižo kad je izbliza vidio strašnog zmaja, al' u to istrčala i zmajova 'ćer. Kad je momak nju vidio, zaboravio čitav svit, a ne da zmaja ne bi. Kaki je zmaj gadan i strašan tako mu je 'ćer jedinica lipa i dobra.

— Ti si od danas moj pudar, — poviče zmaj. — Da se nisi kako mako iz mog atara, jel ti ode glava. A ja ću se oma vratiti, pa da načinimo pogodbu.

Bacio zmaj i lulu i koštak i duvankesu, pa odletio priko atara. Naduo se od o'losti i dosad da bi već davno puko da mu koža na obrazu nije tvrdja od volovske, al' sad još kaki je! Odletio do braće orijaša, da se fali i prkosi njim kako će sad i vinograd zapatiti. Vinograd al' ne ma kaki, već na zlatnom pisku.

Ode on, a ono dvoje mladi sili na njegovu duvankesu, pa samo gledaju jedno u drugo. Lipa je divojka, al' ni takog momka ko pudar ne mož' baš svake godine viditi u majke!

— Ko si ti? — zapita momak.

— Ako mi obećaš da ćeš ostati kod zmaja u službi kazaću ti, — lipo ona njemu.

Ta kako ne bi osto samo kad je ona tu. E, kad je tako, a divojka mu se onda ispovidi.

— Svi kažu da sam zmajova jedinica, al' bome to nije tako.

— Neg' kako?

Kazaće ona sve. U njezinog oca bila dvadesetijedna 'ćer. Sunce grane u proliće, al' nije tako lipo ko ove divojke, a medju njima nailipča njezina mater. Jedva se ona udala a zmaj dozno za nju. Kaki je lakum na sve, još više se polakumio za lipom ženom. Bome su je čuvali i od sunčevog zraka samo da zmaju ne bi dopala šaka, al' je sve bilo uzalud. Baš kad će s njom truditi, zmaj nagrne u kuću.

— Oca mi je — kaže divojka — utamanio, a mater ukro. Moja mater se porodila u putu i dok zmaj nije ovamo doletio, mogo je poljubiti samo u 'ladna usta.

N ko ne zna kud je on njezinu mater sa'ranio, a nju je odranio ko svoju ćer, samo da se može faliti kako lip porod ima. I niko živ ne bi smio kazati, da joj nije otac. Tom bi o'ma' otkinio glavu.

— A otkud bi on znao, da ti je kogod kazo? — začudi se momak.

— Otud što on sve čuje dok je budan, jedino mene ne čuje i onog ko mu s'di na duvankesi, ko sad nas dvoje. Al'

zkvh.org.rs

ne pamtim da je kadgod zaboravio duvankesu, osim sad od velike radosti.

— Onda su ti mogli kazati dok on spava.

— Bome nisu. Kad se vrati pogledaj bolje, pa ćeš viditi da mu je u livom uvu savio gnjizdo jedan ćoravi gavran. Kad zmaj spava, taj sluša i sve mu kaže.

Tako divojka momku sve ispripovidala, a on još zapita:

— Pa kako si onda doznala da ti zmaj nije otac već zlotvor?

Kazaće ona i to. Dvorila je jednu tetku, pa kad je ta bila na umoru, kazala joj:

— Rankuše moj, ja sam smrti i tako u rukama, — i u dvi-tri riči je sve ispripovidala.

Zmaj baš onda zadrimo, pa je gavran dreknio na njeg'. Al' dok je zmaj dotrčo tetka već izda'nila.

— Šta ti je kazala? — oma će on.

— Buncala je štogod ko i drugi samrtnik, a ko će to razumiti?

— A baš ništa nisi razumila?! — konabiće on nju dalje.

— Babo, ako ću istinu kazati, nisam skoro ništa mogla razabrati, al' mi se čini, da je 'tila kazati, da vas slušam i poštivam kad nikog osim vas nemam. Ko da mi je kazala, da ste mi vi i mater zaminili.

Dopalo se to njemu, a ne vidi da se divojka pritvara, pa se bome zmaj na gavrana tako rasrdio, da mu je skoro izbio i drugo oko.

— Ei si i ti zadrimo, hardalo jedna, el si već i ogluvio na jedno uvo ko što si ćorav, — zagrajo on na gavrana.

I tu tetku je saranio niko ne zna kuda, ko da se bojo, da i mrtva usta ne bi progovorila. Al' mu to nije bilo dosta, već o'ma' potamanio sav divojkin rod za koga je znao, da bi se tako ociguro.

— E, kad je tako, onda ću te ja osloboditi. Utamaniću ga, samo ako ti to 'oćeš, — kaže mladi pudar kad je sve to saslušo.

— Ne marim ja, al' ću ga bolje trpiti do smrti, samo da ti ne nastradaš.

— Mi ćemo paziti i čekati, pa i isčekati, jel je svaka sila zavrimena — kaže momak.

Tako se mladi sporazumili pa u to evo i zmaja. Leti pa se sav trese tako se smije od radosti.

— No, pudaru, 'oćemo l' se pogadjati? — vikne još iz oblaka.

— Može biti divana. Šta mi nudiš?

— Nikom ja ništa ne nudim, već ti kaži šta tražiš, pa ću viditi šta ću ti dati.

Kad je pudar sve dobro razumio, on onda veli:

— Vatreni zmaju, ja ću ti sav ovaj zlatni pisak zasaditi lozom. Meni ne triba drugo već 'rana dok vinograd ne rodi i jedan komadić piska za moj vinograd, i već kolibu.

— Ti bi baš da budeš svoj gazda? — zlo se nasmije zmaj.

— Pa uvik sam i bio, — ozbiljno odgovori momak.

— Vidi, vidi! A otkud to, kad nemaš ništa?

— Za mene je štogod i to što imam sebe i što je na meni i podamnom.

Zmaj se sad samo zlo nasmijo, pa kaže:

— Kad se tako misliš, onda ti je dosta toliko piska koliko s dva stopala možeš pokriti. A 'ranu ćeš uvik imati samo mi nastači dosta vina.

— Nemoj biti tako podatan, — nasmije se na to i momak. — Dosta će meni biti toliko piska koliko ću zasaditi s lozom što za jednu godinu može izrasti iz moji' žuljova na dlanu.

E, to se zmaju jako dopalo. Kad ovako malo traži ovaj pudar, a zasadiće mu sav pisak, nek mu bude. Kad su se tako lipo pogodili momak zatraži nediljU dana vrimena, pet volovski' kola i ljude što će mu pomagati, i još kesu dukata. Zmaju kesa dukata ko drugom crno ispod nokta. Da on sve i sedmi dan momak se već vratio s punim kolima pripušaka.

Momak pridnjači, zmajove sluge rade za njim, pa za nikoliko dana propupala loza na zlatnom pisku. A kako i ne bi kad je svaki struk zmajova 'ćer zalivala. Zmaju ne bilo prvo pravo što ona radi, al' mu ona veli:

— Babo, kad 'ćer ocu sadi, mora biti berićetnije.

E, to mu je jako omekšalo srce. Ne zna zmaj da bi mu ona otrove zalila samo kad bi mogla, a radi samo da je nuz momka.

Nije taj vinograd badava pudar sirotan sadio, divojka sirotica zalivala, pa njim se sve vaća za rukom. Prolisto lip nov vinograd, al' nije badava sadjen u zlatan pisak što se sa zvizda osipo, pa pono rod već prve godine. Grozdovi sve zvone na njemu. Zmaj se samo smijucka pa čas-čas odleti do braće orijaša i prkosi njim.

zkvh.org.rs

— Evo jeseni, pa više ne da neću piti vašu vodu, već i noge ću u vinu prati!

Došla rana jesen, pa će se i brati. A pudar onda otkinio jedan komadić pod gredom.

— Šta je to?! — iznenadio se zmaj.

— Moj vinograd i kućište po pogodbi, — lipo njemu pudar.

— Ta otkud?!

— Otud što računam, da je toliko izraslo iz žuljova moji' ruku.

— Ta otkud toliko?! — zaintačio zmaj. — Koliki su ti žuljovi, ta ni ko zrno grava, a koliki je ovo komad vinograda?!

— Baš toliki koliki bi ja sam obradio. A na njeg vinograd nije pao s neba, nit si ti sime bacio, već je to iz moji' žuljova izraslo. A na onom drugom je iz žuljova tvoji' sluga, al' to zasad nije moj račun.

Zinio zmaj kad je to čuo. Sad vidi da se momak nije baš tako luckasto pogodio. Zlo se srdi i već bi vatrom računo, samo da se ne boji, da mu sluge nisu još navikle na pudarski poso. Srdi se zmaj što je sam sebe privario, al' se prinemaže da pristaje, a misli kako će se momku osvetiti.

Nije ni prošlo dugo vrimena pa se zmaju pružila prilika za kavgu. Čim je prvo vino provrilo on pozvo na večeru četri orijaša brata i mater. Nije da i' je zvao od čistog srca i što bi gostu bio rad, već da se fali i razmeće, pa da njim i napakosti. Posio on nji' pa otrčo do pudarove kolibe, da ga pita koje je vino najjače. 'Tio braću opiti do crne zemlje pa da napravi od nji' ruglo. Kako se zažurio, tako mu tu ispala duvankesa.

Divojka je to vidila i kako zmaj u dvore, a ona kod pudara. Side oni sad na duvankesi pa su mirni kad i' zmaj ne može čuti. Grle i ljube se oni u mraku ko i drugi mladi, a kako i ne bi, kad su jedva dočekali priliku. Zmaj opio braću, al' je i njega uvatilo vino, pa bi mladi bili mirni do zore, al' na njevu sriću 'el nesriću, zmajova mater je samo zamakala krušac u vino. Njoj se to dopalo straboga, pa se oko ponoći iskrala, ne bi l' kako mogla sebi ukrasti koji čokot. Tako je u mraku dobatrgala do pudarove kolibe i baš kad je 'tila iščupati čokot, spazi mlade.

Kome kuća gori taj diže graju. Uplašila se baba, da će mladi povikati što ona krade, pa da ne bi oni, digla ona graju.

Istrčo zmaj i kad je čuo da je baba zatekla pudara di, mu 'ćer ljubi, bome je zakrvavio očima.

— Vidi ti lopova, — drekne na momka. — Ukro mi duvankesu, pa mi i 'ćer obrlatio. Kod mene se i za polak tog glavom plaća.

Sad bi on momku i sudio, al' divojka stala prid njeg' pa veli:

— Babo, nit je on duvankesu ukro, nit je mene obrlatio, već ga ja volim.

— Al' ga ja ne volim, — poviče zmaj kad je to čuo, al' se zato trgo kad je divojka zakrilila pudara. Malo se promislio, pa onda veli divojki: — Dobro, kad ga voliš neću mu samo onako glavu otkiniti, al' mu neću ni prostiti: nek se trlja sa mnom, pa ko bude jači.

— Ne marim, — kaže momak, — jel nemoj zaboraviti, da te se ne bojim ako je do trljanja.

— Još ti smiš pisniti, gnjido jedna! — zagrmi zmaj, al' tetura pa sve nosom zabadu u zemlju taki je pijan.

— O, moj zmaju, nije moj obraz uprckan ni od čijeg debelog mesa, da ne smim svakom u oči pogledati. A ni ruke mi nisu krastave od tudji' stvari.

— Ta o'ma' ću te satrti! — zaurliko zmaj ko goveče.

— To ćemo viditi kad se budemo trijali, — kaže momak. — Vidi ove prste! Svaki je žuljom poduprt! Ne side oni na mekanom dlanu, hej zmaju!

Bome je zmaj sad već zapinušio, a braća orijaši makar su se natrpili od njega, stali sad na njegovu stranu pa ga pujkaju:

— Ta ćuši ga, pa si ga već i istreso iz kože.

Da je koža u pudara široka možda bi bilo šta od tog, al' on ko saliven. Zateturo zmaj njemu pa ga puko po obrazu, da je o'ma' buknio i momak se zanijo pa pao. Al' malo je pao od ćuške, a više što se 'tio neopazice dovatiti kamena. Stisko pudar kamen u šaku, divojka ga poljubila u obraz, pa o'ma' splasnio i sad momak veli:

— E, vatreni zmaju, sad ćemo tvoju kožu činiti!

Kad ga je onda maznio kamenom, zmaj malo od ćuške, a više što mu se vino salilo u glavu, ode ko bundeva. I to je njegovu braću izmenađilo, al' su se pomalo i pristravili kad su vidili kako je zmajov obraz napuko ko zrila ma'una.

— Oho, kaka je to snaga u kopileta! — drekne zmajova mater, vilovita baba.

zkvh.org.rs

— Vidićete kad na kraju stane švigar pucati — kaže momak, al' mrkosno. — Dalje ćemo se trljati posli, kad se i ja napijem vina. Nije pravo da se sad trljamo kad si se ti, zmaje, napio vina i nakup'o snage od njeg, a ja ni kap nisam popio. Čekaj da se i ja s njim okripin i dobro podmesim.

Zmaj se toliko iznenadio, da mu je očla volja od kavge. Na njeg' u životu niko nije smio ni tisnuti, a kamol' da ga je ko ovako udario! Ne bi se on sad dalje trljo da momak i 'oće i očo bi i sam, al' ga još i mater vuče pa mu šaplje:

— Ajde, sklanjaj se dok ja ne izvidim kaka je snaga u t g ljudskog mačeta. Ne vidiš da to nisu čisti poslovi?! Tu niko ni klapio nije o vinogradu, a on ga od prolića do jeseni dotiro do roda! Ne trljaj se s njim dalje dok mu snagu ne ispipamo, jel ćeš zlo proći. Vidiš ga kaki je i sad ko hrčak, a šta će biti kad se taj još napije vina!

Bome se i zmaj pomalo užegurio, a i njegova braća orijaši. Makar su dosad jedan drugom pakostili, sad počeli u jednu tikvu duvati. I vilovita baba se sitila da krv nije voda, makar je 'tila ranije zmaja zadaviti u kašiki vode, pa sad sve miluje raspuknuti obraz. Odu oni i zmaj opet zaboravio duvankesu. Ne triba mu lula, ta puši mu se glava kako ga je momak ćuš'o.

Mladi ostali na duvankesi, al' njim baš nije lako na srcu. Sad iedared su prošli dobro. Momak se nije uplašio, pa je zamličio oči zlotvorima, al' se triba spremiti za kavgu kad se bude kidala glava.

— Prvo i prvo moramo mu gavrana utamaniti, da se možemo dogovarati kad zlotvor spava, — kaže divojka.

— El da mu ne dam duvankesu pa nek idje bogu plakati, — na to će momak.

Nije njima sve'dno što su se već sad uvatili u tako kolo, pa se mladi dali u brigu i sve tako do zore. Već bi se i razišli, a ništa nisu izmudrovali, kad prid samu zoru zagrmi štogod na gredi iznad pudarove kolibe. Pogledaju mladi i šta vide? Natrčo tudan s kolima niki dida. Al' kaka su to kola, kaki konji, a kaki i dida?! Četri vranca plamen krešu u kamenu tako jure, čivije i svaki okov na kolima od dragog kamena, a za didom se vijara kosa i brada tolika, da bi svaki reko — natovaren voz slame, al' nikako kosa i brada u čovika.

Dok su mladi došli sebi, a dida već otperjašio, al' mu iz kola ispale dvi čivije od dragog kamena.

— Hej dida, dida, stani! — poviče pudar za njim. — Stani, spasće ti točkovi pa ćeš se ubogaljiti!

Kako on to poviko, a dida već i okrenio kolima i stao prid kolibu.

— Rano moja, — kaže on divojki, — dobrog momka si odabrala.

Sad se samo divojka začudila, al' borme i momak. Otkud nji' dida poznaje i zna šta je medju njima?! A dida i' omiluje, pa se nasmije.

— Nemojte se vi, dico moja, čuditi. Ta ja sam tvoj dida-stric, — kaže divojki. — Jedini sam ja još živ od tvog roda i kolina, jel za mene zmaj nije znao.

Poljubi ona njeg o'ma' u ruku, a i momak zna šta je red, pa za njom. Sad će tu oni didu dočekati, već kako može jedan siroma pudar, pa rič po rič i dida njim kaže šta je i kako je. On već sto godina dvori jednu vilovitu babu koja je u zavadi s vatrenim zmajom i svim njegovima.

— Al' smo mi već stari da sa znajom i njegovim društvom mejdan podilimo, — kaže dida. — Zato smo čekali, — na divojku će — da vidimo kakog ćeš sudjenika sebi izabrati.

Kaže on dalje, da je sa čivijama kušo pudara.

— I da si se polakumio borme se ja ne bi javio. Al' ne samo to, neg' kad bi čivije od dragog kamena digo, opeko bi ruke, da bi posto bogalj dovika. Al' vidim da si čovik na svom mistu kad si misto čivija mislio na to da ću se ja brez nji' skrndaviti s kola.

— A već se i sa zmajom uvatio u kob, — pofali se divojka.

— Znamo mi to, — nasmije se dida. — A znamo i koja vas briga mori, pa joj čak i lika znamo i moja baba ga je poslala, a ja ga donosim.

I o'ma' on s kola skine jednu prteru torbu. Kad su je mladi odrišili, a iz nje prnila vrana, pa didi na rame.

— E, otsele njega slušaj, — pokaže dida na momka i vrana o'ma' pr'ne na njegovo rame.

Mladi su već mislili šta će ta vrana, a dida i veli:

— Da ne sporimo riči, ovo je žena zmajevog gavrana. Kadgod zmaj zaspe ona će poletiti i odvarati gavrana, i onda nek vatreni zlotvor zna šta ste divanili dok je on spavo. Vrana nije ni ćorava ni gluva, pa će od gavrana izvarati šta zmaj smišlja.

BIBLIOTECA CROATICA
ZKVH SUBOTICA
zkvh.org.rs

Kaže dida još i to, da će vrana oma nestati isprid gavrana čim oni zatresu torbom. U taj čas će biti u torbi, pa niko neće znati di je, ni njezin gavran.

Dida onda još izvadi iz zakoša jedan somun, pa ga pruži momku.

— Pazi, sinko, — veli mu — ovaj krušac ćeš po'isti kad zametneš kavgu s orijašima. Ovo je kruv kakog nema na svitu. Brašno mu je od žita koje je polagano zrijalo sedam lita. Tisto mu je moja vlovita baba zakuvavala sedam godina. a krušac se sedam lita peko na suncu. Mi već nemamo zube za njega a i krv nam je 'ladna, al' ti ćeš dobiti od njega snagu da čovik veću ne može imati.

Onda još posvituje momka i divojku, da sa zmajom triba više s pameću neg snagom izaći na kraj, jel za njegovu silu nije ništa ni snaga tog kruva. Poslušaće njeg mladi u svemu, a kako i ne bi, kad nigdi nikog nemaju osim njega.

— A ja sad moram ići, jel evo i zore, pa me mogu viditi, — kaže dida i uvati za kajase.

Mladi njeg' poljube u ruku i zafale se što i' je zakrilio i svitom poučio. U to vranci poskočili, pa se digo velik vijar i od dide i njegovi' kola ni traga ni glasa.

Mladi o'ma' pošalju vranu da odvara gavrana i čuje šta se u zmajevskim dvorima sprema. Kako ona zagrakćala, a ćoravi gavran već leti. Zmaj izbatrgo za njim pa viče iz sveg glasa:

— Šta je sad?! Al' o'ma' da si se vratio, sapetnjo ćorava!

Može on vikati koliko 'oće, al' gavran ode kud ga vrana vodi.

— O, ljudi ljucki, jel se to svit privrnio kad me već ni ovaj ne sluša. Ajd, ajd, pokazaću ja svima vama! — zapriti se još zmaj i ode da opet u vinu vaća snage.

Nije prošlo dugo vrimena, a momak zatrese torbom. Kako zatreso a vrana tu. Ona je u torbi al' je već i podne prišlo kad se gavran vratio. Vrana o'ma' kaže šta je čula. To, da su se zmajovi užegurili, jel misle da je u momka kaka čudna snaga u žuljovima i da neće tisniti dok baba ne procuđa tu snagu.

— Kad je tako, a mi ćemo babi već pokazati tu snagu, — kaže momak jel je već i smislio šta će uraditi.

Kaže on divojki, da će sad ustati s duvankese, nek zmaj čuje šta će joj on divaniti. Tako i urade i momak kaže:

— Rano moja, makar ovo vino daje stostruku snagu, sve to nije ništa kad zmaj ne zna pravu 'ranu. Već ti idji, pa lipo oko njeg i išti dvoja kola. I idji u varoš i nakupuj sve što triba pa ću ja to do ponoći večerati, a od ponoći piti. Pa da vidiš snage!

— Ah-ha-ha! — nasmije se zmajova mater kad je on kazo šta je čuo. — Jesi vidio, da sam imala pravo, — kaže ona. — Daj ti curi sve, al' lipo s njom, pravi se nevišt, pa ćemo mi već zavrniti pudarovim vratom.

U to evo i divojke pa kaže, da bi joj tribala dvoja kola, jel 'oće štogod kupiti za prćiju. Lipo ona oko zmaja ko da medju njima ništa nije bilo, a on dvostruko lipo s njom.

— Rankuše moj, ta šta i pitaš. Što je moje to je i tvoje, a da šta si mi jedinica mezimica! — kaže zmaj, pa je još i pomilovo.

Ode ona pa natovari kola tutkala i kola perja. Sve je to donela u pudarsku kolibu. Al' je zmajova mater već bila u varoši i raspitala šta je divojka kupila i o'ma' baba natovarila pet kola tutkala, a pet kola perja.

Sad bi dobro bilo znati šta mladi rade s tim u kolibi, al' se ništa ne čuje. El side na duvankesi, el ćute. A zmaju sad već i nije do duvankese.

— Gorak će njima biti taj duvan kad njim ja zapušim, — priti se.

A mladi u četri velika kotla kuvaju pekmez, a na dva protaka pucaju kokice. Dobri niki kukuruzi pa same bile kokice se raskokale, a purovka ni jednog. Dodoveče napucali kokica za dvoja volovska kola, a i pekmez gotov, pa ga sručili u tri velika bureta.

— Rano moja, — kaže momak čim se smračilo, al' tako veli da zmaj čuje — sad ću večerati i okupati se, pa ću onda piti.

Kako on to kazo, a zmajova mater po mraku već ševelja do pudarske kolibe. To su mladi i čekali. Nek baba gleda, ima šta i viditi. Momak sidi u buretu pekmeza, pa jednom šakom trpa u usta kokice, drugom pekmez.

— O, samo da je ovo tutkalo još vrilije i da smo bar pojak perja mogli na sitno samliti, — kaže on divojki čim je čuo di baba šuška oko kolibe. — Na to bi se dalo piti, u takom tutkalu snaga raste.

— Šta ćeš kad je suvaja zmajova, pa bi o'ma' dozno šta radimo, i onda bi on još više snage nakupio, — kaže divojka. — Dosta će biti i ovo, samo nek on ne dozna.

zkvn.org.rs

Nisu mladi to dobro ni kazali, a vilovita baba već u dvorima, pa se zlo smije usput:

— He, he, he, samo sam ja to već doznala, jaganjci moji crni. I sve već i spremila.

Zmaj je jedva dočeko, a ona veli:

— No, šta bi ti brez ovake matere?! Da vidiš kako samo ono podmeče 'ide perje i vruće tutkalo. A kako se samo kupa u njemu! Ko bi reko, da je u tom snaga?!

I o'ma' se tu poredjalo kotlova i kotlova pa zmaj samo dunio vatru i tutkalo već vre. A dotle u suvaji melju dvoja kola perja.

— Očupajte još i svu živinu, — vikne zmaj. — Razbijte i jaja pod kvočkama, možda i tamo ima već koje pile s maškom.

Za tren oka to bilo gotovo, pa polak vrilog tutkala salili u jedno veliko bure. Oma zmaj skoči u njega, al' bi oma i iz njega.

— Ne dajte mu, nek se strpi malo, — vikne baba na orijaše.

Mogo se zmaj sad otimati koliko 'oće. Ona četverica ga pritiskaju makar se dreči ko goveče. Kako zine da jaukne, a baba saspe u žvale lopatu tutkala, pa lopatu meljanog el nemeljanog perja.

— Samo tako, dico moja, — paštri ona orijaše, — vidite kako ga već vaća snaga! I on jauče od nje, kolika je velika!

Tako je to išlo do ponoći. Kad su zmaja izvadili iz kupke, a na njemu ni komada kože. Sav ispečen, a tutkalo se uvatilo ko kora. Ni divati ne može, već samo krči ko nedoklano krmče, a da ga ne drže pao bi ko bundeva.

Raduje se baba što zmaja snaga tako jako vaća, pa će od ponoći livati vina u njega. Dva orijaša ga drže, mater mu žvale razvaljiva, a dvojica šavoljima livaju. Bome su ga tako u tutkalo zalili, a vinom prilili, da su se skoro svi podavili.

Prid zoru se orijašima nikud ne dopada taj poso, al baba veli:

— Ta čekajte jutro, dok ga snaga ne proradi.

Čekali bi oni al' kako zora zazorila, a pudar stao na prag, pa viče:

— Vatreni zmaju, jesi l' spreman za mejdan?

Zmaj mrndja i brndja štogod, al' mu jezik sav oparen, zateko da jedva staje u usta, a perje sve cvata po njemu ka-

ko se nalipilo u tutkalo. Al' jezikom zmaj i miče još kojikako, a nogama i rukama nikako.

— Kud si već poranio, di je još jutro? — uzvrtila se baba.

— Ako još nisi spreman, ništa zato, — na to će momak. — Ti si meni dao vrimena, daću i ja tebi. Ako ćemo već zametniti kavgu, nek bude kavga o kojoj će ljudi pripovidati, a ne ko babe s po snage. Skupljaj i ti još snagu, jel ni ja još nisam svu skupio.

Ode on sotim, a baba sve vrata prid njim otvara kad je to čula. Vidi ona da se njezin sin nikud priviše navaćo snage, pa se bome poplašila kad je ugledala pudara tako zdravog i veselog. Al' je sad još više ljubopitljiva, kaku će još snagu skupljati taj pudarski momak.

Momak dotrčo sav zadovoljan u kolibu, pa kaže divojki šta će sad raditi, al' dabome sve to kaže na duvankesi. Onda lego i on i divojka, pa se do podne dobro ispavali. Kad su ustali i pogledali na zmajove dvore, a tamo usrid rane jeseni pada snig. Nije to snig, već se i zmaj malo naspavo, pa se sad iskašljava i iz grše mu leti perja toliko, da se sve dvore bile od njega.

— E, sad ću ja potražiti di je ona moja veća snaga, jel vidim, da se i zmaj grdno navaćo snage, — kaže momak al' tako da zmaj čuje.

I oma on podje na zmajovo guvno, al zna da će digod sustriti i zmajovu mater, jel je počukljiko po ušima. Bome se baba i dala u vilovite poslove i već je na guvnu. Momak došo jednoj kamari i cipa slamke, drugoj kamari pa cipa i kad iz treće rascipio struk slame, a iz nje ispala jedna majkica, al' nije veća od malog prsta. Smišna nika majkica, a kako i ne bi bila kad je iz slamke ispala, a slatke riči, da bi čovika ričima na'ranila, pa o'ma' zapita:

— Alaj, sinko, šta ti tu radiš? Da ne želiš zmaja, mog zlotvora, satrti?

— Al' baš to, — o'ma' njoj momak ko da ne zna, da je to zmajova mater.

— Pa šta tražiš tu? Reci, ja se u slamkama sakrivam od njegove matere, te vragbabe, znam tu svaku škramicu na guvnu, pa ti možda možem pomoći.

Zafali se njoj momak, pa o'ma' kaže:

— Dobra majko, tražim prave zobne slame. U ovom ataru je ta čudna sila, da je taj jači ko mož za večeru po'isti više perja i vrilog tutkala pa onda zaliti vinom. Al' snaga naj-

zkvh.org.rs

više dolazi od tog, ko može više zobne slame po'isti za užnu. Zato tražim bar jedan naviljak, al' tako da zmaj ne dozna, jel taj može po'isti slame koliko ne bi stalo u trbu' sve moje rodbine.

— O, pa ovo je baš zobna slama, — kaže njemu majkica makar je to bila žitna slama.

O, momak se bajage zafaljiva, pa sve utvrdjiva majku, da nikom ne kaže šta je on tu traž'o i o'ma' uzo naviljak slame. Ode on, a bajage već usput žvače. Nije on ni tri koracio, a zmajova mater već u dvorima. Čim je kazala šta je doznala, a orijaši zgrabili po jednu kamaru zobne slame, pa još i plive, i sve kljukaju zmaja. Ne mare oni što ga slama i osi bodu.

— E, sad zovite to ljudsko štene, — drekne baba kad je zmaj bio pun slame do grše.

Ne triba njega zvati, jel momak već i idje, pa još iz vinograda viče:

— No, zmaju, jesi l' spreman?

— Jeste bome! — podvikne baba.

— Ako jesi, da se sad prvo tučemo plamenom, ako si vridan! Ćuške znaš samo primiti, a dati slabo, — prkosi momak.

O, kad je zmaj to čuo! Njega kogod da tarma i prdači kad je rič o plamenu, njega, vatrenog zmaja! Kad se onda naduvo, pa izbacio plamen! Bome je to svega jedared uradio! Kako je plamen puštio, tako se ona silna slama i pliva u njemu zapalila, pa kad je još počela pržiti perje i tutkalo! Koprca se zmaj za pomoć, al' ni orijaši ni vilovita baba ni blizo, već biž iz dvora dok zmaj vrata ne zaglavi, kaki je širok otkad se od slame ugojio. A ko ne bi bižo kad su se već i dvori zapalili. Zato je bižo i zmaj dok je mogo, al' to nije dugo trajalo i baš na guvnu je klonio. Izgorilo guvno, al' na njemu i vatreni zmaj, al' do makule.

Baba i njezini orijaši pobigli u svoje atarove, pa se nisu dali viditi dok i poslidnje žeravice nije nestalo u zmajevim dvorima. A zmajove sluge kad su vidile šta se dogodilo, došli pudaru i divojki, pa pitaju šta će. Divojka je ko nika zmajova 'ćer, pudar ga stamanio, pa nji' pitaju za svit. Kaže momak nek' svi uzmu šta njim triba. Nek' nose 'ranu iz ambarova, marve nek uzme svaki koliko je pravo, a ima u šumi i gradje, pa nek' sebi prave kuće.

— Al' ako dodju orijaši i baba, šta ćemo onda? — pitaju ljudi, jel se borme još boje.

— Vi kažite kako jeste, da sam vam ja sve to dao i pošaljite i' meni.

Tako je to sad i bilo. Kad su orijaši čuli, da zmajove sluge dile sve, a oni do babe, pa krenu svi tamo. Čuje to sve vrana, pa kaže momku. Nije ona ponela crno što joj je ćoravi gavran izgorio sa zmajom. Kako momak čuo da su mu se gosti nakitili, izvadi somun što mu je dao divojkin dida-stric.

Divojka ga rasikla na četvero pa da momku prvi komad. Kad ga je smirio, a njemu se čini ko da mu se krv u žilama zapalila. Opuštio on mišnicu, a divojka veže oko nje ugaćnjak, pa ga stegne kako je živa mogla. Momak onda napregne mišnicu i ugaćnjak puče, al' sav se raspo u komade. Po'ide on drugi komad kruva, pa kad je stego mišnicu na njoj se raskinio jak ular. Po'ide on treći komad, pa kad je stego mišnicu, na njoj se raspukla vrengija. Kad je po'io četvrti komad, on opuštio mišnicu, pa namistio na nju kamen kojim je zmaj veliku kapiju potpačivo. Sad momak najedared zgrč'o ruku, naprego mišnicu, pa kamen s nje odleti ko iz fraćke. I kud je pao? Čak na mrginj atara, al' baš prid orijaše.

Vrana kaže momku kako su se orijaši užegurili i jedan veli:

— Ne bi to bilo bolje, da se mi vratimo, kad taj čak ovamo šalje pozdrave, pa još ovake.

— Al nikako, — uzjogumio se najveći, pa uzo taj kamen i zubima ga u pra smrvio.

A najstariji veli:

— Ako je naš brat b'o toliko lud pa mu dao vrimena da se nakupi snage, mi mu nećemo dati ni škramicu života. Nećemo valida njemu i tim slugama ostaviti dobro našeg brata! Samo složno i o'ma' za vrat tog prokletog pudara!

Tako bi to i bilo kad bi pudar nji' čeko skršteni' ruku. Al' nije on badava ručo taki somun, pa zato veli vrani:

— Kad sam i' već pozdravio, ja ću i' i dočekati kako je red.

Sva čeljad došla na okup, kad su čula ko njim dolazi. Vide oni da njim brez momka njema ni života ni smrti. Momak uzo najveća volovska kola, natovario do vrva kamenja, pa vuče.

— E, sad, orijaši i vragbabo, birajte: el kugu el priku smrt, — kaže on kad se s kolima krenio.

zkvh.org.rs

Kako orijaši na gredu iznad vinograda, al' baš tamo di je bio divojkin d:da-stric, a momak prid nji'.

— Kojim poslom, gazda orijaši? — pita on nji' a kobajage tare zmoj sa čela.

Oni svi zinili, a baba pridnjači, pa kaže:

— Jednog sina si mi utamanio, al' to nek je dosta. Ako ćeš s mirom, čisti se odud! Al' ako si se polakumio još i na naše dobro, onda ćemo ti otkiniti glavu ko da je nikad nisi ni imo.

— Samo to nemojte, jel ja od glave nikad većeg dobra nisam imo, a neću ni imati, — kaže momak pa se onda kobajage zamislio.

— Šta se misliš, već el ovo el ono, al' o'ma'! — drekne baba.

Momak prvo ne kaže ništa, već se niki poćešo po glavi, pa onda kleko pod kola i najedared i' digo na plećima. Onda kaže:

— Eto, ako vam je do kavge, biće i meni. Ako vam je do mira, biće i meni. Pravo da kažem, radije ću otići s mirom, al' baš da ne odem na očigled tolikog svita pod sramotom.

Kazali su orijaši da neće s njim trgovati, al' kad su vidili kako diže kola s tolikim teretom, bome njim se više dopalo, da ga se lipim kurtališu. A još kad su čuli, da tako i oće!

— Pa šta bi ti tio? — zapitaju.

— Ništa drugo, neg' da se osvidočim da ste jači, pa se onda nemam zašto stiditi što sam prid jačim popuštio.

E, dopada se njima taki divan, pa orijaši dalje pitaju:

— A kako ćeš to viditi?

— Eto, vi ste ljudi bradati, a jaki. Ta kaki bi orijaši bili, da niste i bradati i jaki? Ako svaki od vas na bradi iskine po jednu špicu iz ovi' točkova, onda ću priznati da ste jači od mene.

Ho, kad su orijaši to čuli, a još kad je baba čula! Ta oni 'rastove čupaju, a drva ko špice u točku lomili su još kad su sisali,

— He-he-he! — šaplje baba sinovima — kad njegova snaga sad već ne dovaća ni toliko, onda on neće ni glavu izneti. Čupaite s bradama špice, pa ćemo onda i glavu.

I o'ma' tu jedan po jedan orijaš do svakog točka i momak njim veže brade za po jednu špicu i kaže da trgnu na njegov znak. 'Oće oni. 'Oće vraga!

Kako momak njima brade vezo, a on naprego mišnice pa zaokrećo dva po dva točka. Kad i' je s tim jakim rukama zaušiljo, a točkovi se okreću ko vijar. Okreću se točkovi, i dok dlanom o dlan, a brade se već namotale i glave lupile o glavčine. Momak je to samo i čeko. Poskoči, zbaci kola, a orijaši pukli ko žabe. Koprcaju se oni, krv lije kako su nosove razbili, al' ni makac, kad su bradama vezani za teret kamena, a svi trzaju na svoju stranu. Lako je orijašu 'rast iščupati, ał' bradu svoju ne može dok polak vilice ne otkine. Kad su zmajove sluge to vidile, bome i' nije tribalo paštriri. Navalili pa udri kamenom s kola i za čas od pogani' orijaša ostala samo brada na točkovima.

— Tako, tako, braćo moja, znate vi da ja nisam uzalud vuko toliko kamenje, — smije se momak.

U tom bi oni na babu i zaboravili, a ona okrenila pa biži gredicom. I već bi zamakla u šumu, al' u taj čas se d'go vijar i prid njom se stvorio divojkin dida-stric s njegovim vrancima.

— Hej, babo, vragbabo, kud mi se pleteš pod konje? — vikne on i kad je onda puštio vrance za čas je zmajovu mater u pra' satro.

I evo ga, zaustavio kola prid momkom i divojkom. Poljube oni njega u ruku, a on i' omiluje, pa veli:

— Da mi vrana nije javila, a ja bi baš zakasnio u svatove. Je l' da ćete vi sad o'ma' svatkovati?

Dabome da 'oće, kažu mladi, a dida se onda nasmije, pa iz šaraga izvadi momku zlatnu jabuku, a divojki zlatom vezenu maramu. Poljubi i' obadvoje i ode ko da ga nikad nije ni bilo.

Iza njega više ni traga ni glasa, a ostavio je samo ovu pripovitku.

Pričao Stipe Šević Cvanc'k

zkvh.org.rs

Smrt i kum

Jednom sirotom čoviku rodi žena sina. Bio je to tako siromašan čovik, da čak ni kuma nije imo u čitavom selu. Šta će kukukavac kukavni, već se krene u svit kuma tražiti.

Išo je i išo, i jedared naidje na bogatog čobana.

— Koje dobro? — zapita njeg čoban.

Kaže siromašak kojim poslom se otisko u svit.

— E, moj pobratime, imam ja već kumova i kumčadi, da mi je dozlogrdilo od nji'. Traži ti koga ko nema pametnijeg posla, a vidi ti koliko je stado u mene. Triba to sve držati na računu.

Ode siromašak dalje i na jednom velikom ugaru nadje jednog svinjara.

— Koje dobro te nanelo ovamo, dobri čovče?! — pita svinjar.

Siromašak pozove i svinjara za kuma.

— Drage volje bi' se s tobom okumio, al' me je nevolja prikovala, — snuždi se siroma' svinjar. — Znaš, pretelju, u mene je čopor dice, čopor gladni' usta. Kruva moraš nastačiti ako nećeš da ti kosu po'idu s glave, a gazda mi ne bi prostio ni jedan dan. Šta ćeš, moram naleći na tudju rudu, a glavu s nje ne daju digniti baš da umriti moraš.

Šta će siromašak, već opet put pod noge. 'Odio, brodio, al' kuma nikako da zapati. Ko može, taj neće jel mu siromašak nije dorasto, ko 'oće taj ne može, jel je kukavac ko i siromašak. Tako je siroma' čovik već ožulio ono malo poderani' opanaka, kad pod jednim suvim or'om nadje starog prosjaka.

Otego se dida, pa jedva i trepavice diže, al' zato zapita siromaka koja ga nevolja tira po svitu. Kaže ovaj sve po redu, a dida će na to:

— E, sad možem mirno oči sklopiti, kad je i mene kogod pozvo za kuma. Ako si se, sinko, toliko nalupo i o drvo i o

kamen, da nadješ kuma, nisi badava, jel si meni pričinio najveću radost. Makar se nećemo okumiti jel me odud ne bi mogo ni odneti živog, ja ću tvom sinu ostaviti jednu malu milošću, nek me i on po radosti upamti.

Skine on svoju prosjačku torbu i iz nje izvuče jedan stari stočić i lipu rumenu krušku. Taj stočić je nosio, da odmori stare kosti kad sustane.

— Evo, sinko, — kaže on siromaku — s ovim ću darivati to moje nesudjeno kumče. Ne znam za čega će mu biti dobro, al' od srca dajem i to je sve što imam.

Siromašak se lipo zafali, a dida onda veli:

— Pazi, nemoj usput kako sidati na ovaj stočić, jel ko na njega sidne, taj otud ne ustaje dok mu gosa stočica to ne dopušti. Nemoj ništa ni u torbu mećati, jel iz te torbe niko ne izvadi ni trunka, dok mu to moje kumče ne dopušti. Nije drugačije ni s ovom kruškom. Čim mom kumčetu izrastu prvi zubi, daj mu krušku. Kad je po'ide, sime nek posadi njegova ručica. Za noć će izdjikati drvo na kojem će i liti i zimi biti rumeni' krušaka. Ko se maši za kojom kruškom, tom će se ruka zalipiti i neće se otud otkiniti, dok to tvoj sin ne dopušti.

Jedva dida sve to pridio siromašku, kad se tu stvori nika čudna slika i prilika. Nije siromašak vidio ni da je taj stvor dolazio, samo je bio tu ko da je iz zemlje nik'o.

— Dida, — kaže taj prosjaku — tvoja svića je dogorila.

— Dosta me je već i nadimila, možeš joj otkiniti žižak kad već tako nevoljno tinja. Dok je plamen visoko šibo, kurtala te bilo, a sad nek je mir i blagoslov izmedju nas, — mirno kaže dida.

Kako siromašak nije vidio otkud je došo ovaj čudan stvor, tako sad nije vidio kud je za čas prosjak nesto.

— Ko si ti? — upita siromašak u čudu.

Onaj se nasmije, pa veli:

— Kako me ne poznaješ, kad u stopu idjem s tobom od tvog rodjenja.

— Pa ko si?!

— Smrt.

— Baš prava smrt?!

— Baš prava.

Kad je siromašak to čuo, on ovako veli:

— E, ti nisi izbirljiva, pa ćeš i mojoj nevolji valjda pomoći.

zkvh.org.rs

— Ti ćeš kazati, a ja ću viditi.

Kad je smrt čula o čemu se radi, ona kaže siromaku:

— Sad baš imam kada, a red je da se i ja okumim s kime.

Uzme ona siromaška pod pazuvo i dok trepneš, već su bili kod kuće i svrše poso. Isprati zatim siromašak svog kuma, pa kad će se već rastajati, smrt kaže:

— Kume, ne želiš znati koliko ćeš još živiti?!

Razmislio siromašak, pa veli:

— Nije bolje ako čovik to ne zna?

— Tvoja volja: ako 'oćeš, kazaću ti, pa možem ti malo život i produžiti, kad smo već kumovi.

Privari se siromašak i zamoli kuma, da mu kaže.

— Koliko si dosada živio?! — zapita smrt.

— Dvadesetipet godina.

— No, onda ću ti dati još triput toliko, nek bude ravno sto. 'Oće l' biti dosta? — na to će smrt.

— Zadosta.

Rastanu se oni lipo i siromašak sad od'ranjiva svog jedinka. Čim su mu prvi zubići izrasli da mu on krušku, dičija rukica posadi lipo špice i drugo jutro puno drvo voća. Sve je tako bilo kako je stari prosjak na umoru kazo. Odrasto siromaškov jedinak, oženio se, pa prošlo vrimena, došla već i niegova unučad, al' je sad već kuća puna svega i svačega. Tako je siromašku isteklo sto godina i jednog dana evo smrti.

— Kume, — kaže ona stogodišnjaku — tvoja svića je dogorila.

— A ti je onda utrni, jel dobar komad već i mene guši njezin dim. Utrni je kume, jel ako je u njoj loja nestalo, čime bi nadalje mazo tabane?!

Smrt se nasmije, pa kaže:

— Ne voliš dakle ići po zemlji, ako su ti tabani nažuljeni?!

Nasmije se i stogodišnjak, pa veli:

— Dosta je bilo, kume. Ositio sam ja, da je loj na izmaku, jel me boluštine već dosta vrimena žulje. Napostio se, namrsio se, sad je dosta.

Tako se oni lipo izrazgovarali, a kako i mogu drugačije kad su dobri kumovi, i stogodišnjaka najedared nestane. Sad se smrt javi i svom kumčetu.

— No, sinko, je l' dosta bilo sedamdesetipet godina?!

— Dosta il nije, al' kad si mi oca darivo, kume, red je da i kumčetu daš malo milošće.

Nasmije se smrt, pa onda veli:

— Je l' dosta još sedamdesetpet godina?! Starom kumu sam doduše dao još trostruki vik, al' je to svega bilo sto godina; tebi ću vik udvostručiti al' će to biti stotinu i po godina.

— Pa valjda će biti dosta, — slegne kumče ramenima.

Ode sad kum, a kumče ostane. Prošlo vrimena i vrimena, pa u kumčeta već i praunučad imaju praunučad. Nammožilo se i naplodilo njegovo kolino, priplavilo selo ko skakavci usiv. Tako je u kumčeta prošo i drugi vik, koji mu je smrt poklonila, al' se života još nije nasitio.

Došo dan kad se navršavalo stopedeset godina. Smrt poranila i jedva sunce granilo, a ona kod kumčeta. Al' je i kumče već na nogama, čeka kuma prid kućom kako i priliči gosta dočekati.

— Kumče moje, — kaže smrt — tvoja svića je bila baš nadugačko skrojena, al svemu ima kraja: dogorila je.

— Os'tio sam ja kad mi dim već tako grize oči. Ako možeš nakalami bar toliko loja, dok ti ne pokažem šta sam sve zapatio otkako mi nisi bio u gostima.

— Imaš pravo; baš da vidim jesam ti korisno darovo još jedan vik.

Krenu oni sad oko sela, pa kumče vodi kuma po njivama, pa po vinogradima i kad su već i do pašnjaka došli, jedared će smrt:

— Kumče moje, vidim da je kod tebe sve lipo, al' pravo da ti kažem, i polak tvog imanja je tako veliko da čovik posustane tabanajući po njemu.

— A zašto ja nosim ovaj stočić, već da se, kume moi, odmoriš na njemu. S'di, odani, pa da i ja još jedared pogledam sve što ostavljam, — na to će domaćin.

Obraduje se smrt što kumče na sve misli, pa sidne na stočić. Lipo se oni tu sad razgovaraju jedno vrime, kad iz jednog šumarka izadje čopor svinja, pa će u kukuruzište. Kumče o'ma' dijipi, pa kaže:

— Vidiš kume moj, čim ja nogu izvučem iz kuće, o'ma' ne paze na moje siromaštvo. Šta će samo biti s nji' kad mene ne bude.

Otrči on i otira svinje u šumarak, a kum se odmara. Oda'nio kum tu, al' kumčeta nema. Čeka on njeg pa kad se dobro načeko, poviče. Kumčeta opet nema. Šta će smrt, već ustati i poći za kumčetom Usto bi kum, al' sa stočića ni makac! Koprca se, odupire, al' da ima snage za cilu zemlju, sto-

zkvh.org.rs

čić ne bi mogo podigniti. Na kraju se kum dositio nevolji, pa vikne:

— Kumče moje, izadji iz šumarka, pa da se ljudski nagodimo.

— A imaš li još loja, da mi sviću nakalamiš? — ozovne se kumče.

— Daću ti novu, samo me oslobodi ove bede i nevolje, — obećava smrt.

Pogode se oni još za stopedeset godina. Ode sad kum, al' ni na čašu vode neće kumčetu u kuću. Otskočio sa stočića čim ga je kumče oslobodilo i ode iz sela sve se praši za njim.

Vrime prodje da ga je koliko, pa tako prošlo i novi' stopedeset godina. Došo dan, kad je kumče navršivalo tristotine godina. Idje smrt, idje kum, al' se i kumče opet spremilo. Lego domaćin u krevet, pa se okrenio zidu, kad je smrt koracila priko praga.

— Šta je, kumče moje, da nisi bolestan?! — o'ma' s vrata će kum.

Domaćin samo prostenjo, al' se ne okreće.

— O, kume moj, di si već?! Šta si mi i dao još toliko vrimena?! Kad ja nisam imo pameti, ta, kume moj, ti si bar nagledo svita i svita! Šta si mi dao toliko vrimena da samo patim! — kuka kumče ko kukavica.

— A, pritegle te boluštine?! — obraduje se smrt. — Je l' odavno boluješ?

— Ta šta bolujem i to je nevolja, al', kume moj, niko da me podvori, niko čašu vode da mi pruži. Prije neg što umrem, bar da možem jednu krušku po'ist sa ovog drveta prid kućom, kad sam ga već ja sadio, al' niko kume, ni da me pogleda. Čekam te već odavno, da mi ti bar ispuniš tu želju.

Šta će kum već ispuniti želju kumčetu, kad je poslidnja a tako mala. Oma smrt ode do drveta, pa se maši za jednu krupnu krušku. Kako se ona dotakla, tako se i zalipila.

— E, kumče moje, još ti nije dosta! — dositi se smrt o'ma' i sad se već ni ne otima da se otrgne od kruške, već pita kumčeta šta sad želi.

— Da mi dodješ u kuću ko kum kad oćeš, al' po poslu nikad!

Zamisli se smrt, pa ovako odgovori domaćinu:

— E, moj sinko, onda nas dvojica moramo imati jednu sviću. Ti bi živio do kraja, a samo će mene biti dok je života, dakle moram te uzeti na moju sviću.

Kad su se tako lipo pogodili, kumče otpušti kuma s kruške. Ode smrt, al' ni času vode neće da popije u kumčetovoj kući, makar kumče sad već nema šta tražiti, kad ima život do smaka svita.

Ne viruje smrt kumčetu više ni za toliko što je crno pod noktom. Neće mu ni blizo, al' joj nije ni pravo. Sad je dvoje na jednu sviću, pa je više dima neg plamena i dim grize oči. Šta će smrt, već ode vragu i kaže mu:

— Pridajem ti jednog živog čovika.

'Oma' vrag dodje kod kumčeta i kaže:

— Pobratime, ti si sad moj, jel te je tvoj kum meni prido.

Domaćin je za tristotine godina vid'o svega i svačega, pa kako ne bi 'oma' pozno vraga, al' se pravi mikast i zapita:

— A ko si ti?

— Ja sam vrag.

— Baš pravi vrag?!

— Al' pravi pravcati. I ja ću te sad odneti, — kaže on zašto je došo ko da domaćin to i tako ne zna.

— Znam ja. da ćeš me odneti, — prišapne mu na to domaćin — ta zato sam te i pito, da l' si ti baš pravi vrag. A kad si ti baš glavom, onda, pretelju, tiše, da te ne čuje moja žena.

— Zašto?! — posto sad već i djavo ljubopitljiv, kad je vidio kako se domaćin užegurio, pa sve ćavira okolo da ne iskrsne otkud žena.

— Zato, pretelju, što si ti jedan vrag, a moja žena tri. I baš ti fala, što ćeš me odneti, s jednim će biti valjda lakše neg' s tri, al' teško i tebi i meni ako žena dozna šta smišljamo.

Bome se sad i vrag uplašio, pa pita domaćina šta će i kako će raditi.

— Nikako drugačije, — prišapne domaćin — već ti udji u ovu moju torbu, a ja ću ženi kazati da odem popuniti žito tamo di nije niklo. Tako ću ja tebe odud izneti, a onda ćeš ti mene odneti.

Skoči vrag u torbu ko oparen, al' kako je torba bila tisna jedna noga mu ostala napolju. Domaćin se latio, pa steže i zavrće nogu da zglavkovi sve pucaju. Vrag počo stenjati i jaukati, al' mu domaćin šapne:

— Ćuti i trpi! Ni sam ne znam kud da ti nogu sklonim, a žena mi baš sad prolazi. Teško nama, ako ti samo i nogu spazi!

Kad je vragu papak skoro otkinio, obisi torbu na krušku i uputi iz potaje ženu i dicu šta da rade. Kako se vrag malo smirio u torbi, dotrči žena i poviče:

zkvh.org.rs

— Ludi čovče, šta ćeš s tom torbom?!

— Napunio sam je žitom, pa baš krećem u njive, da popunim tamo di nije niklo.

Digla žena graju:

— Ta jesi l' ti zglavljen?! A šta i pitam, kad te poznam! U torbi je pacov. Ja svezala torbu da ne iskoči i pošla rad dice, jel je taj pacov tako opasan da sve tiska u kob, a ti u torbu žito! Udrite, d'co, udrite dok tu napast u torbi ne stamanite!

Skiči žena, da je i vragu sve uši probušila, al' bajage sve na čovika. To bi vrag još i otrpio brez po muke, al' uskoro nije čuo ništa drugo osim bubataka. Al' da je i to samo čuo, valjda bi se dalo brez nevolje otrpiti, neg je on izgubio račun od čvorova na batinama. Začas je torba nabubrila, a kako i ne bi kad je vrag bio pun čvorga.

— Dosta je već, — drekne čovik bajage na d'cu — svu torbu ćete iskidati!

Oda'nila dica, a još više vrag u torbi, al' u taj čas žena opet zaskiči:

— Ta kaki dosta! Ludi čovče, ne vidiš ti ovaj papak! Ta to nije običan pacov, već vragovski! Zato tako tiska u kob!

— Utamanili ste ga već, ne kidajte mi torbu, — protivi se bajage čovik.

— Ne virujem ja da je taj izdanio, — začuje vrag opet ženu. — Neg vi njega za svaki slučaj potkujte da se po tragu pozna, ako bi nam kako izmako.

Ta ni dok dlanom o dlan, djavo je imo potkovan papak, al' su mu prvo zakovali i jednu krušku da ploču ne mož nikako skiniti.

— E, sad, dico, dobro zažarite peć, pa s torbom u vatru ovako kako stoji, — čuje vrag opet ženu. — S vragovskim pacovom nikad nisi dosta ciguran. Ti, čovče, čuvaj torbu dok se peć ne zacrveni.

Kako je vrag čuo da je žena nestala, zajauče iz torbe:

— Pobratime, spašavaj, a ja ću ti se odužiti kako samo zaželiš.

Domaćin odriši torbu, pa kaže:

— Brže mi sidaj na ledja, da te iznesem. Nemoj nikako nogom na zemlju, jel ako ta vidi trag, nema spasa ni tebi ni meni.

Iznese domaćin vraga do šume, pa onda veli:

— Pobratime, sad mi se oduži. Ja sam srićno izno tebe, a sad me ti uzmi na ledja i nosi odud da se i ja spasem.

Kad je vrag to čuo, oči mu se privrnile od stra', pa kaže:

— Pobratime, svašta išti od mene, al' to nemoj. Ne znam kako ću odneti i sve ove čvorge i masnice, a kako bi' još otrpio da me sad jašiš. Ta još i te muke bi' otrpio, al' di bi smio prsta vući s tom tvojom nevoljom.

— Pa ti baš nećeš da me spasiš, a ja sam tebe izbavio iz nevolje, — ražalosti se bajage domaćin.

— Sve ću uraditi, — kaže vrag — al' se u tvoje poslove s ženom ne mišam. Ta bi me našla i nakraj svita, a ti si me jako privario, kad si reko da su u njoj tri vraga. Ni sto vragova se ne može s tom miriti.

— Baš nećeš da me odneseš?! — zaintačio domaćin žalosno.

— Ta, kažem išti šta 'oćeš, al' me s tim više ne konabi. Bojim se da ta za tako šta i čuje.

Domaćin se na to bajage rasrdi, pa vikne:

— Onda mi idji s očiju, kad si taki nikaki čovik, jel ću o'ma' zvati ženu, pa nek je opet i tebi što je i meni.

Kako on to reko, a vrag skoči, pa sve na onoj jednoj nogi što nije potkovana. Ode on, al' ne gleda je l' se lupa o panj il o kamen.

Tako se domaćin sad kurtaliso i vraga, pa živio dalje u miru. On samo živi, a sve oko njega umire i jedared kad se sitio, od njegovog kolina nikog na svitu. Izgubio je već i račun od vrimena, a šta će računati kad kum ne smi ni na njegovu stranu. Obalazi ga i kum, a još više vrag. Osto sad domaćin sam, al' ga napopale boluštine. Jednu dobije, druga se nakalami, pa ne zna koja je teža. Tako je njemu dosadio život, pa jedared zaželi da kum dodje rad njega. Baš mu je teško, al' trči na sve strane, pa traži i viče kuma. Nema kuma i šta će domaćin, već jedared zapali sve kamare slame i skoči u vatru. Plamen liže oko njega, al bar da mu jednu kosu s glave oprži.

— Teško meni, — zaplače on sada — ta ja ni vatri ne tribam!

Ode on i skoči u duboku vodu da se zadavi. Kako skočio, a voda splićala.

— Teško meni, — zaplače on opet, — ta ni vodi ne tribam.

Plače on sad, ta padaju suze ko da i' kogod muzi, kad jedared spazi u daljini smrt.

zkvh.org.rs

— Kume, oj kume! — poviče koliko ga grlo nosi.

— Šta je, da mi opet ne bi kaku bedu i nevolju naprtio na vrat, — odazovne se smrt, al' ode.

— Ta stani, kume, pa me nosi!

— Ne idjem ja tebi blizo, — viče kum. — Ti si i od vraga napravio žervanj pa si žito mlio u njemu. A ni u svit ne smi, kad si ga tako potkovo, da ga ljudi po tragu poznaju. E, kumče moje, već mi i vrag nudi život zbog tebe. Čim ljudi vide koziji papak potkovan, znaju da to samo vrag može biti, pa zbog tog sidi sam ko rob. Ne virujemo mi tebi.

Vidi domaćin da je kod kuma zlo kad tako dugo pripovida, pa skoči i zapali na očigled kuma i krušku i stočić i torbu.

— Sad mi bar možeš povirovati, — vikne domaćin.

Kad je kum to vidio, makar bojažljivo, al dodje, pa zapita:

— Šta je to s tebe, kad ti je život dotužio?!

— Nije meni život dotužio, već boluštine i samoća, — potuži se kumče.

Kum vidi da se kumče ne prinemaže, pa će onda:

— Al' kako ćemo sa svićom, kad si ti na mojoj napoličar?!

— Otkini polak loja, pa nek s njim vrag namaže čvorge, ako mu još i sad bride, a ploča će mu već spasti s papka kad nema kruške.

Tako je kum i uradio, pa svoje kumče pod pazuvo i odnese ga tamo di svakog na kraju spremi.

Ivan Stantić Čobanov, Djurdjin

Pupko

Bio jedan siroma čovik. U njeg deset nokata, u žene deset nokata, pa kidaju zanoktice kako znadu i iz tog žive. Nedaleko od kraljevski' dvora kralj imo jedan stari salašić. Na tom se rodio i odrasto kraljev dida, jel je bio siroma čovik, a glavaš je posto kad se oženio kraljevom ćeri. E, ovaj siroma čovik je sad bio subaša na tom salašiću. Kad je došlo vrime žena rodila muško dite, al' malo da je za pripovitku. Derančić nije veći od pupka, a di bi i bio kad mu je sirota mater uvik bila i 'ladna i soparna. No, dite je malo, al' je njevo pa svakom svoje i najbolje i najlipče. Sirota čeljad ne griše dušu, ne zakiljivaju oni što njim je dite tako malo, već čovik kaže:

— Ženo, glavno je da mi odranimo čovika, onda će uvik biti vridan sebi nać života, makar bio ko glava u špiode! A kaki smo mi kukavci, još je i dobro što je ovako mali, bar će mu biti zadosta ovo malo 'rane pa neće trpit glad.

Ne misli se drugačije ni žena, pa čuva dite ko oči u glavi, al' ga nije dugo čuvala, jel sirota nije mogla sebe sačuvati. Ko i druga subašinca morala je ići priko nedilje u dvore prati košulje, pa prve zime prizebla za kortom i ode ko suvo lišće. Pokrila nju crna zemlja i zelena trava, a čovik osto sam sa onom špicom od derana. Udovac se jedno vrime dučio s ditetom, al' teško i ditetu i ocu, kad ovaj mora ići trbuvom za kruvom. Čovik vidi da će brez ženske ruke propasti i on i dite, pa se poče obzirati da nadje kaku ženu što bi se priklonila njemu i njegovom siročetu. Neće on sad gledati lipotu, ta ne ženi se momkom, već je glavno, da žena zna rasporediti život u toj sirotinji. Nadje on jednu udovicu. Nije baš ni lipa, nije baš ni mlada, ta ko i druga svršena žena, a i ona ima jednu curicu. E, kaki džak taka i zakrpa, a još ima i malo siromaštva. Donela ona drvenice, koji stoc i lonac, pa to čoviku baš dobro došlo, jel mu iza prve žene nije ostalo baš ništa, osim jednog zardjanog naprstka.

zkvh.org.rs

Prvi' dana ona lipo oko čovika i njegovog diteta, pa čitava kuća nika svanila. Vidi čovik, da je ženi drago što se tu skućila, pa i on ode sad brez brige u nadnicu. Al' ne zna on zašto je njoj drago. Nije njoj ni na kraj pameti čovik i njegovo ditešce. Ne zna siroma' čovik da je to viščura. A ona se udala za njega samo za to, da mož ko subašinca odlaziti u kraljeve dvore. Lipo je ona smislila sve. I u kralja je bio derančić, baš vršnjak njezine curice, pa će ona malo pomalo povesti i curicu u dvore. Curica nije ružna, a dica ko dica već će se zasigrati, pa će od ditinjstva naučiti jedno na drugo. Kad bude vrime, da se kraljev sin ženi, onda će viščura već naći puta da njezinu ćer uzme.

Kako je sve lipo naumila za curicu, tako je zabataljila čovikovog derančića. O'ma' ona njemu i nadila ime.

— Kad nisi veći od pupka, nemoj se ni zvati drugačije, već Pupko. Za tebe i nije ime ko za redovnog čovika, — ruga se ona tom nevinom ditešcetu.

Neće ona njemu ni kolivku, već uzela onaj naprstak što je osto iza njegove matere, metnila u njeg struk pivčijeg perja, pa veli Pupku:

— Nemoj kazati, da ti ne dam tvoje materinstvo.

A čovik ni ne klapi šta viščura udešava, jel ona uveče metne naprstak u zapećak, pa mu kaže:

— Znaš, čovče, tamo je za njeg najbolje. Kako je mali taj naš Pupko, na drugom mistu bi ga mogli zgaziti.

Prolazi sad vrime, pa viščurina cura raste, kad viščura u nju trpa svaki zalogaj, a Pupko ostaje koliki je, ko da su ga ostavili na tavan za sime. Otac vuče na ledjima kuću, maćva Pupka ni da zgleda. Otac nije imo kada, maćva nije imala srca da Pupka zakrili. Deran nije ni znao šta je to milošća, pa se ocu nije ni znao tužit. Više je on sebi našo koju mrvicu, neg' što mu je maćva dala, pa naprstak privrne i na njemu užna. Mali je on, al' okretan ko hrčak. Radi on sve oko kuće, pa još i ono što drugi ne može i kad je prošla koja godina, a on s ocom na poso. Kad dodju s posla, još ga maćva tira da i oko kuće spremi, a zimi je njegov poso bio da donese slame el čutaka za peć. Ne kaže Pupko ništa, kad je dobre ćudi, već je još i volio baratati oko peći.

— Ti se griješ najviše, kad spavaš u zapećku, — još se maćva s njim istirava, da on ne bi kako kazo što njezina 'ćer nikad ne nosi ogriv.

Al' njemu to na jedno uvo udje, na drugo pušti. Naspрema on ogriva, pa onda sidi na banku i gleda kako maćva ža-

ri peć. Gleda on tako u vatru, pa ko zna šta vidi i šta misli, al' kad se plamen zasigra, Pupko se tako slatko smije, da se sve vuća za trbu'.

— Šta je ovom deranu, je l' i u glavi pod manom? — maćvi je i to nepravo.

— Ta pusti ga, ženo, — umirivaće nju čovik. — Ti, eto povedeš curu u dvore, pa se tamo nasigra s kraljevim sinom, a ovaj moj šaka duše, pa čitav dan sa mnom na poslu. Dite je on još, pusti ga nek se bar uveče malo zabavi.

— Pa ne kažem ja od zlobe, samo eto divanim da mi usta ne stoje ko pusta, — zataška ona o'ma' svoj trag.

A Pupko pomalo, pomalo pa sve bliže plamenu. Tako iz dana u dan, pa kad se jedared slegla žerava, a on ušo u peć pa je priskakiva. Peć vruća, u žeravi još i tinja, al' Pupka ne peče. Kad drugi dan došlo veče, pa žarili peć, maćva će da razgrne žeravu. A Pupko kaki je mali, kradom sio na grnjaču. Maćva razgrće žeravu, a on najedared poviče otud:

— Drugo baš nemate za večeru? Spali ste na to, da mene ispečete za žmaru?! Šta ćete imati od mene — ni za jedan zub?!

Deran se šali al' kad je viščura vidila di je on, bome njoj o'ma' sinilo u glavi, da bolje prilike ne triba tražiti da ga se kurtališe. Zatresla grnjaču, da Pupka zbaci u žeravu, a bajage poviče u sobu:

— Juj, čovče, pomozi!

Pupkov otac dotrčo, a ona kad je vidila da se deran drži na grnjači bolje neg mačak, bajage je od stra' ispuštila.

— Juj, juj, to nisu čisti poslovi — zajauče još više kad je vidila, da deran igra na žeravi. — Juj,juj, kaku još nevolju neće na nas navući ovaj deran. Juj, tugo moja, šta će u peći — ne bi valjda guto plamena?!

Čovik je turio od peći pa će Pupka vući napolje, ako je još živ. Otac se uplašio, stalo srce u njemu. Prvo se o'ladio od stra', al' kad je pogledo u peć, onda je zanimio od čuda. U peći još tinja, pa se Pupko nagnio nad žeravom i guta plamen.

Žena kad je vidila kako se čovik skamenio, misli da je deran sad prisvisnio. Raduje se ona u sebi, da bi podvikvala, al' se prinemaže ko da će joj srce pukniti.

— A, juj, juj, čovče, ja to ne možem ni viditi.

zkvh.org.rs

Čovik je za tolike godine vidio, da žena njegovo dite baš ne trpi, makar koliko mu ona oči zamličivala. Sad je vidio da kod derana ima štogod što nije za svačije oči i uši, pa se o'ma sitio da će biti dobro ako to ženi ne veže na nos.

— Idji, idji, i bolje je da ne vidiš? — otisne je u sobu.

Ode ona, a u sebi sve poskakiva od dragosti, a čovik deranu ne kaže ni rič, već se pravi da mu nije neobično to što je vidio. Otac se boji, da će se deranu dogoditi nesrića, ako o tom divane, jel o takim stvarima nije dobro pripovidati. Kad je Pupko proguto sav plamen šta je još tinjo, on se udario dlanom po trbuvu, pa podviknio:

— Av, baćo, što sam se večeras slatko navečero!

Al' otac neće nikako da navede divan na to, već samo kaže:

— Ajde, rano, napolje. Poslušaj baću.

'Oće Pupko, al' kad će na vrata od peći, čini mu se da je tako velik, da će se zaglaviti. Osića on ko da se napio snage, pa nabubrio od nje. Deran se čudi, al' se još više začudio otac. Čovik u'vatio derana da ga skine s banka, al' oćeš! Ni makac! Ta i volovska kola s tovarom može bar malo pomaknuti, al' Pupka ni za dlaku! Težak ko zemlja. Otac se zblenio, pa ne zna kud bi se okrenio, al' kako iznenadjenje ga je još čekalo? Deran njega uzo za ruku, pa ga odigo ko perce!

Otac se pomalo i ustravio, pa ni rič da izusti. Šta će, već se ni ne viščini, neg' će derana uleći u naprstak u zapećku. Ne viščini se ni žena, al' kad je vidila di deran živ i zdrav ulazi u sobu, njoj stao zalogaj u grlu. Baš je viščura, al' se sad i ona pripala. Ne govori ona cilo veče o tom, već samo pucka večeru ko da ništa nije ni bilo, al' cile noći njoj to ne izlazi iz glave. Ujtru već nije mogla zauzdati jezik.

— Sinko, — kaže — pa kako si sinoć mogo živ izaći iz peći?!

— Ko?! Iz kake peći?! — bajage se iznenadio Pupko.

— Sinko, pa nećeš valjda od stare žene praviti plendjupu?! Valjda sam vidila kako si se pentro po grnjači.

— Nane, šta je vama?! — onaj se čudi bajage, al' ko da će od čudjenja propasti u zemlju. — Jeste l' vi noćos rdjavo ležali pa štogod klapili, el vam je sinoć vatra oči zasivnila?! Kako sam zadrimo na banku, ni mako se nisam dok me baćo nije dono u naprstak.

A i čovik će onda:

— Ženo, nisam te 'tio sinoć uzbunjivati, al' baš i ja gledam, šta ti je bilo?! Jujučeš sinoć da bižiš od peći a kad ja tamo, deran drima na banku pa se u snu još i smijucka.

Maćva sluša pa se zblenila i sad ne viruje njima, al' ne viruje ni sebi. Prikratila divan, al' jedva čeka da opet dodje veče, pa da žari peć. Pupko dono ogriva' ko i obično, a i grije se u vratima peći ko i obično. Kad se žerava stinila, a maćva se o'ma' mašila za grnjaču. Kako će ona žeravu razgrćati, a Pupko se u potaji već i uspentro na grnjaču. Kad ga je maćva opet vidila nad žeravom, lupila ona grnjaču.

— E, sad ću te sa'raniti u tu vruću raku, — mrndja ona sebi.

Al' nije grnjaču dobro ni lupila o žeravu, iz peći sunio plamen da joj je sve obrve i trepavice opalio. Kad je došla malo sebi, a Pupko se izvalio na banku, pa će:

— Alaj, nane, šta je vama?! Je l' koga tučete u peći, el vas kogod tuče iz peći?! Šta se vama pričinjava, kad toliko ordinjate i karate?!

Ona je baš viščura, u vragolijama ne bi ostala nikom dužna, al' je sad razrogačila oči od čuda. Deran drima ko da se zapravo nije ni mako. Bisna je na sebe, pa opet cilu noć oka ne može sklopiti. Čeka da deran priko noći neće štogod uraditi, al' se on sklupčo u naprstku pa se do zore nije ni priokrenio.

Maćvi sad zagorčio i dan i jedva dočekala opet veče. Čim su otac i sin uveče došli s posla, a ona o'ma' na deranа da vuče ogriva pa da se žari peć Pupko zatoliko navuko čukanjica, pa ukraj vrata od peći grije ledja i drima.

Viščura sad smislila drugo. Kad je deran zadrimo, a ona iza skuta grnjaču pa će ga s njom turiti u plamen. Zamanila ona iz sve snage, al' tako da je i sama glavom utrčala u peć pa sad i kosu opalila. Skiknila, pa glavu u škip s vodom, a kad došla malo sebi, vidi di deran grije ledja ko i ranije. — A on se protego, rastiro malo drimež, pa kaže:

— Alaj, nane, jeste l' me vi tako slatko počukljikali po ledjima, el sam to samo klapio kako sam slatko zadrimo?!

— Nemam ja drugi' briga, već da se staram i o tom, — ocikla se ona i ode.

Ušo stra' u nju i od tog vrimena se nije više obzirala na derana kad se večerom grije. Ona je baš viščura, zna sto vragolija al' sad ušo stra' u nju. Kako i ne bi kad je baš viščura, a sad ne zna je l' sve to s Pupkom vidila el klapila, toliko se splela.

Jedva je čekala da prodje zima, da ne mora više peć žariti. Pupko sve vidi pa se u sebi smije, da se sve goji od smija. Kad je zima sve pucala, a on jedno veče kaže:

zkvh.org.rs

— Baćo, ja ne znam šta mi je, al' već jedno vrime meni je tako zagušno u ovom zapećku. Idjem ja digod pod naslam spavati, jel ću se tu raspuknit od vrućine.

Otac još nije stigo do riči, a maćva kaže:

— Pa idji! Bar se nećemo strašiti da ćeš priko noći pasti iz zapećka, pa da te u mraku zgazimo.

Tako ona samo kaže, a misli da će derana pod naslamom po'isti kaka mačka. Misliće da je mali miš, pa eto mački zalogaj, a maćvi ode briga i teret s vrata. Al' nek ga mačke i ne po'idu, i onda se maćva raduje što joj neće biti u sobi.

On uzo svoj naprstak pa ode upravo na striju. Tamo bila velika čuvarkuća. Pupko razgrnio malo snig, pa namistio naprstak pod čuvarkuću. Spava sad tu ko pravi. Od zime ni govora kad ga grije onaj silan plamen što ga se navečero, a vitar svira oko njeg, pa ga sve uspavljiva.

Pupko ne kaže ni ocu ništa, onaj ga ne pita, al' vidi da deran iz dana u dan sve više jača. Što tuce ljudi ne može ni makniti Pupko se s tim lopta, pa otac poče primati sve veće poslove. Nezadugo zaradili oni toliko, da su kupili kola i konje. Sad oni kirdžijaše, pa su se uskoro još bolje skućili. Kako i ne bi kad je kod nji' začas natovareno i stovareno, a dj je blato da ni jedan kirdžijaš ne bi natiro, tu otac i Pupko idju ko da perje nose. Pupko samo podupre, a kola već lete.

Maćva se boji Pupka, kad bi mogla zavrnila bi mu vratom, al' zaradu voli, pa ne smi ni zube obiliti. Iz zarade može bolje zaoditi curu pa zato ćuti i guta, makar joj nije pravo što je deran tako okoprcan.

Prolazile su tako godine, Pupko se nije ni protego ni projedrio, al' što je više plamena povečero sve jači je bio. Ni nisu konji njemu tribali da kola vuku, ta mogo je on sav teret poneti na dlanu, već da ljudi ne vide šta se u njemu krije.

Došlo vrime da je i brkove zasuko, a i maćvina ćer dorasla za udaju. Sad je maćva samo kopala nogama i rukama da joj ćer uvik bude nuz kraljevog sina. Svu Pupkovu zaradu bacila na nju, a na njega i na oca ni čestitu zakrpu. Pupko se pravi nevišt, a otac već davno naučio da bude kako sin 'oće.

Al' upinjale se maćva i njezine 'ćer koliko 'oće, kad je kraljev sin na drugu bacio oko. Očo on jedared daleko u lov i kad se vratio, dovo sebi i mladu i svatove. Nije ni čudo što je o'ma' sa svatovima došo, kad je divojka zlatne kose, a starom kralju i kraljici za milošću donela sime od kruške, za

kaku se ne može ni čuti u svaki' sto godina. Kad su počeli svatkovati ona to sime posadila, a drugi dan izraslo drvo da mu se vr' izgubio u oblacima. I o'ma' kruška procvatala, a priko noći i sazrijala. Kad su stari kralj i kraljica 'ili od ti' krušaka, sve su se pomladili. Nije ni čudo što su drvo tako zavolili ko ništa drugo na svitu.

E, al' ako je svako volio tu krušku, bome je Pupkova maćva zamrzila ko nikog na svitu. A da je bila toliko tanka koliko je debela, maćvina ćer bi krušku prigrizla u samom panju, samo da se osuši. A još da su njim dali u šake onu, koja je tu krušku donela! Reže one ko keruše, al' to ništa ne pomaže. Al' uskoro se dogodilo štogod što je i njima donelo bar malo radosti. Ni keru ne dotekne mesa, al' dobije bar košćura Tako maćvina 'ćer nije dočekala da bude kraljeva snaja, al' se uskoro mogla bar zlobe naužívati i ona i njezina mater.

A šta se to zdesilo? Udarila žalost u kralјeve dvore. Velika je bila dragost kad je kruška počela roditi, al' je još veća žalost nastala kad je drvo jedno jutro osvanilo brez i jedne kruške. I kako se to dogodilo prviput tako otsele svako jutro. Kruška priko dana cvata, priko noći zrija, al' do ponoći je kogod svu obere.

Maćva svako jutro otpravi 'ćer u dvore, pa ova počela okolo pripovidati da ta kruška i nije bila nikako čudo već opcina, što je mlada zlatne kose nabacila. Pupkova maćva misli da će to dopriti u uši starom kralju, da će snaju zamrziti i otirati. E, al' na mladu zlatne kose tako štogod ne smi niko starom kralju i njegovom sinu ni spomeniti, a bome niko ni neće. Svi u dvorima vole mladu, kad je još i više dobra neg' što je l'pa, pa misto da nju omrznu, počeli maćvinu ćer tirati s praga.

Stari kralj se najviše dao u žalost. Obećo polak kraljevstva onom ko mu krušku sačuva, al' ne pomaže ništa. I sam stari kralj i šin, side po cilu noć pod kruškom, al' ona ujtru već obrana. Popeti se ne može niko kad je kruška tako debela da je ni dva tuceta momaka ne može obu'vatit, a visoka ko zna koliko. Izredjali se na straži i kusi i rusi, ta svaki bi da zaradi polak kraljevstva, al' jutro za jutrom, a vitar s drveta ne svali ni jednu krušku. Kad se već niko nije 'tio javiti, jedno jutro Pupko kaže:

— Baćo moj, sad je meni kirdžijašenja dosta. Ode vaš Pupko da čuva kraljevu krušku.

zkvn.org.rs

O, kad je maćva to čula. Od bisa joj sve oči pobilile, pa graknila:

— No, baš ti tribaš tamo! Di su se osramotili najveći junaci tamo će se vrkočiti jedan ovaki prampurac! Stvora nikakog, jezika na pritek! A bolje bi bilo, da naprstak malo očistiš od rdje, neg da nas idješ sramotiti.

Al' Pupko njoj ni rič, već prišaplje ocu:

— Nek baba puca samo od zlobe, a ja znam šta znam i odem za mojim poslom.

I o'ma' on prid starog kralja, pa mu kaže:

— Dajte mi samo torbu ora' i tikvu vina, da imam šta gristi i piti dok se ne popnem na krušku. Tako neću zaspati. A vi se još samo postarajte da se priko noći niko od vaše čeljadi ne muva ispod drveta.

Da je Pupko zaisko kola zlatni' ora' kralj bi i dvoja dao drage volje. O'ma' kralj naredio, da se Pupku da što je tražio i da se do zore niko ne miče iz kuća. A Pupko sačeko mrak pod kruškom pa se onda krenio. Kaki je mali lako mu je naći i di će se uvatiti i di će stati na kruškinoj kori. Ode on ko mačak, pa se začas do'vatio prvi' rašalja. Tu se o'ma' latio lupati ora'. Orase 'ide, iz tikve vinom zaliva, a lupinje pomećo u rašlje. Tako on od rašalja do rašalja, pa svake natrunio lupinjama. Kad došo do poslidnji' rašalja a na grani vranino gnjizdo. Matore nema, al' u gnjizdu male vrane. Pupko je volio svaku ticu, pa o'ma' iz torbe ora' i napuni sve gnjizdo.

Ode on sotim do vr' drveta, pa kad je vidio da i tamo nema još nikog, on će se sakriti u granje. Kad se vratio do najgornji' rašalja, a matora vrana već u gnjizdu.

— Eto, ovaj momak nas je na'ranio, — čuje Pupko di kažu male vrane.

— Zašto si njim dao ora'? — zapita njeg vrana.

— Pa neće valjda tvoji mali gladovati dok ja 'idem. Kaki bi' ja čovik bio, da 'idem, a da mi gladni gleda u usta? Sladji je zalogaj kad ga podiliš s kim.

— Ti si pio i vina, — istirava se vrana dalje — zašto njim i od tog nisi dao?

— No, još bi to tribalo da sam ti dicu opio, pa da su ispala iz gnjizda! Lipa bi to bila milošća, kad bi ti dicu upropastio!

Kad je vrana to čula, onda veli ovako:

— E, sad vidim da si sve od srca činio. Dobro si radio, dobru se i nadaj. Ja ću ti biti u pomoći.

— A u čemu bi mi bila u pomoći? — zapita Pupko.

— U tom poslu kojim si ovamo došo. I znaj, da mi male nisi na'ranio slabo bi se hasnio, makar si Pupko!

Momak se začudio što ga ona zna imenom, al' se vrana nasmije, već kako ona zna, pa mu sve kaže šta će i kako će raditi. Sluša on nju, a kako i ne bi kad je ona tamo na kruški i odrasla, pa ko će znati šta se tamo zbiva, ako ona neće.

Sakrio se on u njezino gnijzdo pa drima ko i druga mala vrana. Kad zakukurikali prvi pivci, jedared u vr' drveta zašušti štogod. Pupko se o'ma' razdrimo, pa vidi kako je doletila golubica. Bila ko snig, al' kad je stala na vr' kruške samo se stresla i Pupko je više nije vidio. Nit šta vidi, nit momak šta čuje, al' se najedared u gnijzdu rasuli orasi zlatne lupinje i začuje se lip divojački glas:

— Evo vam milošće za sutra.

U to je Pupko već začuo da se drobe lupinje ora' što i' je raso u rašljama. Sad je znao di je stao tai čudan gost, pa o'ma' skoči prama glasu. Kako je skočio o'ma' je ositio na licu divojačku kosu. Divojka se trgla, pa će bižati prama vrvu kruške, al' se Pupko brže umrsio u njezinu kosu. Kako je to uradio, a divojka s njim pala doli. Kad su se našli pod krukom na travi, ona njemu lipo:

— E, sad izadji iz kose, jel ćeš je pokidati koliko si težak.

Pupko se čudi, di bi on tako malecan bio težak, al' bi izašo i tako, jel je liubopitljiv da vidi divojku koja je svaku noć obrala kraljeve kruške. Kad je izašo iz kose bome je imo šta i gledati! Divojka lipa da se ne stidi ni žene kralievog sina, a kosa i u nie zlatna. Obradovalo je to Punka, al' se obradovo i drugo čemu. Kad je pogledo sebe, a on višlji od divojke za dobru glavu!

— Šta je sad to?! Otkud sam najedared toliko porasto? — i raduje se i čudi se momak.

A divojka ga zagrlila, pa se od dragosti smije i kaže:

— Pa nisi valjda mislio da će ovaku golubicu s kruške srušiti makovo zrno? Za to triba momak, al' baš ko što si ti!

Raduje se Pupko što je posto tako krasan momak, al mu je još draže što se toliko dopada tako lipoj divojki. Razumili se oni i brez divana i sad tu provode ko i drugi mladi pa Pupko zaboravio na cili svit, a kako ne bi zaboravio da zapita zašto je ona svake noći brala kraljevu krušku.

Zaboravio on na čitav svit, to je i mogo, al' samo na jedno nije tribalo zaboraviti, na maćvu-višćuru. Ona kad je vi-

zkvh.org.rs

dila da će Pupko baš ozbiljno ići čuvati krušku, razmislila, pa kazala 'ćeri:

— Znaš ti da to podmeče još može krušku i sačuvati! A onda je njegovo polak kraljevstva. 'Ćeri moja, ako je kraljev sin propo za te, al' onda ni ovaj neće biti gori, makar se s njim ko s čovikom nećeš baš podičiti.

— Ta nek je ko ren, samo da su meni kraljevski dvori. A ako dobije polak, ni kraljevom sinu neće ostati više kraljevstva pa nek ga nosi mutna voda, — kaže ćer svoje račune.

Tako se nji' dvi udivanile pa se maćva uveče pritvorila, u slipog miša i samo leti ispod kruške. Kad je vidila kaku je divojku Pupko dono s kruške i kaki je krasan momak posto od njega, a ona o'ma' odletila medju svoje druge, da dokonaju šta će raditi.

Ono dvoje mladi se zaboravili pa bi bili pod kruškom do sami' zorni' pivaca, al' jedva prišla ponoć, kad divojka najedared skiknila. Pupko skočio da obrani divojku, al' je samo to mogo viditi di joj iz kose pr'nio slipi miš. Potrčo on za njim, al' se o'ma' i obazro da vidi neće l' ko drugi napasti divojku. Obazro se, ne obazro, al' divojke više nije bilo. Vidio je još samo kako je bila golubica odletila i čuo di mu je viknila:

— Tu me više ne čekaj, jel doći neću!

Spleo se on siroma' pa mu suze same potekle od muke i žalosti što i on nema krila.

— Bar da sam crni gavran, samo da možem letiti! — zajico on.

Al' se nije čestito ni zaplako, a njemu već idje maćvina 'ćer. Opuštila dvi pletenice, a u svakoj po struk zlatne kose, al' baš onake ko što je imala njegova divojka. Ne kaže ona ništa, već došla do Pupka pa s jednom pletenicom otrla suze iz jednog oka, a s drugom pletenicom iz drugog.

Dok mu je trla suzu iz prvog oka Pupko se sitio, da je slipi miš bila njegova maćva. O'ma' je znao da je ona otkinila dva struka iz kose njegove divojke i uplela u pletenice svojoj 'ćeri. O'ma' je on i 'tio turiti od sebe maćvinu 'ćer, al' ona brže i drugom pletenicom otare njemu suze iz drugog oka. E, kad je Pupko zakasnio da je oturi, o'ma' je i zaboravio da je divojka zlatne kose kadgod i bila na svitu.

Maćvina 'ćer ga zagrlila ko da rodjenijeg i milijeg nema na svitu, pa ga lipo vodi kući. Ode on s njom, ta miran je ko jagnje, al' kako koraci tako se Pupko i smanjkava. Maćvina ćer ga obgrljava sve jače, ko da se boji da će ga izgubiti, al' što ga više grli on se sve brže smanjkava. Uplašila se

ona da će Pupko nestati ko snig u proliće. Kad su došli do, kuće, Pupko opet može da se sklupča u naprstak pod čuvar-kućom.

— Šta si s njim radila kad je opet ko žmara? — maćva o'ma' zinila na 'ćer.

— A šta bi radila? Grlila ga. Al' nek je ko trun mekinja, baš me briga, samo nek mi donese polak kraljevstva. Ako je već sačuvo krušku, nek' idje kralju čim svane.

— Sačuvo je bome tako da nikad više neće biti obrana, — izbekarila se višćura.

Pupkov otac to sluša i gleda, pa će jedared:

— Puštite tog derana da malo prodrima. Šta ga napastujete toliko ko da ste poludile?! Kako vas kraljevstvo napopalo?!

— Tako, u kojem tebe neću ni za svinjara primiti, saklamo jedna puljava, — dreknila maćva kad je vidila da je tamo i njezin čovik, pa ga turila napolje da malo nije vrat skrndavio.

I čim će zora zazoriti, ona Pupka o'ma' otpravi kralju da traži polak kraljevstva. Momak ko jagnje. Ode on dvorima, a maćvina 'ćer ga ispratila do po puta pa ga grli i ljubi, a u uši mu zvoni:

— Kralju nek je kruška, al' ti uzmi onu polu kraljevstva di su dvori. Obećo je, mora dati.

On sluša, al' čim se iskopeljo iz njezini' šaka suze mu opet navrle na oči. I čim je zamako za jedno kukuruzište sio na džombu, pa ni sam ne zna zašto, al' plače ko malo dite. Tako se tu isplako pa će krenit dvorima, al' kad je došo pod krušku, a vrana ga već čeka. I dok se on nije ni sitio, ona ga krilima ošine po očima. Jednim krilom mu otrla suze iz jednog oka, drugim krilom iz drugog, a momak na to ko da se trgo iz teškog sna. I kad je pogledo na krušku o'ma' se sitio divojke zlatne kose i svega što se dogodilo.

— No, pobratime, kud si kremio? — zapita vrana.

— Kralju, da ištem što je obećo. Tamo su me poslale maćva i njezina 'ćer, al' sam ja tamo samo krenio, a sad idjem tražiti moju divojku.

— Tako sam i mislila, — potvrdi vrana. — Ako su te one dvi obrlatile, al' te ne moždedu prominiti.

Pupko sluša vranu, al' i gleda sebe, pa se rastužio.

— Posestrimo, — kaže — al' otkud sam se onda opet smanjko ko smedžurani krumpir?!

zkvh.org.rs

— Otud što te je grlila 'ćer tvoje maćve, a u nje je srce ledeno.

Tako se oni tu zadivanili, kad jedared zaćarlijo vitrić pa kruške počele padati. Zazvonili od tog dvori ko da stotine zvona zvoni i u to iz dvora stari kralj već i trči, a za njim svi njegovi. Vrana o'ma' pr'nila, pa kralj Pupka zateko samog. Grli on njeg, ljube ga svi, i stari kralj mu o'ma' nudi da bira koju polu kraljevstva 'oće.

— Svitla kruno, na čast vama kraljevstvo, a ja odem tražiti ono što meni vridi više od svi' kraljevstava na svitu. — na to će Pupko.

Krali se bome začudio kad je vidio kako je momak žalostan, pa bi mu pomogo. O'ma' ga i zap'to u čem bi mu mogo biti na pomoći, al' Pupko ne traži ništa drugo, neg' da kralj njegovom ocu da kruva dok on bude na putu i svaki dan da ostavi džak ora' pod kruškom.

— To će biti za vrane, i, svitla kruno, naredite da te vrane ne smi niko dirati.

Obeća krali, da će tako i biti, pa još pita šta bi Pupku mogo učiniti, al' se momak zafali na svemu i o'ma' krene u svit. Nije išo daleko sam, jel čim je zamako u šumu, a vrana ga već čeka na jednoj grani.

— Pobratime, kud si krenio ko brez glave? Šta me ne zoveš pa da te uputim! Ej, ej, ti se staraš za mene, a ne staraš se za sebe, — kara ga ona.

Podje on sad za njom, pa je do podne išo tamo di je vrana letila. Onda je došo na jednu ledinu, di je iz jednog panja raslo sedam deblja žalosne vrbe.

— E, tu se odmori sutra do zore, — kaže vrana, — pa onda kreni za suncem. Al' pazi šta radiš dok si brez mene, jel znaj da je tvoja maćva višćura. Ona je već i krenila za tobom, jel zna kud si pošo. Al' ni brige te, jel ću i ja doznati šta je ona naumila.

— Kako ćeš to udesiti?

Vrana se nasmijala, već kako ona zna, pa veli:

— A da šta se nadjem i medju švrakama?! One vas dan blebeću, al' i načuju sve šta se blebeće. A misliš da višćure imaju katanac na ustima?!

Uputi ona njeg, pa onda kaže:

— A sad, pobratime, moram ići da i ja još nadjem koji ora' u džaku za moje male. Sad više nema tvoje divojke, da njim svake noći donese zlatni' ora'.

Tako su se oni rastali, pa Pupko provo noć pod vrbom, a druge zore skočio na noge i ode za suncem. Sad je 'odio, brodio, pa tako dan za danom. Vrime je prolazio i momak je već zabradatio ko pustinjak, al' živog stvora nikako da susrije. Al' ne putuje on na miru nikad. Jedne noći duva vijar, pa se drva ruše i umalo ga ne ubiju. Druge noći se kiša izlije, pa poplava 'oće da ga odnese. Treće noći pada led ko šaka. Nikad nema noći da ga ne skoli kaka nevolja, al' on uvik ima pozor dok nije vrime da se zorni pivci jave, jel zna da ni kiša ni led nije drugo, već maćvino maslo. Tako je ona njemu iz noći u noć stajala na pete, al' se on uvik izvuko živ, makar ne i čitav.

Rovašen je bio već na sve strane. Jedna rana ni ne zaraste, drugu već i zaradi od višćurini' majstorija, al' ne posustaje. Doduše, dotužilo mu je već da se od nje samo brani i biži, već ga šake svrbe da se s njom u'vati u koštac, al' nikako da je skoli. Sve gleda siroma' neće l' mu se vrana javiti, al' nje ni od korova. Pomislio već i da ga je zaboravila, kad jedno podne evo nje na grani.

— Av, posestrimo, 'oću l' još dugo samo tabane lupati? — oma on njoj poče jade jaditi.

— Sad ćeš već malo i drugo šta lupati, — nasmije se vrana. — Načula sam od švraka, da je već i tvojoj maćvi dosadilo što ne može s tobom izaći na kraj. Noćas je otrčala isprid tebe i nagovorila jednog njezinog deliju, da te dočeka kako ovakom gostu i priliči.

Kaže onda Pupku kaku perjanicu mu maćva sprema, i da ga zato te noći neće ni napastovati. Pupko sve lipo saslušo, pa još samo zapita:

— A ne može ona mojoj divojki nauditi?

— Dok je tvoja divojka na svom ognjištu, višćura joj ne može al' baš ništa. Al' ni da pomete trunje isprid praga!

E, to je za Pupka više neg' da mu je vrana dala po' svita. Zafalio se on njoj, pa će onda zapitati:

— Posestrimo, nemaš ti možda već druge male?

— Imam. A zašto pitaš?

— Da ne zaboraviš da njim još danas moraš iz džaka poneti malo ora', jel moja divojka još ni sad ne nosi zlatne orase u tvoje gnjizdo. Idji, posestrimo, a ja ću se već postarati za sutra.

Čim je vrana očla, Pupko se latio da spremi ogriva. Pridveče zapalio vatru da bi se na njoj mogo ispeći čopor volova. Gori vatra, a on samo večera plamena. Tako je ve-

zkvn.org.rs

čero sve do ponoći, a onda lego da se jedared već čestito i snom okripi, kad ga te noći viščura neće nazlabati.

U zoru skočio na noge i ode kudan ga je vrana uputila. Sad je opet 'odio i brodio, dok prid samo podne nije izašo iz šume na jednu veliku ledinu. Na toj ledini sidi jedan orijaš, pa baš užna. Oko njeg vatre gore, al' puno vatra ko čička, pa se na svakoj peče vo. Orijaš jednog po jednog skiđa s vatre, pa onako s papcima i rogovima zajedno guta.

— Hej, rodjače, ti mora da se na krupan poso spremaš kad take jake temelje udaraš snagi, — poviče Pupko na orijaša.

Onaj podigo one krupne oči pa gleda otkud glas dolazi. Kad je kojikako ugledo Pupka, o'ma' je bacio pečenog vola.

— Šmrljo jedan, — puštio niki glas ko u krmčeta — što ni nos ne znaš čestito otrti! Još se marvašiš, a ne znaš da baš tebe čekam. Ajde, ajde, sad ću te malo istresti iz kože, kad ti smiš tisniti baš priko moje ledine.

A Pupko se smije i odgovara:

— Mani se pritnje, već se lati posla ako zapravo smiš tisniti na mene. Čuo sam ja da ti samo na slabijeg smiš navaliti. Ako je to baš i istina onda je bolje da mi se čistiš s puta dok te ne skrućim.

O, kad je orijaš zaurliko! Njeg da tarma jedna špica od čovika, jedna šuša!

— Sad ću te živog posaditi u ledinu, al' tako da ni trava neće rasti iznad tebe! — drekne on i skoči do Pupka.

A momak puštio da ga onaj uzme u šaku. Kako i ne bi kad orijaš ima toliko ručerdu, da mu Pupko može protrčati kroz prste makar koliko šaku stisnio. Orijaš luđ, pa jak i kad je onda zama'nio šakom, ta prokinio zemlju da je upo u nju do ramena. Ušla šaka u zemlju, al' nije Pupko, kad je prija iskočio kroz orijašove prste.

A orijaš tako šta ni ne klapi, već dahti od bisa:

— E, sad kašlji od pra', al' pod zemljom, gnjido jedna!

— Kad meni ne bi dobro bilo i tu, onda bi' možda i očo pod zemlju, — nasmije se na to Pupko.

O, kad je orijaš čuo glas iza ledja, od srdžbe zakrvavio očima. Obazriće se on da vidi di je Pupko, a" ne može čestito ni vratom micati kad je do lakata u zemlji. Poče on izvlačiti ruke, a Pupko se opet javi:

— Ludi čovče, šta čeprkaš i vas dan me tražiš pod zemljom kad sam tu!

— A di si, mače jedno od čovika?! — orijaš urliče, pa kad je onda trgo ruku, ostala jama da bi svatovi mogli u njoj kolo povesti.

Nema tu ni divana od svatova, al' orijaš sve igra kako se obzire da vidi Pupka. A momak to i čeko. Kako orijaš počo skakati, a Pupko se sklupčo njemu pod stopalo. Tvrd je Pupko ko kamen, pa se zakotrlja onom pod stopalom ko ora' i orijaš se omakne, pa čelom o zemlju. Kako djipi, a Pupko mu se opet kotrlja pod stopalom i viče:

— O, ljudi ljucki, ludog čovika! Još će nosom orati zemlju da me traži u njoj, a ja se valjam po travi!

Orijašu pao mrak na oči pa sve ganca po ledini, al' kako kojom nogom stane, a ona se već i izmakne ispod njega ko da mu je izbijaju. Tako se on našedjivo dok nije došo pod šumu. Pupko je to i 'tio. Tamo je tako srićno izvuko noge ispod orijaša, da je strvina svom snagom lupio čelo o jedan panj. Kako se slatko s panjem bucnio tako ga je i razbio, al' ni panj nije osto dužan orijašovoj glavi — rastroćkala se i ona ko trula bundeva.

— E, sad nek te tvoja viščura sa'ranjiva, ja neću gaditi zemlju s tobom, — kaže Pupko i ode lipo dalje.

Te noći je čeko čime će ga maćva iznenaditi, al' je osto na miru. Al' ga je u podne vrana opet čekala na grani.

— Ej, za sutra se opet spremi, — kaže mu ona. — Švrake su sve promukle tako blebeću o tom šta ti viščura sprema. Al' ću sutra i ja biti tamo.

— A sad tiraj do džaka pod kruškom, jel mi se čini da moja divojka još ni sad ne rasipa zlatne orase u gnjizdo, — na nju će Pupko kad je sve razumio kako ga je ona uputila.

Opet on naložio veliku vatru pa do ponoći samo guta plamen, a od ponoći se kripi snom. Prid zoru je već na nogama čeko sunce i čim se ono pokazalo, on za njim. Prid samo podne opet je stigo na jednu veliku ledinu. Svud okolo šuma, živog stvora nigdi, pa se Pupko stao obzirati. Al' nije moro dugo tražiti očima. Najedared se s onu stranu ledine zatresla zemlja i momak ugleda velikog crnog bika. Toliki je da bi dva onaka orijaša mogla na njemu jašiti. Trči bik, pa rogovima izvaljiva najveće panjeve, a baš i' je bilo od drva što su tu porasla koju stotinicu godina.

— Ti si taj dakle, što si mi brata orijaša stamanio! — bembuče bik. — Sad ćeš mi glavom platiti!

Pupko se samo nasmije, pa podvikne:

zkvh.org.

— Eto šad divana, baš ko od bika! Jesam ja kriv što je tvoj brat dilio mejdan s panjem?! A šta mu je taj panj skrivio?! Dok mu glavu nije rascopo, al' baš ništa!

Bik samo zaurliko, pa se još jače zàuko na Pupka. Al' kad je dopro do po ledine, ni momak ga više nije čeko skrštenì' ruku, već i on potrči u kob. Kad su bili jedan naspram drugog, bik zamuko al tako da se šuma zatresla ko od groma. Onda zama'nio glavom pa iz nozdrva dure taki plamen, da je opalio svu travu na ledini — a Pupku samo trepavice.

Pupko se nasmije, pa podvikne:

— E, baš si pogodio kako ćeš sa mnom vući prsta!

Kad je on onda dunio plamen, biku je svu dlaku opalio. Zaurliko onaj, okrenio se i ode u šumu da se ras'ladi. Al' Pupko nije dobro ni oda'nio, već je opet ugledo bika di se vraća. Prvo je panjove izvaljivo, al' sad rogovima izvaljiva čitava drva. I dotrči on opet do Pupka, pa kad je onda zaurliko, sve tice popadale iz gnjizda. Dunio plamen iz nozdrva. al' taki da je svud okolo šumu opalio — a Pupku svu onu bradu što mu je usput izrasla.

Momak se opet samo nasmije, pa veli:

— E, rodjače, i ti ćeš biti oderan kako još nikom na svitu nisu kožu derali!

Kad je onda dunio plamen, biku je svu kožu spalio. Od sveg bikovskog ruva osto samo jedan stražnji papak i krnjetak roga. Bik sad urliče ko da će grlo razderati, pa i progovori:

— E, kad je tako, onda ćeš me zapamtiti kad se napasem vatrene trave!

— Ako te ona ne spali, samo ti dodji, od mene ćeš to već dočekati! — ruga se Pupko.

Ode bik da sve ruši prid sobom, a Pupko začuje di se na grani smije vrana:

— Pobratime, što te je taj lipo obrijo! Ljudi ljucki, ko da zna da ćeš uskoro izaći divojki na oči!

— Kad se vrati mogo bi me još i potšišati. Toliko sam bar zaslužio od njega — smije se Pupko.

Nasmijali se oni do mile volje, a vrana onda kaže:

— Nek on pase vatrenu travu koliko 'oće. Pobratime, tučniji je kruv od trave.

Vrana u to i pr'ne, a Pupku nije tribalo kazati da podje za njom. Nije on dugo išo kroz šumu, pa za vranom dodje na jednu drugu ledinu. Tamo u kraju komad zemlje posijan, pa

žito obisilo klasje i čeka da ga pokose. Kako vrana naletila iznad njeg žito se zapalilo. Gori zrilo žito na nogama, a Pupku nije tribalo kazati šta će raditi. Idje on po njivi i guta sav plamen od žita. Kad je sve použno, vrana kaže:

— Eto, pobratime, začas ispečen kolač za tebe! Sad 'ajdemo na onu ledinu. Kad si se već na'io, tamo ćeš leći i sit i naspavati dok se bikonja ne vrati s njegove vatrene paše.

Tako Pupko i uradi i kad bilo drugi dan prid zoru, vrana ga prodrma.

— Ustaj, pobratime, idje mejdandžija — smije se ona.

Pupko skočio pa prid bika. Idje crni bikonja, al' klamiće glavom, vidi se da mu dalek put nije baš slatko pao. Kad je došo do Pupka, razvalio one crne žvale, al' ne kaže ni rič, toliko je bisan, već dunio taki plamen da je Pupku kosu opalio do ušiju. Ne kaže ništa ni Pupko, al' kad je on dunio plamen, ispod bika se i zemlja zapalila. I začas bikonju plamen proguto tako, da mu vitar nije našo ni pepela.

— Samo kad je još toliko snage imo da me je tako lipo potšišo! — smije se Pupko na vranu.

— A šta je drugo i mislio postigniti s tobom, koji si se od ditinjstva na žeravi sigro, — smije se i vrana.

— Barem da mu malo dima ostane dok moja maćva ne dodje, ovako sirota neće ni znati šta je s njeg, pa ga može još i tražiti.

— Za maćvu se staraj sad već ti, a meni je već vrime da vidim ima l' još koji ora' u mom gnjizdu. Možda su mi mali već gladni, — kaže vrana i odleti.

U to počelo izlaziti i sunce, pa ni Pupko nije imo kada da oda'ne. Išo je sad kroz šumu, al' jedva je sunce otskočilo, kad se sa svi' strana počele strčavati srne. Izlaze one iz šume pa sve trče baš na tu stranu di i Pupko idje. Trču one, al' momak vidi da ne biže, neg' su se kudgod uputile. Vidi da ne biže ni od koga, kad i oko njega idju ko da on i nije tamo.

— Kuda će sve ove srne? — i ne'otice on iskazo šta misli.

Nije ni čudo, čovik tako dugo putovo sam, pa se naviko da divani sam sa sobom. Al' sad nije sam sa sobom divanio, jel je jedna srna na to progovorila.

— Svako jutro idjemo u jednu doljaču. Tamo nas 'rani jedna dobra divojka, — kaže ona.

— Vidi, vidi, a ne bojite se vi mene? — zapitaće Pupko kad se već upuštio u razgovor.

— A što bi te se bojale?

zkvh.org.rs

— Valjda se zato ne bojite što sam ovako malecan?

— E, pobratime, može i u malom čoviku biti zla i naopaka ćud, pa još kako. Mi se tebe ne bojime, jel os'timo da si dobar čovik, — kaže srna i otrče za drugima.

— Vidi, vidi, — zamislio se Pupko i opet poče sa sobom divaniti — dobrog čovika osti i živinče.

Ode on sad za njima, al' je požurio jel je ljubopitljiv kaka i' to divojka 'rani. Kažu da je dobra, a on na cilom putu samo na zlo i rdjavo nailazio. Uskoro je i stigo u tu doljaču. Prvo što je vidio, kad je izašo iz šume, bili su orasi na ledini. Veliko je drveće, al' ga to ne bi baš začudilo, da drva nisu bila puna roda sa zlatnim lupinjama. Kad je Pupko to vidio, ko da mu se u glavi najedared počelo razgaljivati. I bome je tako bilo kako je natuknio. Pod jednim velikim drvetom 'rani srne — ko? Njegova divojka!

Okupile se srne oko nje, pa se sve miluju i iz ruke joj 'idu, a i ona medju njima ko srna, al' ponajlipča. Kad je Pupko to vidio — bome on ništa više nije vidio, već potrči divojki. Sva je srića da je bio tako mali, drugačije bi izgazio sve srne kako je srnio. Al' je i divojka zaboravila srne i sve na svitu, kad je čula kako je on od radosti podviknio.

E, tu je sad bilo dragosti, pa se nji' dvoje ne bi otud micali ko zna dokle, da jedared kogod nije Pupka kvrcnio po glavi. Obazre se on, a na njeg se smijucka jedan lip rumen dida u papučama, širokim gaćama i košulji. To je Pupka taj dida kvrcnio kamišom, pa veli:

— Ne činiš mi se baš ko Pupko, al' bi reko da si baš ti Pupko. Pa ako mi prosiš ćer, ne bi se, sinko, i meni javio?

Pupko divojkinog oca o'ma' poljubio u ruku, pa se onda niki trgo i zamislio, zašto divojkin otac kaže da on ne izgleda ko Pupko. Počo se on gledati i onda se samo iznenadio: on opet za dobru glavu veći od divojke.

— To je već tako i drugačije ne može više biti čim si nuz nju, — začuje se u to vranin glas.

Pogleda Pupko, a ona baš sletila iznad njeg na granu. Iznenadio se sad što je i ona već tu, al' se još više iznenadio kad je vidio na kakoj grani ona sidi. Dosad on drugo nije ni vidio osim divojke, a sad vidi da vrana sidi, al' ni na kakoj drugoj, već baš na grani od iste kruške ko što je ona u bašči njegovog kralja.

— No, šta si sad zanimio, sinko moj?! — nasmije se divojkin otac ko da ne vidi zašto se momak iznenadio. — Ne-

ćeš valjda kazat, da ne znaš, da je ova tvoja divojka rodjena sestra snaje tvog kralja?

— Bo-me ne znam! — zamuco Pupko kad je to čuo.

— E, pa onda znaj, da su to dvi rodjene sestre ni mladje ni starije, jel su dvojke. Kad to znaš, onda se valjda nećeš više čud ti što i tu vidiš ovu krušku. Dobićeš i ti, sine, lipo zdravo sime od nje. Nek bude i tvom starom ocu milošće. A sad 'ajde malo u kuću, da se odmoriš od puta. Virujem da ti pristaje malo odmora.

I dida sotim krene naprid, a vrana mu o'ma' sletila na rame. Dida i vrana štogod šaplju, smiju se, a mladi idju za njima i kad su izašli ispod ora' Pupko ugledo krasne dvore.

— Pa ko je tvoj otac? — prišaplje on divojki kad je ugledo dvore.

— On je kralj u ovim šumama, — kaže ona njemu na uvo.

Misle oni da stari kralj ne čuje, al' se on obazre, pa se nasmije.

— Da, da, sinko, — kaže on u šalj — i da nisi stamanio moja dva najveća nepretelja, orijaša i brata mu bika, moro bi te kaštigovati što si mi zapalio žito, jel i to je bilo moje.

E, sad je tu bilo veselja i veselja, a to je stari kralj najviše i volio, jel je bio udovac. Kad su se kod divojačke kuće naveselili, kralj mladima da karuca sa zlatnim točkovima, za Pupkovog oca spremi sime od kruške, pa pošalje s njima silu svatovaca.

— Pa kad ja umrem, onda ti, sinko, sidi u moj stoc, — kaže još Pupku kad i' je ispraćo — a pašancu onda ostavi čitavo njegovo kraljevstvo.

Odu sad svatovi, a u divojkinom krilu sidi vrana. Čim su malo odmakli, a Pupko će divojki:

— Sad sve znam, samo da mi je znati još to, zašto si dolazila svaku noć brati onu krušku, kad si je i kod kuće imala? Ne virujem da si samo zato dolazila, da žalostiš mog starog kralja.

Divojka ga samo pogledala ispod oka pa se nasmijala.

— To su ženski poslovi, a kaki — to sam pronadji, — kaže ona.

Kad je tako Pupko se zamislio, pa tare pamet i tare, al' jedared kaže:

— E, valjda bi i crvu lakat znao pronaći, al' te ženske poslove nikako.

zkvh.org.rs

— A ja ne možem kazati, — divojka se opet samo nasmijala.

— A ja ne možem dopuštiti da se već u svatovima proričite, — uplete se u razgovor vrana. — Ako ti, Pupko, ne možeš pronaći, a ona ne može kazati, nek ne bude ni na tvoje ni na njezino — ja ću kazati. Može tako? — zapita još divojku.

— Šta ja marim. Znam da ja ne možem kazati, a ti kako o'ćeš, — divojka se i opet nasmije.

— E, kad je tako, onda, Pupko moj, čuj: ona te je vidila i zavolila. A znala je da ti ne bi ni klapio da je ona na svitu, da nije na krušku dolazila. No, kaži, kako bi se onda drugačije vas dvoje našli?

Kad je Pupko to čuo, bome je od dragosti poljubio vranu. E, al je sad posto ljubopitljiv, pa kad je dozno jedno, on bi i drugo i o'ma' zapita divojku:

— A što si tako očla ispod kruške, pa te nikad više?

— Nisi me dobro čuvo, pa bi tamo propala, a i ti.

Na to Pupko ne kaže ni rič, jel vidi da je to baš tako, a u svojoj glavi misli: al' sam se sad naučio paziti. Nije on to samo tako mislio, već i činio.

Putuju svatovi tako, mladi se raspripovidali, svatovci pivaju i podvikivaju, da sve šuma ječi i jedared će ugledati i dvore Pupkovog kralja. Kad su došli na jedno raskršće, a tamo sidi stari prosjak.

— Alaj, dobri ljudi, — kaže on kad su došli naspram njeg — stanite dok je još zavrimena. Ne vidite, da vam čivija jedva visi. Spasće vam točak, pa ćete se ubiti.

Pupko zatego kajase, a prosjak o'ma' turi glavu, pa ni tamo ni vamo već baš medju špice, pa će tamo štogod udešavati na točku.

— Ajd nek udesi, pa da mu udilim, — kaže divojka i već vadi dukate.

— Ostavi, ja ću mu udiliti darak kaki nije dobio, nit će ga više dobiti, — na to će Pupko.

I kako prosjak glavu medju špice, a Pupko ošine konje. Kola trgla i točak u taj čas prosjaku zavrnio vrat, a u to bukne plamen i misto prosjaka divojka vidi di gori Pupkova maćva višćura.

— No, el sad dobro pazim na te? — zapita Pupko divojku.

— Ni meni to nije na štetu, — začuje Pupko niki nepoznati glas.

Kad on poglede, a vrana se pritvorila u lipu staru ženu.

— Dabome, nema više vrane, — sva radosna kaže majka. — Ja sam rodjena sestra tvoje maćve. Ona je i mene tila upregniti u svoja kola, a kad sam je svitovala da se i ona mani, onda me je pritvorila u vranu. Bojala se da ću je odati. A sad je nestalo, pa sam se oslobodila njezine snage.

Sad je samo bilo dragosti. Pupko i divojka poljubili majku u ruku kako već i doliči, a kako i ne bi, kad njim je toliko pomogla, pa o'ma' kažu da je više neće ni puštiti. Ona će živiti s njima dovika.

— E, tvoj otac je stariji od vas, — na to će majka divojki, — pa ćemo viditi šta će on kazati na to. Kako bude njegova volja.

— Ta dobar je moj otac, neće se on protiviti da se mi vama ovako odužimo na svem dobrom što ste za nas učinili, — kaže divojka.

Al' je majka samo pogleda ispod oka, pa se nasmije i veli:

— E, to ćemo još viditi!

Sad su srićno stigli u dvore pa kad su i' tu vidili, nije se znalo ko se više raduje, el stari kralj s kraljicom, el Pupkov pašanac i njegova mlada. A još kad je Pupkov otac vidio šta mu je od sina postalo, i šta mu pretelj šalje za milošću, bome je poljubio onaj naprstak u kojem je momka od'ranio.

— E, sinko, nije ostalo drugog materinstva, — kaže on Pupku, — al' si i iz naprstka posto čovik.

— Kad ko materinstvo ništa nije, pa makar to bilo manje od mrvice.

Sad je tu bilo veselja i veselja, a najviše kad je Pupkova mlada posadila sime od kruške, pa je ona drugi dan već i rodila. Stari kralj o'ma' uzo pod ruku Pupkovog oca, pa kaže:

— Evo nama starcima kruške, a moj i tvoj sin nek kraljulju, oni su mladi.

I bilo je tu svakom veselja, svatova i svatova dok od veselja nisu počeli već posustajati. Jedared će svatovi početi divaniti već i o tom, da se razilaze, al' baš u to dotrči na zlatnim karucama ko, već drugi stari kralj, otac divojaka zlatne kose.

— Kako ne bi, pa ćete se razilaziti? — smije se on. — A ja ću s mojom babom valjda svatkovati brez svatovaca?

Pa on o'ma' za ruku majku što se iz vrane stvorila i kaže, da je to njegova mlada.

zkvh.org.rs

— A, zato je vrana o'ma' vama sletila na rame! — šali se Pupko sad sa novim mladoženjom.

— Sinko, svaki teret ima svoje misto, — ne ostaje njemu dužan u šali njegov dida.

I sad je opet bilo svatkovanja i veselja za svakog, jedino nije bilo radosti za maćvinu 'ćer. Stari kralj doduše nije dao da je kogod dira, da njim to ne bi kvarilo veselje, al' je naredio da za života ne smi nikud iz salašića, a ni njoj ne smi niko da koraci.

— Nek divojkom plete side kose, ne triba za nju veća kaštiga, — kaže on.

Tako je to i bilo, pa je svakom bilo srce na mistu, samo još Pupku nije bilo sasvim. Njeg je još morila ljubopitljivost i kad će se svatovci na kraju razilaziti, pa se njegova nova baba, vrana, popela na karuca do svog mladoženje, on joj još prišaplje:

— Al' samo to mi još kažite, otkud da sam sad opet tako narasto?!

— Otud sinko, što te ova grli, — pokaže ona na mladu zlatne kose. — A u nje je srce plameno.

Pričao Ivan Blesić, Kačmar

Zlatna patka i razlinkavi zec

Kadgod u ritkom svitu, kad još salaši nisu bili tako nagusto ko sad, živio jedan udovac kojem je iza žene ostalo dvoje dičice, derančić i curica. I derančić je bio krasota, al' je curica tako lipa da se čoviku srce razgali kad je samo pogleda.

Čovik osto udovac s dva diteta, pa di će on nji' odranjivati brez ženske ruke. S derančićom bi se još i moglo dučiti, al' ko će s ženskim ditetom? Nije mu ostalo drugo već da se opet oženi. Najviše se zbog dice i ženio pa je gledo da nadje ženu što je njemu prilika. Izabere on jednu udovicu koja je takodjer imala curicu, pa ko veli, ta žena već zna šta je materinstvo, pa će se prikloniti njemu i njegovoj dici. U prvo vrime je to tako i izgledalo, al' malo pomalo pa se maćva očitovala. Savila ona čovika oko prsta pa radi s njim šta 'oće. I nije se dobro u kući ni ovladala, već je nagovorila čovika da on njegovu dicu odvede i ostavi u šumi.

Voli on dicu, plače za njima tamo di ga niko ne vidi, al' se guja uvukla u tur pa ne da mira ni dan ni noć. I jedared čovik smota u bućurić proje pa dicu za ruke. Kad i' je odvo u šumu, kaže njim nek' se sigraju pod jednim drvetom, a on će otići da nasiče drva. Odmakne on od nji' pa na jedno drvo vezo suvu tikvu. Vitar nija tikvu ona se lupa o drvo i daje od sebe glas:

— Du-du, du-du, ti-ka! Du-du, du-du, ti-ka!

A dica misle da njim otac viče:

— Tu, tu, tu je čiča! Tu, tu, tu je čiča!

Prišlo već i podne, dica se sigraju i uvik misle da njim je otac u blizini, al' kad je 'lad već posto zdravo debo oni će oca vikati. Viču oni, a' oca nigdi. Sad su se uzbunili, pa doli gori po šumi, al' nigdi žive duše. Kako su trčali, derančić zdravo ožednio i jedared naidju na vodu u zečijoj stopi.

— Pa napi se otud, kad si već toliko žedan, — kaže njemu sestrica.

zkvh.org.hr

Voda je bistra pa je derančić ugasio žedj, al' kako se napio, on se pritvorio u razlinkavog zeca. Dosad su nji' dvoje plakali, ta kako ne bi kad su se uplašili što oca nema, al' se sad zec čudo rasigro prid sestricom. On se sigra, a ona se smije pa i zaboravila da su se izgubili.

Tako se nji' dvoje sad opet sigrali i u sigri naidju na jednu kučku 'di leži ranjena. Kogod je udario u glavu pa leži onesvišćena. Curica o'ma' vodom ispere ranu, pa kučka došla sebi. U bućuriću je ostalo još malo i proje, pa curica kučku i na'rani. Čim se kučka okripila ode svojim putom, a curica i zec nadju jedno šuplje drvo, pa se tu sklone.

Drugi dan se nisu još ni probudili a kučka već tamo. Donela je u zubima kotaricu, a u njoj svakog 'ila za čitav dan.

Sad dica s te strane nemaju brige, pa su se sigrala opet čitav dan i čekaju da otac dodje rad nji'. Curica mrvice daje ticama, korice od kruva rasula oko njevog drveta da se nadju šumskim životinjama, pa se tu već prvi dan oko nji' nakupilo tica, srna i zecova. Sigraju se dica s njima cili dan, a uveče se tičija pisma sve ori. Kad svanilo a kučka već nosi 'ranu i tako je iz dana u dan radila.

Dica su prvo iz dana u dan, a posli iz godine u godinu čekala oca i tako tu u šumi i odrasla. Od curice postala divojka, al' lipa kaka samo može biti divojka koja se svaki dan u rosi umiva. A i njezin brat raste, al' uvik ostaje razlinkav zec. Nije se on žalostio što se pritvorio u zeca, pa ne tuguje ni njegova sestra.

Di bi se žalostili kad on nije bio zec ko drugi. Ne samo što je bio razlinkav, već se mogo smanjiti i stanjiti da se provuče i kroz igline ušice. A što je imo korak! Nije šala držati korak s ma kojim zecom, al' razlinkavi zec jedared koraci pa obadje vitar; drugiput koraci pa legne i dobro se ispava dok vitar ne stigne do njega. Zato ni njega, ni njegovo društvo nije ništa moglo iznenaditi u šumi. Nema za nji' opasnosti, kad razlinkavi zec začas protrči šumu i priko i uzduž, pa sve dojavi.

Niko nji' nije mogo iznenaditi, al' i' je jedno jutro ipak iznenadio mladi kralj. Dica nikad nisu znala da je ona kučka bila kraljeva. A mladi kralj jedared poranio, pa vidi da njegova kučka ode s kotaricom u šumu. Začudio se on, pa počo kučku motriti i kad je vidio da ona i druge zore ode, a on u potaji za njom. Kučka došla do šupljeg drveta pa budi divojku i zeca, a kralj iza drveta. Bome je njemu zastala rič

kad je vidio tako lipu divojku. U to se probudio i zec, al' kad je vidio stranog čovika, on se pritajio u bunji.

Mladom kralju se dopala divojka, pa će je o'ma' uzeti za ženu. Dopo se i on njoj, pa će se drage volje udati. Kad su se tako sporazumili ona će u bunju da i brata povede, al' ovaj veli:

— Ćuti ti o meni! Da mi prvo vidimo kako će tebe dočekat u kraljevskim dvorima. Ja ću tebi dolaziti uvik al u potaji, pa ne brigaj, zlo će proć' ko ti smi dirniti i dlaku s glave. A dok ja ne vidim da si se ti zapravo usrićila, više volim biti tu u šumi.

Razmislila divojka, pa bome vidi da brat ima pravo. Ode ona s kraljom i sve mu ispripovida kako su se od oca izgubili, samo ne kaže da joj se brat u zeca pritvorio, već veli, da je očo za svojom srićom i da će doći za njom kad bude vrime.

— A kako će te naći? — pita kralj.

— Kučka zna di je on, pa će ona i otsele ići do njega svaki dan.

Odu oni sad i mladi kralj divojku odvede prid svoju staru mater. O, i staroj kraljici se snaja čudo dopala, pa o'ma' sazovu svatove. Kako se razglasilo di je kralj našo sebi ženu, a divojkina maćva je o'ma' znala ko je to. O, kad je onda počela ružiti čovika.

— Ti jedan nikaki! Jesam ti uvik kazala da tu dicu tražiš u šumi! Kaki si ti otac, kako je u tebe srce kad si mogo ostaviti rodjenu dicu u šumi. A kad se dosad nisi o njima staro, barem se sad postaraj kad udaješ 'ćer!

A on čovik stao pa gleda: je l' baš sasvim izgubio pamet?! Ne da ona njemu ni do riči doći, već se o'ma' spremila s njim pa svoju curu udesila i ode upravo u kraljevske dvore.

Izgrlila, izljubila divojku ko da bi joj dala i srce i dušu, pa pripovida:

— A ja i ova tvoja sestra iz dana u dan po šumi, pa vas tražimo! Tiram i ovog tvog oca, al' on spleten pa ne zna ni kazati da vas je ostavio. A di ti je brat?

Kaže njoj divojka da je brat očo za svojom srićom, pa nek ne brinu, do'će on kad mu bude vrime. Lipo ona oca poljubila u ruku, a on samo ćuti i plače od radosti.

— 'Rano moja, kad te već nisam mogla od'raniti kako triba, bar ću ti sad biti na pomoći da znaš u kući biti žena

zkvn.org.

kako triba, — kaže maćva i o'ma' se latila tu spremati i sredjivati.

Priselila se ona u kraljevske dvore pa sad ko prava mater. Lipe je ona riči al' gorkog srca, pa divojka sirota ni ne zna kaku je guju puštila u kuću. A kralj ko kralj, u njeg mista ima dosta, pa se ne protivi što su se mladinj doselili. Misli i on, bar će njegovoj ženi biti od pomoći, kad je ona sirota u šumi odrasla. Divojka se raduje ocu kad ga tolike godine nije vidila; a drago joj što će tu biti i maćvina 'ćer, bar će imati svog ženskog društva.

Radost je tu sad na sve strane, jel se raduju i maćva i njezina 'ćer, samo za svoj račun. Maćvina 'ćer nije bila ružna, al' je imala jednu veliku manu, bila je jalova. Zato se nije nikako ni udavala, a sad joj narasle zazubice pa nikog drugog već bi baš mladog kralja za čovika.

— Kad je ova divija iz šume dobra, zašto da ja ne bi bila, — kaže ona materi, a bome i mater tako misli.

U maćvine 'ćeri malo lipi' očiju, malo rumenog obraza, pa bi ona baš na ta kola što neće da je ponesu. Al' je ona s materom utanačila da to mora biti pa makar pucalo el' sivalo. Ako ne sad a ono kasnije, samo kad su se nji' dvi uši-kale dvora.

— Ne boj se ti, 'rano moja, — kaže maćva svojoj 'ćeri — ako se vratila iz šume kad sam je po ocu poslala, bome se neće više zavratiti kad je ja otpremim u šumu.

Tako se one spremaju da sirotoj divoiki budu na pomoći, a ova o tom ni ne klapi, a još manje kralj i njegova stara mater. Kralj napravio svatove take da se u tri kraljevine pripovidalo o njima, a kučka je sirota jedva odvukla svatovsko 'ilo zecu, toliko ga je bilo.

Prošli svatovi pa krali i mlada kraljica žive srićno i zadovolino. Žive oni lipo, al' maćva i njezina 'ćer gledaju dan i noć kako će napakostiti. One daju s'vit mladoj kraljici u svemu pa uvik naopako, al' uvik i zaludu. Kako mlada kraljica ode u bašću, a tu već čeka razlinkavi zec. Dotrči ko strila, otrči ko strila, pa ga niko ne vidi. Uvik on zapita sestru šta ima novo i uvik je uputi šta će raditi.

Tako vrime prošlo i jedared će mlada kraljica roditi. Baš prid to krali je moro otići u rat. E, to je maćvi i njezinoj 'ćeri bilo ko naručeno.

— Sad el' nikad, — kaže maćva 'ćeri.

One će sad babiti i mladu kraljicu dvoriti. A ona rodila dvojke, curicu zlatne kose i derančića srebrne kose. Kad su

maćva i njezina 'ćer to vidile, bome se nisu rasrdile makar bi od zlobe zadavile i kraljicu i njezinu dicu. E, al' kad maćvinoj 'ćeri baš ta dica tribaju. O'ma' ona uzme dicu, a maćva će kraljici podmetniti štence. U to se baš oštenila i ona kučka što je mlada kraljica spasila u šumi. Maćva uzme ispod nje dvoje štenaca pa i' podmetne kod kraljice u kolivku.

Sirota mlada kraljica se uzbunila pa pita kud nose dicu, a maćva na nju zlim:

— Ćuti! Kaku dicu spominješ?! Ko zna šta si naučila u toj divljačini i di si se i sad kerila! Kad ti nikad ne slušaš moj s'vit onda vidi šta si donela na svit: štence!

Maćva kraljicu na očigled pravi ludu. Može sirota kraljica tražiti dicu koliko 'oće, maćva njoj samo štence spominje, pa sve skiči. Jedared ušla i stara kraljica. Maćva je zato i dizala toliku graju i buku da i stara kraljica čuje. Al' se sad bajage iznenadila, pa veli:

— Svitla kruno, stara kraljice, kad ste već tu ja tajiti ne možem. Ja sam 'tila sramotu pokriti, al' vidite šta je ova nesrića rodila!

O'ma' oni poruče mladom kralju šta je i kako je, a on vrati poruku da ga žena ne čeka, već da je sa štencima bace u vodu. Staroj kraljici je žao snaje kad je vidila da je dobra duša, al' šta može kad je kralj tako naredio. Sluge ponesu mladu kraljicu i štence pa bi se mlada kraljica i udavila, makar bi i sluge volile čitavog života suv kruv 'isti, neg ovako lipo i dobro stvorenje baciti u vodu.

Udavila bi se ona, samo kad ne bi bilo razlinkavog zeca! Al' se on svagdi nadje, da šta ima onaj svoj korak; a svašta čuje, da šta su u njega uši razlinkavog zeca! O'ma' je on dojavio kučki da bude na vodi, a bome i on već čeka na brigu. Kako sluge došle da mu sestru bace, a zeko isprid nji' raso po vodi niku veliku travuljinu. Čim su mladu kraljicu bacili ona se splela u tu travu i potonila, a štence voda ponela. Sluge odu pa sve suze rone što su baš oni morali ovo uraditi, kad je mlada kraljica za svakog bila dobra. Al' šta će kad su sluge, pa sve moraju raditi čime njevi gospodari neće da kaljaju ruke. Plaču sluge nad kraljicom, al' se kraljica nije udavila kako su oni mislili. Ona se u travi primetnila i pritvorila u zlatnu patku. A ni štence voda nije odnela, jel i' je malo dalje kučka već čekala i iznela na brig.

Zlatna patka odletila u šumu pa namistila gnjizdo u šuplje drvo di je i odrasla. Tu je već i njezin brat zec, pa joj veli:

zkvh.org.rs

— E, dosad si ti bila u kraljevskim dvorima, a sad ja odem tamo. Moram se postarati za tvoju dicu.

Ode on i začas stigo kučku, pa joj pomogo nositi štence. Usput se nji' dvoje dogovorili šta i kako će raditi. Stigli oni u kraljeve dvore baš u pravo vrime. Tu maćva i njezina 'ćer metlicaju zecovog oca. Tiraju ga iz dvora na očigled sveg svita, pa viču:

— Zato si tvoju 'ćer i sakrio u šumu jel si nečist i ti, pa si znao šta je čeka. Dalje od nas, sramoto jedna!

Istukle ga metlama, a on ode plačući pa ne zna kud će drvetu, kamenu. U zeca mekano srce pa bi o'ma' ocu, al' kučka veli:

— Neka, nek pati malo. I zaslužio je kad je zaslipio čerez ovake žene, pa svoju dicu tako zaboravio.

Zecu ga je žao, al' vidi da kučka ima pravo, pa s njom prvo odnese štence. Onda o'ma' otrči i nadje oca di sidi baš na brigu di su mu 'ćer bacili u vodu. Plače otac i baš bira kamen što bi vezo na vrat da skoči u vodu, kad prid njeg stao razlinkav zec.

— Manite se vi tog, baćo moj, — kaže zec — taj kamen nije za vas, već za moju maćvu i njezinu 'ćer.

— Pa ko si ti i kaki si zec kad govoriš? — razrogačio oči otac.

— Ta vaš sin, baćo, — nasmije se zeko. — Šta se čudite; ta valjda sam ja u šumi odrasto.

O, kad je otac to čuo, a on još više u plač.

— Dico moja slatka, šta sam ja, nesrića nikaka, od vas naradio! O bolje da me mater zagušila čim me je i rodila, — zakuko on ko kukavica.

— Ne plačite vi što sam ja zec. Ta i 'ćer vam je sad patka, al' zlatna, — tiši njeg zeko i onda ispripovida ocu sve šta se s njima desilo.

I o'ma' on odvede oca do zlatne patke, pa kad su se do mile volje nagrlili i naljubili i otac se jedva jedared iskajo, zec ode.

— Idjem ja već, — kaže sestri — jel se moram starati za tvoju dicu.

— Staraj se bolje neg' što sam se ja staro za vas, — kaže otac. — Eto, ja vama 'tio dobro, a kako sam posrnio.

— Konj idje na čet'ri noge pa posrne, a kako ne bi čovik, — zec njeg opet tiši. — Bi'ćete vi još čovik, samo kad je srce u vas ostalo čisto. Al' je sad divanu kraj, jel ja i posla imam!

Kako to kazo, već je i puštio korak i bio u kraljevskim dvorima. O'ma' se stanjio i provuko ispod vrata u maćvinu sobu. Kad je stigo a maćvina 'ćer baš veli:

— Nane moja, sad više nisam jalova: ovo su moja dica, pa još kaka!

I o'ma' se sagnila da dicu uzme iz kolivke. Kako se sagnila, a zec puštio svoj drugi korak, pa nju stražnjim nogama pukac! po nosu.

— A joj, šta je sad ovo?! — drekne ta silom mater, pa se u'vati za nos.

— Ta šta je?! Šta te sad najedared spopalo, bole te ne 'ile?! — na nju će mater, pa će ona sad uzeti dicu iz kolivke.

'Oće matora mudrica, al' kako se sagnila a zec već po nosu. Drekne i baba, al' ne vidi ni ona nikog kad zec proleti brže neg' strila. Uplašile se one, al' sve ne viruju pa će i opet bliže kolivki. Kako će dici, a zeko krva po nosu. Uskoro maćvi i 'ćeri nos narasto toliko da jedva vide od njega. I nema šta, već biž iz sobe pa taj dan kolivki više ni blizo. A zec onda otvorio vrata pa puštio kučku.

— Ne boj se, — kaže ona, — kad sam vas 'ranila neće ni ovo dvoje mali umriti dok je mene.

Tako se zec i kučka staraju za dečančića srebrne i curicu zlatne kose. A ti mali stvorovi os'te ko nji' voli, pa se sve smiju na nji' i taše ručicama.

Maćva i njezina 'ćer ne smidu nikom ni pisniti, pa se samo u mrak zavukle u sobu. Sad će one opet tumarniti kolivki, jel 'ćer veli:

— Nane, ta moramo jel će dica pomriti od gladi, a onda je propala moja udaja za kralja.

El' propala njezina udaja, el' propale nji' obadve, al' su opet dobile po nosu tako da od njeg čitav svit nisu vidile, al' zvizda još i više neg je na nebu. Kako su jauknile, a na pendžeru sleti zlatna patka pa veli:

— Brate zeče, plače l' koje moje bepče?

— Plakala bi obadva jel u jalove krave mlika nema. Al' sam ja tu pa i' čuvam ko nikog na svitu.

Maćva potrč da u'vati zlatnu patku, al' se ni brave žignila nije već se opet vaćala za nos, ko da ne viruje da je još na mistu. Užegurile se sad maćva i njezina 'ćer još više, pa čitavu noć drću u budžaku. Sad već znadu da koga ima u sobi, a ne vide ga. Čim miš šušne, a one već dijipaju i biže napolje. Tako su prodžedžile cilu noć i jedva dočekale ju-

zkvh.org.rs

tro. Dan došo pa se na svitlosti ne boje tako i opet će tisniti kolivki. Al' bio dan, bilo tamo makar i sunce na tanjiru, čim se sagnu kolivki, a iz nosa njim lete zvizde. Čim pobignu, a zec otvori vrata pa evo kučke. Ona dicu sredi, na'rani i', pa se zec onda čitav dan sigra s njima. Ljulja on nji', piva nj m n.ke zečije pisme, a dica se smiju čim samo vide kako miče s razlinkavim ušima.

Maćvi i njezinoj 'ćeri do uveče nos malo splasne i čim padne mrak, dovuku se u sobu. O'ma' bi kolivki da dicu na'rane, al' zeko ne žali stražnje noge. Kako on njevom nosu zaželi laku noć, a zlatna patka već sleti na pendžeru i pita:

— Brate zeče, plače l' koje moje bepče?

— Plakala bi obadva, jel u jalove krave mlika nema. Al' sam ja tu pa i' čuvam ko nikog na svitu.

Maćva i njezina 'ćer sad već znadu, pa još kako, da njim sikira n'je baš sasvim pala u med. Vaća nji' stra' po cilu noć pa ne pušta ni priko dana. U sobi ne vide nikog, a bome ga čuju kad doleti zlatna patka, a po nosu os'te čim bi bliže kolivki.

Tako je to iz dana u dan, dok jedared dica nisu počela da guču. E, maćva je onda drugo smislila.

— Znaš ti šta, — kaže ona ćeri — ako je tu kaka nečista sila što ne pušta dici, nek joj je na volju. Vidiš da su dica živa i zdrava, a to je nama glavno. Već ti čuvaj nos, da ne pogrudiš dok ne dodje kralj, a dicu, makar i ovako iz daljine, uči da kažu »baćo naš«. Ako ta sila nas ne pušta bliže, oca mora puštiti dici.

Dica guču, pa rič dvi već i naučila od zeca i kučke. Kad su maćva i njezina 'ćer još to čule, sad po čitav dan side, al' u najdaljem budžaku, pa otud šaplju dici: baćo naš, baćo naš. Sve i' usta zabole, sve se iskrive kako bi bile što medenije, al' zec samo šaplje dici u uvo pa se ti mali stvorovi u kolivki nasmiju ko dva matorka.

Tako to sad iz dana u dan i jedared se i mladi kralj vrati iz rata. O'ma' njemu mater ispripovida šta su uradili sa mladom kralj'com i štencima.

— Sve smo uradili kako si poručio, — pripovida ona, al' nema tu ni jedne pogrdne riči, već je još i zaplakala, jel je mladu čudo volila.

Bome ni kralj nije veso makar je rat dob'o. Ne kaže on ni lipu ni ružnu rič, al' se vidi da mu je teško na srcu, kad

je ženu on najviše vol'o. Al' su zato razvalile usta mladina maćva i njezina 'ćer, pa tarmaju i nju i njezinog oca.

— Mi smo znale da su oni taki, samo smo njim sramotu pokrivale dokle smo mogle, — kažu one.

I tako iz dana u dan, pa se uvik ušikaju nuz mladog kralja. Jedno jutro maćva otrčala do stare kraljice pa kaže:

— Svitla kruno, stara kraljice, moram vam kazati kaki čudan san sam imala noćas. Klap'la sam da bi moja 'ćer rodila derančića srebrne kose, a curicu zlatne, al' već treći dan, samo kad bi je mladi kralj uzo za ženu. I dica bi o'ma' znala kazati »baćo naš«.

— Ta je l' to može biti?! — začudi se kralj kad su i njemu kazali to novo.

— Ako to ne bude tako, a ti veži kamen na vrat i meni i mojoj 'ćeri pa nas baci u vodu, al' baš tamo di su onu bacili, — na to će maćva.

Kralja je srce zdravo vuklo za dicom. Idje on tako sam pa kad vidi dičicu di se sigraju, a on o'ma' pomisli: e, kako lipa bi već bila i moja dičica samo da sa ženom nije bila ona nesrića. On je dicu volio uvik, a kako je izgubio svoju sad ga srce još više vuče. Žabu nije teško natirati da skoči u vodu, pa ni čovika koji voli dicu, da se ženi.

Makar kralj u potaji vene za prvom ženom, oženi se on s maćvinom 'ćeri kad mu je d'cu obećala. Bili su tu sad svatovi tri dana, dosta je i toliko kad se kralj drugiput ženi. Dok su se svatovi veselili maćva je kolivku s dicom spremila u sobu di će mladenci pribivati. Kad će se svatovi već razići, a mladi bajage došlo rdjavo. O'ma' nju mater odvede u sobu pa je niie dobro ni ulegla, već je istrčala prid kralja pa se sva vandiže:

— No, šta sam ja kazala?! Idji unutra pa vidi jesam li lagala?

Kad je kralj vidio tu lipu dicu nije znao šta bi od dragosti. Izljubio dičicu, pa će od dragosti i maćvu poljubiti. Ta poljub'o bi on sad i panj, a kako ne bi nju; al' kako se prignio babi, a on već i jauknio i 'vaća. se za nos. Traži on da l' mu je nos na mistu, al' traži i baba svoj.

— Šta je to? — začudi se kralj.

A razl'nkavi zec već sidi kod kučke, pa se smije da mu uši sve klamiću.

— Noge moje, ni to još niste doživile da najedared u dva nosa tučete, — kaže on.

zkvh.org.rs

Ni kralj ni svatovci nisu vidili nikog, a nos buknio i u babe i u njezinog zeta. I kralj sad lip nosat ko vo rogat. Svatovcima stala rič, al' čudili se makar koliko, niko ništa ne zna. Maćva ćuti, pa kralj odma'nio rukom. Glavno je da je njemu druga žena ovaku dicu rodila, a ne štence ko prva. I o'ma' on komarnjiku pa će i ženu izljubiti.

'Oće on, al' 'oće i razlinkavi zec. On je već spreman, pa se opet nasmije:

— E, nogice moje stražnje, spremite se da otsele samo u dva nosa tučete odjedared.

Kako se kralj sagnio da poljubi maćvinu 'ćer, a zeko i njeg i nju po nosu. Bome se to kralju sad već nije dopadalo pa privrne svu sobu, da vidi nije l' se kogod tu sakrio. A privrćo, a ne privrćo, tamo nigdi nikog ne vidi. Metnio on sad stražara do stražara, al' ni to ne pomaže. Ako neće da dobije po nosu, bome mora krajčiti od žene.

Razmislio on pa vidi da to nije dobar znak. I počo on misliti o tom da štogod nije u redu oko nove žene. A ko ne bi počo misliti kad dobija po nosu?! A još kad se kralj krne po nosu! Misli on, pa se onda siti da mu dica još nisu kazala »baćo naš«. O'ma' on kaže ženi da želi čuti znadu l' već dica kazati »baćo naš«.

A ona na nji':

— 'Ajte, dičice moja slatka i rodjena, kažite vašem ocu kako triba.

'Oće dica al' baš tako kako triba, ta nije uzalud nji' zeko učio. I lipo oni guču kralju:

— Dok mi matere nemamo ni ti nemaš nas.

Kralj stao pa ne viruje ušima, a nova kraljica pobilila ko duvar.

— Šta je to?! — otela se kralju naposlitku rič.

Njemu se kojikako rič otela, al' nova kraljica ne bi znala progovoriti ni rič. Al' je tu njezina mater, pa se o'ma' uplela i veli kralju:

— Nećeš valjda sirotu ženu konabiti kad je ovaka?! Ne vidiš da su tu kake nečiste sile. Kogod mora da zlobi moju 'ćer što ti je ovaku dicu rodila. Vidiš valjda da ti ta sila ne da ni ženi blizo, a sad i dicu odbija od tebe.

Melje baba ko stara suvaja, pa je kralja zbunila.

— Da mi je samo znati ko je to, na komade bi ga isiko, — rasrdio se mladi kralj.

Kako on to kazo, a prid njim se stvorio razlinkavi zec. Nit je ko vidio da je ušo, ni da je kroz sobu prošo, a sidi prid kraljom zec za kakog n.ko nj čuo nije.

— Alaj si ti hitar na zlo — progovori zec kralju. — Bar da si polak toliko hitar na dobro.

— Ko si ti? —začudi se kralj.

— Ja sam ta sila što bi je ti siko na komade — kad bi mogo! — nasmije se zec. — Samo to je baš tvoja srića što me ne možeš stamaniti, makar si tako nazlobrzan.

Kad je kralj to čuo sunio na zeca pa poviko stražu, i da je bilo na njegovo, bome od zeca ne bi ostalo ni spomena. Samo u zeke korak još nije kraći pa kad ga je puštio, začas su se svi pipali za nos. E, sad je kralj ustostručio straže, a izdo zapovid da se potamane svi zecovi što i' nadju u njegovoj zemlji. Zapovid je mogo izdati, al' ni jedan lovac nije više vid'o ni zečiće, a kamol' zeca. Razlinkavi zec je javio već u svaku zečiju bunju da se sklone.

A kralj ni sad nije mogo ni blizo novoj kraljici. Mogo je u džep metniti straže, al' kako 'oće kraljicu poljubiti a malj tuče po nosu. Bisni on sad pa svu vojsku poslo da samo zecove love. Al' jedva on vojsku razaslo kad mu jave da se na njeg digo niki kralj, koji je došo priko sedam gora i mutnog mora. Idje taj kralj sa velikom silom pa sve mete prid sobom i već se približava dvorima.

Šta će sad mladi kralj?! Vojska mu se sva razišla da traži zecove, a ostalo samo ono malo straže oko dvora. Nema drugo, već skupio što ima pa krene s šakom ljudi prid nepretelja. Idje sad da pogine, pa mu ništa nije toliko žao već to, što svoju dicu nije za života čuo da ga ocom zovu.

Idje on tako, a za njim i ona stara virna kučka, pa vodi i dva keri.ća što su i' kraljici podmetnili. Kad su odmakli od dvora i zašli u šumu, najedared se kraljov konj uznemirio. Kad kralj pogledo, a prid konjom sidi razlinkavi zec.

— O, baš mi ti tribaš sad prid oči! — drekne kralj, pa se maši sablje.

— Al' niko drugi. A ti, vidim, nikako nisi ubardo da bi bolje bilo da nisi tako hitar na zlo — kad bi me još i sad o'ma' sabljom, — kaže zec, pa ni ušima ne mi'če.

Kralj to čuje i ne čuje, pa bi već sabljom, da kučka nije otrčala pa se omilovala o zeca. Za njom su i njezini kerići, pa se sve s'graju oko zeke. Sad se kralj samo trgo ko da su ga polili 'ladnom vodom, pa i ne'otice zapita:

zkvh.org.rs

— Ta ko si ti kad mi se vazda uplićeš u poslove?

— E, to me bio zapitati prija neg si vojsku razaslo da me utamani. A mogo si i prija neg si poručio da ti pravu ženu utamane razmisliti je l' to baš istina što su ti o njoj poručili, i je l' baš ona zaslužila da tako s njom radiš?

Kralj gleda kako se njegova stara kučka i njezini kerići miluju oko razlinkavog zeca ko da su svoji, pa ga to zdravo umirilo. Zna on da njegova kučka ne bi pošla ni s kim ko njemu zlo misli, pa on lipo na zeca:

— Pa šta si mi sad došo?

— Moram doći kad si na zlo opet hitar. Kud si, luda i nazlobrzna glavo, tisnio u smrt?! Bolje sidi na ovom brigu dok ja nepretelju malo ne raščupam perje.

Nije zec dalje ni čeko, već omilovo keriće i ode ko strila. Mladi kralj od čuda ne zna šta će. On se zblenio, a kučka s njezinim kerićima o'ma' očla tamo di je zec kazo, pa motri. Kad je kralj to vidio, bome i on ode za njom pa se zavuče u šumu. Otud je sad sagledo onu veliku silu što je pošla na njeg. Ta da je izašo prid tog kralja, onaj bi ga začas samlio, u divenice nadio, pa bi tako s njim mogo kerove 'raniti, tolika je to silesija i snaga.

Gleda to mladi kralj pa se u njega srce steglo, al jedva on ugledo nepreteljskog kralja, a već je vidio i razlinkavog zeca kako tamo trči. Kako zeko natrčo, a nepreteljski kralj poviko:

— Ovaj je moj pa ničiji! Ovakog zeca još niko na svitu nije ni vidio, a kamol' ulovio!

— Nećeš ni ti, al' uloviti se na njeg 'oćeš, — čuje na to mladi kralj kako se njegova stara kučka nasmijala.

E, sad je već znao da je njegova kučka u svezi s tim čudnim zecom, pa se opružio na travu i gleda šta će biti. Bome je mogo i gledati! Nije tu prošlo vrimena, a nepreteljski kralj zapinuš'o od bisa. Tuče on razlinkavog zeca, ta ruka 'oće da mu se iskine iz ramena, tuče zeca sva vojska, a zeko živ i zdrav. Trči on konjima izmedju noga, trči on do-li-gori, a nepreteljski kralj sve urliče:

— Makar svi konji noge polomili al' taj zec mora biti moj! Ta meni se nisu oteli toliki kraljevi koje sam potuko, neću se valjda s jednim zecom osramotiti.

Zainatio se pa tira svoje ljude, a oni već izgubili pamet, pa zamanjivaju na zeca, a jedan drugog siku. Tako je to išlo cili bogovetni dan i kad je došlo veče, a u nepreteljskog

kralja mrtvi' više neg' da je ratovo. Ono što je živo i to se jedva vuče na nogama. A razlinkavi zec samo prkosi i prcka kralju isprid nosa. Zaslip o nepreteljski kralj, pa i on tuče od b sa po svojim ljudima što nisu vridnj jednog zeca uloviti.

Dotle se sakupila i vojska mladog kralja, pa kad je on navalio, od nepreteljske sile ni simena nije ostalo.

Mladi kralj je znao da mu zec 'oće dobro čim je vidio da je s kučkom udobro, al' je sad svaki mogo viditi da ga je zec spasio. Sad se samo mladi kralj počo misl.ti. Ako ga je od smrti spasio, pa zec mu nije mogo rdjavo misliti ni onda kad mu n'je dao blizo drugoj ženi! I kralju se najedared počelo razgaljivati u glavi.

— Bome, tu mora da štogod veliko nije u redu kod ove druge žene, — mrndja on sam sebi. — Ako je to tako, ko bi se mogo u to mišati?! Ta niko drugi već onaj kome je draga moja prva žena. A to ne može biti niko drugi, već njezin brat, moj šogor, jel ona bližeg nema.

Kralj to i ne'otice mrndja, pa misli da ga niko ne čuje, al' kako on to iskazo, a razlinkavi zec p id njim pa veli:

— Bome tvoj pravi i jedini šogor! Di bi bio, kaki si plav, da ti šogora nije!

— Pod crnom zemljom, — na to će kralj.

— Dabome, kaže zec, al' oštro — kad ti ne smisliš, već vojsku šalješ na zecove! Teško tebi da ti zec nije vod'o rat!

Tako zec kara mladog kralja, a ovaj ni da pisne, već stoji prid šogorom ko svića. Sluša on zeca, al' se m sli, pa mu sve više svanjiva prid očima i jedared ovako veli:

— Ej, šogore, kad si ti mene spasio, lud nek viruje da si sestru puštio u propast. Nisi ti mene spasio čerez moji' lipi' oč ju! A bome sad znam da moja žena nije donela na svit ni štence.

— Vidiš, vidiš, šogore, kako se ti učiš pameti, — nasmije se zec — a svega sam te malo lupo po nosu. Zaslužio si da te još malo lupam po nosu, samo mi je žao sestre, kad te ona voli. Neću da je od nosa ne možeš poljubiti.

— Dosta je već bilo po nosu, šogore.

— Bome nije, — s'vitova'će njeg zec. — Na zlo si bio hitar i četriputa, a s pameću si svega dvared radio. Prviput si bio na zlo hitar, kad si poručio da mi sestru stamane. Nisi pomislio da si je izabro za druga za cili život. Drugiput si povirovo mojoj maćvi i njezinoj ćeri makar si vidio da dica neće tebi blizo. Trećiput, kad si mene 'tio isići na komade.

zkvn.org.rs

A četvrtiput, kad si srnio na ovog nepretelja, a nisi pomislio šta bi bilo s dicom brez tebe.

Mladi kralj samo sluša pa ni da trepne, već kaže:

— Šogore, šogore, kako ti sve po istini kažeš?!

Zeko se nasmije, pa veli:

— A s pameću si radio, kad si povirovo da ću nepretelja namagarčiti i da ću te spasiti, jel si vidio da sam s tvojom virnom kučkom udobro. Drugiput, kad si promislio da štogod nije kako triba oko ove druge žene. No je l' tvoj nos još dužan mojim nogama?!

Mladi kralj sago glavu, pa onda kaže:

— Pa istina je istina, tribo bi lupati po nosu dok bar dvared još s pameću ne radim. Al' udri koliko 'oćeš, samo mi kaži šta je s moje prave žene, jel nek me grom o'ma' ubije, ako derančića sa srebrnom i curicu sa zlatnom kosom nije ona donela na svit.

— Neće valjda ona moje štence roditi, — umiša se na to i kučka.

Zeko se slatko nasmijo, pa veli:

— Kud si brže-bolje još dvared s pameću radio, pa ti nosu moram prostiti. A kad je već tako, onda ti ništa drugo neću kazati već udri mojim tragom, a dalje ćeš i sam znati šta ćeš raditi.

Sotim se zec zakasa, al' tako da su ga vidili. Mladi kralj o'ma' ode za njim. Jašio je on zecovim tragom i jašio, pa se bome nije iznenadio kad je došo baš do onog šupljeg drveta di je ženu prviput našo. Kad je kralj stigo tamo, a prid drvetom sidi otac njegove žene, pa 'rani tice, srne i silu zecova, a u krilu miluje zlatnu patku.

Kralju nije tribalo kazati ko je ta zlatna patka, kad je znao da mu je šogor zec. O'ma' on patku iz didnog krila, pa je zagrlio — i u taj čas patke nestalo, a kralj drži u rukama svoju ženu.

Kaže on njoi da će s njom živiti i u tom šupljem drvetu, samo nek mu prosti.

— Ta kad je meni prostila i tebi će, — na to će njezin otac.

Tako je to i bilo pa kralj ženu prida se, didu iza sebe na konja i odu u dvore. Usput je kralj dozno sve što od matere još nije čuo, pa je onda kazo:

— Bome je šogor u svemu imo pravo, samo u tom nije što me još bar nikolikoputi nije maznio po nosu.

Tako oni dojašili do dvora, al' su jedva izašli iz šume, a maćva i njezina 'ćer i' već spazile. Skupile one skute pa bi-že da sve iz papuča iskaču.

— Biž'te, biž'te ako se uzdate da imate brže noge od mog šogora zeca, — poviče kralj.

— A ni ja njim neću valjda ostati dužna što su i moje štence 'tile udavati, — javi se kučka i potrči za one dvi.

Biže one dvi al' i' kučka 'vaća za pete, zec tuče po no-su, pa su i' tako tirali okolo i okolo, al' uvik oko dvora.

— Di bi mi vama dali odud kad vas je srce samo u dvore vuklo, — prkosi njim zec.

Tirali su i' dotle dok prid dvorima nisu pale s nogu.

— Šogore, — vikne onda zec na kralja — šta je ova matora kazala za onaj kamen? Čini mi s'ker, da ga je ona zaželila i sebi i njezinoj 'ćeri za djerdjan, al' baš onda kad krenu na kupanje. Ti znaš, ti si se s nji'ma pogadjo.

Kralj se zamislio, pa na kraju kaže šta je naumio.

— Žalim, — veli — da s njima gadim vodu, a žao mi, šogore, i onog kamena. Ta i on mora propištiti ako ga ve-žemo za ovake. Bolje i' ot'rajte u ono šuplje drvo, nek vide kako se živi u šumi. Ako njim ni tamo kora ne spadne sa srca, zv'ri će njim već suditi.

Tako zec i kučka i urade.

— Eto, — kažu njim naposlitku — kako otsele činile ta-ko će vam i biti.

Onda se vrate i oni u dvore, a kralj i mlada kraljica i' već čekaju. Zagrli kralj i zeca i kučku, pa kako se zeca do-tako tako se onaj i pritvor'o u krasnog momka. Sad je tu bilo veselja i veselja, al' takog da su i kučkini kerići iz zlat-ni' tanjira 'ili, a ona iz zlatne zdile.

Pričao Jaška Pletikosić, Tavankut

zkvh.org.rs

Kome divojka a kome krmača

Bio tako jedared u davna vrimena jedan teški baćkoš, a u njega dva sina. Dva sina, a dva ob čaja u tom selu: prvi sin dobija posli očeve smrti sve, a drugi širom otvorenu kapiju pa napolje iz gazdinstva. Prvom sinu i slime i debelo time, a drugom, el' ako ti ima više dice, put pod noge pa gotova prćija. Do očeve smrti još i imaju mista u kući sva dica, al' daborme ko smitljivo žito, a kad otac sa dušom podili prćiju, borme najstariji sin veli: »Braćo i sestre, od danas je moja avlija, a vaša kapija, pa kud koji, slatki moji.«

Čudna vrimena, čudni i običaji, al' tako su eto u tog baćkoša rasla dva sina. Prvi ko prvi, a drugi ko čovik koji će postati gazda od svi' putova i staza. Prvi zlatnom vilicom guma šunku, a drugi ispucanom šakom proju. Prvom raste salo na krkači, a drugom pamet u glavi.

Mladji sin misli i dan i noć kud bi pošo i slime sebi nad glavom zapatio dok još otac oči ne sklopi. Nije njemu dotužila soparna popara, al' mu je dotužilo da lipe riči nikad ne čuje, pa neće da čeka dok mu rudu ne okrenu iz salaša. Tako on tumara i noćom oko salaša pa tare pamet, kad jedared u komšijinom guvnu u samu ponoć spazi neobičnu svitlost. Poćulio on uši pa brže-bolje potrč' tamo i borme ima šta i da vidi. U sitnoj plivi bunja, a u njoj prase. Sve šugavo i krastavo, ta pravo podmeče od praseta, pa burla u žitnoj plivi. Najedared iz plive ispadnu tri zlatna zrna žita, pa to sjaji tako čudno. Kako prasence ta tri zrna progutalo ono se pritvori u divojku, al' tako lipu da niko živ očiju ne bi š nje skinio.

— A otkud ti, divojko, u toj šugavoj prasećijoj koži? — o'ma' nju momak zapita.

— Kad bi ja to znala, — potuži se njemu divojka. — Cigurno je tudja zloba a moja nevolja, al', momče, ja ne znam ko mi je nevolju naprtio.

— Pa ne možeš se ti kurtalisati prasećije kože?

Kaže ona, da se eto može s vrimena na vrime izvući iz nje kad nadje u ponoć po tri zrna zlatnog žita, al' i onda samo do posl'dnji' p'vaca. Č'm se zorom oglase p'vci, a ona opet u šugavu kožu. Mogla bi se ona i sasvim osloboditi ove kuge i pokora, al' za to triba momak koji i 'oće i smi.

— Smrt još nikad nije na mene iskosirila oči, al' borme ja mislim da će m' srce ostati na mistu makar di me zatekla nevolja, — kaže njoj momak. — A pomoći ti 'oću, jel ko sa sebe 'oće stresti nevolju taj nek i drugom skine brime, ako je za to potpasan.

Drago je to divojki, al' mu kaže:

— N'je to baš tako lako; mene može spas'ti onaj ko se neće uplašiti da mu pod glavom panj bude uzgljanca, a po vratu sikirom da se pokrije.

— Pa nek! Može i to biti kod živog čovika, al' ja borme vel'm da će se zlobe zdravo složiti, ako nevoljnik nevoljniku pomoći neće.

Tako on njoj, a ona opet njemu kako je to zdravo opasno što mora urad'ti onaj ko nju 'oće spasiti. Divani ona, a momak njoj jedared:

— S'lušaj divojko, u čovika jedna r'č pa dosta, neg' ti meni kaži kako bi ja tebe nevolje oprostio.

Kad je tako, a ona kaže. Digod daleko u šumi ima žive vode. Ona ne zna di je ta živa voda, al' zna da je na strašno opasnom mistu. Eto, ako on donese tikvicu te žive vode, ona će se za vičito oslobod'ti ove šugave prasećije kože.

— To ne znam kad, al' sa živom vodom ćeš me v'diti živog, — kaže momak kad je sve razumio i iz ti' stopa krene u svit.

Očo momak pa 'od'o, brodio i svita se nagledo, i ćoravog i kljakavog se napito al' borme niko živ za živu vodu ne zna. Čuli su, nije da n'su čuli za nju, al' niko ni da natukne di se može naći. Tako se on napotuco od drveta do kamena, pa i žedan i soparan, al' borme ne posustaje nikad. Pita on i pametnog i ćaknutog, pa samo idje i idje.

Tako lupa tabane pa ne broji ni krvave ni vodene žuljove i jedne ponoći spazi vatru u šumi. Daj on tamo i kad bliže, a on ima šta i da v'di. Nije n'kako čudo, al' za gladnog čov'ka je i više neg čudo. Lip gojazan pivčić se peče na vatri, a oko vatre n'gdi žive duše. Momku i brkovi opali od gladi, a runio već ko ištirani koni, pa ni nije čudo što se

zkvin.org.rs

počo oblizivati kad je vidio rumene pivčije batake. Već će se on i mašiti, al' se onda siti pa će sam sebi:

— Ne žigni se tudje muke kad nisi š njim nevolju dilio.

Ta nikad on osim poštenja drugo nije imo, a veće blago nije ni tražio, pa se momak borme uplaš'o od tog kako gladna torba umalo nije privarila triznu pamet. Tako on sebi veli, al' se u to začuje glas iz mraka:

— Od gladi ga nemoj poisti, al' ga po'i' da mi u nevolji pomogneš.

Vatra jaka, mrak gust, pa momak ne vidi ko to divani iz mraka, već ga negleduš zapita:

— A jesi l' ga ti zapatio?

— Moja muka, moja i nevolja. Brže ga gutaj dok se ne ozovnu p'vci u selu ako si rad da se nevolje kurtališem, brate rodjeni, do groba da si mi brat, — vikne onaj iz mraka.

Kad je tako a momak se borme ne misli, već navali pa začas od pivčića nije ostala ni košćurica. Kako ga smazo, a vatra se razbuktila i momak onda razrogačio oči. Nedaleko od vatre se digo stolitni 'rast, a pod nj'm čudan čov'k. Mlad je to čovik, al' mu je sva utroba raskinuta pa criva pala po zemlji i zalip'la se za nju ko da su se zamrzla. Kako se vatra razgor'la i momak onog ugledo, a ispod criva bukne plamen i kad je momak triput trepnio, a prid njim stoji onaj nevolinik zdrav i čitav.

Zagrli on momka pa mu zafalj'va da zafaljivanju kraja nema Kaže onda momku kako je on prošo. Krenio u sv't da i tudjoj i svojoi nevolji nadje lika, a ko nevolju goni, taj borame i kija i štuca.

— Šta da ti kažem, kad i ti to brime prtiš, — još će momku.

— A otkud ti znaš po kakom poslu ja idjem? — začudi se momak.

— Pa valida sam čuo zašto prvo nisi tio po'isti pivca, — onaj njemu, i dalje mu ispripovida šta je i kako je š njim.

Došo on tu baš tako u ponoć pa od gladi zaslipio i borme po'o ovog pivčića. Ta ni danio nije dok nije prste olizo. Kako ga po'io, a pivčić se stvorio prid nj'm živ, pa skoči i raskine mu utrobu i crivima ga zalip' za zemlju. Udesio njeg pivčić pa opet na žeravicu, a iz 'rastovi' rašalja bukne plamen i jedna vragbaba pruži gadan nos sve do zemlje. Vidi

on onda da ta vragbaba živi u kolibi od mrtački' glava, što je naerila u rašljama. Pružila ona nos sve do njegovi' criva, pa zaskiči ko crni djavo:

— Zaključala sam te za zemlju, kad bi ti da se mišaš u naše poslove.

Kaže on još momku, da je već i zaboravio koliko desetina godina je tu zakovan. Taj prokleti pivčić, to je bio ključ te proklete vragbabe. Ko ga po'ide brez pitanja š njim ona tog zaključka za zemlju. A ko bi je zapito, taj bi moro triput glavu položiti pa ni onda ne bi omastio brk. Al' koga ona š njim zaključa, taj može dopuštiti kome 'oće da ga po'ide, samo ako prvo zapitaju može l' se izisti.

— E, ti si to uradio i to je sad vragbabina propast, jel je sad pivčić ključ za nju. Sad je ona zaključana u njezinu kolibu od mrtački' glava i borme će je plamen 'rasta otključati i niko više, — kaže još onaj, pa oma uzme ugarak i potpali 'rast.

Puca 'rastovina ko da si je slaninom podmazo, pa borme vragbaba skiči. Kako i ne bi kad joj plamet kožu dere. Skiči baba, al' ne zadugo, jel plamen voli vragbabe.

— A koja nevolja tira tebe u ovaj pusti kraj? — zapita onaj kad je babe već nestalo.

Momak mu kaže. Jedva on rič izustio, a onaj ga zagrli pa od radosti suze roni.

— Mojoj nevolji si sr'ća ti, a tvojoj sam ja. Ta ja znam di ćeš tikvu napuniti živom vodom, — kaže on momku.

Rič-dvi, pa je divan već bio gotov. Kad je momak čuo di je živa voda i šta triba da radi, a on već pritego opanke pa ode ko vijar. Dobro je ubardo kako ga je onaj uput'o i druge ponoći dodje pod jedan drugi veliki 'rast. Pod njim kamen da ga ni sto momaka al' ni za dlaku ne bi pomaklo.

— Nikad za života nisam pljunio od zloće, — kaže momak kako ga je onaj uputio.

Još r'č sa usana nije pala, a kamen se pomako. Pod njim zinio bunar dubok i mračan ko crna duša. Nije u momka srce zadr'ćalo, već se on prikošedi pa glavom doli. Zaboravio je već i kad je skočio, kad jedared žbućne u vodu. Tu čudo i pokora oko njega. Zmija, slipi' mišova, kurjaka sa vatrenim zubima i sto nevolja, pa viču:

— Pljuni, pa 'š dobiti tikvu žive vode!

Navalili oni na njega, al' on samo tira:

zkvh.org.rs

— Nikad za života nisam pljunio od zloće. A ko u vodu pljuje, taj se napit nikad neće.

Kako on to reko a ona čuda mu napune tikvicu živom vodom Nisu tikvicu dobro ni napunili, a on opet kako mu je onaj kazo:

— Tikva pliva na vodi, a ne u vodi!

N je on riči dobro ni reko, a živa voda u bunaru se digne čak pod onaj veliki kamen i izbaci ga napolje. Tu ga dočeka sedam redova strašni' mrtavaca, pa sunili na njega da otmu tikvicu. Krvaju, lupaju, deru se, al' on opet veli kako mu je onaj kazo:

— Zašto ste pljuvali na svakog nevoljnika dok ste bili živi?! Ne bilj to č'niti, pa ne bi ni sad bili žedni.

Kako on to reko, a onaj veliki kamen se svali na mrtavce i prid njim put slobodan. Nije on žalio tabane ni dok je ovamo išo, al' su sad tabani dob'li svoje ko da i' krvnik goni. Kad druga ponoć, on pod komš'jinim guvnom, a tu i ono šugavo prasence. E, tud je sad veselje i šta će mladi, neg' će i sr'ću sastaviti kad su već nevolju dilili.

Tako se l'po sporazumili, al' kaže njemu divojka kako njeg otac i stariji brat pcuju i karaju da je odvandrovo u lude, i napravili ga i uvatog i repatog. Kad je momak to čuo, a on kaže divoj'k da ona ne uzme još sad tu živu vodu, već u svatovima. Kaže on i zašto. Kad je divojka čula šta je on smislio, a ona pristane da bude još dan-dva u praseć'joj koži.

Ode on uitru kući, a otac i brat na njeg hu-bu! al' on njima ništa drugo već kaže da bi se ženio.

— Koga da ti pros'm, luda glavo?! — drekne otac.

— Komšijino šugavo prase. To i nikog drugog, — on ocu.

E, da si onda vidio čuda. Smiju se, pa se rugaju, i sto čuda.

— E, i našo džak zakrpu! Za tebe drugo i nije neg šugavo prase! — smiju mu se i da se još ne bi pridomislio, oni o'ma' odu do komšije i isprose mladu.

Sm'je se i komšija, pa se veseli ludim svatovima i još taj dan dignu svate. Sleglo se selo na čudo, al' momku ni brige, već se samo smije pa sve na rukama nosi prasence. Jedino je materi žao, pa sve plače, al' momak nju samo tiši. Kad je došla ponoć, a mladence će onda svesti na tavan. Ode momak sa prasetom, a svatovi se sve kidaju od smijanja. Smiju se oni, a mater ko mater, pa sirota od brige se

popne na listve da zaviri. A kad je zavirila, od sriće malo nije pala s listava. Momak napojio prase živom vodom — i divojka sve sjaji od lipote!

Kad su svati to vidili, borme je tušta nji' pucalo od zlobe, a najviše otac i njegov stariji sin. N su nji' dvojca ni čekali, već o'ma' zaprose komšijinu krmaču.

— Kako će to samo lipa divojka b'ti, — kaže otac — kad je ovo šugavo prase postalo ovako lipa mlada.

Sad se opet skupili baćkoši pa svi oko krmače ko oko kake snaše koja po atara nosi u prćiju, pa joj sve peškirom taru njušku i čak tamo di je najdalje od njuške. Dvore snašu, i jedva čekaju da dodje ponoć, da mladence svedu na tavan. Dočekali oni i to, pa nisu mar'li ni što su polak listava u selu izlomili dok snašu nisu spratili na tavan, već samo čekaju kad će se pritvoriti u lipu divojku. Čekaju oni, a krmača se sirota uzbunila od silne graje, pa kad je onda počela fundarati po tavanu, borme se nije morala dugo znojiti, a tavanica ode doli sa snašom i sa djuvegijom. I kuda, već baš na vrat svekru! Tako je srićno bubnila s djuvegijom na svekra, da su svi troje otresli nogama.

Sve staćale i nastalundžije, daborme sami pretelji oca i starijeg sina, spuštili brkove. Šta će sad kad je od veseli' svatova ostalo dva mr'ca i jedna ubijena krmača.

— Šta ćemo sad?! — prokljuvo se jedared jedan.

A tu bio jedan sluga, pa veli:

— A šta ćete! Ko je krmski živio ne može drugačije ni umriti. Ove u jamu, a krmača će njim pril'čiti za poduše.

— Daborme, — našo se tu i jedan slipi prosjak — ko drugom nevolju tovari, a sriću njegovu oće da podili, taj za života nije čovik, a za smrti je strvina. Neg' vi ljudski i bratski, pa ćete biti ljudi.

Marko Vojnić Purčar

zkvh.org.rs

Zelena Grana

U staro vrime živili kralj i kraljica. Imali oni tri 'ćeri tako lipe da se o njima pripovidalo. Al' se samo pripovidalo, jel i' je kralj tako čuvo da ne znadu za muško društvo. One su kralju najveća radost, al' su i najveća žalost. Ne kaže on nikom zašto su mu 'ćeri i žalost, neg' kad mu je zdravo teško na srcu, on ode u šumu pa se tamo isplače.

Izadje on jedared tako u šumu, idje ni sam ne zna kuda i dodje pod jedan veliki 'rast. Oko tog 'rasta silesija 'rastovi' mladica. Jesu l' izdanci, el' su od simena matorog 'rasta, al' se vidi da svi od njeg vode povrzu kad su se okupili oko njeg ko pilići oko kvočke. Kad je kralj to ugledo, on se samo spuštio na lanjsko suvo lišće i počo liti suze. Plače on kako samo svršen čovik zna plakati kad ga niko ne vidi, ta sve jica, al' se najedared sav o'ladio. Ko da ispod zemlje dolazi, začuje se glas:

— El' je kiša, el' je rosa što me umiva, al' otkud vruća?!

I pod samim kraljevim nogama štogod počelo razgrćati lišće. Skoči kralj, pa se maši za sablju, al' ruku o'ma' i spuštio kad je ugledo bradatu i kosatu glavu nikog dide. Iskopelio se onaj iz lišća pa kralj onda vidi starca kojem se sve kora u'vatila na lice, a do pojasa je u kosi i bradi.

— Kaka je tebe nevolja stegla kad plačeš di te niko ne vidi, a muška si glava? — o'ma' onaj zapita kralja.

— To nikom još nisam kazo, al' kad si mi suze vidio, tebi ću kazati. Imam tri 'ćeri ko rosa, al' nemam muškog poroda pa kad umrem kolino će mi ostati brez korena, — očituje se kralj.

Onaj starac ga lipo saslušo, al' onda veli:

— Nema šta tajiti žalost je to velika, al' šta da kažem onda ja?! Ti nećeš imati svog kolina kad umreš, a ja živ pa nigdi nikog nemam.

Sad se kralj začudio i zapita:

— Valjda nisi iz zemlje niko da nigdi nikog nemaš? Ko si ti?

— Bolje da ne pitaš.

— Nema sile, al ako si već tako sam dodji kod mene. Pod mojom strijom ima mista svakom dobrom čoviku. Dodji, sidićeš do mene. Dodji, bar ću imati s kim doći ovamo u šumu da jade izjadim. I tako mi je bilo teško plakati tu di me niko ne vidi.

Kaže onaj da bi očo drage volje.

— Svitla kruno, nemojte misliti, da meni nije dotužilo samovati — ta samom je i najkraći put dugačak. Očo bi' al' ne možem.

— Ta zašto, pobratime?!

Onaj ispripovida nakratko šta je s njim. Njegovog oca je ubio taj i taj zmaj. Osim njeg, otac mu je imo još dva starija sina. Kad je otac već vidio da će izgubiti glavu, poviko je na sinove:

— Da nikog svog ne imali dok me ne osvetite vi, el' ko drugi.

Eto zato on ne smi imati nikog svog, jel taj zmaj još živi i hara po svitu. Zato se ni s braćom nije smio roditi dok su još bili živi. Nji' trojca su se zdravo volili pa je i braći bilo teško što ne moždedu biti zajedno. I čim je naistariji dorasto o'ma' je i tisnio na zmaja. Tako i sridnji, al' je zmaj obadvojicu savlado.

— Osto sam još ja, — kaže kralju — al' bi i ja prošo ko braća da tisnem sam. Ko bi onda zmaja ubio i moju braću spasio? Zato čekam koga koji bi meni, el' kojem bi ja pomogo pa da se zmaju osvetimo. Onda bi i braću spasio, jel i' zmaj nije ubio, već pomoću nike njegove višćure pritvorio u kerove da mu atar čuvaju.

— Pa oni te sad mogu puštiti u zmajov atar.

— Di bi, kad su kerovi, pa opasni. Kad se ko izmetne u kera, taj svog najviše mrzi. Znao je to zmaj, zato i' je i pritvorio u kerove.

Kralj sve to saslušo, pa onda još više navalio na ovog da dodje.

— Nas dvojica nismo svoji, pa zašto ne bi došo kod mene?!

— Kaki da nismo svoji kad smo jedan drugom jade izjadili?! Ta vidi'ćete, svitla kruno, da ćete uvik misliti na me-

zkvn.org.rs

ne, a ja na vas. Al' sad već i moram ići za mojim poslom. — kaže onaj i krene.

Šta će kralj, ode i on svojoj kući. Lakše mu je na srcu što se isplako i izrazgovaralo, al' malo, malo pa misli kako bi mogo biti u pomoći onom.

— Vidi, vidi, da je taj imo pravo kad je kazo da ću na njeg misliti, — čudi se kralj.

Prolazilo sad vrime, pa kralj sve češće odlazi u šumu ne bi l' se opet našo s onim didom, al' njemu ni traga. Tako je vrime prolazilo, pa kraljeve ćeri dorasle već i za udaju. Divojke ko divojke, a ove još i lipe da se o njima pripovida. pa bi one medju mladež. Naval'le one na mater pa je iz dana u dan konabe. Jedared u komšiluku b la nika skupština. cure za nju dočule makar i' je kralj čuvo, pa sleptale mater. Ona onda počela moliti kralja.

— Ta ne možeš valjda zaktivati, da ti 'ćeri uvenu ko da su ropkinje, — konabi ona kralja i on naposlitku popušti.

Odu one na skupštinu, a tu tri kola, pa svaka od nji' po jedno vodi. Naigrale se do mile volje pa će onda kući. Kad će krenit', a tu tri momka na troim zlatnim karucama. Svaki će jednu poneti kući. Sila svakoja nuz momka i karuca odu, al' kad su došli do kraljevi' dvora, a momci, umisto da zaustave, konje ošinu kandžijom. U to iza karuca samo sune plamen i momci s divojkama nestanu.

Kralj o'ma' razaslo svoje ljude na sve strane svita, al' niko da udje u trag kraljevskim 'ćerima. Nestalo i' ko da i' je zemlja progutala. E, sad se tuga samo slegla kralju na srce. Nit muškog poroda, al' sad ni 'ćeriju. Tuguje on tako, a nuz niega vene i kraljica, pa samo izgledaju iz dvora ne idje l' kogod da nosi glas o 'ćerima.

Tako oni jedared stoje na pendžeri kad na'dje jedan dida. Uprego u količka staru čilašetinu, pa nosi lozu. Baš prid kraljevim dvorom kolą zapala u blato, a jedan snop loze spao. Kralj će baš sać' da did' pomogne, a onaj će na čilašu:

— Hajde, šta si stala? Valjda si se zamislila ko i ovaj kral' al' ni tebi ni njemu nema pomoći dok ja ne poduprem

Kralj je i neotice zasto, pa će ženi:

— Čuješ ti to?

A onaj d da podupro kola pa odu iz blata ko namazana, a ko da divani sam sa sobom, kaže:

— Da kraljica posadi ove loze čim izadje zornjača, pa da je tri dana iz usta zaliva prija sunca, loza bi četvrti dan

rodila. Kad bi po'ila jedan grozd, zanela bi i rodla Zelenu Granu.

Kralj o'ma' potrčo prid dvore, 'al' je dida s čilašetinom već zamako u šumu. Prija neg će nestati, dida se okrene i kralj onda vidi da je to onaj čovik što ne smi imati nikog svog. Sad se kralj samo obradovo, jel je znao da tu mora biti istine, kad mu je ovu novost kazo čovik s kojim je jade izjadio.

O'ma' on unese taj snop suve loze pa kraljica izabere najlipču i usadi je čim je zornjača zasjalila na nebu. Tri dana je ranila prija sunca i lozu iz usta zalivala, a kad četvrti osvanio, na čokotu lip crn grozd. Kraljica ga po'ila pa o'ma' i zanela. Kominu bac la, pa nju po'ila jedna stara kobila. Kad je došlo vrime kraljica rodila muško dite, al krupno i jedro da je za pripovitku. U taj čas se i ona kobila oždribila.

Kraljicin derančić raste ko lišće na grani kad propupa, pa su mu već i zato nadili ime Zelena Grana. Siso je on puni' devet godina, a kad ga je mater od sise odbila, on konja 'vaća za rep pa ga lupa o zemlju. Sigra se s' dicom pa sve po dvanaist veže u snop i svakom rukom po dva snopa diže. U kraljevskom dvoru čeljad' ko mravi pa dice sijaset i jedared se Zelena Grana siti i zapita:

— Otac moj, kako to da sva dica imaju braća i sestara, a ja baš nikog?!

Dirnio on ocu u staru ranu, pa se kralju oči zalile suzama. Kaže on:

— S nko moj, imo si ti tri sestre, al' lipe da i' u svitu još taki' nije bilo, al' su nestale da njim više ni za trag nismo čuli.

Ispripovida on Zelenoj Grani sve, a deran na to ne kaže ništa, al' se zam'slio. Kralj vidi da se deran od tog vrimena ne sigra toliko s dicom, već sve više ode sam u šumu. Jedared će on poći za njim da ga izvreba šta radi. Ta i kralj je često u šum', jel uv'k se nada da će kako naći onog sirotog čovika što nigdi nikog nema. I ranije ga je uvik viko po šumi, al' otkako mu se rodio Zelena Grana, kralja je sve muka 'vaćala što ga ne može pronaći, pa da mu i on kako pomogne Kad je kralj vidio da mu sin idje sve češće u šumu, on se ponado da se onaj čovik možda deranu javio.

Ode kralj tako u potaji za Zelenom Granom, pa sve iza drveta za drvo. Sve gleda kad će pr'd derana doći onaj čovik što nigdi nikog nema, al' to kralj nije dočeko. Čemu se nado nije vid'o, al' je zato vid'o o čemu ne bi ni klapio. Ze-

zkvh.org.rs

lena Grana došo baš na ono misto di je kralj našo onog čovika, al' nit koga zove nit se kome javlja, već se obazro da vidi nema l' koga. Tu je još i onaj matori 'rast, a oko njega sad već prava šumica 'rastova. Zelena Grana kad je vidio da nema nikog, došo do jednog 'rasta od desetak godina. Zama'nio dlanom s'čenice, pa kad je lupio u rašlje drvo se rascipilo do korena, al' je ruku malo prokrvavio.

Okrenio se on pa kući, a kralj na pričac i prije stigo u dvore.

— Di si bio, sinko? — pitaće njeg bajage kralj.

— Tamo-vamo po šum'.

— Šta si radio?

— Tamo-vamo pa još ništa.

Prošlo tu nikoliko dana, ruka zarasla, pa kralj vidi kako mu sin ode opet u šumu. O'ma' i on za njim. Zelena Grana opet izabro 'rast od desetak godina. Ošinio on po rašljama, al' je sad drvetu i panj rascipio, a ruka ostala čitava.

Kad je kralj to vidio, više derana nije ni vrebo, već ode i on po šumi pa sve viče onog čovika što nigdi nikog nema. Tako je vrime prolazilo i kad je Zelena Grana navršio petnajst godina, kralj jedno jutro vidi da je onaj mator 'rast rascipljen, al' sve u panj.

Došo on kući, a Zelena Grana o'ma' prid njega:

— Babo, — kaže — ne bi l' mi dali dvanajst kola gvoždja?

— Ta ako ćeš i zlata.

— Mekano je, to meni ne triba.

— A šta će ti gvoždje?

— Vidi'ćete kroz koji dan, — kaže Zelena Grana.

Da njemu kralj gvoždje, a Zelena Grana svezo u naramak, pa na ledja i odnese kovačima da mu iskuju buzdovan. Kad je buzdovan bio gotov, on ga uzo na rame pa već u zoru ode u šumu. Misli on da ga niko ne vidi, al' kralj, njegov otac, već trči u potaji. Misli i on da njeg niko ne vidi, al' i onaj dida, što nigdi nikog nema, idje u potaji iza kralja.

Zelena Grana došo do rascipljeni' rastova, u'vatio malim prstom buzdovan pa ga zaušiljo u nebo. Onda lipo lego. Oko podne u oblacima se začula zuka. Zelena Grana usto, a u to pada buzdovan iz neba. Sačeko ga na čelo, pa će pogledati: buzdovan se iskrivio. Uzo ga na rame i aid' s njim opet kovačima.

Kad je novi buzdovan bio gotov, Zelena Grana opet do 'rastova, al' ga je sad uzo u dva prsta, pa je dodoveče spavo

dok se buzdovan nije vrat.o iz neba. Dočeko ga opet na čelo i opet se iskrivio. 'Ajd' on opet do kovača.

Kad je buzdovan trećiput bio iskovan Zelena Grana ga baci cilom šakom. Tri dana i tri noći je čeko dok se u oblacima nije začula zuka i grmljavina. Dočeko on buzduvan na čelo, al' je sad ostala čvorga, pa velika.

Zelena Grana ode veso kući, a kralj već prije njeg dotrčo.

— Otac moj, znate šta je novo? Čim izaberem konja, po'ću sestre tražiti.

— Tako i triba, sinko. Da ima ko tvoju mater zakriliti, pošo bi i ja makar sam stari.

Zelena Grana o'ma' u košaru, pa konje za rep. Kako kojeg do'vati, pukne ga o zemlju. Tako polupo o zemlju sve redom, al' mu ljudi onda kažu da ima u jednoj staroj košari šugava kobila i ždribac, njezina odrana. Te su tamo odilili, jel je ljudima bilo žao da i' ubiju, a nisu 'tili da ošugave od nji' i drugi konji. Niko ne zna da je to kobila što je po'ila kominu što je kraljica bacila i da se onaj šugo od te komine oždribio.

Zelena Grana se bome nije ponado ne znam čemu kad je čuo da u njegovog oca ima još svega ta dva šuge, al' će baš da vidi i to. Ode on, pa će prvo ždripca 'vaćati za rep. Ako njeg sruši, šta će se matore kobile i laćati. Al' i šugu će on svega s dva prsta za rep. Valida neće svom šakom, kad je i najbolje konje lupio o zemlju ko paperje. Uvatio on s dva prsta, al' se nije dobro ni do'vatio već je zemlju poljubio.

— Oho, — rasrdio se Zelena Grana — ti ćeš se sa mnom šaliti!

..

Skoči on i lupi šakom šugu u glavu. Šugo se na to propo pa izvalio sav zid iza jasala. Zelena Grana će sad čitavom šakom, al' kako je rep u'vatio, šugo ga opet puko o zemlju. Ovaj opet šugu šakom u glavu. Koni se opet propo, al' sve do tavanice, pa svu striju zbacio s košare. Kad je Zelena Grana i trećiput puko o zemlju i šugu krnio u čelo, bome su bili pod vedrim nebom, jel je šugo svu košaru srušio.

E, sad je Zelenu Granu prošo bis. Ne da ga je prošo bis, već se obradovo.

— Ko bi m'slio da je ovo konj za mene, — podviknio pa će ga o'ma' jašiti.

Šugo stoji sad miran ko jagnje, dao se zajašiti. Zelena Grana će o'ma' s njim pr'skakivati najveće drvo oko kraljevski' dvora. 'Oće Zelena Grana, 'oće i njegov šugo. Zatrčo se

zkvh.org.rs

konj, poskočio pa ode priko vr' drveta, al' baš bad je bio gori on se vući i zbaci Zelenu Granu. Šugo sad čeka da ga gosa krne opet u čelo, al' onaj ne d že šaku već ga miluje po vratu. Skaka'će on sad još jedared da vidi 'oće l' se moći zadržati u sedlu. Skoči šugo ko strila, al' s vr' drveta opet zbaci Zelenu Granu. Momak njeg opet omiluje po vratu pa će i trećiput skakat. Ni trećiput nije bolje prošo, al' on i sad omilovo konja.

Kad je četvrtiput skočio a šugo ga prino priko drveta i spuštio na zemlju ko na dlanu.

— Šta je sad to? — začudi se Zelena Grana.

— Vraćen dug, — progovori na to šugo. — 'Oćeš ti mene lupati u čelo zato što sam taki jak kaki tebi triba?!

— Al' nikad više.

— E, onda ćemo krećati za našim poslom.

Zelena Grana se spremi, poljubi oca i mater u ruku i ode. Al' ga je stari kralj još ispratio do šume pa kad će se rastati, kaže mu:

— Ako sustriješ jednog starog čovika, koji nigdi nikog nema i očituje se da ni ne smi da ima, budi mu u pomoći, al' u svemu. A ako ga možeš nagovoriti da doje kod mene, to bi mi bio dar ko da mi i tvoje sestre dovedeš.

Ode sad Zelena Grana sa šugom pa su 'odili, brodili, svita se nagledali i napitali, al' niko za njegove sestre nije ni čuo. Šugi se već kopita ožuljala kad su jedno veče došli do jedne kolibe usrid šume. Razvaljena na njoj vrata, srušen banak, ta po svemu se vidi da tu već odavno niko ne pribiva. Samo je u njoj puno suvog lišća.

— E, tu bar nikom nećemo smetati, a nećemo biti pod vedrim nebom, — kaže Zelena Grana šugi.

Večerali oni pa će se opružiti na suvo lišće, kad se ono počelo razgrćati. Zelena Grana se o'ma' mašio za sabliu, al' je o'ma' i spuštio ruku kad je iz lišća nikla bradata i kosata glava jednog dide.

— Da ti nisi taj što nigdi nikog nema i ne smi imati? — o'ma' zapita momak.

— Jesam, jesam, Zelena Grano.

— Pa šta tu radiš?

— Tebe čekam.

Momak se obradovo da ga dida valjda zato čeka, da bi išo kralju, pa ga o'ma' i slepto s tim. Kaže dida da tom još nije vrime. Momak će ga onda pitati, može l' mu u čemugod pomoći.

— Možeš, — kaže dida.

— Šta?

— To, da oslobodiš sestre, čerez čega si i pošo. A u tom ću ja tebi pomoći.

— Čudno ću tebi pomoći kad ti meni pomažeš, — nasmije se Zelena Grana.

Ne smije se dida, već kaže Zelenoj Grani da dobro ubarda šta će mu kazati.

— Uj'tru ćeš kreniti za suncom, pa ćeš doći u atar zmaja s tri glave, — i uputi ga šta će i kako će raditi.

Kad drugi dan granilo sunce, a Zelena Grana uzjašio šugu i ode. Išli su oni sve do prid podne dok nisu stigli do ćuprije priko koje se idje u zmajov atar. Zelena Grana se o'ma' sakrio pod ćupriju, a u to se zemlia već i trese. Zmaj sa tri glave jaši na konju s tri glave, al' kad došo na ćupriju, a konj mu posrnio.

— Šta si posrnio, nije valjda tu Zelena Grana?!

— Al' je baš tu! — skoči momak ispod ćuprije.

— E, kad si tu, onda hajde prvo kod mene u goste, — kaže zmaj — pa ćemo se zatim tući.

Ode s njim Zelena Grana, a kad tamo, prid dvorima ga čeka njegova najstarija sestra. Ona je čula za njega od zmaja, a Zelenoj Grani je za nju kazo onaj dida, pa se oni o'ma' tu izljubili i izgrlili, al' ni rič ne sm'du kad je tu zmaj.

On o'ma' na astal kameni kruv, nož od trske, pa volujskog mesa i kaže:

— Ajde, šogore, da užnamo, pa ko prvi po'ide taj će košćurama tući drugog po glavi.

Latili se oni pa mrve zubima kameni kruv, 'idu meso, ta sve metu s astala, al' su u zmaja troja usta pa je prvi oglabo kosti. Sad su oni izašli pr'd dvore, pa će se trljati. Zelena Grana šakama, a zmaj tuče košćurama.

Trljaju se oni, sunce peče, pa znoj sve lije s nji', al' ni jedan da oma'ne. Tuče zmaj košćurama, al' Zelena Grana 'di ošine dlanom onako sičenice, tamo zasiče bolje neg satara. Ta nije on badava 'rastove cipo dlanom. Tako se oni motaju i zmaj jedared vidi, da sa šogorom neće izaći na kraj, ako mu žena ne doda maramicu da otare znoj. Poviče on ženu, a ona će mu o'ma' i pružiti maramicu, jel mora makar joj srce pripuklo.

Pruži'će ona maramicu, al' Zelena Grana povuko zmaja pod šumu pa onda viknio, kako ga je onaj dida uputio:

— Sestre grane, meni 'lada, zmaju mraka!

zkvh.org.rs

— Slušamo, brate Zelena Grano, — zašuštile one.

Zmaj jednim očima gleda kako će do'vatiti maramicu, drugima pogleda ko to govori. Al' je to bilo i poslidnje šta je vidio! Digo se vitar u granju pa one duže grane šibaju zmaja po očima, a kraće samo mašu iznad glave Zelene Grane i suše mu znoj.

— Čovče, evo ti maramica, — pruža je zmaju sestra Zelene Grane.

Pruža ona kad mora, al' se zmaj šakama maša samo prid oči da mu i' grane ne izbiju. Al' kako jedan par zakrili grane šibaju po drugima, kad su u zmaja tri glave. Znoji se on još više, a Zelena Grana se osušio. Kad je onda oma'nio zmaja sabio u zemlju do kolina. Onda uzo sablju pa će na grane:

— E, sad, sestre, stanite nek zmaj vidi, — pa mu ociče sve tri glave.

Raduje se sestra što se oslobodila, al' se dvostruko raduje što je baš brat oslobodio. Kako se ne bi radovala, kad ovakog brata ima! A on nju o'ma' na zmajovog konja a sam zajašio šugu. Konji se jedva zakasali, već su i bili prid kolibom u šumi. Tu i' dida već čeka. Razgrnio lišće pa ovi onda vide da je koliba na jednom velikom panju, a kroz njeg jama vodi doli. Kad i' je dida odvo kroz panj, onda vide da je doli pravi salaš.

— Zato sam izabro ovo misto, jel nas tu neće tražiti tvoja druga dva šogora, — kaže on Zelenoj Grani. — A oni su već doznali da njim je najstariji brat poginio, pa mu traže konja i ženu.

— A valjda i mene traže. Da se ne bi trudili, idjem ja do nji', — kaže Zelena Grana.

Ode on na šugi i drugi dan prid podne stigo do ćuprije priko koje se idje u atar zmaja sa šest glava. Zelena Grana se i tu sakrio pod ćupriju. Kako se zavuko, a zemlja se već i trese. Na konju sa šest glava jaši zmaj sa šest glava. Kad je došo na ćupriju konj mu posrn'o.

— Šta posrćeš, — ošine ga on kandžijom — nije valjda tu Zelena Grana?

— A baš je tu! — skoči šogor ispod ćuprije.

— Kad si već tu, onda hajde prvo kod mene u goste nek se ne kaže da šogora nisam lipo dočeko. Užnaćemo, pa ćemo se zatim tući.

Prid dvorima Zelenu Granu već čeka sridnja sestra. Čula je ona za brata od zmaja. Izljubili se, izgrlili, al ni rič ne smidu izustiti kad je tu zmaj sa šest pari ušiju.

O'ma' on na astal kameni kruv, nož od trske, pa volujskog mesa i kaže:

— Ajde, šogore, pri'vati se pa ko prvi po'ide taj će drugog košćurama tući.

— Pazi, šogore, da se zdravo ne nabokaš, — ruga se zmaju Zelena Grana, — jel si i ovako truntav kad vučeš ti' šest glavurda.

— Kaki si mlad i zelen dosta bi bila i jedna da te nadmudrim, — ne ostaje dužan ni zmaj.

Latili se onda pa mrve zubima kameni kruv, 'idu meso, ta sve metu s astala, al' su u zmaja šestera usta pa je prvi oglabo kosti. Onda su izašli prid dvore pa će se trljati. Zelena Grana šakački, a zmaj tuče košćurama.

Trljaju se, tuku se, sunce njim žeže time, pa od znoja se već okupali, al' ni jedan da oma'ne. Tuče zmaj košćurama, al' Zelena Grana di ošine dlanom onako sičenice, tamo bi se i satara postid la. Zmaj već zapinušio i vidi, da s šogorom neće izaći na kraj ako mu žena ne doda maramice, da otare znoj. Poviče on, a ona već i dodaje dvi maramice, jel mora makar joj srce pripuklo. Al' je Zelena Grana zmaja već dovuko pod šumu, pa vikne:

— Sestre moje, grane, meni 'lada, zmaju mraka!

— Slušamo, brate Zelena Grano, — zašušte one.

Zmaj dvojim očima gleda kako će do'vatiti maramice, a jednima pogleda ko to govori. Al' to je bilo i poslidnje šta je vid'o! Digo se vitar u granju, pa one duže grane šibaju zmaja po očima, a kraće samo mašu iznad glave Zelene Grane i suše mu znoj.

— Čovče, evo ti dvi maramice, uzmi bar jednu, — bajage i' zmaju pruža sestra Zelene Grane.

Pruža ona kad mora, al' se zmaj šakama maša samo prid oči, da mu i' grane ne izbiju. Al' kako jedan par zakrili, grane šibaju po drugima, kad je u zmaja šest glava. Znoji se on još više, a Zelena Grana se osušio pa kad je onda omanio, zmaja sabio u zemlju do pojasa. Onda uzo sablju, pa će na grane:

— E, sad, sestre, stanite nek zmaj vidi, — pa mu ociče svi' šest glava.

I o'ma' on sestru na zmajevog šestoglavog konja, a on na šugu pa do starca i najstarije sestre. Tu se Zelena Grana malo odmorio i krene i trećem šogoru u goste.

Putovali su č'tavu noć i drugi dan do podne. Prid samo podne evo nji' kod ćuprije, pa se sakriju pod njom. Kako su

zkvh.org.rs

se zavukli, a zemlja se zatrese. Zmaj s devet glava jaši na konju s toliko glava. Baš je devet glava u konja, al' kad je došo na ćupriju zabatrgo, pa posrn'o.

— Šta posrćeš, — ošine njeg zmaj — n'je valjda tu Zelena Grana?!

— A baš je tu! — skoči momak ispod ćuprije.

— Kad si već tu, onda hajde da prvo užnamo nek se ne kaže da šogra nisam lipo dočeko. A lako ću te počastiti, kad će ti ovo biti poslidnja užna u životu.

— S tobom, — na to će momak — a koji još požive, s nj'ma ću se ja još naužnati i naužnati.

Prid dvorima Zelenu Granu već čeka najmladja sestra. Čula je ona za brata od zmaja. Izljubili se, izgrlili se, al' ni rič ne smidu izustiti kad je tu zmaj sa devet pari ušiju.

O'ma' on na astal kameni kruv, nož od trske, pa volujskog mesa i kaže:

— Ajde, šogore, nemoj kazati da te 'oću gladnog tući. Paštri se, pa ko prvi po'ide taj će drugog tući košćurama.

— Pazi, šogore da ti trbu' ne pritegne i tako si već truntov, — ruga se zmaju Zelena Grana. — I tako već teško vučeš ti' devet glava, moraću ti teret olakšati.

— Kaki si mlad i zelen, dosta bi bila i jedna glava da te nadmudrim, — ne da se ni zmaj.

Latili se pa mrve zubima kameni kruv, idu meso, ta sve metu s astala, al' su u zmaja devetera usta pa je prvi oglabo' košćure. Onda su izašli prid dvore pa će se tući. Sunce žeže po timenu, proznojili se zatoliko da se kupaju u znoju, al' ni jedan da oma'ne. Tuče zmaj košćurama, al' Zelena Grana di ošine dlanom onako sičenice, tamo i kost napipa. Zmaj već zapinušio pa vidi da je naišo na tvrd ora'. Poviče on ženu da mu pruži maramice, a ona već i spremila tri, kad mora čoviku dodati makar joj srce pripuklo. Al' je Zelena Grana dovuko već zmaja pod šumu, pa vikne:

— Sestre moje, grane, meni 'lada, zmaju mraka!

— Slušamo, brate Zelena Grano, — zašušte one.

Zmaj trojim očima gleda kako će maramice do'vatiti, a jednima pogleda ko to govori. Al' to je b lo i poslidnje šta je vidio! Digo se vitar u granju, pa one duže grane šibaju zmaja po očima, a kraće samo mašu iznad glave Zelene Grane i suše mu znoj.

— Čovče, šta bar jednu ne uzmeš kad ti tri maramice pružam, — bajage će zmaju sestra Zelene Grane.

Pruža ona kad mora, al' se zmaj šakama samo prid oči maša, da mu i' grane ne izbiju. Al, kako jedan par zakrili, grane šibaju po drugima, kad je u njeg očiju na pr.tek. Znoji se on još više, a Zelena Grana se osušio pa kad je onda oma'nio, zmaja sabio u zemlju do ramena. O'ma' uzo sabljju, pa veli granama:

— E, sad, sestre moje, stanite nek zmaj vidi, — pa mu ociče svi' devet glava.

I onda sio sestru na zmajevog devetoglavog konja, on zajašio šugu, pa se konji nisu dobro ni zakasali već su bili prid kolibom. Radost je tu, kad su sve tri sestre na okupu pa bi one o'ma' kući. 'Oće i Zelena Grana, pa veli onom didi:

— Pobratime, valjda nećemo ići brez tebe?

— Sad još 'oćete, jel moj poso još nije dokrajčen.

Navalili oni na njega pa ga mole da ne radi tako štogod.

— Mom ocu ćeš pokvariti radost, a borme i nama, — nagovara njeg Zelena Grana.

Al' onaj veli da ga ni ne konabe, jel bi i on volio ići s njima iz ti' stopa, samo kad bi mogo.

— Do'će i tom vrime, a dotle mi ostavite samo zmajevske konje, da bi me mogli po njima pripoznati kad dodjem, — kaže on još.

Kad je tako Zelena Grana uzme sestre, pa se šugo malo zakaso i već su bili u kraljevskim dvorima. Radost je tu sad, ta ne može se ispripovidati kolika. Kralj i kraljica od miline ne znadu šta bi s 'ćerima, a raduju se i što imaju sina takog junaka. Stari kralj se sad već zacigurno ponado da će mu sin pomoći i onom čoviku što nigdi nikog nema. I kad je 'ćeri poljubio, prva rič mu je bila da zapita sina nije l' digod sustrio tog čovika.

— Kako da nisam kad me je on na sve uputio, — kaže Zelena Grana i sve ispripovida ocu.

Stari kralj se obradovo, al' se i rastužio što mu nisu doveli tog milog gosta.

— E, sinko, kad mi još njega dovedeš onda ćeš biti junak, — kaže on šta misli.

— Otac moj, a sad nisam junak?

— Još ni'si.

— Pa kad ću biti ako ni sad još nisam junak, a ubio sam tri taka zmaja? — začudi se Zelena Grana.

— Onda kad stamaniš zmaja što jedared koraci pa zeca u'vati, — kaže stari kralj i ispripovida kako su otac i braća onog čovika nastradali s t'm zmajom.

zkvh.org.rs

Zelenoj Grani nije dalje tribalo kazati šta će raditi. O'ma' on uzjašio na šugu i veli:

— Otac moj, da sam to znao ne bi se ni vraćo. Taj čovik mi pomogo u svemu, a mi se radujemo dok on još tuguje. Neću imati mira dok i njemu ne pomognem.

Ode on, al' je dobro ubardo šta mu je otac ispripovido. Dobro je on saslušo, al' je i šugo čestito otvorio uši, pa se i spremio. Sad su oni opet 'odili, brodili i kad su jedne zore došli do zmajevog atara, šugo kaže:

— Slušaj ti, Zelena Grano, na meni ne jaši u atar već skini uzde pa i' zakopaj tu. Ti kreni na zmaja pišice, pa se trljaj s njim kako znaš. Ja moram odvarati ona dva kera, jel bi te iskidali čim koraciš u atar.

Posluša njeg Zelena Grana i kako je uzdice zakopo, šugo se pr metne u zeca, pa se zatrči u atar. Vaške ga spazile pa o'ma' za njim. Zmaj baš sidio prid kućom na panju, čačko kamiš. Kad je spazio zeca o'ma' usto da jedno koraci, al' na to vikne Zelena Grana:

— Hej, zmaju, nećeš valjda sa zecom zamećati kavgu, kad sam ja došo da se malo potrljamo.

Zmaj se zlo nasmijo kad je vidio ko mu dolazi u goste, pa veli:

— A ti si to, Zelena Grano, što zmajeve redom tamaniš! Ajd, ajd, u mojim rukama ćeš već uveniti.

Ne gleda on sad kerove, a ne bi i' ni mogo viditi jel i' je zec već daleko odvaro. Zasukiva se zmaj i idje prid Zelenu Granu. O'ma' se oni u'vatili pa sve kosti pucaju. Di stanu kamen izoru, za čega zapnu ni spomena mu ne ostane. Motaju se oni, a zmajeva stara mater baš mela isprid kuće, pa stala i gleda. Sunce već otskočilo, na zmajevim dvorima sve ćoše poodvaljivali, znoj se s nji' sve pari, al' ni jedan da oma'ne. Što bliže podne, a Zelena Grana zmaja sve više vuče pod šumu. Zmaj vidi da tu nije mačiji kašalj, pa iz sveg glasa viče vaške. Može on vikati da grlo iskida — ko zna kud i' je zec odvaro!

I bilo bi od zmja već sad čuda, jel je još malo tribalo do šume. Već je i na mater dreknio što vaške ne pujka, al' u to natrapaju na njegovu bašču. To je bila zmajova sr'ća. Zelena Grana će se odupriti još posl'dnji put da zmaja dobaci pod šumu, al' stane na krastavac. Kako stao tako se i okliznio. Pao Zelena Grana, a zmaj na niega.

— Dodajte mi sablju, — viče zmaj na mater.

Al' mater veli:

— Di bi ga ubio od puste sramote?! Vidiš da nije manji junak od tebe. Ako ti je srića u krastavcu, ostavi mi momka za slugu.

Majki je žao tako lipog momka ko što je Zelena Grana, pa bi da ga spase, al' ovaj će na zmaja:

— Ako ćeš me za slugu onda me bolje ubi. Ja sluga ne bi bio ni kod rodjenog oca, a ne kod tebe.

Zmaj stao, malo se razmislio pa veli:

— Kad već moja mater želi da te ne ubijem, ne marim, da i nju jedared u životu poslušam. Prosti'ću ti glavu, ne moraš biti ni sluga, ako mi doneseš vatrenog pivca i divojku što ga u krilu drži.

— A je l' to junački poso?

— Valjda je, kad to ni ja ne možem uraditi!

— Kad je poso junački, onda može b'ti divana. Drugačije kidaj mi glavu, kad si me pripušio, jel ja tvojoj ne bi' prostio da je srića mene poslužila.

O'ma' njeg zmaj puštio i uputio ga kud triba da idje, pa Zelena Grana ode iz atara i iskopa šugine uzdice. Kako i' iskopo, a šugo prid njim.

— 'Di su vaške? — zapita Zelena Grana.

— Nakoracaće se zmaj dok i' ne nadje, — nasmije se šugo. — Kad sam ja zec, ovaki zmaj mi ne bi stao na rep pa da se još jedared rodi.

Kazaće sad njemu Zelena Grana kako je prošo i kud moraju ići, al' šugo veli:

— Znam ja to već. Onaj naš pobratim, koji nikog svog nema, već nas i čeka.

O'ma' Zelena Grana uzjaši šugu, a ovaj kad se zasigro po svita već i prišo. Došli oni u jednu veliku šumu, pa sve idju kroz niku veliku lepušinu i gusto šipražje. Najedared se Zelenoj Grani kosa umrsila u granje.

— Stani, — na konja će on — da me sestre grane ne očelave.

— A nećeš ti kosu razmrsiti, dok je ja ne pogladim, — začuje se na to glas.

Zelena Grana se začudio, al' se u to lepušina već i razgrnila pa ispod nje skočio onaj dida koji nigdi nikog nema. O'ma' on oslobodio kosu Zelene Grane, a kako je pomilovo dvi dlake postale zlatne.

— Vidi, vidi, — šali'će se Zelena Grana — ti me, pobratime, ulipčavaš ko da ću se ženiti!

zkvh.org.rs

— Pa ni nećeš valjda tako lipu divojku, ko što je ova rad koje idješ, zmaju dati.

I tu sad nije bilo dugačkog razgovora, već on uputi Zelenu Granu kuda će i kako će. Onda se opet zavuče pod lepušinu. Zelena Grana dobro ubardo sve, al' i šugo, pa odu nji' dvojca o'ma' dalje. Nisu dugo išli kad dodju u nikoj planini do velike gvozdene kapije. Na planinu dalje ne može, a na kapiji ni brave, ni šarke, al' ni jedne škramice. Samo u gornjoj ćoši zadivena jedna zardjana opančarska igla.

Šugo se o'ma' propo, pa Zlatna Grana udije onu jednu zlatnu kosu u ušice te igle. Kako on to uradio, nji' dvojca se provukli kroz ušice ko namazani, pa su već bili s onu stranu kapije. Idju oni sad opet kroz šume, kad jedared vide di zlatna kvočka vodi piliće. Kako oni nju ugledali, a kobo će lupiti medju piliće. Zlatna Grana trgo strilu, pa ubije kobu.

Kvočka okupila piliće pa veli Zelenoj Grani:

— Stoputa ti fala što si mi piliće spasio. Al' nek ne ostane samo na fali, već uzmi iz moje bunje ono jaje što nisam mogla izleći. Njeg kad lup'š o zemlju ispašće iz njeg pilića da ni u ovu šumu neće stati. Možda će ti kadgod zatribati.

Pod drvetom bunja, pa Zelena Grana ode tamo, a kad pogledo u njoj zlatno jaje. Uzme on njega u nidra pa ode dalje. Kad su došli u drugu šumu, a tamo zlatna patka vodi pačiće. Pačići se krenili na vodu, zas'grali se, pa se nikoliko zastranilo. I baš kad će Zelena Grana tamo, a jedna lisica će skočiti na pač'će. O'ma' on strilu i na mistu ubije lisicu.

— O, stoput ti fala što si mi pačice spasio, — kaže patka. — Al' nek ne ostane samo na fali, već uzmi iz moje bunje ono jaie što n'sam mogla izleći. Njeg kad lupiš o zemlju ispaš'će iz njeg pačića, da ni u ovu šumu neće stati. Možda će ti kadgod zatribati.

Ode on do bunje, a tamo zlatno pačije jaje. Uzme on i njega u nidra i podje dalje. Nije on sad dugo jašio na šugi, kad se jedared oglasi niki čudan pivac. Kukuriče on, al' ko da divojke pivaju.

— Je l' to vatreni? — pita Zlatna Grana.

— Baš on. Os'tio te je već, — na to će šugo, pa pokasa.

Kad su izašli iz šume, a Zlatnoj Grani stala rič. Na ledini sidi divojka, al' lipa da se ni ispripov'dati ne može kaka je krasota. U krilu drži vatrenog pivca pa borme to on kukuriče. Lipa je divojka, a' kaku ima zlatnu kosu! Dugačka je ta kosa da je polak ledine prikrilila.

Dvojka se smije na Zlatnu Granu, a on o'ma' potrči do nje pa će je digniti na šugu. Digo bi on, al' divojka ni da makne sa trave.

— Samo ti sjaši, sad ću ja nju osloboditi, — kaže šugo prijaneg je momak divojku mogo i zapitati.

Zelena Grana skoči sa šuge, a ovaj o'ma' skoči iza divojkini' ledja. Onda je momak samo vidio zašto divojka nije mogla sa zemlje ni makniti. Na kosu joj navaljen toliki kamen, da ga Zelena Grana ne bi pomako pa da ima sto snaga. Pomaknit ga ne može, al' da šta šuge ima kopita! Kad je onda počo lupati po kamenu, drobi ga ko sir i nije varnice dobro ni zakreso, kamen očo u pra' i divojka djipila.

Djipila ona, al' u to leti i strašan crni oblak.

— To je moja maćva, vištica, — kaže divojka. — Ona me je tu zakovala i onom kapijom ogradila. A sad biž'mo dok još možemo.

O'ma' nju Zelena Grana na šugu, pa biže, al' bi i' vragbaba stigla, da vatreni pivac nije pr'nio. Poletio on, pa kad se razmavo krilima, stvorio se toliki vijar da je sav oblak rastiro.

B'že oni sad dalje al' kad su došli u onu šumu di je bila zlatna patka, najedared sa svi' strana sunile žabe. Sve žaba na žabu, pa će i' sad već zavaliti i zagušiti. Al' u to u divojk'no krilo sleti vatreni pivac, pa kukurikne.

— Zelena Grano, lupaj o zemlju pačije jaje.

Borme se momak nije dao moliti. A kad on lupio jaje, tu se stvorilo pačića toliko da su se sve po tri otimala o jednu žabu Začas je ostala svega jedna žaba, al' ta pobigla u niko šuplje drvo.

Biže oni sad dalje i kad su stigli u onu šumu 'di je bila zlatna kvočka, najedared se rasuli kukuruzi na sve strane. Nigdi se ne može stati a da nisi na zrnu. Ne bi to bilo ništa, al' to zrnje peče ko živa vatra pa će ispeći i šugu i nji'.

Zelenoj Grani pivac sad već nije moro kukurikati. O'ma' on iz nidara kokošije zlatno jaje, pa ga lupi o zemlju. U to se stvorilo pilića, al' toliko da su se sve po tri otimala za jedno zrno. Začas ostalo svega jedno, pa će se otkotrljati u jedno šuplje drvo. Al' na tog skoči vatreni pivac, pa kukurikne:

— Višćuro, nećeš se više pritvarati u sto čuda.

Sad su l po došli do one kapije. I s ovu stranu zaridjana opančarska igla, al' je i u Zelene Grane još jedna zlatna kosa.

zkvh.org.rs

Udije on nju i lipo se nadju napolju. Al' nije samo on s divojkom napolju, već za njima idje i zlatna kvočka s pilićima i zlatna patka s pačićima.

Odu oni sad kudan su i došli i uskoro su bili kod atara zmaja što jedared koraci pa uvati zeca. Kad su se već približavali, a vatreni pivac zakukuriko da sve ječi zmajov atar. Kad je zmaj to čuo ni nije dalje s.dio prid kućom na panju, već potrčo da dočeka divojku. Istrčo on čak pod šumu pa sad vaškama ne da ni blizo, već će o'ma' uzeti divojku od Zelene Grane. 'Oće zmaj, al' momak veli:

— Hej, zmaju, ne stiče se ovaka d.vojka na krastavcu.

— Vidi šteneta! Ta ti si zaborav.o da ti je život bio u mojim rukama, — drekne zmaj i o'ma' sune u kob.

Zelena Grana njeg dočeko, pa za kose i ne da dalje od šume. Al' ni vatreni pivac ne može mirovati, a di bi i mogo kad je pivac.

— Sestre moje, grane, meni 'lada! — o'ma' kaže Zelena Grana.

— Slušamo, brate Zelena Grano, — zašušte one.

Mašu one iznad njegovog čela pa ne dadu da nikne ni graška znoja, al' se zmaj o'ma' počo znojiti. Kad je vatreni pivac to vidio, a on skoč.o do zmaja, pa veli:

— Ajd', tebi ću ja mavati da se ne bi potužio!

Zmaju je vruće već i tako, a kad mu je ovaj pivac počo još mavati vatrenim krilima, zmaj da se raspukne od vrućine. Kad je znoj počo liti s njega, a Zelena Grana se nasmije pa veli:

— Zmaju, sad da ti je na čelo onaj krastavac na kojem sam pokliznio! Al' šta se može kad sam ga razgazio.

Kad je onda oma'nio, sabio zmaja u zemlju do ušiju. Al' je baš bilo vrime, jel su u to dotrčala ona dva bisna kera. Oni da će na Zelenu Granu, a on sabljom po zmajovim glavama. Kako on ociko zmaju glave, a' ona dva kera se primetnu i prid Zelenom Granom su stojala dva krasna momka.

Al' Zlatna Grana nije nji' dobro ni ugledo, prid njeg je na troglavom konju dojašio onaj dida koji nikog svog nema. Dojašio on, a ova dva momka ga zagrle i poljube. Kako su ga poljubili, a misto dide stoji treći krasan momak.

E, sad je tu bilo radosti i veselja, pa se oni svi skupe i odu dvorima starog kralja. Zelena Grana nosi divojku na šugi, onaj momak što je bio dida koji nikog svog nema, jaši na troglavom konju, njegov sridnji brat na šestoglavom, a najmladji na devetoglavom.

Kad su dojašili u dvore, stari kralj se od dragosti sav pomladio. Zlatna Grana materi poklonio zlatnu kokoš s pilićima i zlatnu patku s pačićima, al' se ona najviše raduje snaji što ima taku zlatnu kosu i vatrenog pivca u krilu. A kralj se najviše raduje što je njegov sin pomogo ovim momcima, da se zmaju osvete i oslobode od njega.

— Pa, sinko moj, — kralj će na onog što je bio ko dida — šad ćeš valjda ostati kod mene, al' ne samo ti već i tvoja braća.

Stari je on već, pa ni vidio nije kako su se mladi već sporazumili. Al' je razumio, kad mu je najstarija 'ćer kazala:

— Alaj, babo, ta kako ne bi ostali, kad će to biti vaša tri zeta.

Kad je kralj to čuo, o'ma' je napravio četvere svatove. al' take da je vatreni pivac dobio volju, pa se o'ma' oženio sa zlatnom kokoškom. I posli su svi srićno živili i kad je Zelena Grana zapito oca, da l' je sad već junak, onaj mu je kazo:

— Bio si to i ranije.

— Zašto ste onda kazali, da nisam još dok ne savladam zmaja što jedared koraci, zeca u'vati.

— E, sinko moj, nije dosta biti junak jedan dan. Ono je junak, ko je danas dobar, a sutra bolji. Ić'eš ti valjda i na drugi junački poso, samo ne znam o'će l' o tom ostati pripovitka.

Ne znam ni ja je l' koja druga ostala, al' ovoj je kraj.

Pričao Stipe Poljaković-Kovačev

zkvh.org.rs

Zmaj, Šargaripko i Pepelko

U jednoj velikoj šumi živio mlad lovac. Nikog nije imo osim stare matere, koja ga je ispraćala i dočekivala.

Poranio on jedno jutro da ulovi štogod i kad sunce granilo on odmako već daleko od kolibe. Idje on po šumi i u jednoj dolji učini mu se, da se rosa sjaji ko drago kamenje. Podje on bliže, pa ima šta i da vidi. Nije to rosa već zlatna divojačka kosa. Suvim lišćem se pokrila pa spava divojka lipa ko jabuka, a oko nje se rasula kosa pa zlatna.

Lovac sio, pa će čekati dok se divojka ne razbudi — čuvaće je, da je ko ne dira. Al' nije dugo čuvo njezin san, jel čim se sunce zasigralo na njezinoj kosi, divoka se probudila.

— Ko si i čija si, kad te o'de nikad nisam vidio, a baš od pon'ka idjem po ovim šumama? — zapita lovac.

— Ja nisam od majke rodjena, pa ni ne znam čija sam, — lipo ona veli, pa stane kose plesti.

Tako oni rič po rič pa ni ositili nisu, da dan odmiče i razgovoru je kraj bio taj, da se oni neće v'še ni rastajati. Divojka se momku dopala još dok je spavala, a on njoj čim se razbudila, a još više joj se dopo što joj je čuvo san.

Krenu oni sad njegovoj kolibi. Momak doduše nije ništa ulovio, al' nji' dvoje nakupili pečuraka i kojikakog korenja, pa to nose staroj materi, da ima što u kući. O, obradovala se mater kad je vidila kaku snaju joj vodi sin. Raduje se što će u kući imati desnu ruku, a dvostruko se raduje što je i divojka odrasla tamo u šumi.

Žive oni sad u njegovoj kolibici srićni i zadovoljni, pa kad je došlo vrime, mlada donese na svit dvojke. Obradovala ona lovca i njegovu mater sa dva sina. Raduje se porodu lovac, al' najviše stara njegova mater.

— Biće majki pomoći, biće ko će je u starosti zakriliti, — sve plače od radosti.

Otac i mater vole dicu ko oči u glavi, al' se oko d'ce najviše bavi majka, pa rastu pod njezinom rukom. Sigraju se oni oko majke, pa po vasdan zvone po kući i oko kuće. Tako dica napunila i šestu godinicu, pa već pravi mali lovci. Al' nisu to dica ko druga. Jedan ko dobra šargaripa, a drugi najviše voli čeprkati po garnjaku i izgleda ko purovak. Onom ko šargaripa otac nazadivo čudo perjan ca za šeš rić, pa i to izgleda baš ko šargaripino zelje. Zato majka dicu i nije zvala drugim imenom, već jednog Šargaripko, a drugog Pepelko Purovak.

Mala su to dica, al' smišna i živa ko mačići. Nisu badava u šumi rodjeni, pa se momci po čitav dan veru po drveću. Idju oni za ticama i donose svakake mladice, da i' usade oko kolibe. Lipa dičica, a kaka bi i mogla biti drugačija od take matere i takog oca. Mater njim lipa i sad, da se sunce sve smije na nju kad jutrom grane. Otac zabrkatio, čvrst, ta lupi ga o kamen pa će varn'ce izletiti.

Tako oni tu u šumi brez svita žive tri i po' svita. Ništa više ni ne žele, nit' se tu čuje ružna rič i bili bi tako zadovoljni dovika. E, al' jednog dana se nebo zamračilo, pa i njima život. Ljuti zmaj čuo za lovcovu ženu zlatne kose i dolet'o glavom baš rad nje. Bubn'o on iz oblaka ko kamen, zavio se u plamen, pa će se o'ma' mašiti žene ko da je njegova prćija, al' je tu i lovac. Nije se lovac uplašio makar je došla zmajevska sila, već tisne u kob. Snaga je u zmaja al' ni lovac nije mačiji kašalj.

Šargaripko i Pepelko Purovak 'ranili vrepce u šumi, pa naišli na dvi lipe 'rastove mlad'ce. Baš iskopali te mladice, da i' prisade prid kolibu, kad začuju buku. Dotrčali on', al' kasno. Ljuti zmaj je krvavi znoj proznojio dok lovca n'je strovalio, al' baš kad su dica dotrčala, zmaj lovcu podmetnio nogu pa ga buzdovanom lupio po srcu.

Šargaripko i Pepelko Purovak d'gli one 'rast'će, pa će na zmaja. Niko nji' ne bi zadržo osim matere, pa ona poviče:

— Sklanjajte se, dico moja!

Kako čuli materin glas, a oni na dvi strane. Zmaj će za Šargaripkom, al' lovcova stara mater njemu bat'nicu medju noge, pa se on splete i zabode nosom u zemlju.

— E, srića tvoja što se s babama ne tučem, — drekne zmaj na baku, al' dici onda već ni traga.

zkvh.org.rs

Trči sad zmaj da i' traži, a žena dotle zagrli lovcovo mrtvo tilo, pa mu kane jednu suzu na usne, jednu na srce i zapriti zmaju:

— Ni sto tvoji' buzdovana nisu ravni jednoj ženinoj suzi!

Ne sluša bisna zmajevska sila, već samo trči i njuši za dicom, a žena zna, da je njezina dica čuju, pa vikne:

— Mili moji, ne bojte se! Nema te sile koja će vam oca makniti odavde di se on rodio. A kad ojačite tražite mu žive vode.

Zmaj bisni, pa duše i produše svaku jamu i slamku ne bi l' dicu našo, da i' povede za sluge. Cunja on pa sav zapinušio, a baka samo za njim s batinicom, pa tira u sav glas:

— Ded, ded, al' ako si kurjaka usmrtio, kurjačići su ostali. Njima ćeš platiti glavom.

Zmaj je svud zavuko nos, al' di će dicu naći kad se Pepelko Purovak zavuko u garnjak, a Šargaripko otrčo medju šargaripu. Tu je skočio u jednu mišiju jamu, pa mu gori osto samo šešir ić s perjanicama, a to ko zelje u šargaripe. Zmaj je dunio i u garnjak, al' sav zaslipio od pepela. A di će naći Šargaripka, kad je promrndjo čim je dotrčo do šargaripine lije:

— A nisam valjda baba, da plivim šargaripu!

Srdit je dozlaboga, pa 'oće da bar mrtvo tilo baci isprid sebe. 'Oće on al' kako će se lovca dotakniti, a zmajevski nokti se cipaju i lome, a lovca ni da makne.

— Di je njeg ženina suza zalila, tu ne pomaže ni tvoja zmajevska sila, — naruga mu se žena.

E, sad je zmaju bilo dosta i pridosta. Sune on na ženu pa će je nositi. U taj čas ona raspušti kosu, pa se s njom zaogrne.

— Dico moja, — vikne opet — ne bojte se ni za mene. Ovaj zlotvor me može odneti, al' ništa više mi ne može dok sam zagrnuta kosom. Ne može sa mnom ni odletiti, već mora puzati el me na konju nositi. Kad ojačite krenite konjskim tragom, pa ćete već naći ovo krmče!

Zgrabi nju sad zmaj pa će poletiti. Oće on, al' neće krila već se sve lupaju o zemlju. Naduvo se on od srdžbe ko pućak, ta još malo pa bi puko. Al' puco, a sivo, nema šta već otrči i donese velikog konja. Baci prida se lovcovu ženu, pa krene. Potrči konj do kamene planine, ta lako ko perce, al' kad su tamo stigli, a žena trgla i bacila s glave dlaku.

Kako dlaka prid konja, a kamen se prid njim razmekšo — ta pravi pekmez. Upada konj, pa ne trči, već jedva izvlači kopita. Zmaj ga šiba, mamuza, al' sve badava. Kamen mekša ko vosak, 'vaća se ko da su konju planinu vezali za noge. Jednu izvuče, tri upadnu, pa zmajevski konj mili, a stope mu ostaju ko da su urasle u kamen.

Zmaj je doletio ko vijar, al' je natrag išo puni' deset godina.

Čim je zmaj zapo u gnjecav kamen, a Šargaripko i Pepelko Purovak došli do mrtvog oca. Čuli su oni dobro šta njim je mater poručila, tiši i' i majka, al' dica ko dica — plaču za materom i ocom. Kad su se isplakali, a oni zaboravili kako njim je mater rekla da mrtvo tilo njevog oca niko ne može pomakniti dok je njezinim suzama prikovano. Oni bi oca uneli u kolibicu, al' kad su ga u'vatili — dlaka na glavi nije velika ni teška, al ni nju pomakniti. Ne lome se dici nokti ko zmaju, već ko da njim i mrtvo tilo miluje ruke, al pomakniti ga nikako.

— Ta mi našeg oca ne možemo ovako ostaviti, da ga sunce peče i kiša poliva, — zaplače opet Šargaripko.

— Ako drugo ne možemo, da usadimo nuz njeg ova dva 'rasta, — na to će Pepelko Purovak kazati šta misli. — Kad porastu oni će ga bar 'ladom zakriti.

— Ta čuvaću ga ja dan i noć, ako drugo ne možemo, — zaplače na to lovcova mater.

O'ma' dica 'rastiće, pa jedan s jedne drugi s druge strane sadi. 'Rastić sade, suzama ga zalivaju, a ni ne gledaju šta rade, već samo gledaju u oca. Kad su 'rastiće usadili onda će pogledati jesu l' i' dobro namistili. Al' su sad imali šta da gledaju! Di su rastići?!

Teška je materina suza, al' teže od siročetove nema. Kako su 'rastiće suzama zalivali tako su mladice rasle, i sad stoje dva 'rasta — ta stogodišnjak njim nije ravan. Grane puštili guste, prava strija, a mrtvo tilo opkolili žilama ko da su oko njeg kolivku napravili.

— E, ne bojim se ja za vas kad je vama i u suzama tolika snaga, — u nevolji se i obradovala njeva majka.

I dosad se ona najviše volila baviti s dicom, al' sad su sasvim pali na njezinu brigu. O'ma' drugi dan ona dičcu za ruke pa odu pod kamenu planinu. Tamo se stope zmajevskog konja stvrdle, osto trag ko kameni čačak. Krtina idje ispod zemlje pa joj se trag pozna, a kako se ovaki trag ne bi očuvo.

Obradovalo to nji', a kol'ko su se još obradovali kad su pogledali gori! Tamo se još vidi zmajevski konj kako jedva vuče noge.

— Ne krećite dok ne ojačite! Ovaj vam neće pobići, — začuju oni di njim mater viče iz daljine.

Izlazili su oni svako jutro tamo. Oca poljube, pa odu pod kamenu planinu da gledaju mater. Još sedam dana su je vidili, a osmi dan se zmajevski konj izgubio iz vida i materin glas dica više nisu čula.

Ostala sad dičica sama, pa svaki dan oca poljube i misto matere, a njegovo tilo ko da nije mrtvo. Čovik lip, rumen, samo što se ne miče i glasa ne daje od sebe. 'Rastovi ga čuvaju od vitra, sunca i kiše. Kad je došla prva jesen, onda ga pokrili suvim lišćem, pa ga čuvaju i od zime.

Tako je to sad bilo iz godine u godinu. Dica uzela očeve stvari pa iz dana u dan u lov, iz dana u dan poljube oca, odu pod kamenu planinu i gledaju trag, a njeva stara majka i' ispraća i dočekiva. Kadgod uj'tru poljube oca i misto matere, i vide onaj trag, a njima snaga raste ko da kroz žile teče vruće gvoždje.

Životu se uče u šumi, a majka i' uvik svituje, da budu pravi, pa će biti i zdravi, a naiviše i' uči, da sirotog i nevoljnog pomognu. Kako i' ne bi tako učila, kad su i oni ostali siroti i nevoljni od male maloće.

Šargaripko i Pepelko Purovak su uvik volili tice, al' sad još više. 'Rane oni nji' i pokupe svako tiče što ispadne iz gnjizda, pa ga donesu. U granama ona dva 'rasta tica toliko, da je pravi šareni oblak kad se dignu.

— Možda to mater vidi, pa će znati da uvik mislimo na nju, — kažu dica kadgod se tice dignu iz 'rastova.

Tako su oni tu živili, godina iza godine prolazila i jedared Šargaripu i Pepelku Purovku počeli izbijati brkovi. Šargaripku niki žuti baš ko šargaripa, a Pepelku Purovku garavi.

E, sad su oni već ositili momačku snagu, pa kažu:

— Majko, jesmo l' sad već dosta ojačili da krenemo rad' žive vode baći i rad naše nane?

— To ćemo viditi, — kaže majka, pa nji' za ruke, ko kadgod kad su bili još dica, i odvede i' pod kamenu planinu.

Kaže njim nek' udare šakom po kamenu kojim je zmaj odjašo kad njim je odno mater. Poslušaju oni, pa stisne šaku jedan, pa drugi i udare po zmajovom tragu. Kako koji udario, a iz kamena iskoče varnice.

— E, sad smo jaki ko naš baćo. Možemo krećati, — obraduju se oni.

Obraduje se i majka, al' kaže:

— Ne možete krećati, jel za to triba veća snaga neg' vašeg baće. Valjda vi nećete ići da u zmajevskim dvorima ležite, već da mu se osvetite.

Vide momci da majka ima pravo, pa se strpili još jednu godinu. Sad već počeli brkove i sukati, pa opet stanu prid majku:

— Jesmo l' sad već dosta ojačili?

— To će kamen kazati, — kaže ona, pa nji' opet za ruke.

Sad njim već nije morala kazati šta da rade. Kako došli do traga zmajevskog konja, Šargaripko stisne šaku pa lupi po kamenu. Kako je lupio, a kamen se sav rastroćko. Udari za njim i Pepelko Purovak, a kameni čačak već samliven.

Majka sve roni suze radosnice, pa poljubila unučad i kaže:

— E, čim vam majka spremi pogače za put, sad možete krećati.

— Daklem, dosta smo ojačili? — raduju se momci.

— Kako da niste, kad ćete mu moći i trag zatrti.

Drugi dan je nji' majka već i ispratila. Poljubili oni mrtvo tilo očevo, na'ranili još jedared tice, torbe na ledja, majku poljubili u ruku i odu po tragu u kamenoj planini. Zmaja su na njoj vidili puni' sedam dana, a momci se majki izgubili iz vida već oko podne. Odmiču oni tako, pa i' prvo veče zateklo već na drugoj planini. Odu oni ko dva zeca, al' su 'odili, brodili, majkinu pogaču već davno po'ili, a na živog stvora nikako da na'dju. Nije to šala proći jedan zmajov let. Idju oni pa ne sustaju, a ne plaše se da će put izgubiti, kad je prid njima vazda trag zmajevog konja. Al' da i tog traga nema, ni onda se ne bi zbunili.

Di je njeva mater bacila zlatnu kosu, tamo je svagdi niko jablan zlatnog lišća. Pa kako mu oni dodju blizo, a on šuška na vitru:

— Šu, šu, aca-coja! Šu-šu, aca-coja!

A Šargaripko i Pepelko Purovak razumidu da njim mater kaže:

— Tu, tu, dico moja! Tu, tu, dico moja!

Sve lete kad to čuju, pa njim ne bi bilo daleko ići ni na kraj svita, samo kad će jedared već naći mater i zmaju se osvetiti. Izderali oni već koji par opanaka, kad su došli jedno

zkvh.org.rs

veče u zdravo gustu šumu. Požure oni da nadju kakog zaklona za noćište i baš kad će se mrak 'vaćati, u jednoj dolji naidju na prvog ljudskog stvora otkako su na putu. Al' kaki je to ljudski stvor?! U dolji je kadgod morala biti kolibica, al' od nje ostala svega dva krnjetka od dovratka. Je l' vijar kolibu odno, el je vatra progutala, samo od nje ništa drugo nije ostalo neg' na pedalj-dva od zemlje odlomljeni dovratki i na njima polomljene šarke. Iza dovrataka se savio jedan malecni dida, metnio niki zakrpljeni džačić pod glavu, pa spava ko da je u zapećku na opakliji. Smišan niki dida, jedva ako je po' pedlja dugačak, a sav niki oštar ko šilo. Očice ko u miša, a obrve velike ko mali paunov rep.

Kad su momci došli do njega, a jedan miš baš nagriza didin džačić.

— Alaj, brate, — kaže Šargaripko — tu bi mogli i mi prinoćiti, al' da ne budimo didu. Cigurno se siroma' stari čovik umorio od puta.

— Buditi ga nećemo, al' ću mišu dati koricu krušca, da ne dira džak, — na to će Pepelko Purovak. — Vidiš da je i dida kaki prosjak. Nije red da miš od prosjaka uzima torbu, a nek se nasiti i on.

O'ma' on iz torbe jednu koricu što je ostala od majkine pogače, pa prid miša, al' je ovaj džačić već progrizo. Pepelko Purovak dao koricu, al' kako se sagnio, onda vidi šta se iz džačića rasulo.

— Av, Šargaripko, jesi ti u životu čuo za ovako štogod?!

Pogleda onda i ovaj, pa ima šta i da vidi: iz džačića se rasulo drago kamenje i zlato. Kad su oni to vidili, o'ma' će didu buditi. Drmaju ga, pa mu šaplju na uvo:

— Ustajte, dida naš slatki! Di ste tu legli spavati, moždedu vas haramije ubiti za ovo blago.

Drmaju oni njeg, viču mu u uši, al' dida spava ko zaklan.

— Pa šta ćemo sad?! — počeše se Pepelko Purovak iza uva.

— Ništa drugo, već stražariti dok se dida ne razbudi, — kaže Šargaripko šta on misli. — Znaš ti brate, da je ovaj dida sluga kakog velikog gospodara. Cigurno ga je gospodar poslo po to blago, a on se siroma' umorio, a možda je popio i čašicu rakije. Šta triba starom čoviku, čaša-dvi, pa ga o'ma' uvati.

— Drugo nam nema, već ćemo ga čuvati, — pristane Pepelko Purovak. — Ovako ga može kogod pokrasti, pa bi

sirotog čovika gospodar al' cigurno ubio, kad bi mu došo brez blaga.

Tako oni divane, pa kažu da ni vatru neće paliti za večeru, da ne bi kako haramije navukli ovamo, kad iznenada začuju glas:

— Samo vi večerajte i spavajte, momci, dok su ova dva dovratka tu.

Čudili se momci makar koliko al' to baš onaj d'da divani. Nisu ni vidili kad je brže skočio i već sidi na džač'ću. Sidi on ko da nikad nije ni spavo, a u džepu od prusluka, baš iznad srca, sidi mu onaj miš i gricka koru od pogače. Momci sad vide da to nije dida, neg' čovičak. Nije dida, al' sav izgleda baš ko šilo i tako se sav niki i migolji.

— Šta je sad? — zinio Šargaripko. — Kako si se sad najedared razbudio?

— Nisam ja ni spavo, pa mi se lako rasaniti, — počo se onaj na to smijati.

E, taj divan se braći ni najmanje nije dopado. Uvridili se oni, pa bi Pepelko Purovak već i zaprznio.

— Pa esi l' ti nas zaluckivo? — naoštrio se on na čovička.

— To baš nisam, al' prokušavo jesam. Tio sam viditi je l' vridilo da vas tolike godine o'de strpljivo čekam, — ozbiljno veli čovičak, al' časa ne može biti miran, već se vrti ko pundrav.

— Ako si nas čeko borme te je moralo teško pasti, kad se ti moraš uvik vrtiti ko šilo, — kaže svoje Šargaripko.

Čovičak se slatko nasmijo, prije neg će kazati:

— Kako se ne bi' baš tako vrtio kad me i zovu Šilo Krmečak. Eto, sad bar znate ko vas je čeko da već jedared krenete do zmaja.

Braća se sad samo žačudiše. Vidi, vidi, otkud ovaj zna kud oni idju i šta i' je tu godinama čeko?! O'ma' ga lipo zapitaju, a na to i on lipo veli:

— Tom zmaju sam dužan i ja, al' mu se ne možem odužit, a vama možem pomoći. A znao sam da ćete doći, jel sam čuo šta vam je mater dovikivala.

O, kad njim je mater spomenio, momci se o'ma' raskravili.

— Ništa joj nije naudio, a borme nije davno s njom ni stigo u dvore. Idjete vi za njim ko u stopu, — kaže Šilo Krmečak.

— A otkud ti sve to znaš?! — čude se oni.

zkvh.org.rs

— O tom sad nećemo rič sporiti. Nit pitajte ko sam ja i ko mi je ovaj miš. Bolje slušajte šta ću vam kazati. Ja 'oću da sam vam na pomoći, jel ste to zavridili i jel ćete i vi meni biti od velike pomoći.

Vide braća da se Šilo Krmečak ne šali, pa ga slušaju. A on uvati jednu šarku pa je odvalj s komadićom dovratka. Kaže njim nek to čuvaju bolje neg oči u glavi. Kad taj komadić dovratka zadiju u zemlju iz šarke će postati vrata, ako 'oće i drag'm kamenom okovana, a iz nji će izrasti dvori kake 'oće. U te dvore zmaj ne može koraciti, pa da se prikine.

— A kad vam triba kaka pomoć, vi samo zatresite šarku, pa će moj miš već biti tamo — kaže još.

Dobro je to. Sad više neće morati noćiti pod vedrim nebom, nit će se morati bojati da će i' zmaj iznenaditi, al' oni kažu, da bi još više volili da i' uputi do žive vode.

— Čekajte, ne otimajte mi rič iz usta, — svituje nji' Šilo Krmečak. — Idjite vi samo kuda ste i pošli pa kad naidjete na bistru vodu u pivčijoj stopi, znajte da je to živa voda. Kad je 'tili uzeti, na vas će navaliti vatreni pivac gvozdenog kljuna, al' mu vi bacite po šaku ovog dragog kamenja.

O'ma' on da svakom po jednu pregršt iz džač'ca, pa onda kaže da večeraju i prinoće, jel će i on sad spavati. O'ma' se on i skup'o iza onog drugog dovratka i zaspo. Šargaripko i Pepelko Purovak obavili večeru, pa i oni u spavinjak.

Drugi dan ustali, al' Šila Krmečka već nema, a ni njegovog dovratka. Krenu oni dalje, pa su sad 'odili brodili i čitav dan samo gledaju neće l' viditi pivčije stope, al' osim konjski nema drugi' stopa. Kad došlo veče, a oni će baš da vide šta stvara dovratak, pa ga zadiju i zažele kolibu ko njeva. Kako zaželili, a oni već i side u zapećku, al' baš takom ko kod njeve kuće. Izvadili oni dovratak pa ga opet zadili i zaželili čvrst kameni grad — a on već oko nji'. E, sad su m'rno spavali.

Kad zora, a oni već na nogama i sad su išli iz dana u dan, pa pok'dali još nikoliko pari opanak i jedared pr'dveče dodju pod zdravo veliki jablan zlatnog lišća. Duše vitrić, pa jablanovo l'šće sve piva:

— Šu-šu, aca-coja! Šu-šu, aca-coja!

Momci stali, gledaju u to lipo zlatno lišće, slušaju, pa Šargar'pko jedared veli:

— Brate, ovaj jablan tako lipo šušti, da mi se čini baš ko da čujem glas naše nane. Tu ćemo sad prinoćiti, pa ćemo

ga se bar naslušati. Daj šarku, pa nek je tu naša koliba ko da smo kod kuće.

Pepelko Purovak već i vadi komad dovratka, al' kad se sagnio da ga zadije u zemlju, poviče:

— Brate, spremaj šaku dragog kamenja!

Pod jablanom baš prid momcima pivčije stope, a u njima voda bistra, ta ni suza joj nije ravna. O'ma' će oni napuniti tikvice, al' u to evo i vatrenog pivca. Goropadan je, pa gvozdenim kljunom 'oće oči da njim iskopa. 'Oće on, al' kako se zatrčo na nji' a oni već bacaju prid njeg po šaku dragog kamenja. Boba pivac al' dok i poslidnje zrno nije pokupio, pa mu volja otežala da je jedva vuče. Momci dotle napunili tikvice živom vodom, pa ni brige.

E, sad njima nije ni do čega, već će se o'ma' dogovoriti koji će se od nji' vratiti da oživi oca. Baš se oni dogovaraju, a sunce će zapasti iza druge planine. Kad pogledali, a na toj planini se nazire veliki crni grad. Iz grada izbija sjaj kaki ima samo kosa njeve matere.

— Ta to ne može biti drugo, već zmajov grad! — otela se rič obadvoj'ci.

E, sad samo nisu znali šta da rade. Išli bi oni obadvojca da ožive oca, al' obadvoj'cu vuče srce i materi. Sirota dica ne znadu šta bi, dok jedared ne smisle: ić'e prvo mater spašavati, al' obadvoj'ca. Grad je nadovat, pa dok jedan ne bi stigo do oca, dotle će skoro i s materom biti kod kuće, ako i' srića posluži. Ovako, ako krenu rad matere, bar će oca obradovati živom vodom i materom.

Te noći su jedva zaspali makar je pod jablanom zlatnog lišća bila koliba baš ko njeva. Čim je zora zarudila, a oni dovratak iz zemlje i odu zmajovom gradu. Jedva dan počo stariti, a oni pod gradom. Čim su došli pod planinu na kojoj je grad, a zmaj i' već opazio. Bome ni on nije moro davno stigniti u grad, jel je sad poranio pa konja češagija i s kopita mu skida kameno blato što se usput na'vaćalo.

Šta su momci bili, šaka duše, kad i' je zmaj poslidnjiput vidio, al' i' je sad o'ma' pripozno. Al' se i rasrdio da mu je sva krv uzavrla. A kako i ne bi, kad je momke već i mater spazila, pa i neotice krenila prid nji'.

— Aj, idji samo vidi i' još jedared i nagledaj se ti' tvoji' štenaca dok ja ne spremim buzdovan, — iskeci se zmaj na nju i požuri da izabere najteži buzdovan.

Mater izadje iz grada pa potrči prid sinove. Kad je došla do nji' sve njim zlatnu kosu stere pod noge. Izljubila ona sinove, pa joj je prva rič:

zkvm.org.rs

— A šta je s živom vodom za baću?

Pokažu oni tikvice, pa će kazati materi ko njim je pomogo da nadju živu vodu, al' nisu imali kada. Zmaj goni, a za sobom vuče buzdovan pa ore s njim i zemlju i kamen.

— Sad se nećete više nanositi glave! — drekne on na momke.

— Mani se ti pripovitke o tom kako ćeš proći, — dočekala ga braća.

Pepelko Purovak zadio dovratak u zemlju, pa kaže materi:

— Dosta je vama, mater moja, bilo smrada ove strvine. Gledajte vi iz ovog grada kako ćemo se s njim tući.

U taj čas mater je već bila na jednoj visokoj pendžeri, al' od samog dragog kamena, a pod njom grad kaki se samo klapiti može.

Bome se zmaj nezgodno iznenadio kad je to vidio, al' je od tog još više zakrvavio očima. Nije on dalje trošio riči, već potrči i prvo natrči na Šargaripka. Udari zmaj teškim buzdovanom, a Šargaripko ga dočeko na šake. Lete varnice, okrznio se buzdovan, al' momak poljubi zemlju. Kako Šargaripko pao, a zmaj zamane da mu buzdovanom rascopa glavu. Kako zmaj zamanio a Pepelko Purovak već priskočio i šakir spuštio na njegovu glavu. Lete sad varnice iz zmajevske glave, pa se on okrene ovom. Udari zmaj teškim buzdovanom, al' ga Pepelko Purovak dočeka na šake. Lete varnice iz šaka, odvalio se komad od buzdovana, al' momak poljubio zemlju. Kako pao, a zmaj zama'ne da mu buzdovanom rascopa glavu. Kako zmaj zama'nio, a Šargaripko skočio i šaku već srušti iza zmajevskog uva. Raspirio varnice, pa se sve puši glava u zmaja.

Kad braći lete varnice iz šaka, kad zmaju iz glave, al' nikako da omane ni jedna strana. Zmaj bi kojikako izašo na krai s jednim al' kako jedan padne, a drugi već skače da zmaja malo poište. Dok sunce nije zapalo sedamputa i' je probio krvavi i 'ladan znoj, al' glave svi troj'ci na ramenu. Zmaj onda podje u svoje dvore, al' se priti:

— Ako danas nisam, al' sutra ću vam odvaliti glave!

Očo on u svoje dvore, a braću dočekala mater pa njim znoj tare zlatnom kosom. Nj' suši, a suze radosnice lije što je taka dva junaka od'ranila i dočekala. Momcima valda ni večere ne triba, kad se ne mogu siti matere nagledati, a ona nji' još više. Al' ona sirota ne može dosta napitati, a još manje naslušati o njevom ocu i staroj maiki. Kažu dica sve, pa na kraju i to kako njim je pomogo Šilo Krmečak.

— Čula sam ja za njega, — obraduje se mater.

— Pa ko je to i otkud zna za naše nevolje? — zapitaju onda dica.

— To je glavom zmajov brat rodjeni, a onaj miš, to je žena Šila Krmečka.

Kad su momci to čuli, a Šargaripko veli:

— E, mater naša, da mi je to danas kazo zmaj, borme me ne bi moro buzdovanom svaljivati. Ja bi pao od iznenadjenja — pa nek' tuče glavu buzdovanom kako 'oće.

— Zato Šilo Krmečak i nije 'tio kazati ko je, — na to će mater. — Znao je on šta radi. Da ste znali č'ji je brat, slabo bi vi njemu virovali, jel bi mislili da vas 'oće privariti.

Ispripovida ona njima, da je Šilo Krmečak u teškoj zavadi sa zmajom. To je njoj sve pripovidala zmajova mater, koja teške suze roni što je ovu nesriću donela na svit. I ona je nesrićna mater, pa su jedna drugoj srce otvorile čim su se našle. Nije Šilo Krmečak bio taki smišan ko staro podmeče. Bio je to krasan momak, da je takog tribalo tražiti. A ni ćud nije bila ni blizo ko u zmaja, pa su se zato uvik i glocali. Onaj nije mogo gledati zmajovske nepravde, a zmaj njemu opet sve usprkos. Zmaj je bio i zloban i nenavidan što je onaj tako lip, a najviše ga zamrzio kad će Šilo Krmečak dovesti mladu, pa srebrne kose. Zmaju drugo nije ni tribalo, već kad su svatovi stigli, on o'ma' tisnio da otme mladu od rodjenog brata. Šilo Krmečak se baš nije naučio plašiti svake šuše, pa tisnio u kob i zmaju, al' bi bome poginio da nije bilo matere.

Kad je mater vidila da će zmaj i rodjenog brata ubiti, ona vikne na njeg:

— Ako ga takneš prokleću te, da te materima kletva prati i u grob.

Uplašio se pogani zmaj pa ode iz svatova, al' upravo u zmajevsko kolo. Tu je našo niku višćuru, koja mu je brata pritvorila u tako smišnog, ko usprdak malog čovika, a mladu srebrne kose u miša. Višćura je udesila da zmajov brat ne može trpiti vodu na obrazu, pa mu se zato koža ispucala ko starcu, i da nikad nema mira, već da se mora vrtiti ko šilo. Zato su ga i prozvali Šilo Krmečak, jel je i krmelju moro šakom trti iz oka.

— Pa nema pomoći tim sirotim ljudima? — o'ma' dica zapitaju.

— Kako da ne, samo ko će dopriti do zmajovog žita?

zkvh.org.rs

Kaže ona d.ci i kako je to žito. Pod samom zmajovom pendžerom je bašča od nikoliko koračaji. U njoj raste žito od kojeg se melje svega jedared u godini. Od tog brašna se peče pogača koju zmaj 'ide kad idje u zmajovsko kolo.

— Eto, da Šilo Krmečak i njegov m.š 'idu pogače od tog žita, oni bi postali opet onako lipi ko što su i bili. Al' ko će doneti tog žita, kad ga čuvaju kerovi vatrenog jezika i gvozdeni' zubi? — kaže mater šta je doznala od zmajovske matere.

E, to oni ne znadu ko će doneti tog žita, al' će o'ma' zvati miša. Zatresu šarkom, a u taj čas sleti prid nji' pripelica. Primetne se, pa miš već i utrči u dvore. Miš se primetne, pa lipa mačka već i prede u krilu žene sa zlatnom kosom.

— Koja pomoć vam triba? — o'ma' mačka na momke.

— Ta, da bi mi igrali u svatovima Šila Krmečka, makar nismo bili zvani. Čuli smo, da svatovi još nisu dokrajčeni, — kažu momci, pa njeva mater onda ispripovida mački za to žito.

O, kad je mačka to čula!

— Da smo mi to već ranije znali! — podvikne od dragosti.

O'ma' se ona primetne, pa bumbar već i leti u zmajovske dvore. Leti on oko ušiju kerova što žito čuvaju, pa njim je dotle zuj'o dok nisu zadrimali. Onda se primetne i već se pritvorio u hrčka. Hrčak ko hrčak, samo savija vlaće i zrno mrvi u svo'e torbe. Radio je on vridno i za čas napunio torbe, al' baš kad će kreniti, čuje di jedan ker onako sanjav štogod pripovida u sebi. O, kad je hrčak to čuo, potrčo je da je usput raso skoro polak žita. Sva je sr'ća što hrčak uvik nakupi u torbe bar dvared više neg' što mu triba.

Šargar'pko i Pepelko Purovak spremili žervanj, mater njim već užarila peć za pogaču, al' hrčak njim veli:

— O, da vi znate šta sam ja dozno!

— Ta šta to može biti?

— Dozno sam di je snaga jača od zmajevske.

O'ma' on ispr'pov'da kako se onaj ker u snu izlan'o. Ima na samom mrginju zmajevskog atara jedan veliki crnj kamen. Tai kamen je zmaj navalio na jamu u koju je pobaco kosti oni' što i' je potaman'o. Al' taj kamen niko ne podiže. Otud ga može skloniti samo onaj, ko šakama lomi kamen.

— A to ste baš vas dvoj'ca — podvikne hrčak.

— Al' baš nas dvojca, — kažu momci.

Bome nisu više ni časa časili već krenu tamo, a hrčak se prometne i pritvori opet u pripelicu. Odu momci svojim poslom, ode pripelica rad Šila Krmečka, a mater ostala da ispeče pogaču.

Zmaj se dotle odmara u svojim dvorima, al' od bisa ne može oka sklopiti. Leži na krevetu od ljudski' kostiju, pa zamače krpu u vinski srćet i 'ladi glavu od varnica. Malo zadrima, al' kad mu počne u glavi kljuvati, on zgrabi i zubima mrvi kost po kost, pa reži:

— Ovako ću ja nji' sutra! Ovako bome, samo da mi je još znati otkud njim snaga da taki grad stvore?!

Drugi dan poranio pa ore kamen s dva buzdovana. Došo on pod grad s pendžerma od dragog kamena, al' tu ni Šargaripka ni Pepelka Purovka, samo njim mater gleda s visoke pendžere.

— Šta je — di su ti štenci? — poviče zmaj na nju. — Valjda su podvili repove, pa ti se sakrili za suknju?!

— Ne viči, zlotvore, — kaže mu ona. — Moja dica danas nemaju kada: kopaju ti grob za sutra.

O, kad je zmaj to čuo! Sunio, pa će buzdovane vućati na njezine dvore. Al' bi on samo vućo! Ne može on tim dvorima ni blizo. Kad je to vidio, bome je povirovo, da su se Šargaripko i Pepelko Purovak uplašili i zatvorili u čvrsti grad. Ode on opet, da se 'ladi na krevetu od ljudski' kostiju, al se priti:

— Nećete mi pobići! Ko u moj atar dodje, taj kosti ne iznosi.

A momci dotle šakama drobe i melju onaj crni kamen. Rade oni, pa ni da oda'nu, al je bome prišlo i podne dok ga nisu razlupali. Nije šala ni zmajov buzdovan dočekati na šake, al' se buzdovan s ovim kamenom ne može ni u jedan dan spomenti. Momci izodirali i raskrvarili šake, kad se jedared ispod kamena pokaže ljudska kost.

Kako sunce nju ogrijalo iz nje izrasto starac, ne veći neg palac, pa kaže:

— E, momci, kad ste nas raskopali da nam sunce grane, sad lezite u 'lad pod lepušinu. Tamo će pasti roj zlatni' 'čela i na vama se odmoriti. One će odletiti, al' će vam ostaviti snagu. Od te snage kad jedared lupiš šakom — onda udariš, kad drugiput mazneš — onda ubiješ! Zato pazite kako ćete dicu tući kad je budete imali.

Kako starac to kazo, kost se raspala u pra', pa i njega nestalo. Momci urade kako njim je reko i jedva su se opru-

zkvn.org.rs

žili' pod lepušinom, a roj zlatni' 'čela već i pao na nji'. Čele se malo odmorile pa odletile, a momcima se čini ko da su se okupali.

Odu i oni sad materi i kad su došli, a njeva mater plete srebrne kose jednoj krasnoj mladi, a nuz nju sidi lip mlad čovik, da lipčeg ne možeš ni klapiti.

— No, dico moja, pogodite ko su nam ovi gosti? — dočeka nji' mater.

Momci se nasmijali od dragosti, pa Šargaripko pokaže na čovika:

— Reko bi', da je ovo Nešilo Mirničak, kad sidi tako mirno ko da se prilipio nuz tu mladu.

A Pepelko Purovak pokaže na mladu srebrne kose:

— Ovo je, čini mi s' ker, Pogačar Hrčak, jel vidimo da su pogaču već po'ili.

E, bilo je tu sad veselja i dragosti, pa tu noć nisu ni spavali, već jedva čekaju da svane. Čim je zora zarudila, a momci o'ma' istrčali prid dvore, pa sve draže zmaja. A zmaj skočio tako, da je krevet od kostiju slomio. Vuče za sobom dva najteža buzdovana, pa kamen iz korena izorava za sobom. Dotrči on, pa o'ma' na dvi strane izmanjiva buzdovanima i urliče:

— Sad mi se nećete izmigoljiti. Sad ću platiti mojim grobljarima!

A momci se smiju i vele:

— 'Oćeš, 'oćeš, al' samo glavom! — i kako su na šake buzdovane dočekali, taku su i' i slomili.

Sad se zmaj samo zablenio, pa zaboravio i bižati. A Šargaripko veli bratu:

— Ti iza jednog uva, a ja ću iza drugog pukac! da mu ni jedan od nas ne ostane dužan!

Kako su ga maznili, tako njim se medju šakama raspo u paramparčad, da tu nije bilo šta ni sa'ranjivati.

— E, kad mu glava nije ostala čitava, onda nam nije ni platio za sa'ranu, pa je i pravo da ga ne sa'ranjivamo, — nasmije se Šargaripko.

Nestalo zmaja, al' u to nestalo i njegovog crnog grada. Kad se ruš'o iz njega istrčala samo zmajova tužna mater i oni kerovi gvozdeni' zubi. Kako su istrčali na sunce, oni se svi pritvorili u krasne momke i divojke.

Šilo Krmečak i njegova mlada potrče prid mater, pa je sad bilo radosti i veselja. O'ma' će oni nastaviti svatove tamo di su i prikinil, jel su ovi momci svi bili nastalundžije, a

«divojke enge, koje je zmajova viščura pritvorila u kerove. Svatkovali bi oni od dragosti, al' će na to zmajova mater:

— Sinko, dok mi u rodbini imamo mr'ca, nije valjda red da svatkujemo. A mi nemamo veće rodjake neg nji', — pokaže ona na Šargaripka, Pepelka Purovka i njevu mater — jel nema većeg rodjaka neg onog što je s nama nevolju dilio.

Daborme da su svi tako mislili, pa se o'ma' spreme i odu lovcovoj kolibi. Kad su ga dica poškropila živom vodom, on otvorio oči, pa će se protezati, a žena ga poljubi u usta i u srce di je suze kanila. O'ma' on skočio, pa sve nji' izljubio i izgrlio pa kad je vidio oko sebe svatovce, a on pita žena:

— Pa jesam ja budan, jel se meni čini, da sam sad klapio da ženimo naše sinove?

Njegova žena se nasmije od dragosti, pa mu veli:

— Sad i' već možemo i ženiti, kad smo svi na okupu živi i zdravi, al' ovo nisu njevi svatovi, oni tu samo kumuju.

I onda mu sve ispripovidaju. Tu je sad nastalo veselje tako, da je i lovcova mater od dragosti bila enga. Kad su se nasvatkovali, Šilo Krmečak nije 'tio više ni da ode otud, već on svoj dovratak zadije nuz lovcovu kolibu, pa su sad živili svi srićni i zadovoljni sve dok nisu umrli.

Pričao Ivan Blesić, Kaćmar

zkvh.org.

Lažljivi Petar

Na bilom svitu ostalo jedared crno siroče imenom Petar. Osim imena Petar drugo nije imo, pa šta može već od ponika obijati tudje pragove. Služi Petar i tamo di se ni vrag ne bi zadržo, samo da zapati koricu krušca. Tako je Petar još izmalena ubardo da sila boga ne moli, al' i to da snaga nije uvik u šakama već u srcu i oštroj pameti. Stiska njeg šaka, šibo bi ga bič, al' u Petra vickaste krste, razgaljena glava, a bome i rič, pa se uvik izmigolji. Baci ga kako 'oćeš, a Petar uvik pada na noge ko mačak.

Na nevolji je Petar izoštrio pamet i još ni brk nije mogo sukati, a glas puko o njemu naširoko. Nije on bio vrtljika il' da je s tudji' ledja želio iskajišiti makar i mrvicu, al' ako je njemu kogod 'tio laž zadodati, taj se zlo provodio. Nek tumarne bilo ko da Petra 'oće privariti, ode taj žedan priko vode.

Raščulo se po svitu da će Petar izlagati i torbu od prosjaka, samo ako ga ko na grij navede. I tako mu i nadili ime: lažljivi Petar. Nikad se on za to prdačno ime nije srdio, samo kad je nosio rakiju na mladu. Izabro on u drugom selu lipu i dobru divoiku, svidja se i njoj Petar, al' stari ni da čuju. Ne viruju ljudi da bi se on baš ozbiljno ženio, kad Petra tuče glas da laže i kad pljune. Al' se Petar nadotalio i ne popušta, pa kad ne idje rakijom i prstenovanjem, nek bude uskočkinja.

Lipo se oženio, skućio se malo i od tog doba mu se nije mililo nadmudrivanje, makar koliko ga sleptavali. Vidili su i mladini starci da nije to baš sve tako kako svit uzme na jezik. Za kratko vrime se uvirili da je Petar čovik vridan i domaćin jako kućevan, pa ga tiraju da bar na prelu zavede malo šale. Ajak. Neće Petar otkako je imo nevolje sa rakijom. Neće da zavede laž ni rad šale.

'Oćeš, nećeš, koga svit uzme na jezik, tog s mindraca ne skida priko noći. Makar Petar ni muvi nije škodio, makar je čovik da ga i na kruv možeš mazati, glas dopro čak do nika tri bogata Turčina.

U ono staro vrime kad su Turci žarili i palili, Turčin prstom ne miče, već samo sidi, puni i rasterećava tarčuk, sisa kamiš i grlo zaliva, pa misli da mu do neba nema ravnog. Čim je glas o lažljivom Petru dopro do te trojice, a oni na noge! Da vide oni baš tog Petra što svakog nadmulri i izlaže šta 'oće! Uzjaši svaki svog najboljeg konja, uzme u kesu po hiljadu dukata i nikud na drugu stranu, već baš na Petrov prag.

Al' je glas taki da se ne zamrzne pod jednim pragom, već odlazi, al' se i vraća i tako se Turci nisu dobro ni krenili, a Petar već zna kakim se gostima ima nadati.

Nije red da biži ispod rodjenog simena, pa se Petar spremio: kaki gosti red je da i' tako i dočeka! Do'vatio on niku krivu hajkaču, pa sio na drum. Nije dugo čeko, a tri Turčina evo. Dobri konji sve poigravaju pod njima, pa začas iskrsli kod Petra.

— Ne ovamo, dobri ljudi, već navijte u jendek! — vikne Petar.

— A što, sinko, — pravi'će se jedan od nji' mator, a brkova u njeg ni upolak ko u Petra.

— Mislim, braćo, nije pravo da mi muku gazite i tamanite, kad vam nisam skrivio ni toliko koliko je crnog pod noktom.

— Kaku muku i ko gazi, pobratime, kad mi mirno idjemo drumom, — začude se Turci.

— Pa vi idjete drumom, al' sam ja tu posijo proju.

Drugom prilikom ne bi oni poslušali, već kandžijom po ušima, al' njim je sad lažljivi Petar u glavi, pa se misle: možda će niim i ovai siromašak biti u pomoći. Sadju oni u jendek, pa će zapitati:

— More, zar ti nemaš druge zemlje, već na drumu moraš sijati proiu?!

— Nemam, braćo, druge osim ona dva koraka što ću dobiti kad oči sklopim.

Makar su Turci, još su ga i požalili, pa sve krajče i u jendeku da ne bi kako siromaku proju pogazili. Al' kad su se već s »njive« sklonili, zapitaju oni:

— Da ti, more, nisi čuo za nikog lažljivog Petra?! Napunili nam uši da taj može od svakog izlagati šta 'oće. Idje-

zkvh.org.rs

mo do njega da vidimo 'oće l' od nas i jednu škramicu izlagati, kad mu mi ne damo.

Petar se napravio mikast, uvuko uši medju ramena, pa će onda: ,

— Kako ne bi' čuo, kad sam ja glavom lažljivi Petar!

Turci i zinili i obradovali se, al' kad su se malo o'ladili, onda će onaj što se pravio mator:

— Kaka si ti nanina laža, kad nemaš druge zemlje već na drumu moraš sijati proju?!

Petar opet samo uvuko uši, pa skoro puštio piskove ko išibano dite i nikud prošprljeka:

— Nemojte me baš tako tarmati! Imo sam ja zemlje više od po atara, al' su mi mišovi izgrizli stara lagala, al' sva i mala i velika, pa sam svu zemlju moro prodati da nova nabavim.

Ajd, neće se Turci s njim oko tog istiravati, na drugim će mu tirati mak na konac, pa kažu:

— Dobro, sij ti proju di te je volja, al' kad si laža na takom glasu, izlaži sad od nas ove konje i po hiljadu dukata!

Uvuče Petar opet uši, pa se malo iza nji' i počeše.

— Ej, moji gospodari, kad bi tako lako išlo kako vi mislite: kaži, pa već i gotovo. Prvo: otkud ću izlagati, kad vi ne date. Drugo: za taku stvar tribaju lagala. Da je jedan od vas, onda bi' još tisnio i s malima, al' kad ste se trojica uortačili, tu bome triba ona velika, teška lagala, za koja sam utrošio još i onaj klin, na koji sam običan bio višati tarčuk kad zalogaja nije bivalo u kući.

— Pa 'di su ti ta lagala?

— 'Di čovik drži svoje dobro, već kod kuće.

Navale oni da oma krenu s njim njegovoj kući, pa nek onda počne lagati. Navalili Turci, al' Petar samo uvlači uši medju ramena, pa na kraju kaže:

— Moji gospodari, to ne može biti. Prvo: ja neću sebi veće nevolje neg' što mi je već pritisla pleća. Drugo: vi niste tu došli da uludo izgubite glave, pa ne bi ni bio rad da na mene plaču vaša siročad.

Sad su samo Turci zinili od čuda, pa dabome i zapitaju šta je na stvari.

— Pa evo šta je: ako bi mi svi pošli mojoj kući, ko bi mi proju čuvo?! Jutros sam je posijo, pa bi je svu vrepci iščeprkali. Eto meni nevolje. Drugo: jedva sam proju posijo,

dotrčo mi komšija i kaže da je u moju kuću udario pomor. Naišla kuga, pa mi pokosila ženu. Ako bi vas odvo tamo dok je ne sa'ranim, pa da i vi dobijete kugu.

Neće Turci kugi ni blizo.

— E, pa kako ću onda?! — uvuče Petar i ramena i uši.

Razmislili se Turci ko ljudi, pa će onaj što se pravio mator:

— A ti donesi ovamo velika lagala.

— Ne može ni to, — Petar će. — Prvo: 'di je meni snaga da tako velika lagala nosim. Drugo: ko će od vrebaca proju čuvati.

Nisu se Turci mislili, već kažu:

— Ako je samo ta nevolja, evo ti naši konji, na njima ćeš valjda moći doneti velika lagala, a proju ćemo mi čuvati.

Sad se bajage Petar razmišljo, pa na kraju kaže:

— Ne bi se baš ugrizo za prst što se vaši' konja tiče, al' kad ćete mi proju čuvati, kojikako ću doneti lagala.

Uzme on tri dobra konja, Turcima da onu krivu hajkaču i još i' lipo uputi kako da tiraju vrepce i dokle je usiv, pa ode u selo. Kroz svoje selo je Petar samo prošo, a u drugom dobre konje dobro spremio.

Kupi Petar tri rage, u kojima nije bilo već više života neg' što u kožu stane, pa njim ociče repove. Godina dobro ponela, a kako i ne bi, kad se čak i na drumu mogla sijati proja, pa u Petrovoj bašči bundeve za pečenje da i' jedva može čovik obu'vatiti. Uzme Petar take tri bundeve, veže za nji koren repova, pa to sve baci u buzalicu na kraju sela. Samo vrškovi repova se vide iz buzalice.

Zaredja onda Petar po svim mijanama, isplati pića i 'ića koliko čet'ri čovika ni za po dana ne bi potrošili, i uputi mijandžije šta će kazati kad dodje red na plaćanje. Ode zatim do buzalice, nakvasi tri maramice, pa sidi nuz repove ko da mr'ca čuva. Dok je Petar išo po mijanama blato se skorilo, pa repovi stoje ko u kamen zaliveni.

Petar je bio u poslu, a pomalo je u svakoj mijani i zalivo da prokuša mijandžije da i' su pogodbu s'vatili, a Turci su dotle trčali na vrućini. Isplezili jezik ko kerovi, pa njim jedared dojadilo čekanje. Krenu oni, a s projom nek bude šta bude. Zakasali se Turci i za čas evo nji' kod Petra.

— Ej, ti, di si već toliko s našim konjima?! — goropadno će oni na njega.

Sunili Turci, al' Petar samo maže maramicama po očima, pa će još i jicati:

zkvh.org.rs

mo do njega da vidimo 'oće l' od nas i jednu škramicu izlagati, kad mu mi ne damo.

Petar se napravio mikast, uvuko uši medju ramena, pa će onda: ,

— Kako ne bi' čuo, kad sam ja glavom lažljivi Petar!

Turci i zinili i obradovali se, al' kad su se malo o'ladili, onda će onaj što se pravio mator:

— Kaka si ti nanina laža, kad nemaš druge zemlje već na drumu moraš sijati proju?!

Petar opet samo uvuko uši, pa skoro puštio piskove ko išibano dite i nikud prošprljeka:

— Nemojte me baš tako tarmati! Imo sam ja zemlje više od po atara, al' su mi mišovi izgrizli stara lagala, al' sva i mala i velika, pa sam svu zemlju moro prodati da nova nabavim.

Ajd, neće se Turci s njim oko tog istiravati, na drugim će mu tirati mak na konac, pa kažu:

— Dobro, sij ti proju di te je volja, al' kad si laža na takom glasu, izlaži sad od nas ove konje i po hiljadu dukata!

Uvuče Petar opet uši, pa se malo iza nji' i počeše.

— Ej, moji gospodari, kad bi tako lako išlo kako vi mislite: kaži, pa već i gotovo. Prvo: otkud ću izlagati, kad vi ne date. Drugo: za taku stvar tribaju lagala. Da je jedan od vas, onda bi' još tisnio i s malima, al' kad ste se trojica uortačili, tu bome triba ona velika, teška lagala, za koja sam utrošio još i onaj klin, na koji sam običan bio višati tarčuk kad zalogaja nije bivalo u kući.

— Pa 'di su ti ta lagala?

— 'Di čovik drži svoje dobro, već kod kuće.

Navale oni da oma krenu s njim njegovoj kući, pa nek onda počne lagati. Navalili Turci, al' Petar samo uvlači uši medju ramena, pa na kraju kaže:

— Moji gospodari, to ne može biti. Prvo: ja neću sebi veće nevolje neg' što mi je već pritisla pleća. Drugo: vi niste tu došli da uludo izgubite glave, pa ne bi ni bio rad da na mene plaču vaša siročad.

Sad su samo Turci zinili od čuda, pa dabome i zapitaju šta je na stvari.

— Pa evo šta je: ako bi mi svi pošli mojoj kući, ko bi mi proju čuvo?! Jutros sam je posijo, pa bi je svu vrepci iščeprkali. Eto meni nevolje. Drugo: jedva sam proju posijo,

dotrčo mi komšija i kaže da je u moju kuću udario pomor. Naišla kuga, pa mi pokosila ženu. Ako bi vas odvo tamo dok je ne sa'ranim, pa da i vi dobijete kugu.

Neće Turci kugi ni blizo.

— E, pa kako ću onda?! — uvuče Petar i ramena i uši.

Razmislili se Turci ko ljudi, pa će onaj što se pravio mator:

— A ti donesi ovamo velika lagala.

— Ne može ni to, — Petar će. — Prvo: 'di je meni snaga da tako velika lagala nosim. Drugo: ko će od vrebaca proju čuvati.

Nisu se Turci mislili, već kažu:

— Ako je samo ta nevolja, evo ti naši konji, na njima ćeš valjda moći doneti velika lagala, a proju ćemo mi čuvati.

Sad se bajage Petar razmišljo, pa na kraju kaže:

— Ne bi se baš ugrizo za prst što se vaši' konja tiče, al' kad ćete mi proju čuvati, kojikako ću doneti lagala.

Uzme on tri dobra konja, Turcima da onu krivu hajkaču i još i' lipo uputi kako da tiraju vrepce i dokle je usiv, pa ode u selo. Kroz svoje selo je Petar samo prošo, a u drugom dobre konje dobro spremio.

Kupi Petar tri rage, u kojima nije bilo već više života neg' što u kožu stane, pa njim ociče repove. Godina dobro ponela, a kako i ne bi, kad se čak i na drumu mogla sijati proja, pa u Petrovoj bašči bundeve za pečenje da i' jedva može čovik obu'vatiti. Uzme Petar take tri bundeve, veže za nji koren repova, pa to sve baci u buzalicu na kraju sela. Samo vrškovi repova se vide iz buzalice.

Zaredja onda Petar po svim mijanama, isplati pića i 'ića koliko čet'ri čovika ni za po dana ne bi potrošili, i uputi mijandžije šta će kazati kad dodje red na plaćanje. Ode zatim do buzalice, nakvasi tri maramice, pa sidi nuz repove ko da mr'ca čuva. Dok je Petar išo po mijanama blato se skorilo, pa repovi stoje ko u kamen zaliveni.

Petar je bio u poslu, a pomalo je u svakoj mijani i zalivo da prokuša mijandžije da i' su pogodbu s'vatili, a Turci su dotle trčali na vrućini. Isplezili jezik ko kerovi, pa njim jedared dojadilo čekanje. Krenu oni, a s projom nek bude šta bude. Zakasali se Turci i za čas evo nji' kod Petra.

— Ej, ti, di si već toliko s našim konjima?! — goropadno će oni na njega.

Sunili Turci, al' Petar samo maže maramicama po očima, pa će još i jicati:

zkvh.org.rs

— Kurtala i vas i vaši' konja, kad ste mi na nevolju došli. Što su vaši konji očli u propast, to je lako, u vas je dukata i dukata, pa ćete zapatiti druge konje kake 'oćete, a šta ću ja kukavac, kad su mi propala velika lagala?!

Zablenili se Turci, pa će lipo oko Petra, a on njim kaže:

— Pa ne vidite? Uzjognuli se vaši konji, valjda zato što su njim lagala bila teška, pa udarili priko ove buzalice. Nesrićo moja, ta lagala su toliko teška da i tvrda zemlja tone pod njima, a ne ovo blato. Odoše u buzalicu i konji i lagala, eto samo repovi vire.

Kad su Turci to čuli, tu divana nije bilo, al' graje za troje turske svatove. Zasukali se, pa daj vuči repove. Jaki ko bičine, pa jedan o'ma' krenio bundevu iz blata. Kako se ona tako blatnjava pojavila, a Petar priskoči:

— Povuc samo, a ja ću pomagati! Evo već se i debelo meso vidi, samo da lagala ne pritegnu.

Petar će bajage pomoći, pa rep vuče a bundevu nogom tura doli. Nije nogu moro uganiti: čim je pristisko ono malo strunja, što je za bundevu vezo, otkinu se, pa Turčin s repom sio u blato, a bundeva potonila.

— No, sad možeš duvati u taj rep, kad si ga od konja otkinio, — bajage se rasrdi Petar.

Tako je on pomogo i drugoj dvojici čim se iz blata pokazalo konjovo »debelo meso«. Kad su Turci ostali sa otkinutim repovima, Petar otrese blato, pa bajage sav žalostan kaže:

— E sad možem uzeti štap i prosjačku torbu, pa u svit. Dok smo bar za repove mogli u'vatiti, mogo se čovik čudu nadati, a sad može i sam skočiti u buzalicu, pa se udaviti da mu se svit ne smije.

Zamislili se Turci, pa njim nikud došlo žao čovika, a i krivo njim je da ne prokušaju kako taj Petar zna lagati.

— Nemoj, Petre, tako, ta imaš još mala lagala, — kažu mu.

— 'Di ću ja s tri ovake oštre pameti uporožiti se s malim lagalima?! — žalosno će Petar. — Kad vas ovako gledam, ta sve se mislim da bi se osramotio, kad bi na vas tisnio zajedno s malim i velikim.

— Al' mi te nećemo puštiti na miru, dok se s nama ne ogledaš bar s malima.

— Nije meni, ljudi, do laganja. Nije dosta nevolje što sam velika lagala upropastio, već ste mi još i proju ostavili vrepcima ko da sam za nji' napravio poduše na ženinom ukopu.

Brndja sad tu Petar o nevoljama: ženu sa'ranio, lagala upropastio, usiv mu vrepci uništili — idje u mijanu pa će piti dok mu piće ne izavre i na uši i na nos.

— Kad je tako, baš 'ajdemo u mijanu, — na to će i Turci. — Valjda ćeš se malo razgaliti kad gucneš, pa da vidimo šta znaš s malim lagalima. Eto, ako možeš izlaži od svakog po hiljadu dukata, a još ćemo ti dati i proje, ako ćeš volovska kola.

Odu oni sad u prvu mijanu, pa piju i 'idu na pritek. Turci zalivaju a Petar u potaji proliva. Navalili Turci, samo da bi Petra odobrovoljili, a kad su oni očima već ukrstili, on će iznenada:

— Pa ne marim, ljudi baš da vidite šta znam s malim lagalima. Začukljikaću sriću, pa makar zdoknio od muke.

Obradovali se Turci, pa će o'ma' plaćati mijandžiji i poći do Petrove kuće. Ne da Petar ni makac, kaže da bi njemu obraz izgorio kad bi gosti njega častili.

Izvadi on iza pojasa niku staru kesu u kojoj je bilo tri dukata. Lupi on nju o astal pa kad je ono malo dukata siromaški zveknilo, vikne:

— Zemljače, je l' plaćeno?!

A mijandžija ko iz puške:

— Zemljaku je sve plaćeno, čim dukati zveknu u kesi!

Ode Petar, a Turci se od čuda zalipili za stoce. Gledaju oni kako je to čudo. Sve ne viruiu očima, al' kad je Petar već zalupio vratima, krenu i oni. Nema tu sad razgovora, al' kad su došli do druge mijane, Petar će:

— Šta toliko žednim?! Dobra je bila ona rakija, pa valjda zato traži još.

Turcima nije do rakije, nalili su a već i prilili, al' su konteni na kesu. O'ma' oni unutra, pa daj opet u 'iće i piće. Kad će krećati, a Petar opet na mijandžiju:

— Zemljače, je l' plaćeno?!

Mijandžija ko iz knjige:

— Zemljaku je sve plaćeno čim dukati zveknu u kesi!

Pošli sad iz mijane, a Turci mrndjaju, namigivaju i za čas je sporazum medju njima bio gotov.

— Znaš ti šta, Petre, kako bi bilo da nam prodaš tu kesu?! Evo ti hiljadu dukata, pa ćeš za to možda moći kupiti nova velika lagala.

Ajok! Neće Petar. Ne bi mu bilo dosta troška ni iz dvi hiljade dukata da zapati velika lagala. Neće on, al' Turci navalili. Kad je tako, da'će mu i dvi hiljade dukata. U divanu

zkvh.org.rs

zapeli i za treću mijanu, pa samo livaju u Petra ko da je mišina, dok jedared Petar nije smekšo ko lojom namazana koža.

— Dobro, — kaže njim — da'ću vam kesu za dvi hiljade dukata, al' samo zato što ste se pokazali ko ljudi, makar ste Turci. Čuvali ste mi proju od vrebaca, a niste mi brnjavili ni za konje kad ste vidili moju nevolju. Nevolju smo dilili, pa red je da i dobro dilimo. Samo se vas troj'ca nemojte počerupati oko kese.

Dlan o dlan, pa trgovina gotova. Odobrovoljio se Petar, pa i' sad on požuriva da vide kaku majstoriju ima u malim lagalima. 'Oće Turci, nije njim više do mijane. Bi'će za nji' i posli mijana i priviše, kad ova kesa sve plaća.

Začas oni došli do kuće, al' se Turci onda sitili Petrove žene, pa se počeli ustezati.

— Petre brate, a šta ti je sa žene?! Da ne nagazimo i mi na kugu?!

— Ta ni brige vas, zakopo sam je duboko ukraj atara.

Kad je tako, srićno oni dodju u Petrovu kuću, al' se Petar tu uzvrpoljio. Izlazi, ulazi, zaviriva po svim zaškoljicama, cunja i rondza.

— Šta je Petre? — zabrinu se jedared Turci.

— Ta, braćo moja, kud je ta pokojna mogla straćiti mala lagala?! Kad sam poranio da čuvam proju, baš i' je prašila i čistila od plišnja. Ko zna šta je uradila s njima u samrtnom času!?

Pitaju Turci kako ta mala lagala izgledaju, a Petar kaže, ko mišina od volovske kože. Razišli se Turci o'ma' po avliji i po kući, pa cunjaju. Zaviri jedared onaj što se pravio mator u bunar, pa vikne:

— Petre, da nisu ovo lagala?!

Dotrči Petar, pa kad je pogledo u bunar, o'ma' se bajage zaplako:

— O, ženo moja slatka, kako si ti bila dobra stanarica! Nikad više take reduše, i take žene kućarice! Vidite, braćo, još i u samrtnom času se starala za naše siromaštvo.

Dabome, da su Turci zapitali i kako, a Petar kaže:

— Sirotica, kako je prašila lagala, cigurno je vidila da su se rasušila, pa i' je spuštila u bunar da zabreknu.

Volovska mišina lipo obišena na štrangu, a iz nje viri samo jedna debela trska. Reko bi čovik da su velike gajde. O'ma' Petar za štrangu, pa povuc mišinu, al' ne idje. Pomo'će njemu i Turci, pa kad su izvukli, jedan će:

— Pa, teška su ti, Petre, i ova mala lagala!

— Bome jesu, a kako su teška bila velika.

Kad su mišinu izvukli, jedared kroz trsku dune štogod, pa se samo čuje:

— Hu-du! Hu-du!

— Šta je to?! — začude se Turci.

— To lagala cvrknu, jel su se napila vode.

Sve je to sad u redu, pa Turci navalili da sad izlaže od nji' hiljadu dukata što još imaju. Oni bi, al' se Petar rasplako, pa kaže:

— Braćo moja, kako su sad dobro zacvrkla ova mala lagala vride skoro ko i velika. Al' nit me molite, nit me silite, kad nji' pogledam sitim se moje dobre žene. Stegne mi se srce kad vidim da se i u samrtnom času samo za mene i moj krušac starala, pa na grlo ni rič. Ja se više ti' lagala ni žigniti neću. Ako je do hiljadu dukata, eto vam lagala, kupite i' za toliko.

Zgledali se Turci, ni dvared nisu namigli, pa se već i sporazumili. Kesu već imaju, ona vridi koliko velika lagala, a s malima će moći opapuljati svakog po svitu. Petar još pušta piskove za ženom, a Turci hiljadu dukata i dlan o dlan.

Nisu se oni više ni zadržavali, da se Petar ne bi kako pridomislio. Uprtili mišinu na pleća, pa sve perjaše iz Petrove avlije. Idiu oni da što prija dopru do prve mijane. Tu će se brez troška okripiti, a valjda će i naići kaki od koga će štogod izlagati. Znoje se oni pod mišinom, sve se minjaju, a kroz trsku se samo čuje:

— Hu-du! Hu-du!

Onaj što se pravio mator, slukti, pa samo slukti i jedared će:

— Ama šta je to u tim lagalima?!

— Ja, za koga mrtav za koga živ stvor! — začuje se na to glas.

Začudili se Turci, pa jedva jedan izusti:

— A šta to vasda divaniš?!

Opet će onaj glas iz mišine:

— Da sam tu. Sve čekam, da će kogod mišinu razdrišiti, al' vi ko da ste gluvi.

Zgledali se Turci, pa ni sami nisu znali kako su počeli drišiti mišinu. Kako je malo razgrnili, a iz nje se izmigolji jedna debela žena.

— Pa ko si ti? — zausti matorko.

— A ko bi' bila?! Jedva sam se u grobu izlagala od kuge. Sad me traži po čitavom svitu, al' sam se sakrila u lagala,

da bi se izlagala od nje ako me opet nadje. Ja sam žena lažljivog Petra, koju kuga po cilom svitu traži. Zato sam se i sakrila u bunar!

Kad su Turci to čuli, nji' trojica zaperjašili na čet'ri strane i ni sami nisu znali kako su se našli u mijani.

— Av, ljudi ljucki, da nas kuga onako usput našla! — kaza'će jedan kad su se malo izduvali i grlo zalili.

— Ćuti, — onaj matorko će na njega — da nisi nikom odo da smo kadgod i vidili ta lagala. Dosta je da kuga samo to načuje, pa će tragom za nama.

Od stra' se Turci napili, ta napravili troška koliko su teški. Kad je došo red na plaćanje, jedan će:

— Sva je srića, što smo bar ovu kesu nabavili!

O'ma' on lupi kesom po astalu, pa podvikne:

— Mijandžijo, je l' plaćeno?!

Namrkosio se mijandžija, pa veli:

— Meni nije. Ne zavadjajte šalu sa sirotim čovikom.

Drugi Turčin gurne onog u pabušinu, pa mu šapne:

— Daj ovamo tu kesu, ti si se napio pa ni ne znaš zatresti dukatima kako triba.

Lane i on na mijandžiju, al' se ovaj sad već nakosirio. Sad će i treći tresti, al' kad je zapito da l' je plaćeno, mijandžija onda već djipio.

— Plaćajte vi ljucki, ako ne želite da vam ja platim kako to priliči badavadžijama.

'Di će Turci platiti kad nemaju čim. Rič po rič, al' zamalo, pa mijandžija dozvo svoje sinove, dobre šakate momke, i udri po Turcima. Načičkali Turke čvorgama, opigavili i' masnicama, pa i' bacili na put da sve kondrljaju.

Zlo se Turci začudili, al' još ne viruju ni čvorgama ni masnicama, već tisnu i u drugu mijanu. Al' tu nisu dobro ni prag zakoracili, mijandžija već maše vilištanom:

— Šta je, valjda mene mislite varati s tom vašom praznom kesom?!

Nisu bolje prošli ni u trećoj. Počeli oni isprid praga zanovetati da su vidili kako je Petar s njom plaćo, pa bi brnjavili do smaka svita, al' sve što su dobili, to je kabo vode kojom i' je mijandžija polio.

Zakiljivali bi oni ko zna dokle, da jedared jedan momak nije dojašio prid mijanu. Na jednom konju jaši, a dva vodi. Ne znaš koji je konj bolji.

— Ljudi, pa to ko da su naši konji! — jedva se prorizala usta onom Turčinu što se pravio mator.

A momak u to vikne mijandžiji:

— Zemljače, 'oćeš mi pozajmiti ona teška volovska kola?

— A šta će ti?!

— Idjem doneti proju, što mi je babo zaradio. Pogodio se sa nika tri luckasta Turčina, da će dobiti i volovska kola proje, ako od nji' izlaže tri konja i tri hiljade dukata. Evo konja, a dukati su u babe; sad ću još samo proju doneti, pa će pogodba biti ispunjena

Slušaju to Turci, pa njim se u glavama najedared razvedrilo, makar ni sami nisu znali sa koliko rakija su teži.

— Jesi ti sin lažljivog Petra? — viknu oni.

— Valjda vam je bar toliko pameti ostalo, da znate s kim ste se pogadjali i trgovali, — nasmije se momak.

Turcima drugo nije tribalo. Da nisu iz ti' stopa otrčali Petrovoj kući, valjda bi pukli od bisa. Trče oni, a lažljivi Petar i' već čeka prid kućom. Drži lipo onu volovsku mišinu u rukama, pa čeprka po njoj ko da buve lovi.

Viču Turci još iz daleka:

— Drži, spremaj tvoja lagala, al' sad nas nećeš više prevariti. U lagalima ćemo te sa'raniti!

Dotrčali oni, deru se, a Petar samo kaže:

— Pa zato sam i spremio ova lagala. Od nji' sam živio, u njima nek i umrem. Da me još bacite u ono duboko jezero pod trećim selom, tamo mi se lagala nikad ne bi rasušila, pa bi vas još i blagosiljo što ste me ranije spremili na drugi svit. S kakim bi' se ljudima našo na onom svitu, ta živio bi' carski iz ovi' mali lagala.

— E, kad ti je to želja, nek ti bude! — drekne onaj što se pravio mator, pa oni njega o'ma' u mišinu.

Zavežu je, pa na motku i odnesu Petra Dvoj'ca ga nose treći se 'ladi od znoja, pa se sve tako minjaju. Nose oni Petra, a jezero daleko i tako došlo i podne. Kad zazvoni to tursko podne, nema tu ni muke, ni časti ni masti, koja može Turke zadržati već se moraju klanjati. Tako sad i ova trojica Petra lupe o put, pa odu u šumu da se siti naklanjaju.

Kako Petar osto sam, a on počo vikati iz mišine:

— Ubite me, al' ja neću kraljevu 'ćer za ženu! Lipa je, lipa, al' je mladja još lipča, a i begeniše me. Neću ja ovu kraljevu ćer za ženu.

Tako Petar zaintačio, kad naidje tudan jedan bogat, al' crven, pigav čoban. Bio je taki da se u njegovom selu niko nije bojo za usiv od tica. Kad je čoban čuo šta ovaj iz mišine viče, dotrčo o'ma', pa šapne:

zkvh.org.rs

— Hej, pretelju, ako ti nećeš, ja 'oću uzeti kraljevu 'ćer. 'Oću i ciganskog kneza, samo nek je divojka koja će me primiti.

— Kad 'oćeš, a ti driši mišinu, — šapne Petar.

Dok dlan o dlan, Petar je izašo, a gadni čoban ušo u mišinu. Lažljivi Petar otiro ovce, a onaj viče:

— Ja 'oću kraljevu 'ćer za ženu!

Došli Turci iz šume, pa kad su čuli šta ovaj viče, zlo se nasmijaše i kažu:

— Oženićemo te kamenom što ćemo vezati na mišinu!

Tako oni mišinu dovuku do jezera, vežu na nju još teški kamen i bace je u najveću dubinu. Nisu otud ni pošli dok se voda nije sklopila i smirila.

— E, sad smo barem sve vratili našem lažljivom Petru, pa nek laže dalje na onom svitu. Ne može kazati da smo rdjavi ljudi, sam je tako želio, a mi mu želju ispunili.

Nisu oni to dobro ni kazali, a iz šume se javi glas:

— A 'di bi ja dušu grišio i kazo da niste dobri ljudi! Nisam na onaj svit još dobro ni stigo, a gledajte šta sam već zapatio!

Djipili Turci ko opareni. To ne govori niko drugi, već lažljivi Petar kojeg su malopre bacili u vodu. Zavezali ga u mišinu, kamen vezali na nju, a on prid njima stoji i čuva velik čopor ovaca.

— Pa otkud ti ovaj veliki čopor ovaca i još magarac? — jedva zinili Turci.

Nasmije se Petar i kaže:

— Braćo moja, da ste me kojom srićom još dalje bacili, pa bi' vidili šta bi' onda istiro! Marve i marve je tamo! A dobre su i ovce, samo da sam imo jedno desetak pulina, pa bi' vidili kaki bi' čopor onda istiro. Al' ništa zato, idjem sad o'ma' kući pa ću pokupiti sve puline u selu. Ja ću istirati ovce, a dovešću i sina. On može dalje skočiti, pa nek on istira tu silnu marvu.

Ode sotim Petar, ni ne obzire se, a Turci su samo čekali da odmakne. Čim se Petru izgubio trag u šumi, onaj što se pravio mator, kaže:

— Braćo, dosta smo mu išli sve dosad na ruku. Valjda nećemo tu siditi skršteni' ruku i čekati, da se on vrati i odnese nam sve isprid nosa.

— Tako je, — složе se i druga dva, — ako mi istiramo te silne ovce i marvu, isplati'će nam se sva šteta i biti još

i zarade na pritek. A Petar onda nek skače u prazno jezero koliko 'oće.

O'ma' onaj matorko i krene u jezero. Zatrčo se koliko živ može, samo da se u'vati veće dubine. Kako skočio, tako se i zadavio. Ona dvojica čekaju da vide šta će istirati, al' kad ga zadugo nije bilo, jedan će:

— Ti, taj mora da je našo Petrova mala lagala. Baš je tamo skočio 'di smo Petra bacili. Znaš ti da je taj smoto lagala, pa tira marvu na drugu obalu. Već da mi skačemo, jel ćemo ostati suvi' zuba.

O'ma' se zatrči i drugi, pa skoči još dublje. Kako skočio tako se i zadavio. Treći ga čeko jedan komad, a kad je vidio da nema ni drugog, veli on sam sebi:

— Ta ova dva su se sporazumila. Ako još budem čeko, istira'će sve, a meni šipak.

Zatrči se on iz sve snage, pa skoči još dublje neg ona dvojica, da bi i' pristigo ako su već odmakli. Bome i' je i pristigo. Nije se mogo potužiti da su mala lagala odneli od njega, jel se i on tamo zadavio di su i druga dvojica i »kraljevski zet« pigavi čoban.

Tamo su oni još i sad i na onom svitu su jedno društvo, jel se od svadje nikako ne mogu rastati. Turci nikako ne mogu da podile lagala, a pigavi čoban opet vas dan viče da ga pušte iz mišine do njegove divojke, starije kraljeve 'ćeri.

A onaj što se pravio mator, još po vas dan pita, kako to da je Petru kesa sve plaćala, a njima ništa. S tim je već i pigavom čobanu dosadio, pa kad je onaj saslušo kako je sve bilo, on kaže:

— Pušti me iz mišine da idjem mojoj divojki, pa ću ti kazati.

Pušti njeg Turčin, a pigavi čoban će:

— Pa nije vas Petar privario, al' ga vi niste slušali. Kesa je medju zemljacima plaćala, a 'di ste vi zemljaci u Petrovom selu, kad ste Turci. Tribali ste otići kući, pa bi u vašim turskim mijanama kesa sve platila.

Taj pigavi čoban mora da je bio rodjak smutipuku. Kad su Turci to čuli, bome su se prisitili šta je Petar govorio kad je s kesom plaćo. Sad su oni uzeli kesu, pa bi samo na ovaj svit, da se po turskim mijanama naživaju svega i svačega. Oni bi, al' s onog svita ne može natrag.

I sad se po vas dan oko tog svadjaju, ko je prvi kazo da skaču u jezero. Da tog nije bilo, kako bi lipo živili po turskim mijanama?! Ime lažljivog Petra bi u zvizde kovali.

Pričao Marko Vojnić-Purčar-Pulak

zkvh.org.rs

Kako je Marko Kraljević posto junak

Nije se Marko junakom rodio. Bio je on svinjar ko i drugi, al' medju svinjarima najslabiji. I koga će, već svinjari uvik njeg tiraju da vraća svinje. Al' ni to njemu nije baš išlo od ruke, pa ga drugi svinjari uvik još prdače. Kako štogod uradi, a za njim viču:

— Mlako, njako Marko! Mlako, njako Marko!

Ko zna ne bi l' to s Markom tako išlo i do kraj života, da se svinji jedared nisu rastrčali po šumi. Svinjari otirali Marka da vrati svinje. Ode on po običaju, al' tamo ima šta i viditi! Vila u apti dojila dite, pa tako zaspala i ona i dite joj na prsima. Marko kad je to vidio, skine kabanicu i pokrije vilu i dite pa kad je spratio svinje, vrati se i pazi da vili san niko ne buni.

Vila se jedared probudila i kad je vidila kabanicu, zapita:

— Ko je to uradio?

— Ja, — kaže Marko.

— No, kad si ti to uradio, a kako sam čula, prdače te da si mlako i njako, onda 'ajde ovamo, — kaže mu ona lipo, pa dite otisne s prsiju i metne na Markovu kabanicu, a njemu da desnu sisu.

Sisa Marko i sisa, a vila onda zapita:

— Kako je?

— Slatko.

— Slatko će biti svakom ko u tebe ne zapne.

Da ona njemu livu sisu, pa kad se Marko nasiso, opet vila zapita:

— Kako je?

— Gorko.

— I tom će biti gorko koga ti u'vatiš u šake.

To kazala, pa uzela dite i ode a Marko se onda vrati među svinjare. Nije dobro ni stigo, a oni već navalili na njeg: di je toliko, šta svinje ne vraća? I opet će ga prdačiti:

— Mlako, njako, Marko! Mlako, njako, Marko!

'Oće oni njeg i po uš.ma, al' Marko se sad ne sklanja s puta, nit idje svinje vraćati. Kako prvi tisnio na njeg a Marko s njim o zemlju. Pa kad mu se osladilo, sve jednog za drugim diže sa zemlje pa opet lupa.

Tako je počo, a zatim je borme svakom bilo gorko koga je on propuštio kroz šake.

Pričao Djuro Gadžur, Tavankut

zkvh.org.rs

Didin pivac i njegovo društvo

Dida imo pivca, baba kokoš. Živili dida i baba zajedno od mladosti, babina kokoš zajedno čeprka s pivcom po avliji, al' kad kokoš snese jaje to je babino.

— Baba, kad češ već i meni dati jajce?! — ište dida.

— Nek ti snese tvoj pivac.

Nije to didi baš ni najmanje pravo, kad je i kokoš na onoj 'rani što on pivcu daje, al' se malo strpi — misli, valjda će se baba opametiti. Al' baba misli da je za se dosta pametna, pa samo sebi peče kajgane. Dosadi to didi pa se opet nadotali:

— Baba, kad ćeš već i meni dati jajce?

— Nek ti snese pivac.

Srdi se dida, al' opet trpi dok jedared baba umalo pivcu nije nogu slomila. Pivac oko kokoške, a baba njeg batinicom po nogi:

— Iša, vraže, šta mi kokoš nazlabaš!

E, sad je didi bilo već pridosta. Kaže on pivcu:

— Kad već s babom ne možem izaći na kraj, a ti idji u svit dok te ne ubije. Nemoj mi tu još i hegucati na jednoj nogi oko kuće. Idji pa se ne vraćaj dok ne naučiš snesti, el' šta drugo za čega ću i ja kupiti jaja. Neću se valjda poniziti prid babom i njezinom kokoškom.

Pivac protego krila, malo otreso onu ranjenu nogu, kukuriknio još jedared i krenio. Idje on sad drumom, šumom i jedared naidje na uju-kurju. Kurjaku se jedno uvo, ta sve iz korena rascvatalo kako mu je kogod načo glavu.

— Kud bog da 'š, pivče? — dočeko on putnika.

— Caru u blaga, carici pekmez.

— Ne bi l' povo i mene!? Tu mi već gori pod nogama.

— 'Oću, ako nećeš sustali, — pristane pivac, pa malo protegne krila kad je već zasto.

— Di bi ja susto nuz tebe, kad ja idjem na čet'ri noge a ti svega na dvi, a i od ti' jedna šanadna.

— Hajde onda, — prikrati pivac divan i krene.

Odu oni sad opet drumom, šumom, pa se pivac sve vrkoči. 'Odili i brodili, a pivac ko da je sve lakši! Repom siče vitar, mamuzama se odupire o put pa od dragosti sve kukuriče, al' kurjo jedared isplezio jezik.

— Sramota el nije, kume pivče, ja sam posusto, — očituje se on jedared.

— Ajd' u volju, — kaže pivac.

Poslušo kurjo ko niko. Namistio se u volji, pa se sve ginga kako pivac koraca. Idju oni sad tako dalje pa naidju na lis'cu. Ona stoji na tri noge, a četvrtom dr'će. I nju je kogod dobro maznio.

— Kud bog da 'š, pivče? — dočeka i ona putnika.

— Caru u blaga, carici pekmez.

— Ne bi l' povo i mene? Tu mi već gori pod nogama. Klipare me di stignu.

— 'Oću, ako nećeš sustati, — pristane pivac, pa kad je već zasto, protegne malo krila.

— Di bi ja sustala na četri noge kad ti idješ svega na dvi, a i od ti' jedna šanadna.

Pivac se zagledo u njezinu ranjenu nogu, zakvoco malo ko da kokoši zove, pa onda veli:

— Hajde.

Kurjo ćavirnio iz volje pa se smijucka i mrndja za sebe:

— Ej, teta-lijo, bio je tu već niki što se na čet'ri noge marvašio pa je pokleko. Vdi'ćemo tebe kako ćeš se vladati na tri!

Odu oni sad dalje pa se pivac sve šepuri. Č'm u daljini vidi kokoši on čeprka zrnje, kukuriče, ta pravo veselje. Mamuzama se opire o put, repom siče vitar pa ode ko da ga put ljulja, a lisica već dahti. I jedared se samo očitovala:

— El' sramota el' nije, ja sam jezik isplezila.

— Ajd' u volju kad si posustala.

Ode lisica al' brez riči. Tamo je kurjo već čeka, pa se smije ko da će pukniti.

— Ne brigaj, nisi ti prva. Bome je pivac i mene postidio.

Ljuljaju se sad nji' dvoje u volji, pa ni brige. A pivac sad ko da još lakše odmiče. I opet 'odio, brodio, kad jedared naidje na 'čelu. Leti 'čela gori-doli, al' nigdi da čuje bar još jednu da zuji.

— Kud bog da 'š, pivče? — dočeka i ona putnika.

zkvh.org.rs

— Caru u blaga, carici pekmez.

— Ne bi l' povo i mene? Meni o'de već zdravo gori pod nogama.

— 'Oću samo ako nećeš sustati.

— Di bi ja sustala nuz tebe kad letim a ti na dvi noge idješ, pa jedna još i šanadna.

— Hajde onda, — kaže pivac i krene dalje.

Opet su 'odili, brodili kad se najedared izlila kiša. Put se razblatio, al' pivcu ni brige. Ne može se oklizniti kad se mamuzama odupire, a ne može ni zapasti u buzalicu kad pr'ne na krilima. 'Čela leti, al' je kiša sabija i dikoja krupnija kap mal' joj krila ne odvali. Muči se ona, al' kad je kiša počela već u blato sabijati, najedared se očituje:

— Sramota el' nije, ja sam sustala.

— Ajd' u volju.

Kad je uletila a kurjo i lisica se već smiju.

— Ni brige te, nisi prva. Kum pivac je s njegove dvi noge i nas postidio.

Uživaju sad nji' troje, raspripovidali se ko da su kod kuće u zapećku. A kako i ne bi! U volji vruće, ne 'vaća i' ni kiša ni vitar, pa kurji zaraslo uvo, lisici prošla noga, a 'čela se osušila. Rasplećkali se i jedared se site da još nisu zapitali pivca zašto je krenio na put.

Kaže njima pivac kako je prošo.

— E, eto moram iz rodjene kuće ko da sam gori od kokoške, — potuži njim se.

— Ta i ja sam moro bižati, — kaže svoju nevolju kurjo — jel su me tamo poznavali već svi kerovi, pa me o'ma' sleptaju. Poslidnjiput malo nisam ostavio zube na ledini.

— Nisam ni ja bolje prošla, — neće tajiti ni lija. — I meni su ušli u sve tragove, pa me svud čekaju na pripuš. Još je srića što sam poslidnjiput natrčala na nike male vile.

— A ja se zainatila pa ću letiti na vitar, — ispovidi se i 'čela. — S'vituju me sve 'čele, al' ja: ajak! Pa kad me onda vitar zano, al' nikako da se vratim u košnicu.

E, sad su se znale svačije nevolje, al' lisicina pamet ne može nikako mirovati, pa će zapitati:

— Kume pivče, al' kako si mogo znati da ćemo svi posustati nuz tebe?!

Pivac se onako pivčiji nasmijo, pa veli:

— A kako ne bi' znao?! Ako ti i kurjo imate po čet'ri noge, al' za koliko je manji moj teret što ga nosim na nogama, a ja valjda imam još i krila.

— To je u redu, al' 'čela nosi i od tebe lakši teret a ima i ona noge i krila, — usprotivi'će se teta.

Opet se pivac nasmijo onim pivčijim smijanjem, pa veli:

— Vaš teret je pritežak, čelin je priviše lak. Ne vidiš da nju i vitar i kiša sabiju. A moj teret je baš koliki triba. Ne ponesi više neg što možeš, a ni manje.

Teta lija se uputila u divan pa nikako da stane. Ako je od pivca prija sustala na nogama, bome se u svoju pamet ufa.

— Dobro je sve to, kume pivče, — opet će ga načeti — al' kako ti sad teret nije pritežak kad si nas sve natovario u volju?!

Sad se pivac samo gro'tom nasmijo.

— Ej, teta-lijo, ima l' za putnika veći teret od prazne torbe? A di bi puna bila teška, kad se putnik iz nje okripi,

Kad je teta to čula, kaže svom društvu u volji:

— Braćo, nama ne ostaje drugo neg da ga slušamo — pametniji je od nas, a da je već duračniji, to ste vidili.

Nisu oni sad još dugo putovali i došli pod carske dvore. Oko dvora svud velika voda da se ne može prići. O vodu se ni pivac ne može mamuzama odupirati. Šta će, već svu vodu posisa u volju, al' s njom i tri slamke da ono troje imaju na čega stati, da se ne bi udavili u volji.

Sad on lipo ušo u carske dvore,skočio na tarabe isprid carske pendžere, pa kukurikne:

— Došo sam caru u blaga, carici pekmez!

Kad je car to čuo malo nije puko, tako se smije. A kako se ne bi smijo kad je čovik uvik bio dobre volje i konten na šalu, a carica čudo nije trpila pekmez. Caru opet da je uvik kruva s pekmezom, pa je i imo take ćupove za pekmez da se ni buradi nisu stidili. Car se smije, al' se tim više mrkosi carica, pa o'ma' naredi da pivca bace medju svinje.

— Ovako pceto drugo nije zaslužilo neg' da krmski pogine. Nek ga svinji raskidaju, — grmi carica.

Ne biži pivac, pa ga bace medju svinje. O'ma' on puštio kurju iz volje, a onaj, kad je vidio tolike svinje, sav poskočio od radosti.

— Kume pivče, — podviknio — baš je bilo vrime. Moja prazna torba je već tako otežala na putu da bi uskoro već pao s noga, makar sam u volji ležo bolje neg u kolivki.

Uio-kurjo začas poklo sve caricine svinje i drugi dan pivac zdrav i čitav zakukuriko:

— Došo sam caru u blagu, carici pekmez!

zkvh.org.rs

— Ta mora'ćeš već po'isti koricu kruva s pekmezom, — smije se car i prkosi carici.

Al' ona viknila na sluge:

— O'ma' bacite tog prokletog pivca medju one lude guske. Te će mu popiti mozak, kad ga svinji nisu stamanili.

Guske o'ma i sunile na pivca ko da znadu šta carica želi, al' je pivac prija iz volje puštio lisicu.

— O, kume pivče, baš si ti moj spasitelj, — kaže tetalija kad je vidila di je osvanila. — I moja prazna torba već tako priteže da je još malo tribalo pa da kleknem pod njezinim teretom.

Začas ona poklala sve guske pa kad je sutradan svanjivalo, a pivac opet kukuriče:

— Došo sam caru u blaga, carici pekmez!

Car se ne samo smije, već kukuriče za caricom, a ona je tako bisna da bi polupala sve carove ćupove s pekmezom. Skočila ona ispod dunje pa o'ma' na sluškinje da užare najveću peć.

— Vatra će ga već progutati, ako nikom drugom ne triba, — mrndja carica.

Bace oni pivca u peć a on već i pušta vodu iz volje, pa se smije na svoje društvo.

— Već je i red da se vode kurtališem, — kaže. — Ujokunjin i teta-lijin rep se već sav raskiselio, a pod 'čelom bi se slamka već slomila od tereta, jel je natrula od vlage. Pa da mi se 'čelica još u volji zadavi.

Silna voda utrnila vatru, a drugi dan se i peć razrušila kako se raskvasila, pa pivac iskočio iz nje i:

— Kukuriku, došo sam caru u blaga, carici pekmez!

— Ta uprckaj se malo pekmezom, kad čuješ da je za tebe! — prkosi njoj i car.

E, sad je carici bilo pivca priviše. Nije dalje nikom naredjivala, već ga zgrabi pa sidne na njeg.

— Na ovakoj perini još ni tako nisam sidila, — još će se ona sad i šaliti. — Sad si dokukuriko, jel ustati neću dok ti dušu ne istiram na nos.

A pivac puštio iz volje 'čelu.

— Pazi, duša mu je već krenila, — prkosi car.

Pivac se nasmijo, pa kaže:

— O, 'čelice moja, ova zato mrzi pekmez što se samo medom 'rani. A zato je taka debela što pokupi sav med, jel se uvik boji da će ostati gladna. Ako je ne urazumiš, vama 'čelama neće ostati ništa meda.

Kad je čela to čula,onako gladna, počela bosti caricu pa samo tira:

— O'š dati malo meda i meni? O'š dati?

Biži carica sve joj noge zemlju ne do'vaćaju. Može bižati koliko 'oće, al' čela samo bode. Carica već nije znala kud će, pa utrči naposlitku u komaru da se tamo zaključa. Tu se splela o jedan veliki ćup meda, pa se priko njeg strovalila u još veći ćup pekmeza. 'Čela, kad je onako gladna vidila med, puštila caricu pa napunila svoju praznu torbu i ode.

Pivac dotle samo kukuriče prid carom:

— Došo sam caru u blaga, carici pekmez!

Smije se car, pa ga zapita:

— A zašto si došo?

— Da naučim caricu da gladnom i pekmez više vridi čak i od carski' dvora.

— No to bi baš volio viditi, — kaže car. — Ta bi svakom dala jezik ocići ko bi joj ranije pekmez i spomenio. Ne znam šta bi ti dao, ako je na pekmez naučiš. Neće ta pekmez ni onjušiti!

— To je bilo pa prošlo, — na to će pivac. — Sad vi, svitla kruno, idjite do komare pa joj samo kažite da sidi tamo di je.

Smije se car, pa oće da baš vidi šta će biti. Kad je došo, a carica do vrata u velikom ćupu pekmeza. O'ma' će ona jaukati da je vadi, al' car na nju:

— Ćuti, nesrićo! Ni da si pisnila! Ona strašna 'čela te svud traži. Jedino tu si cigurna, jel i 'čela zna da pekmez čudo mrziš pa te jedino tu neće tražiti. Zato je i nestala odud što je vidila pekmez.

Kad je carica čula da je čela još traži, al' o'ma' se zavukla u pekmez sve do ušiju. U drugim carevinama se kaže za koga ko se uprcka, da izgleda ko miš iz brašna, a u ovoj carevini se od to doba za uprckanoga kaže, ko carica iz pekmeza. Tako je ona čekala u pekmezu sve do drugog jutra, pa glad navalila. Kad je svanjivalo čeka ona da car već dođe, a onaj samo čavirnio:

— Još se malo strpi, izgleda da ću pivca otpraviti pa će on već i 'čelu povesti.

Ode car sotim pa ga dodoveče ni na tu stranu. Kad došlo veče, a pivac mu kaže:

— Idjite sad, svitla kruno, jel je red da carici kogod kaže i »na zdravlje«, kad već večera.

zkvh.org.rs

Kad je car otškrinio vrata od komare bome je imo šta i da vidi: carica šakom 'ide pekmez pa se sva umeljala, tako se paštri.

— O, sirota moja, na čega si ti spala, — bajage će nju žaliti car.

— To je najmanja nevolja, — na to će carica. — Da si mi bar koricu kruva dono nuz pekmez, pa ništa sladje na svitu.

Kad je car to vidio ode do pivca i kaže mu nek bira što mu srce ište. Pivac onda navuče dukata koliko mu je u volju stalo. Ne žali car, već kaže:

— Vuči, vuči samo, osta'će tu još.

— Znam da će ostati, kad sam došo caru u blaga. Zato vi i jeste car u blaga što ste nuz toliko blago s malim zadovoljni, — kaže pivac i ode.

Nasitilo se sve njegovo društvo, pa sad s punim torbama putnici lako odmiču. Tako su oni i došli tamo di je pivac sustrio uju-kurju.

— Braćo moja, — kaže onda pivac — sad ćemo se rastati. Mi smo blago zajedno zaradili, pa nek uzme svaki svoje. Nas je četvero — dili'ćemo na čet'ri jednake strane.

— Šta će nam blago kad se rastajemo? — kurjo će.

— Pa vaše je, — na to će pivac. — Eto, ti ćeš ujo kupiti sebi jaganjce, ne moraš više krasti. Ti, teto, možeš kupovati sebi guske i kokoške. A ti 'čelice, kupuj meda.

Slušaju oni šta pivac divani, pa se 'čela prva rasmislila i veli:

— No, lipo bi me ljudi gledali. Kazali bi: lipa 'čela, kad med kupuje a red je da ga pravi. I ovo je kaka dobra linčina, a ne 'čela!

Očitova'će se onda i ujo-kurjo.

— Mene ljudi ne bi puštili ni blizo, a da me ne dočekaju kakom dobrom batinom el' sikirom. Prodali bi mi sikiru u čelo, kad me svi mrze čerez moje snage.

Kaza'će svoje i lisica.

— A ko bi meni povirovo da su ovo pravi dukati, kad dosad nisam privarila onog koga nisam mogla. I šta smo i išli kad se opet vraćamo o'de, di nam je svima već gorilo pod tabanima?!

Pivac sve to saslušo, nasmijo se pa veli:

— Kad je tako, onda 'ajd' svi opet u volju. Bi'će mista i za vas kod mog dide.

— Kaki dida, — uzjogunio se ujo-kurjo — ko da on nije čovik?! Ko da me on neće mrziti čerez moje snage?!

— Bome nećeš, — dočeko njeg pivac — kad s tom snagom ne budeš navaljivo na njeg' već ga čuvo ko ker. Da vid.š što će ti onda poštivati snagu. A tebi, 'čelice, će moj dida napraviti lipu košnicu pa će pasti i roi, da ne tugueš sama.

— A šta ću ja? — lane teta.

Pivac začeprka da je mamuzama sve oro po pravu, slatko se nasmije, pa veli:

— E, ti ćeš imati veliku čest kod dide, jel ćeš se ti nadmudrivati s babom!

Pristaje teta-lija, al' još kaže:

— Ja bi se njoj osvetila što te je dida čerez nje otiro u svit.

Pivac se opet nasmije i veli:

— Nemoj tako, teta-lijo. Ludom se ne sveti, ludom triba pameti dati.

— Al' za osvetu bar bi joj kokošku po'ila!

— Ta da! Pa da ostanem udovac!

Vidi pivac da divanu nikad kraja, pa nji' opet u volju i ode kući. Uzletio na tarabe, pa:

— Kukuriku, dida, steri ponjavu da ti snesem dukata!

Dida zinio kad su se dukati rasuli još i priko ponjave. Zinio dida, al' je babi samo otpala vilica. Skočila ona pa će o'ma' za grnjaču i po kokoški, da i ona ode u svit. Al' na to pivac puštio iz volje ono troje, pa će:

— Babo, ne tiraj mi ženu u svit, jel će ovo troje o'ma' napraviti čudo od tebe. Šta će to sad biti: jedared ja u svit, jedared žena, pa kad ćemo mi onda biti zajedno?!

Babi ispala grnjača, a didi zadr'ćali dukati u rukama kad je vidio onako velikog uju-kurju.

— Šta je to? — dida će na pivca.

— To što više vridi od svi' dukata, jel znaj da sam ja to sve s nji'ma zajedno zaradio. Ovaj, — pokaže na kurju — će to sad i čuvati. Dida, imačeš kera da ga u selu nema, a ti se dobro staraj i za njeg i za nas sve.

Pa kad je onda još prišapljo didi šta će biti teta-lijin poso, dida od dragosti nije znao šta će. O'ma' je 'čeli napravio košnicu zlatom okovanu, pa ni trenio nije dok roj nije nabavio. Ni kurjo, ni lija se nisu mogli potužiti na didu. Nije se dida po'olio što je sad posto tako dobrog stanja, al' bome ni pivac — i otsele je svako jutro kukuriko kako je red, i sve i' budio da zavrimena svrše svaki svoj poso.

Pričala Joca Šević Cvancik

zkvh.org.rs

Kobo učio golupčiće letiti

Jedared golubovi bobali zrnje na strnjiki, kad među nji' lupi kobo. Spuštio se on, ta kamen ne bi brže pao iz oblaka, al' se golubovi zavrimena pozavlačili pa ni perce nije do'vatio.

Šta će kobo, već odleti do golubinjaka. Matore golubove doduše nije u'vatio, al' i' zastrašio, pa zna da se neće šale o'ma' vratiti u golubinjak. Zaokružio on nad golubinjakom, pa vikne golupčićima:

— Šta i vi ne odletite u njive kad je toliko zrno rasuto pod krstinama? Šta čekate dok vam ne donesu?

— Kad su nam krila nejačka, pa ne znamo još letiti? — ozovne se iz golubinjaka najveći golupčić, koji je već slušo za ovog pobratima.

— Nisu krila nejačka, već nema ko da vas dobro nauči, — na to će kobo. — Ja' sam zato i došo: ako ste željni da vas naučim dobro letiti. Pr'nite samo napolje pa za mnom.

Lipo on pripovida, a golupčić njemu:

— A jesi l' ti bio učiti kod orla?

— Nisam.

— Onda se ti samo fališ da znaš dobro letiti. Idji ti prvo kod orla, pa ako te ne poruča i otud se živ vratiš, onda ćemo i mi učiti kod tebe. A dotle se bojimo da su ti krila tako slaba, da ćeš od tereta pasti na zemlju čim nas prožderеš.

Pričao
Pera Poljaković-Kovačev

Pod vitar, kurjo, pod vitar

Teta-liju jedared oparmačili po krstima, pa nikoliko dana nije mogla izaći iz bunje. Kad se malo otukla i bolu pribortala, al' zdravo je zaželila kaki čestiti zalogaj za večeru. Krene ona pod salaše čim se mrak spuštio i na jednom guvnu u'vati niku bolesnu kokošku, kojoj je duša već virila na nosu. Gladan ne bira, pa teta lija smiri kokoš, al' kad je glad malo popašila još joj više narasle zazubice za dobrim zalogajom.

Šalabaza ona sad okolo, kad u jednom salašu vidi da svitlost još gori. Poslen dan, radno vrime, pa teta-lija zna da čeljad onda nisu na nogama tako kasno, ako samo štogod ne spremadu. Dobro je ona pogodila, pa još i sebi na zgodu. Velik bravac prilomio nogu, pa ga ljudi morali priklati. Raspravili krmče, izvadili utrobu, i baš kad se lisica došunjala, iznose dvi pole. Obisili meso pod naslam da se do ujutru 'ladi, pa će drugi dan napraviti nadiv, prisolje i već sve što triba.

Domaćinov otac prostre opakliju pod naslam, pa će on čuvati meso priko noći.

— Ja ću se malo opružiti, malo dimiti na lulu, pa će dan već i osvaniti, — kaže dida, pa o'ma' lulu i napunio.

Kad su čeljad očla u kuću i utrnila se svitlost, lisica će bliže naslamu da vidi kako bi mogla otkiniti dobar komad pečenice. Baš se krenila, kad je didina batina sve zveknila, a niki velik ker skiknio.

— O'š ti mesa? Dobi 'š ti bubataka! — o'ma' zatim je začula lisica kako se dida slatko smije.

Borme se na tom i ona poučila, pa biž' u kukuruze iza salaša. Zastrugala ona, al' dobra pečenica nikako ne izlazi iz glave. Muva se ona kroz usiv, pa kad se siti da je dida budan i s batinom spreman onda krene od salaša, al' kad me-

zkvm.org.rs

so udari u nos ona okrene salašu. Tako ona cupka kad najedared koga vidi: vuče se kurjo kroz mrak, pa sve njuška.

— O, ujo-kurjo, di si već? Tražim te na sve strane. Već odavno želim da te ugostim, a nikad take zgode ko večeras, — o'ma' ona prid njega, a u svojoj glavi već smislila kako će doći do pečenice.

— Al' nikad ni meni ne bi bolje pala dobra pečenica, jel već nikoliko dana sušim zube, — obraduje se kurjo i o'ma' pita šta je i kako je.

Teta-lija se boji dide s batinom, a nije ni tako jaka da može odvući bar jednu polu krmčeta. Kurjo je jak a lud, pa 'oće. Kad on krmče odvuče, onda je već teta-lijina briga kako će se svog gosta kurtalisati. Tako ona misli, al' o tom kurji ni riči, već mu kaže kako je naumila da dodju do krmčeta. Dopalo se to kurji pa o'ma' krene s lisicom.

Kad su došli do naslama kurjo se prikrio, a lisica ćavne pa skoči didi. Onaj misli da je kaki ker, pa na lisicu trgo batinu. Dida batinom, teta-lija ševelja natrag al' ćavka. Ona natrag, a dida za njom, pa samo izmanjiva batinom.

— Vidi ti napasti! — rasrdio se dida kad je nije mogo ni do'vatiti a ni otirati. — Da je bar kerekanja, već nika sitna napast!

Dok je dida tisko na lisicu, kurjo dotle zgrabio jednu polu krmčeta pa kad je spremio, dotrčo i rad druge. Čim je izmako, a teta-lija samo švićnila repom i ostavi didu ko da tamo nikad nije ni bila.

— Šta veli dida? — smije se kurjo kad je i lisica pristigla.

— Ako si željan čuti idji pa slušaj, a za moje uši je bolje da ne čuju kako će me častiti.

— Al' smo ga izmrkali! Uju-juj! Al' je i zavridio kad ga tako žednog možeš privesti priko vode! — smije se ujo-kurjo ko da će se raspukniti.

— Zavridio el nije, ajde ti, ujo, da mi spremamo večeru, a ako je do smijanja to ćemo imati kada i na kraju, — lipo će njeg teta-lija s'vitovati.

— Imaš ti pravo, teto, smijati se možemo i na kraju, — pristane kurjo, pa će pitati kako će spremiti večeru.

Teta se bajage zamislila pa onda veli:

— Znaš šta, da mi meso ispečemo. Al' da ne bi bilo uvride i zamire, da se mi podilimo. Ja sam meso našla, ja didu zavarala, a ti dono — pa nek je polak meni polak tebi. Šta veliš je l' pravo?

— Pravo je. Al' kako ćemo peći?

— Opet ćemo raspodiliti teret: ti navuči dvi gromile drva, jednu meni jednu za te, a ja ću nabaviti vatre. Šta veliš je l' pravo?

— Pravo je, kako da nije. Baš je pravo, svaki nek peče sebi kako voli.

E, kad su se tako lipo nagodili, a lisica će o'ma' i otići rad vatre. U atovima čobani naložili vatru još za večeru, nasidili se oko nje i napripovidali, pa sad malo i zadrimali. Zna teta-lija da je najgore čovika uzbuniti iza sna, pa se dovukla do ovaca i otud iznenada zaćavkala. Kad su se ovce uzbunile, čobani skočili pa onako traburni sve padaju jedan priko drugog, pulini se spleli medju ovce, a lisica dotle do'vatila komad nagorenog drveta i biž'!

Srićno se ona vratila, a ujo-kurjo dotle već spremio drva za dvi dobre vatre.

— A ti baš na vrime, — obradovo se on lisici.

— Ta ja uvik stignem u pravo vrime, — kaže ona i o'ma sebi zapali vatru.

Kako je vatru zapalila, a nju ni brige više za kurju već o'ma počela peći polu krmčeta. Ujo-kurjo gleda, pa čeka jedan komad, al' kad je vidio da lisica za njega ne vodi ni brigu, a on će progovoriti:

— Teto, pa moju vatru ne'š potpalit?

— Ta potpali je sam. Ne vidiš da moram peći meso.

— Pa valjda ću i ja peći.

— Ne kažem da ne'š, al' ja 'oću da moje bude što prija gotovo, jel 'oću da te počastim. Nisam ti kazala, da već odavno čekam zgodu, da te pozovem u goste. Ded ti udesi sebi vatru, a ja ću dotle s pečenicom biti gotova, pa se prvo s mojom omasti.

Lipo njemu teta-lija veze, pa se ujo polakumio, al' kad će uzeti komad nagorenog drveta, a on sve prži brkove.

— Teto, kako ću kad nisam okretan ko ti? — potuži se on.

— A baš nisi ni za šta. Kad ne znaš u zube, daj da ti svežem na rep. — latila se teta pa će ga još karati. — Ta nikad neću dočekati da te ugostim ako 'š mi još zanovetati.

— Ta samo mi još ovo pomozi, pa ti neću više smetati, — pokunjio se ujo.

Kad je tako, a teta izabrala dobar komad nagorenog drveta pa nieg kurji vezala na rep. Kako je kurjin rep nakitila, a onaj poskočio pa kad je onda počo urlikati, ta valjda se sve živo u ataru trglo.

zkvm.org.rs

— Jesi l' poludio, — teta će na njeg još zlim. — Ču'će nas čobani, pa teško nama.

Kurjo stisko zube, pa malo zaćutio, al' na mistu ga ne zadrža niko. Krenio on s vitrom, valjda je mislio da će lakše pobići od vatre kad ga vitar nosi, pa grabi nogama ko da mu rastu. Al' kako trči, a plamen sve više brije dlaku, pa kad je počo šarati po koži, borme se lisica zalud pritila s čobanima. Igra kurjo okolo, pa kad je smogo malo oduška, a on poviče:

— Teto, u pomoć!

— Ta šta ću ti u pomoć, već ujo, pod vitar! Pod vitar, kurjo, pod vitar! Di ti je pamet kad ne znaš da će ti vitar zduvati vatru s repa?!

Posluša nju kurjo, al' kad se vatra onda razgorila, borme nije imo kada više tražiti od tete svit. Ode on pod vitar pa što brže biži, a plamen mu sve više čini kožu. Teta-lija bajage potrčala za njim, pa poviče:

— Kurjo, ta kud si krenio baš sad? Ne vidiš da je moja pečenica već gotova?! Jedva sam dočekala, da te zovem u goste, a ti sad zamanio glavom?!

Viče ona, al' kurjo ode ko grom. Borme on nije dugo trčo, a na pečenicu ga nije tribalo zvati, jel je i sam bio pečenica. Pao on, pa baš u blizini oni' čobana otkud je lisica ukrala vatru. Kad su ga oni spazili borme ga nisu mazili, već batinama mažu di koji stigne.

— Jesi ti njeg vidio! — ruže čobani. — Taj je s vatrom tio rastirati naše ovce, pa da i' onda kolje po svom ataru.

Nisu ga dugo morali tući. Kad će kurjo već izdaniti, a on samo još toliko izustio:

— Da grom puko u svako moje kolino koje još kadgod ode lisici u goste.

Pričao Luka Kopunović, Bikovo

Mačak gojio vrepce

Vidio mačak kako njegov gazda goji svinje, pa smislio da i on zapati 'ranjenike, makar i brez obora. 'Oće i on da prvo ugoji batak, pa da se onda omasti. Ode on pod naslam di je bio stari kovčeg, pa kroz jednu jamu narasipo iz njega prikrupe i vikne vrepcima:

— Otsele ću vas ja 'raniti čim se čeljad sklone iz avlije. Kad gazda može svinjama dati na džakove, zašto i ja vama ne bi dao koju pregršt. Vidićete da ja nisam vama zlotvor kako se to divani.

Lipo on pismu prede, vrepcima prikrupa nije na odmet, al' bome ni jedan nije sletio dok je mačak bio tamo.

— Znaš, gazda-mačak, mi oko 'ila uvik grajamo, pa nas je stid 'isti prid drugim, — kažu vrepci.

Mačak vidi u čemu je stvar, a ni ne želi i' dirati dok se ne ugoje i ode. Vuče se on ko da ni ne haje na nji' a vrepci onda slete. Al' i sad paze. Dva zrna pobobaju, a triput se obazru da vide šta radi njev 'raniteli. Kako on pokaže nos, a vrepci pr'nu.

Tako je nji' mačak 'ranio jedno vrime pa kad je vidio da su se dobro podmesili, kaže:

— Gosti moji, šta još i sad krajčite od mene? Ja bi' vas i poisko da vam perje očistim od pra'. Neću ni ja da budem gori od mog gazde. Vidili ste kako on timari njegove 'ranjenike. A vidili ste i kako svinji ne krajče od njega kad i' češe.

— Ej, gazda mačak — na to će jedan matori vrebac — da i svinjče zna zašto ga gazda toliko 'rani, timari i češe, borame bi ga ugrizlo za ruku s kojom ga mazi. A čim se ugoji, borame bi svinjče pr'nilo još brže neg mi, samo da kojom srićom i ono ima krila i pameti ko mi.

Pričala Joca Šević-Cvancik

zkvh.org.rs

Najveći lopov medju zvirima

Medju zvirenjem, još više neg' medju ljudima, ima taki što od otimačine i kradje žive. Tako se jedared dogovore sve take zviri da se sastanu u šumi, i vide ko je medju njima najvištiji i najveći lopov. Za najvećeg lopova će proglasiti onog, ko zna ukrasti najveću stvar.

Došli tu kurjaci, lisice, tvorovi i veće i manje zvirenje. Fale se oni svi, pa će jedared jedan veliki ujo-kurjo:

— Eto ja znam ukrasti najdeblju ovcu iz čopora dok čobani kuvaju večeru i u vrule sviraju.

Al' se o'ma' izbekari jedna stara teta-lija:

— A ja znam iz kokošinjca ukrasti pivca kad zine da kukurikne, makar ga tolike njegove žene čuvaju.

Ne da njoj pokrke tvor, već veli:

— Ja skinem sve kokoši s duda, a nit se penjem nit se čime vućam na dud.

Fale se tu redom i drugi, pa ne znaš ko je od koga puniji fale. Baš su se svi izredjali i već udarili u svadju, jel bi svi 'tili da se proglase za najvećeg lopova, kad iznenada natrči jedan divlji zec. Zekonja se prvo uplašio, al' kad je čuo o čemu se tu radi, a on njima:

— A, braćo moja, šta ste i počeli divan dok ja nisam stigo?!

Zvirenje se začudilo — šta je zecu?! Ta on siroma' ni mravu ne škodi. Njemu nek je travice, pa ni brige. Al' mu se još više začudili kad se on izvalio na travu pa kazo:

— Ja sam najveći lopov medju svim zvirenjem što na čet'ri noge trči.

O, da si onda vidio uzbune!

— Ta kaki si ti lopov?! Valjda nećeš kazati da od šume kradeš travu? — navalili oni na njega.

Zeko samo leži, pa kad je vidio da ga niko ne misli dirati, on natenane veli:

— Kako da nisam najveći lopov medju vama, kad ja, evo, za bilog dana ko sad, i na očigled svakog, kradem.

Skoro bi mislili da se zec ludira, da ga svi nisu poznavali ko ozbiljnog i mirnog. Zato oni navale još jače.

— Pa s čim ti kradeš?

— Sa sve čet'ri noge, — kaže zec.

— O, ljudi ljucki, — uzmuvo se na to onaj veliki ujo-kurjo — je l' kogod vidio el čuo, da i jedan zec nosi štogod nogama?! Pa ti s nogama — kaže on još zecu — drugo ni ne znaš, već iskopati jamu u koju se sakriješ.

— Baš kako divaniš, ujo-kurjo! — potvrdi zec.

— Pa šta je to najveće što kradeš, kad mi ništa ne vidimo?! — zapitaju svi.

— Moj život, — lipo njima zeko.

— Vid', vid', čovika!

— Dabome, — kaže zeko. — Svaki drži da je moj život njegovo dobro, ta svi od čovika do kera. A šta ja možem? Ja ga i za bilog dana od svi' ukradem na hitrim nogama.

— Vid, vid' čovika — divani on štogod, — potvrdi tvor-

A zec dalje kaže:

— Eto i sad sam ga ukro od dva čovika i čet'ri kera. Dabome, na očigled šest pari očiju!

Dok je tu divan teko zec se izležo i izduvo, a sad skočio i ode ispod šume. Dok ovi nisu došli sebi, zeko se već jedva vidio. Prvoj se teta-liji rič vratila, pa ona poviče za zekom:

— Ehej, ze-eko, a kako si ga ukro od ljudi i kerova?

Zec se obazro i kad je vidio da je odmako toliko, da ga niko od ovi' ne može stignuti, onda poviče:

— Isto tako ko što sam ga i sad od vas!

Pričao Pere Poljaković Kovačev

zkvh.org.rs

Zub za zub

Bio tako jedan siroma' čovik udovac, pa osim sedam dice i deset nokata ništa drugo nije imo. Šta zna, već mora sebi tražiti života di može pa će se pogoditi za slugu. Dopo on u šake nikom skorenom gazdi koji zakine di može, a sluge tira dok ne skurlaju. Ovaj siromak mu već došo na salaš, a' gazda ne sklapa godišnju pogodbu, već kaže:

— Da prvo vidim kaki si na poslu. Eto iskopaj bunar, pa ćeš dobiti džak žita.

Šta će siroma' čovik, dici kruva mora nastačiti, pa pristane i tako. Kopo je on i kopo dok voda nije lipo navrla, pa onda prid gazdu:

— Bunar sam iskopo, daj mi sad žito kako smo pogodili.

Gazda ne kaže ništa, već prvo ode do bunara, pa će onda:

— Čovče, jesi l' ti zglavljen? Ovo nije iskopan bunar već jama. Bunar će biti kad ga izidjaš.

Šta će siroma' čovik, već daj zidjaj. Zidjo i zidjo, pa kad je i stim bio gotov, a on džak na ruku i prid gazdu:

— E, sad mi daj žito, bunar je i izidjan.

Gazda opet ne kaže ništa, već prvo ode do bunara, pa kad ga je pogledo, onda veli:

— Ako se kaže kopati bunar, onda svaki pametan čovik zna da bunar triba opraviti do kraja. Kako te žito napopalo, kad ni rovaša nema na bunaru.

Šta će siromak već drugi dan opravi i rovaš, pa opet s džakom prid gazdu. Onaj opet pogledo, pa onda veli:

— Al' si slabo upućen. Čovče, je l' se bunarom može služiti ako nema djerme? Brez djerme je to iskopana i izidjana. i ogradjena jama, a ne bunar.

Šta će siroma' čovik, već drugi dan napravi i djermu. Opet on džak na ruku i kod gazde, a onaj onda veli:

— A ti misliš da će marva iz kabla piti? Kaki mi je to bunar na salašu kad nema ni alova. Napravi još i to. O, čovče, ti si se pogodio da iskopaš bunar, pa čim si napravio jamu, a ti misliš pogodba je gotova. Ta već su me usta zabolila kako te svaki dan moram upućivati. Bunar, sinko, to je ko glava u kući. Ako nije izidjan, nema rovaša, djerme i alova, ta to ti je ko pusta glava u kući brez čeljadi. A šta ona vridi sama? Al' baš ništa.

Siromak poslušo pa napravio i alov. E, sad je još tribalo nuz bunar iskopati i jamu di će se patke brčkati. Siromak uradi i to i gazda onda kojikako da džak žita i kaže:

— E, vidiš, sad to već ima izgleda. Sad je baš ko glava u kući, a oko nje čeljad s kojom se glava stara i upravlja.

Taki sluga se dopo gazdi pa će sad s njim sklopiti pogodbu, al' ne na jednu, već na deset godina. 'Oće sluga pa ni ne traži ne znam šta, već malo zemljice za sebe, malo ogriva, kućericu di će pribivati i godišnji kruv za svoju čeljad.

— Samo, — kaže još — ako mi se kuća s kojom dušom naspori i za to da dobijem godišnji kruv.

Gazda se misli pa ko veli u sebi — sluga je udovac, šta se tu može u njegovoj kući nasporiti — pa pristane. Kako ne bi pristo kad će imati tako poslušnog i nezglavljenog slugu, kojeg može mamuzati ko što je radio s njim na poslu oko bunara. Al ne zna da i siromak nije imo glavu na ramenima samo baš zato, da šešir ne nosi u džepu.

Nije tu prošlo vrimena od pogodbe, a sluga se oženi. Jedna duša više, al' ta i radi, pa gazdu ne boli glava za to. Al' prošlo još malo vrimena, a sluga primio sebi starog oca i mater. Dvi duše još više, al' gazdu ni za to ne boli glava. Starija su čeljad, al' opet štogod privride, a ko veli kad su stari, njima manje triba i kruva.

Tako sad tu prolazi vrime i kad izašla godina, a sluga zatraži godišnju službu. 'Oće gazda, pa o'ma' računa:

— Eto, ti i žena, to je dvoje, imaš dvoje staraca, to vas je četvero i sedam dice, to je jedanejst. Je l' tako?

— Pa nije baš sasvim, — kaže sluga. — Ja to, gazda ne računam tako, već onako kako si me ti naučio.

— Kako ćeš računati kad vas više nema u kući?

— Otkud da nas nema! Vidi, gazda, ja imam sedam dice, jednu ženu i oca i mater. Ako sebe ne računam to je deset duša. Moja žena ima sedam dice, čovika, svekra i svekrvu. Ako ona sebe ne računa to je deset duša. Eto već dvadeset, a ti si naračuno svega jedanejst. Sad moj otac

zkvh.org.rs

ima sina, ženu, snaju i još sedam unučadi. Ako otac sebe ne računa to je i onda deset duša. Eto ti već trideset. Moja mater ima čovika, sina, snaju i sedam unučadi. Ako ona sebe ne računa, to je i onda deset duša. Pa sad računaj kako 'oćeš, to je svega četrdeset duša. A to je sve moje.

Gazda se zblenio, pa mu se jedva usta prorizala.

— Ma kako tebi dodje taj račun?

— Tako lipo. Jesam ja glava u kući el' šta?! A oni su svi oko mene. Da ja nji' ne uzmem u račun, gazda moj, pa to bi bilo baš ko onaj tvoj bunar brez rovaša, d,erme, alova i one jame za patke. Već ti plaćaj po pogodbi, jel ću ti drugačije zapaliti i salaš i guvno, al' tako da ga nećeš ugasiti pa da sam ti sedam ovaki' bunara iskopo.

Pričao Joso Knjur

Pogodba je pogodba

Bio tako jedan gazda al' tvrd da je i od sebe žalio zalogaj. Kad mu zdravo škobuću criva, on prigrize štogod da trbu' samo poplaši, pa tako privari i sebe. Di ne bi onda drugog?!

Pogadjaju se jedared kod njega risari pa su se već udesili iz kojeg će kositi, al' prazan trbu' kosu ne nosi, pa ljudi pitaju i za 'ranu.

— Kad šta bude, — veli gazda. — Glavno je da criva budu puna.

— U redu: gladan ne bira, samo nek uvik bude 'isti da imamo snage.

— E, onda smo se pogodili, — poklopi gazda.

Kad je došlo risno dobo, ljudi se latili. Litina bila lipa, žito jako i na slamu pa nije šala svaljivati otkose. Tu nije dosta triput na dan 'isti već ljudima triba i mala užina. Kad došlo prvo poslipodne, a oni će gazdu pitati šta će njim dati 'isti.

— Šta ću vam davati kad možete i sami uzeti. Ne vidite kako je dud rod'o — ko palac! 'Ite koliko 'oćete.

Dud je rodio da je lipota. Nije da se ljudima ne dopada, al' ne za malu užinu. Imali su oni i srca pa su to gazdi i kazali.

— Kaki je to divan da vam se ovo el' ono ne dopada? — još će se gazda naći i uvridjen. — Jesam ja vama lago? Lipo sam kazo da ćete dobiti za 'ilo kad šta bude. A valjda i ovaj dud triba kogod da po'ide.

— Triba, triba, al' nismo mi tvoji svinji da nas dudom 'raniš.

— Nisam ja ni kazo tako štogod nit 'oću svadje, al' znam kako smo se pogodili: glavno je da criva budu puna. Šta sad tu vas dan zanovetate? Pogodba je pogodba. Ne možete kazati da vam ne dam 'isti koliko 'oćete.

zkvh.org.rs

Ljudi su vidili da s njim neće baš izaći na kraj ni lipo ni ružno, pa će se maniti divana. Al' jedan kaže:

— Dobro, kad je tako nek onda bude uvik po pogodbi.

— Da kako? Valjda smo ljudi, — kaže gazda i ode.

Ljudi se 'oma' ositili da ovaj nije samo badava kazo gazdi za pogodbu, pa ga pitaju šta je naumio. Kaže on njima sve. Kad su ga ljudi saslušali o'ma' njim je i dud sladje pao.

Kose oni sad pa više ni rič ne spominju za malu užinu, već kad dan ostari, a oni kruv u šake pa na dudove. Gleda gazda ispod oka pa mu se zdravo dopalo što i' je tako lako slomio. A oni se nisu badava dogovorili, pa ko jedan: svi lipo oko gazde. Kad su mu se već zdravo umilili, a jedan će:

— Ranko, nema valjda kake zamire našem poslu?

— Nema, al' nikake. Samo vi radite, ljudi moji.

Dopada se gazdi što ga još tako i pitaju, pa sve prede. Ta ni mačak ne bi bolje preo da ga omiluješ.

— Kad je tako, a mi smislili štogod, — poče divan onaj risar.

— Ti ćeš kazati, — raspoložio se ranko, al' zdravo.

— Ko velimo, niki smo se zgrijali kod vas, — onda će i drugi risari. — Naši smo ljudi pa zašto bi vi tražili druge, neg' da nama izdate na jesen i kukuruze.

O, 'oće gazda pa te jako! Sad ima duda, a na jesen će već biti bundeva, pa će i' lako izraniti. A ljudi eto još i pitaju el' zadovoljan kako rade. Taki njemu tribaju koji ni za praznom zdilom neće zanovetati, a poso raditi kako on zaželi. O'ma' se on s njima i pogodi. Bra'će oni za kukuruze, pa kad su se utanačili koji red će biti njev, tu divana dalje nema. Lipo se oni pogodili: kukuruze obrati i u čardak svesti, kukuružnu posići i u klupe složiti, krumpir povaditi i sasut' ga u podrum.

— Samo znate šta, ljudi, — gazda će se još sititi, — pogodba je pogodba, al' da ne bi bilo divana, najviše volim nek je prid svidocima.

— Tako je, ranko, to je ljucki. Zna se onda šta je pogodba pa nek' se drži.

Kad su risari baš bili na dudovima, već ko na maloj užini, a gazda dozvo nikoliko komšija i prid njima se očituju kako su se pogodili. I kad se ris svršio lipo se oni razišli, a kad je došlo vrime, evo ljudi opet pa će brati kukuruze. U gazde je kola i na pritek, pa o'ma' idju za ljudima da se kukuruzi voze u čardake.

Ljudi se latili pa beru ko bisni, al' nema tu da se kukuruz guli na stabaljiki, već oni njeg u ljuskuri tovare na kola pa tako s njim i u čardak. Nije tu jedan čovik pa dok se gazda nije sitio, a jedan čardak se već i napunio. Al' kako gazda vidio šta se tu radi, potrč'o on na njivu, pa u dreku:

— Ljudi ljucki, pa jeste l' vi ludi? Ko je to još vidio da se kukuruz u ljuskuri nosi u čardak?

— No, no, ranko! da kako ćemo?

— Triba to valjda i oguliti na stabljiki.

— E, moglo bi se i tako, al' pogodba je pogodba. Mi smo se podvezali da ćemo kukuruz obrati i u čardak svesti, i ništa više.

— Al' svaki pametan čovik ga prvo oguli, — istirava se gazda.

— Pamet 'vamo, pamet tamo, al' ranko naš, o gulenju na pogodbi nije bilo ni divana. Ako ćete vi kazati drugačije, tu su svidoki, lagati ne dadu.

Šta će gazda kad vidi da se ulovio. Ne može zvati svidoke kad dobro zna da o gulenju nije bilo divana, već grize brkove, pa će na kraju:

— Dobro, al' više da mi niste nosili u čardak, već na ledinu pa ću ja već naći ko će mi oguliti kukuruz na rpi.

— E, nećemo ni na rpu, al' nipošto! Još bi nam to tribalo, pa da posli dovedete svidoke i kažete da se nismo držali pogodbe. Pogodba je pogodba, pa ćemo mi kukuruz voziti samo u čardak.

Mogo je ranko divaniti koliko o'će, al' oni sav kukuruz onako u ljuskuri svezli u čardak, a one redove što njima dolaze, te lipo gule na stabaljiki. Ko za inat vrime se još i okišilo pa kad su onaki mokar kukuruz sabili u čardake, borme se gazda mogo češati i tamo di ga ne svrbi.

E, sad već nije imo volju ni izaći na njivu, pa ni gledati kako krumpir vade i voze u podrum. A ljudi ne čekaju na njeg već kako su krumpir povadili, otvorili podrume pa zasipaju. Naspremo gazda kojišta za zimu: ta ima u podrumu i vina i pekmeza, složio on i peršina, tu je omlatio i gra' i već što triba. Ljudi vuku onaj blatnjavi krumpir, pa sve što ima u podrumu zasipaju.

Od gorke nevolje ode jedared gazda da vidi kako idje poso, al' mu se priokrenio podrum kad je zastupio u njeg.

— Pa šta je ovo, ljudi ljucki? — zajauko on. — Niste mogli spremiti podrum el' kazati da se spremi.

zkvh.org.rs

— Di to piše da smo mi po pogodbi i tako štogod dužni?! Jesmo l' ljudi el' nismo? Pogodba je pogodba i mi je se držimo: eto, sav krumpir će već biti tu sasut.

— Ta čekajte da čeljad to raspreme — okreni'će gazda divan i na lipo.

— Ajak! Ne radimo mi u nadnicu da nam kogod plaća čekanje. Mi smo, ranko, djuturaši, pa što prija nek idje poso iz ruke. Zima još nije tu, može se koji komad krušca zaraditi i na drugom mistu.

Tako oni njemu udesili krumpir po pogodbi, a drugi dotle siku i slažu kukuružnu u klupe. Nano vrag gazdu i tamo, pa borme ni tu mu usta nisu ostala začepljena.

— Ta šta je i ovo ljudi? — opet će.

— Šta bi bilo? — ko čudi'će se oni. — Slažemo lipo kukuružnu u klupe, al' baš po pogodbi.

Gazda se počo čupati za kose.

— Slažete, slažete, al' ko je vidio da se kukuružna neveže u snopove?

— Pa nije vidio niko, al' di ćemo se mi mišati u vaš poso.' Vi upravljate s vašim, pa možete kako 'oćete. A na pogodbi nije bilo divana o tom, da kukuružnu vežemo u snopove. Pogodba je pogodba, a kazali ste da smo dužni kukuružnu posići i u klupe složiti. Je l' tako?

Gazda već vidi di je zube slomio pa ni ne sluša, nit čeka da se svidoki zovu, već kaže:

— Kad je tako, a vi se manjivajte dok skupim čeljad da povežu kukuružnu.

— E, kad bi nama kogod platio da i vašu čeljad čekamo. Al' ni onda nema divana od tog. Lipo bi vi nas izmrkali, pa da kažete kako nismo poso uradili po pogodbi.

— Ta ovako će vitar razvaliti svu kukuružnu.

— A što je nama onaj silni dud razvalio sav trbu', je l' to kogod pito? — na to će oni njemu.

I tako su oni uradili sve, nek gazda vidi da pogodba mora biti pogodba.

Pričco Djura Gaižur, Tavankut

Nisu jedne jabuke grane

, kaže bio jedan domaćin zdravo jakog stanja. Srića nagrnila u kuću, pa kome godina dobra kome nije, a' u njeg litina uvik dobra, a marva se spori i od'ranjiva ko da mu 'oće ugoditi. Puna kuća svega i svačega, al' što više teče, a domaćin sve više lakum. Što jedared ušika to ne pušta iz rukiju i što više ima, on sve više čuva. A fale uvik puna usta. Drugi čovik bi se radovo što mu tako sve idje za rukom, pa čutio, al' on napunio uši cilom okolišu da je to zato što je on dobar domaćin.

Za sebe je bio dobar, al' za ljude što su kod njeg radili taki da čestit čovik tako što ne bi najgorem zlotvoru poželio. Al' se on fali da je dobar i onom ko ga ne pozna.

Jedared se kod njeg radio ris, a on ljude tira ko volove, a za svako 'ilo na čovika da po dva komadića slanine, al' tolika da ni nozdrve ne možeš začepiti s njima. Ljudi se već izokali od teškog posla i vrućine, a najviše od slabe 'rane, al' on samo za njima pa zanoveta:

— Veće otkose, veće otkose vi 'vaćajte!

Daborme da je ljudima to dosadilo, pa će jedared jedan risar:

— Ej, gazda, kad se već po svim svitu fališ da si dobar čovik, a ti ne budi lud. Ko može o ovoj tvojoj 'rani od svanuća do smrknuća mavati kosom, pa još veće otkose?!

— Nisam ja risar, nit sam kadgod kosio da mene pitaš za kosu, — ociko se na to domaćin.

— Al' si valjda i ti čovik, pa se još razvaljivaš da si dobar, — ne popušta risar.

— Kaki sam čovik da sam, to mi nećeš ni ti ni drugi privlačiti priko nosa. A što veliš da se falim, bio dobro poslušati kad već to spominješ, — nakosirio se domaćin. — Ja nikom ne kažem da sam dobar čovik, već dobar domaćin. Tako je velim, a lud ne bio ni posli smrti. A ne bio ni jedno

zkvh.org.rs

ni drugo što ti veliš, jel sam ja ubardo što mi je još dida kazo: lud i dobar čovik to su braća rodjena, jel i jedan i drugi uvik s'radaju. Eto tako i vi radite kako kažem, ako 'oćete da kod mene zaradite godišnji kruv.

Ociko se on sotim i ode. Siroti risari vide da tu o jačoj 'rani neće biti ni divana, pa njim nije ostalo drugo već da mrndjaju i kunu ga da ga njeva kletva stigne di stane.

O'š, ne'š raditi moraš i 'ladan i soparan kad kod kuće gladna usta čekaju kruv, a moraš biti tudja podloga kad svog nemaš, pa se tako pate i ovi risari.

Prolazio dan za danom, al' oni uvik samo o tom misle kako bi se gazdi osvetili. Al' zna to i on, pa se čuva i ne dolazi njim na zgodu. Tako će se i ris već uraditi i ljudi već izgubili nadu da će se gazdi moći odužiti, kad jedared trči on iz salaša.

— Dobri ljudi, u pomoć! — viče on, al' ko brez duše.

Kad su risari pogledati, a salaš gori. Risno doba, vrućina velika, pa se vatra širi na sve staje i već zagrizla i u guvno. Ljudi se uzbunili, pa će i ne'otice potrčati salašu, al' će na to onaj što je s gazdom divanio za jaču 'ranu:

— E, moj gazda, mi bi ti valjda i pomogli da i ja nisam ubardo šta mi je još moj dida kazo.

— Ta di ti je dida sad pao na, pamet? — u'vatio se domaćim za kosu.

— E, svakom svoj padne na pamet u svoje vrime. Kako je tebi pao na pamet tvoj dida kad smo ti kazali da nas 'raniš, da ne spadnemo s nogu.

— Ajde već kaži i o tvom didi, samo da se već krenete da trnite vatru, — gazda će i popuštati.

— Moj dida mi je kazo da pomognem dobrom čoviku jel taj to zasluži, el' ludom, jel taj nema pameti, pa kako će sebi pomoći ako mu pametan ne pomogne. A ti nisi ni dobar, ni lud — kako ćemo ti onda pomoći?!

— Ta kaki je to divan i u tebe i u tvog dide, kad će mi sve izgoriti? — opet će se onaj čupati za kosu.

— E, nije ko u tvog,jel moj i tvoj dida nisu jedne jabuke grane, ko ni ja i ti. Al' kad ti imaš dobru pamtu o tvom didi, zašto ne bi' i ja ubardo šta je moj kazo.

Sotim se i on i drugi risari latili i dalje kose žito. Domaćin se obazro, pa kad je vidio da mu je sve već u plamenu, skoro zajauko pa će moliti:

— Ljudi, pa jeste l' vi pametni? Kako možete gledati da mi sve izgori?

— Nismo mi vatrogasci, nit smo kadgod vatru gasili da nas pitaš za vatru. Mi smo kod tebe samo risari, — na to će onaj.

— Ko što ni ti nisi bio risar, kad smo te pitali može l' se kosom mavati o tvojoj 'rani, — nakalami i drugi.

Pričao Joso Knjur

zkvh.org.rs

Leteći volovi

Ikaže bio tako jedan sluga koji je osto udovac s dvoje sitne dice. A kako je on iznenada osto udovac? Evo kako. Kad je žena donela na svit drugo dite, dva-tri dana kasnije gazde su dobile goste. Ne pita se sad je l' može, neg' je slugina žena morala dvoriti. I dok je dvorila, još onako slaba kaka je ustala iz kreveta, nazebla je tako da je očla pod crnu zemlju ko da je to jedva dočekala.

Siroma' sluga šta će, mora dici živiti a sebe metniti ukraj. Neće dovoditi maćvu na siročad, jel zna da je u takom siromaštvu teško biti mater i rodjenoj dici. Ne može ženu dovesti al' ne može ni sam ostati s dicom, pa naumi da uzme sebi svog starog oca koji je i tako jedva zaradjivo krušac.

Skrpili se oni tako, pa sad dida dicu od'ranjiva, a sluga, dičiji otac, radi. Tako su se oni drparili koju godinu. Za to vrime dica otskočila malo od ledine pa se siroma' sluga, njev otac, obradovo da će i njemu biti lakše. E, al' se rano obradovo, jel ga je baš onda jedan goropadan ždribac udario u glavu tako, da je na mistu osto mrtav. Siroma' kukavac baš onda je navik sklopio oči, kad se nado da će i on malo progledati u životu i imati radosti u dici. E, al' šta može kad mu je tako sudjeno.

Osto dida sad sam s dvoje siročadi. Ponudio se on gazdi ga dosluži godinu misto pokojnog sina, pa da se ne mora s dicom krećati u nevrime, al' onaj ni da čuje. Gazdi triba čitav čovik kojeg može u svaki poso upregniti! Šta će dida već isprodaje ono malo siromaštva, kad nema kud ni poneti, pa krene s dicom u svit. Uzo bućurić na ledja vodi onu jedinu ovcu što njim je davala malo mlika, a dičica kasaju za njim. Siroma' dida s jednom nogom je već u grobu, al' mora opet tražiti službu da ne bi prosio. Rano se i on poradovo da neće bar umriti ko tudj sluga, ako je već tako život proživio.

Idje on sad i zakvrca na svaka vrata al' nigdi ne triba taki stari sluga, pa još s dvoje sitne dice na vratu. I što dalje ono sve gore. Ono malo novaca, što je dobio kad je budzašto rasprodo sinovljevo s'romaštvo, već je na izmaku. Ta lako je komarcu nogu otkiniti. Plako bi dida gore neg malo dite, al' ne smi od dice. Oni siroti još ne znadu šta je život, pa se zasigravaju za didom ko i drugi jaganici. Di bi on tu s'ročad žalostio? Stego srce pa se nada i tamo 'di se ni vrag ne bi izvuko iz blata. Potuca se on tako pa sve misli samo na to, 'oće l' kako poživiti dok tu dičicu podigne na noge.

Tako se on povaljivo od nemila do nedraga dok jedared nije stigo do nikog velikog salaša. Tu triba samo baciti oči pa se već vidi da je bogatstvo toliko, da ga samo od b'sa možeš rasuti, al' šale nećeš potrošiti. Dida tumarne i tu. Kad on unutra, a tamo čast Gazdi baš rodiendan, pa gostiju karvanj svita. Tu se ne 'ide i pije, već se po 'ilu gazi do članiaka, toliko je naspremano. Gazda se raspaso pa se samo širi i šepuri.

— 'Ite, pijte, zadovoljni budite, gosti moji mili. — idie on pa samo nudi, a svi su već i tako puni da i' ni kljukati ne bi mogo.

Nudi on svakog, pa ako koji ne može čašu ispiti, gazda je prolije isprid gosta samo da bi mu mogo drugu natočiti. Tako se on marvaši, al' naiedared priokrene glas kad je spazio na pragu didu s unučadima.

— A šta se ti, matori, tu muvaš? — podvikne on.

Dida kaže kako je osto s dvoje siročadi pod vedrim nebom, a ne bi rad u prosjake kad nije bogalj.

— Ti si mogućan pa sam mislio, možda bi se i za mene našla kaka lakša služba makar mi dao i manji zalogaj kruva neg' drugima. Cigurno 'raniš dosta svinja, pa bi recimo, mogo da me hasniš oko obora, — ponudi se.

— A imam ja svinja i na stotine, — pofali se gazda, makar prid njim stoji napolak prosjak.

— Ja bi' ti pazio na nji' bolje neg na oči u glavi, samo da možem ovu siročad zakrilit, — lipo njeg moli dida da ga primi u službu.

Gazdi doduše nije do dide ni do siročadi, al' mu se starac dopo što je o'ma' počo faliti njegovo bogatstvo. A i čerez drugo čega se gazda raspoložio kad je čuo šta dida 'oće Gazda se u bogatstvu rodio, odrasto da se mogo kupati u mliku, pa nikad nije ni imo veće brige nego kako će koga

zkvh.org.hr

izmrkati, pa da se svi njegovi dobro nasmiju onom koga je on uzo na mindrac. Dok dida nije stigo, gazda je već sve propuštio kroz šake koje je mogo žagati, a da se oni ne smidu uvriditi. E, sad je njemu u glavi bilo prvo kako će se s didom iskozati, pa da se njegovi gosti dobro nasmiju. I što je gazda naumio to će on o'ma' i početi, a ne pita sirotog didu i dičicu, ne bi l' i oni koji zalogaj od onog silnog dobrog što se tu baca.

— Pa šta bi ti tražio za službu? — bajage ozbiljno će on o'ma' porazgovarati s didom ko da mu je to prva briga.

— Ne ištem ja ništa. Ako ćeš od dobrog srca dati toliko da baš nismo gladni i da ne ostanemo goli ko zviri, ja bi' te svesrdno služio, — obraduje se dida.

Gazda se samo smijucka ispod brka na svoje goste, pa će didi:

— Tako veliš, ti matori! A znaš šta sam ja smislio? Danas je meni dobar dan, pa da se mi ne pogadjamo za službu, već za okladu. Ako te srića posluži, nek i tebi današnji dan bude dobar. Šta veliš na to?

Siroma' dida se malo trgo. Zna on da gazdama nije par, pa mu se o'ma' nije dopalo kad je čuo taki divan. Kad je pogledo ispod oka po gostima, o'ma' je i vidio da 'oće zavesti šalu. Dida je vidio, al' se nije odavo. Naoštrio se on, al' bajage lipo zapita gazdu:

— A o čem i u čeg bi se ti sa mnom, golim i bosim siromakom, kladio?

— Ta nisi ti baš go ko prut, vidim ja, imaš ti dobru ovcu, — nasmije se bogataš. — E evo kako bi' se kladili: da se šalimo, pa dobija onaj koji u šali bude jači. Ako ja dobijem da'ćeš mi ovcu, ako ti dobiješ da'ću ti dvi i 'ranu i ogriv za godinu dana za tebe i te tvoje repove, pa još i striju nad glavom.

Siroma' dida vidi da je onaj široke ruke ne zato što bi bio rad pomoći, već zato što se zacigurno nada da će mu se narugati i još i jedinu ovcu oteti. Dida sve dobro vidi pa se misli ovako: meni je od nevolje, a tebi od bisa — onda bar pruži dobru šaku soli ako bi da sa mnom skuvaš štogod.

— Znaš ti šta ja mislim, gazda moj? — dida će kad je dobro razmislio. — Ja ko velim: kaki je pivac tako mu je i perje. U tvojoj kući proje s medom, u mojoj ni gergenja. I zato ja ne marim nek bude oklada, samo moram kazati da nas nisi dobro uparío.

— Ded, ded, samo kaži, — gazda će didu 'rabriti jel se raduje što ovaj pristaje na okladu.

—E pa vidi kako ja mislim, — raspoložio se sad i dida — meni i mojoj siročadi sav život je u ovoj ovci, a šta su tebi dvi ovce i 'rana za godinu?! Kako si bogat, ovake siromake bi mogo u snopove vezati pa čitave kamare isplatiti s tvojom sitnom plivom.

Gazdi se didin divan dopo straboga, pa će ga opet 'rabriti:

— Ded, ded, samo ti, dida, kaži. Ja te slušam.

— Gnjidu je lako pod noktom zgnječiti. Meni nije do šale pa me lako možeš i nadjačati u njoj. Ako izgubim još i ovcu onda baš možem dicu pobacati u bunar, a ja vezati kamen na vrat, pa za njima. Zato velim da nas nisi dobro uparío. Nego ako 'oćeš, onda da se kladimo ovako: ako ja dobijem okladu ti da daš za nas troje 'rane za deset godina, pa i striju nad glavom za to vrime, a i ogriva i što triba da se čestito odijemo i obujemo.

— Oho-ho, pa ti si se već počo šaliti, a još veliš da ti nije do šale, — nasmijo se gazda da mu sve puca otpadaju s prusluka. — Al' znaš šta — nek ne kažu moji gosti da si me postidio: evo ruke!

Kad je tako, o'ma' će tu njima prisići okladu, al' dida veli:

— Čekaj, čekaj, još nismo utanačili ko će prisuditi čija šala će biti bolja.

Gazda se raspoložio što je didu navrko i sve mu se više dopada što dida tako ozbiljno tira mak na konac. Veso je gazda pa ga možeš na kruv mazati taki je mekan. Što dida više želi da napravi čvrstu pogodbu gazdi se to sve većma dopada, jel ko veli, tako će se još više imati čerez čega smijati. Zato će on didu opet ko pujkati:

— Kaži, matori, kako 'oćeš, ja pristajem. Nemoj kazati da sam ja čovik koji traži dlaku u jajetu.

Didi drugo ni ne triba. Lipo on onda veli:

— Evo šta ja 'oću: nek ne bude nepravo ni meni, al' ni tebi. Tri čovika nek kažu ko će biti jači u šali. Ti si gazda — jedan nek bude gazda. Tog izaberi ti. Ja sam sluga — pa drugi nek bude sluga. Tog ću izabrati ja. Treći nek nije ni gazda, dakle da njeg niko ne služi, al' da ni on nije nikom sluga. Tog nećeš izabrati ni ti, neću ni ja, već ćemo uzeti prvog takog čim naidje.

— E, to je baš pravo, — o'ma' će kogod od gostiju, pa i gazda pristane.

zkvh.org.rs

I o'ma' on kaže:

— Matori, evo ja ću meni o'ma' izabrati čovika, a ti biraj sebi slugu.

— 'Oću, 'oću zavrimena, — na to će dida — samo mi prvo kaži jesu l' sve tvoje komšije tu u časti?

— Šta će ti to sad?

— Samo ti kaži pa se misli za šalu, jel ti triba da počneš kad si ti želio okladu.

Gazda se niki ko malo rasrdio, pa onda veli:

— Sve moje komšije su tu, osim onog priko, al' tog ja ne računam za komšiju. Taj tu nije nit će mi kadgod prikoraciti kućni prag dok sam ja živ. Al' ne samo on, ta ni njegov ker, ni njegov sluga!

Tako gazda veli, pa se sav zauko u srdžbi, a dida veli:

— Eto, eto i ti se već šališ, a još ni nemamo tri čovika koji će kazati je l' ti je šala dobra. Nemoj se paštriti uzalud, čuvaj snagu za okladu.

— Kako se šalim?! Ta ja sam se s tim komšijom zavadio do smrti. Otkud bi se ja šalio? — lupi gazda šakom o astal.

— Vidi'ćeš, — kaže dida i sotim se okrene i ode.

Nije tu prošlo dugo vrimena i evo njeg natrag, al' ne idje sam već vodi jednog slugu onog komšije s kojim je gazda u zavadi. Kad je gazda to vidio, a on o'ma' počo skidati pušku s klina.

— Stani, stani, — dida se ispričio prid njega. — Šta 'oćeš? Ti si sebi odabro gazdu, a ja sam odabro čovika, pa još kakog.

Kad je gazda to čuo, borme mu se svit privrnio prid očima.

— Av, ljudi! Ko bi to reko da je ovaj šunjavi dida pomalo s vraga sadrt! Vidi, vidi, tu će se tribati pomalo i zasukati, al' tim bolje. Hej, dida, kad te ja opaljužam s 'ladnom vodom, ta i deranje kože bi te sladje palo, — šaplje gazda svojim preteljima.

Šapljo on, a ne šapljo, dida sad ni ne gleda na njega već lipo sio za astal, pa nuza se unučad i onog slugu. Ni ne čeka on da ga nude, već još on nudi onog slugu.

— Na'i' se, napi se, pretelju, i veso budi. Ne gledaj ti na gazdu, on te samo zato ne nudi što je i to jedna njegova šala.

Gazda ga gleda, gosti ga gledaju, pa se niki počeli osvrćati jedan na drugog i jedared će gazda:

— Hej ti, matori, pa šta ćemo mi sad raditi?

— Čeka'ćemo onog što nije nikom ni gazda ni sluga. Kad i on dodje, ti počni šalu, a ja ću je već dočekati.

Dida je to kazo, pa se više ni ne obazire na drugog već samo nudi svog gosta i unučad. Tako se oni dobro okripili kad jedared ispod salaša idje niki uprašeni, omandrani momak.

— Hej, momče, stani! — skoči dida čim ga je vidio. — Šta si ti?

— Vandrovač.

— Gazda, evo nam trećeg čovika! nit je kome gazda nit je kome sluga, — kaže dida i o'ma' uvede novog gosta pa ga 'rani i poji, i kaže mu zašto ga je pozvo.

Gazdi nije pravo al' ni najmanje što je dobio i ovaka dva gosta ko što su sluga onog komšije s kojim je u zavadi, i vandrovač, al' će sad sve progutati samo kad je došlo vrime da se didi naruga. Sav se raskravio samo kad već može početi šalu, pa da se didi osveti. I o'ma' će on i početi. Udario on čašom o astal, pa podviknio:

— Gosti moji, sad nek' niko ne sidi na uš'ma. A ti, matori, — na didu će — možeš doneti i ćešagiju, da dobro pročistiš uši. Red je da bar pod stare dane čuješ ko te zapravo rodio i od koga si povrzom .

Gazda se smije već unaprid, a njegovi gosti za njim ko pulini, al' dida mirno veli:

— Bolje ću se paštriti da se što više na'idem dok ti pripovidaš, jel ako izgubim ovcu, onda ćeš me i tako za ramena pa napolje.

— Neću baš o'ma', — smije se gazda još sladje, pa se sav koči i vrkoči. — Na'i' se kad već poslidnjiput u životu 'ideš dobro. Al' sad otvorite uši, — okrene se on opet gostima.

— Još moj pradida je ovo na samrti pripovido mom didi, — počo je sad gazda. — Od tog vrimena to u našoj kući otac sinu pridaje ko kaki zavit el' kletvu. I meni je to moj otac pripovido kad je bio na samrti. A evo šta je to.

Kad je moj pradida posto svoj gazda, pošo on na vašar da kupi par dobri' volova. Prošo sav vašar pr'ko i uzduž, al' nigdi volova po njegovoj volji. Šta će, već nesvoljan krene kući. Idje on tako, kad jedared vidi: pod dudom leži pijanac, al' sav u poderanim buljama, a nuz njeg' pasi par volova, ta lipi' da je valda taj jedan par taki na svitu. U pradide srce zaigralo i o'ma' razbudi pijanca. Pita ga: jesu l'

zkvh.org.rs

volovi njegovi? Jesu! Jesu l' na prodaj? Jesu. Otkud mu? Ne zna. Doletili odnikud.

Pradida se čudi: otkud bi volovi letili?! Al' otkud su da su, samo kad su na prodaj! A kad je pradida još čuo kako pijanac malo ište, tamo nije bilo više divana. Isplatio on pijanca sitnim novcima i ode veso salašu.

O'ma' on volove u volaricu, pa zapovidi da njim se da najbolja pića. I sotim on ode u kuću da se pofali ženi, al' nije dobro ni zakoracio priko praga a govedari već trče.

»Gazda, šta je ovo?! Ti vaši volovi se otkinili, pa uzletili na dud!«

»Kaki vas dud napopo?« — smrndja on njima štogod, jel je bio čovik oštre riči, i potrč' napolje.

Kad on tamo, a volovi lete ko laste. Jedan doli, drugi gori, pa vuku slamu s guvna. I čovik se nije mogo od čuda ni o'laditi, a gnjizdo na dudu već i gotovo. Volovi se sad lipo namistili u gnjizdo, pa samo još da zapivaju i eto pravi' tica. Al' nije to dosta. Jedva su se ugnjizdili, a već počeli nositi jaja, pa manji počo za koji dan i kvočiti. Ne da sad ta čudna kvočka gnjizdu ni blizo, a ljude razapinje ljubopitljivost gore neg' bis. Šta će se tamo izleći?! 'Oće l' volovska kvočka izvesti čitavo jato mali' volova?

Jedva su iščekali dan za danom, a volovi leže tri nedilje ko prava kvočka, dok jednog jutra kvočka nije izbacila iz gnjizda devet mućkova, a ispod nje izašo svršen čovik. Nije to dite, il' mali vo, makar je jedva probio lupinju jajeta, već brkat čovik.I nit se on čudi il sramoti što je tako došo na svit, već o'ma' ociče s duda veliko bičalje, do'vati štrangu, oplete švigar, pa stane prid pradidu:

»Gazda, — kaže on ko i drugi čovik — daj ti meni samo da nisam gladan i go, a ja ću raditi na volovima da te niko neće bolje služiti.«

Pradida ne da ne mari, ta još mu je i drago što će imati koga ko će te volove tirati, al' bi on radije da raspitiva koješta. Kako to da su volovi izlegli tog govedara, pa kako će on nji' tirati kad su ga onj doneli na svit — i svako čudo bi napitivo. 'Oće on, al' neće onaj. Kaže taj volovski andjelak pradidi da njemu nije do divana, već do tog kako će sebi krušac zaraditi.

Kad s njim ne može ko s čovikom, šta će pradida već pristane kako se može, samo nek' ima koga ko će tirati volove. Tako se oni lipo pogode i govedar o'ma' udari u poso.

Izdiljo lip jaram pa kad je onda u'vatio volove, tu šale nema. Krene on nji' iz gnjizda uj'tru na oranje i dok nije vrime ručku, uzore on što drugi ne bi ni za tri dana. Kako i ne bi kad lete iznad njive. Triba l' otići do vodenice, on kad krene, ženska čeljad nek se dobro paštre da na vrime spreme naćve za zakuvavanje tista, jel je on s brašnom već i tu. Kako i ne bi kad volovi ne vuku kola po zemlji, već lete s njima pod oblacima.

Tako je to bilo sve dotle dok taj govedar jednog sveca nije poranio, pa stao prid pradidu i kazo:

»E, gazda, meni je došlo vrime da se ženim.«

I kad je onda poletio s volovima, nikad se više nije zavratio. Pradida je dugo tugovo za volovima i valjda zato što i' nikad nije mogo izbiti iz glave, njemu jedared dodju na san. Kažu oni njemu:

»Pazi, gazda, šta ćeš čuti jel nas nikad više nećeš vidiți. Onog našeg govedara nećeš ugledati više ni toliko. Oženio se pa sad ima čitav prošijun dice. Tebe nek ne dira što ga nećeš više viditi, al' u tvom rodu otac sinu na samrti nek ostavi ko kaki zavit kako će pripoznati one, koji će biti povrzom od ovog govedara. Jel znaj da će kad tad iz njegovog kolina doći koji u službu u tvoje kolino. A znaš kako će i' u tvojoj kući poznati? Evo kako: oni će doći kad u vašoj kući bude kaka čast i ponudi'će se za slugu brez prave pogodbe, a 'tit' će raditi ko pravi volovi.«

Eto, tako su se volovi javili pradidi na san, pa odletili opet. Od tog vrimena se to u našoj kući prinosi s kolina na kolino.

Gazda je sve to ispripovido ko pravi ozbiljan čovik onda bećarski zasuko brkove, namignio na goste, pa će bajage zapitati:

— No, gosti moji mili, ne bi l' medju vama bila koja mudra glava pa da pogodi ko je taj, koji se može sotim pofaliti da su mu ti leteći volovi bili pradidovi?

Nije on to dobro ni izustio, a gosti se svi okrenili didi pa se sve povaljivaju od smija ko kad vitar ošine zrilo žito. Upačivaju oni na didu, pa fale gazdu da taku šalu nisu čuli još u životu. On je baš debo, al' se sad sav goji od šale a didu sve draži. Ne može se kazati da je didi pravo što mu se smiju, al' se ne može kazati ni da se užegurio. Srdi se on al' u sebi, pa kad su se gazda i njegovi gosti već izokali od smija, onda će dida početi.

— Dakle, po gazdinom divanu ja bi' bio od te volovske grane. E, al' se ne sluša samo šta se kaže, već se gleda i

zkvh.org.hr

ko kaže. Sve bi to bilo tako da gazda zna što ne zna, a borme ni ne može nikad znati dok mu ja ne kažem.

— Ded, ded, matori, samo ti kaži, — opet će ga gazda bajage nagovarati, a onamo namigiva na goste i sve suze lije tako se smije.

Dida sve to motri ispod oka, al' što vidi ko da i ne vidi.

— E, pa čujte, počeće on. — I u našoj kući idje štogod ś kolina na kolino još od pradide. Eto, gazda misli da je to šala, da je njegov dida imo leteće volove. E nije, neg' baš prava istina. Moj pradida i' je tiro, daborme. Samo nit su oni koga izlegli, nit su dolazili kome na san. Šta se zapravo dogodilo gazdinom pradidi, al' ne u snu, to ćete sad čut.

Dabome da je gazdinom pradidi bilo jako drago što ima take volove, i da je uvik strahovo da i' kako ne izgubi. I šta je on smislio? Kako će i' vezati kad spavaju u gnjizdu? A kako će i' zadržati kad lete? Lupo je on glavu oko tog dan i noć, pa jedared kaže mom pradidi: »Nećeš ti njima mećati taj laki jaram od kiseljaka. Izvalio sam ja jedan 'rast, al' gustog panja, od tog nj'm pravi jaram. To je teško drvo, pa s njim neće moći pobići ako bi njim tako što došlo u glavu.« Šta će moj pradida, već gazdu posluša. Drugi dan jedva natovario na volove teški jaram od 'rastovine. Žao mu je volova, al' što gazda zapovida sluga mora poslušati. A volovi samo ćute i trpe, pa kad je jaram bio na njima lipo polete ko i prije.

No, šta velite na to?! — nasmije se dida sad prviput otkako je tu u časti, pa istrese jednu čašu u slast.

Gosti se ustručavaju od gazde, on se niki promigolijio, a svi vide da se i dida ozbiljno latio šale. A on onda počo dalje vezati pripovitku.

— E, — kaže — volovi poletili, al' ne odu tamo di i' je gazda poslo, već sve lete iznad njegove glave. Oni lete, a on se uzbunio pa i' samo gleda. Oni lete, on blenio u nji' ko tele u šarena vrata i dotle su tako letili dok se gazdi nije sasvim zavrtilo u glavi. Onda su najedared trgli vratovima, pa uzduž rascip'li jaram. Odu dvi pole jarma doli i kud će, već baš na gazdinu glavu.

— Oho! — podvikne na to onaj sluga što ga je dida dovo od komšije, s kojim je gazda bio u omrazi, — pa šta je onda bilo?!

Dida se nasmije drugi put otkako je u ovoj časti, pa opet istrese u slast čašu i onda kaže:

— Pa to je bar lako pogoditi! Di bi gazdin pradida i pomislio da se taki teški i čvrsti jaram može raskiniti!? Kad je vidio da štogod pada odozgor sa volovski' glava, on je mislio da su volovi od muke prisvisli, pa da njim je pamet ispala iz glave. A di će te dvi volovske pameti, već baš njemu u glavu, kad je on gazda od volova. Neće gazda valjda dopuštiti, da volovske pameti odu u štetu! Zato je on glavu još i podmetnio čim je vidio da to pada, da bi volovske pameti bar za sebe spasio, kad već volova neće imati.

— Oho! — djipio sad gazda, pa se borme i uvridio.

Al' dida ni ne gleda na njega, već bajage slugi i vandroväču pripovida.

— Volovi su onda odletili s mojim pradidom, pa mu kazali da se lipo oženi i tom gazdi više ne zavraća, ko što ni oni neće. I onda su mu kazali još i to, da u njegovom rodu otac sinu na samrti sve to ispripovida, pa nek idje s kolina na kolino dogod je svita i vika.

Dida se sad i trećiput nasmijo, treću čašu u slast ispio, pa se okrenio gazdi.

— Znaš šta su volovi još kazali mom pradidi na rastanku? Ta ne znaš, pa slušaj. Kazali su mu, da će od tvog pradide ići to s kolina na kolino ko kaka kletva, da ćete biti toliko zazocani da ni klapiti nećete o tom da ste ćaknuti. A kako to drugačije i može biti kad kod vas s kolina na kolino svaki ima po dvi volovske pameti. I još su kazali, da u vašem kolinu niko neće imati ni toliko ljudske pameti, da poviruje da je to tako sve dok iz mog kolina kogod ne nabasa kod vas baš kad je kaka čast i ne kaže vam istinu.

Eto, da to nije tako, onda bi ja bio povrzom od leteći' volova, kako si ti to izmislio dok nisi dozno, da imaš dvi volovske pameti. No, šta veliš na to?

Kad je dida završio svoju pripovitku, nalio u čaše i slugi i vandroväču, pa se samo kvrcnio s njima.

— Na zdravlje!

— Na zdravlje tebi, dida, i vino, al' još više šala, — kažu ona dvojica.

— Kaka šala, kad je to istina, — dida se sav niki nakosirio.

Kad je gazda čuo kome ona dvojica dosudjuju okladu, borme je poskočio ko zmija, pa dreknio na svog čovika:

— A šta veliš ti na to?!

— Mani, ta dosta je već tog divana! — onaj će i o'ma' se izgubio u budžaku.

zkvh.org.rs

I drugi gosti se počeli migoljiti, pa svi nikud na vrata gledaju i samo čekaju koji će prvi kreniti. Svi zaćutili, a na to će se jedared izbosti onaj vandrovač.

— Gazda, šta si se sad smrzo? — kaže on. — Sad si se opametio, pa hajde, plaćaj. Ja ne volim biti u takoj časti di i domaćinu i gostima vise nosovi. Plaćaj, pa da se malo gostim kod dide, kod njega će biti veselije.

Pričao Pere Poljaković-Kovačev

Sluga kod gazde na užni

Davno bio jedan gazda, koji je imo nikoliko salaša. Na jednom mu marva, na drugom ovce, na trećem svinji — a u najvećem on. Jedno veče poruči slugi, koji se sa svinjima staro, da mu sutra dodje. Taj dan zapadala kiša, salaš od salaša daleko, i dok se sluga naganco blata stiglo ga i podne.

On za gazdinu bravu, a čeljad posidala za zdilu. 'Idu oni, ta sve njim zaušnice pucaju, a njeg ni da se site! Ne gledaju čovika, ko da njemu nije podne i ko da ga kašika vruće čorbe tako prokisnutog ne bi razgalila. Stao on za vrata, pa se stresa od blata ko ker, a gazda o'ma':

— No, je l' se oprasila krmača Biljača?

— Jeste.

Gazda samo vesla kašikom, pa opet priko zalogaja zapita:

— Koliko?

— Jedanejst.

— Pa kaki su?

Kad ga niko ne zove, a sluga sio na stočić iza vrata, pa otud veli:

— Lipi, zdravi svi.

— Sisaju l'? — pita gazda, al' se sve guši od valjušaka.

Sluga guta onako na suvo, pa veli:

— Kad su gladni — moraju, pa deset lipo sisaju.

Gazda stao s kašikom, pa sve ne viruje.

— Kako kažeš?! Deset sisaju? A šta je s onim jednim? Je l' crklo?

— Di bi crklo kad kažem, da su svi jedanejst zdravi.

Gazda se sad još više začudio, pa veli:

— Pa šta radi onda kad ne sisa?!

— Gleda kako oni' deset sisaju.

zkvh.org.rs

— Kako to — gleda?!

— Baš ko i ja što gledam kako vi sad užnate; — ozbiljno njemu sluga.

U čeljadi stale kašike, a gazda zinio, pa se onda najedared uzvrpoljio:

— O, ta ha-ajde, ha-ajde brže i ti užnati.

Pričao Naco Štefković, Ljutovo

Krmski jezik

Rič je o vrimenu kada je jedan kralj umro. Mlađi kralj je za ocem žalio dok je za to bilo vrime, pa će se onda krunisati. Sad će tu biti velika čast-mast, i na večeru kralj pozvo silu krupne gospode.

E, al' je iza starog kralja osto jedan svinjar koji je od ponika timario njeve svinje. Zajedno je odrasto s pokojnim kraljem, a vik provo kod svinja, pa je bome take svinje od'ranjivo da njim para nije bilo.

Mlađi kralj se sad sitio i njega, pa ko veli, kad je vik pošteno vikovo u njevoj službi nek je i on na toj večeri.

Došo stari svinjar, pa lipo sio na kraj astala i večera ko i drugi pošten čovik. Gospoda se razmarvašila, a starac se kripi i ne plete se u te bangalolinske divane, nit 'oće da je kome trn u oku. On neće, al' 'oćeš vraga! Krupna gospoda se nadrla dobre prasećije pečenice od starcove od'rane, pa njim siromak za astalom počo bosti oči. Dok su sirotog didu očima odmiravali još 'ajd-ajd, al' će jedared jedan zapitati kralja kaki je to starac za njegovim astalom, a nije gospockog roda. Kaže kralj da je to njev svinjar, koji je eto čitav vik provo nuz njeve svinje.

— Ti dida, — viknu onda gospoda — kad si vik provikovo medju svinjama, ti onda mora da znaš i krmski divaniti.

Stari svinjar lipo na to:

— Pa kako ne bi' znao.

O, kad su se onda počeli smijati:

— Ded, kaži nam onda štogod na krmskom jeziku.

— Možem, al' ne smim.

— Ta šta ne smiš?! Nije valjda zubat taj krmski jezik da grize.

— Ne smim.

— Ta kaži samo, nema uvride ni zamire.

zkvh.org.rs

— Triba da nema kad je naspram mene nije bilo, — opet dida lipo — al' ja ne smim.

Ne bi on ni progovorio, al' će na kraju mladi kralj:

— Ajde, dida, progovori njim štogod krmskim jezikom kad su te već načeli, a niko ti ne smi ništa kad ti kažem.

E, na to će se didi već odvezati jezik, pa onda veli krupnoj gospodi:

— E, pa nek vam bude krmskog divana! Eto, čitav vik sam svinjarovo, al' večeras me prviput zdesila srića da zajedno sa svinjama večeram.

Pričao Luka Malagurski, Bikovo.

Kad je i lula priteška

Kaže, bio jedan gazda izvan svita opak, i na svoju ruku. U njeg bilo zemlje i na pritek, pa se tu našlo i dola i gredave zemlje. Brali se njegovi kukuruzi, pa jedno veče baš kad će poslidnja kola okreniti, s kočijašom pošla sa salaša i gazdina dica da se malo provozaju. Mrak se već 'vaćo, pa bi gazda da se natovare svi kukuruzi što su bili nabrani i još će na to i rpu bundeva. Kočijaš kaže da će se kola potrti, jel su već bila poharana, al' gazda ko gazda, zaintačio.

— U mojem i na mojem zapovidam kako 'oću, a ti ako ne'š slušati, traži sebi kapiju iz mog gazdaluka, al' ako 'š i o'ma', — zaprznio gazda. — Baš ću tebe slušati, pa da mi priko noći kogod još pokupi s njive ovo što smo nabrali. Samo ti tovari i kreći, a ja ću već doći kad obadjem njivu.

Kočijašu nije žao kola, gazdina su kako kaže, al' mu je žao siroti' konja. On s njima radi, pa mu je žao životinja, al' šta će kad je onaj zaprznio. Pritovarili oni kola, pa gazda još i svoju dicu na vr'.

Siroti konji jedva izvukli iz njive, pa kad su došli na tvrdji put onda još kakogod i stenju. Išlo je to tako dok nisu došli pod jednu gredu, al' tu konji zapeli. Kočijaš poskido bundeve i sve što je mogo, pa će onda kreniti. Konji trzaju ovamo, onamo i dotle su se mučili dok se kola jedared nisu potrla.

Baš u to pristigo i gazda, pa kad je vidio kako su se kola prilomila, a teret raso, borme je zagrajo da se sve pra' digo na putu.

— Tako je to, kad nije tvoje, onda ni ne čuvaš. Nek se hara i lomi, ima u gazde! To ti znaš u svojoj glavi, al' paziti ni za trun.

— Eto sad, 'o'š još kazati da sam i 'tio kola potrti! Ko da ti nisam kazo, da će biti pritovarena, a eto još sam i rastovario što sam mogo.

zkvh.org.rs

— Rastovario si ti vraga ! — zaprznio gazda.

— A šta bi još da sam skinio? Ja moram ostati da dekam, a da sam ti dicu poskido, onda bi za to zakljivo, — uzjogunio se i sluga pa, borme križa.

Al' gazda njeg ni ne sluša, 'di bi on divan na svoju dicu navio, već zaintačio svoje:

— Znam ja da jezik imaš, al' 'di ti je pamet? Još ću ja ispasti kriv, a ne ti! Ne kažem ja da i kočijaš sadje, al' šta će ti ta luletina u zubima?

Kad je kočijaš to čuo, njemu je divana bilo dosta. Skočio s kola, pa će ko sam sebi, al' i zdravo naglas:

— E, baš nisam zglavljen, kad ni to nisam znao da na gazdinim kolima nije težak ni teret njegovi' kukuruza, ni njegova dica, već kočijaševa lula.

U slugi žuć uzavrla, pa se sotim otisko od kola i ode.

— Kuda ćeš, valjda ne'š kola ostaviti? — gazda će.

— Ta idjem da ti nadjem kočijaša, koji zna iz kože iskočiti. Kad samo nju ostavi na kolima da deka, taki kočijaš će ti valjda biti dobar, jel mu kožu ne'š morati 'raniti. — vikne onaj i ostavi gazdu s potrvenim kolima.

Pričao Joso Knjur

Siromakova čilaša

Siroma' sam ja još bio u ono gluno vrime i imo sam svega što oči i usta zažele, samo nevolja nikako da zapatim. Čoviku i svatovi dosade, a ne da neće tako dobar život kaki sam ja imo iz dana u dan, al' još više dosadi kad dobro nemaš s kim podiliti.

Imo ja komšiju vršnjaka pa vidim, on se čovik lipo oženio i dovo u red. Nema on dice da ištu kruva el' da mu prave nevolja, al' ima ženu, pa se u nje nadje i koja nevolja. On čovik nevolja nema pa se na dan ugoji i kilu, al' kad je u žene nevolja i na pritek, pa mu ona na dan bar dvi kile po'ide samo u kosi.

Gledam ja tako mog komšiju, pa sam posto nenavidan što se on ne može potužiti da mu je dobar život već dosadio. Mislim se, nisam ni ja baš gori od njeg, pa neću ni dati da je njegov pridnjak. Nadjem ja sebi ženu, al' o'š ne'š, ja srićne ruke pa dobio dobru ženu ko komad kruva.

Sad nas dvoje živimo još bolje neg što sam ja ranije, samo baš na kruv nismo mogli svaki dan nastačiti makar smo na tudjem poslu cipali zanoktice. Nikako da u'vatimo kraj s krajom pa se ja već i počo misliti kako bi' život olakšo, al' kake sam srićne ruke, ni oko tog nisam moro trti pamet. Kažu mi ljudi da su krastavci tako rodili, da se baščari s njima vućaju za ljudima ako kogod neće da i' kupi, a budzašto se može dobiti i džak. O'ma' se ja složim s ženom, pa ćemo svako jutro prija posla doneti kolica krastavaca i nema brige. Tako je to i bilo kako smo nagatali.

Ujutru žena porani i uzme kolica, pa kad nas dvoje požurimo da još s rose uzmemo krastavce, ja se od uživanja sve protežem u krevetu, i sve se zaboravim kad gledam kako žena tura kolica s krastavcima. Ako 'š za ručak — krastavaca. Ako 'š za užnu — krastavaca. Ako 'š za večeru el'

zkvh.org.rs

kad dodju gosti — krastavaca. Ne triba nam ni kruva, ni paprike, samo malo soli, pa se mi o tom malom trošku to lito ugojili da nas dvoje jedva sidimo na onom jedinom' stočiću, što ima jednu odvaljenu nogu.

Tako smo mogli našu zaradu priko lita mećati na stranu, a pod kraj lita su nam baščari još i platili, samo da njim vučemo te silne krastavce iz bašče. Uplašili se ljudi da će njim krastavci simenjaci ostati, pa će se na godinu tako raskoreniti da ništa drugo neće moći rasti u bašči. Hasnili smo se mi na krastavcima i priko lita kako ni jedan pametan čovik ne bi mogo ni zamisliti, al' još kaka srića nas je čekala pod jesen?

Kad je na pritek onda se i rasipa; što se kaže, di je puna kuća tamo se i tabani salom mažu, pa baščari puštili sve krastavce u vitar. Kad je došla jesen, a krastavaca nigdi, pa ni oni' za kišeljenje. Uplašio se i ja da ću već prije zime morati kruv trošiti, pa se od nevolje nikud i zakašljo. O, kad sam se zakašljo, a meni iz usta ispala jedna velika vriža krastavaca. Nije to šala kad vriža u ustima naraste, al' ni to nije šala kolika je to vriža! Napunila čitavu avliju, pa se još i na ku[illegible] popela. A krastavac do krastavca visi na njoj, a cvata toliko da se o'ma' nakupilo 'čela, pa od zujanja rič ne čuješ. Kad sam ja tu sriću vidio, o'ma' ja udario ženu iza vrata i kad se ona nakašljala, njoj iz usta izletila vriža s krastavcima da se sve zemlja ulegla pod njima.

Nije to ni čudo, kad cilo lito nismo drugog zalogaja imali u ustima osim krastavaca, pa se špica nazabadalo izmediu zubi, a sime mora klijati kad je uvik vlažno. I, eto, sad nek siroma' čovik traži sebi nevolje kad ga skolj srića, pa neće da pušti iz šaka makar koliko se otimo.

Nagrnio sad svit pa plaća za krastavce, a ja već ni ne znam šta da ištem. Išti šta o'š, sve plaćaju. Obogatio se ja te jeseni pa kad sam jedva jedared sve krastavce prodo, od vriže sam spleo vinac i obisio ga na slime, da ga poštivam i ljubim dogod sam živ. Ta di bi' ja onako siroma' imo života da nije krastavaca?!

Puna sad kuća svega i svačeg, pa ja o'ma' skupio i onu moju siromašku braću što dici ni zalogaj u usta ne možedu dati. Kupim i jednu čilašu, al' lipu da ti srce stane kad je gledaš, da se imamo na čemu vozati. Braća nabavila i dobar koto za rakiju, pa od zabave pečemo sebi rakije od kukuruza.

Tako jedno jutro mi izvotkali jedan kazan pa ćemo otići ručati, a zatim ćemo votku nastaviti. E, al' dok smo mi ru-

čali, nije andrak nano čilašu i popila čitav šavolj votke. Al' ja ne znam da je to njezino maslo, već mislim da su mačke polizale to malo votke, kad su kod mene sad već i one živile ko maze. Nastavimo mi drugi kazan, pa kad smo se tako dobro naručali, 'ajde da se malo provozamo. Izadjem ja rad čilaše, a kad tamo, ona se izvrnila u ditelini. Uvatio ja nju za nogu, noga otpala. Vučem za rep, za uši, al' čilaša ni da makne.

— Braćo, — kažem — je l' vam žao, je l' nije, al' se danas nećemo vozati jel je čilaša crkla.

— Crkla, daborme, — složili se i oni.

Nije to rdjavo biti čuvaran makar je u kući svega i na pritek, pa ću ja čilašu o'ma' oderati da mi bar koža ostane. Počo je derati od repa pa derem do glave, al' kad ću za uši, čilaša se najedared vući i skoči. O, ljudi, ljucki! Gledamo, šta je sad?!

Potrč' mi za njom i jedva je u'vatimo pod drugim selom. O'ma' ja navuko na nju kožu, da me ne sramoti. Di bi moj obraz podno toliku sramotu, da svit kaže da tako lipu čilašu tiram toliko, da sam i kožu odro s nje. Ta nisam ja naučio na tako što. Siroma' sam čovik, nikad ja nisam imo ni sluge ni nadničara, pa kako bi se i mogo namrsiti na deranje. Može se dogoditi šta o'š al' badava, kad si čovik srićne ruke. Navučem kožu na čilašu, al' tako srićno, da niko nije vidio osim moje čeljadi. Ona se dotle i istriznila, pa se sve zasigrava ko da se raduje što je opet u koži.

Posto to sad konj dobar da se o njemu može pripovidati. Da sam to ranije znao, ta bar nikoliko prilika bi našo da mu kožu oderem. Čilaša nas je služila još nikoliko godina, pa ćemo jedared kreniti na njoj na vašar. Skupio ja svu moju čeljad, posidali na kola, a čilaša sve leti s nama. Nismo imali baš nikakog posla na vašaru, već smo pošli da se malo provozamo, i da pokažemo svitu kako u cilom vašaru nema konja ko moja čilaša. A ljudi iz mog okoliša su to već i znali, a već i mene poznavali po krastavcima.

Došli mi tako pod vašar, kad ni mislili ni klapili o takovčem, a moja čilaša najedared pala i otresla nogama. O'ma' ćemo je tu dizati, pa vući, al' ona ni da makne. Ja se baš mislim ne bi l' dobro bilo s nje opet kožu oderati, al' se bojim da kogod ne vidi, sramota me da baš na očigled svita radim tako štogod. I baš je dobro što se nisam tog latio, jel baš u to evo nikog velikog gospodara di idje na čet'ri konja.

zkvh.org.rs

— Hej, stani, — na kočijaša će on kad je došo do nas, i o'ma' pita šta je s konja.

— Ne znamo, — kažem ja njemu.

Kaže on da je u njeg ergela kake u svitu nema. Ta on se medju konjima od'ranio, pa se razumi u nji' ko niko. Sa'će on da vidi šta je s konja i što on kaže, to je tako pa nikako drugčije. Nek mu je i stoput fala, kažem ja, a on baš zapravo sašo pa će se mašiti moje čilaše.

— Ljudi ljucki, — začudio se on kad je malo počukljiko čilašu — pa kako ste vi i mogli kreniti na vašar s ovom čilašom?!

Začudio se on, al' smo se sad i mi.

— Ta zašto, gospodaru? — pitam ja.

— Još pitaš?! Pa ova čilaša je crkla već prija nikoliko godina!

Kad on tako kaže, moram mu virovati, pa se ja počo misliti — kad je to moglo biti i od čega. Sitim se onda, ta nije moglo biti nikad, već onda kad sam je odero. O'ma' ja i kažem:

— Gospodaru, da nije od tog što sam joj jedared odero kožu sve do ušiju?!

Ja kažem, a on ćuti, pa je samo pipa i štogod mrnđja u brk. Ajd, kad ćuti, neću se istiravati s tako velikim gospodarom, već se opet mislim, pa ću na kraju:

— Gospodaru, kad se dobro sitim, pa ja ni ne znam da sam kadgod ovu čilašu i 'ranio. Da nije od tog crkla?!

Ja kažem, a on opet ćuti. Al' kad sam ja to ispripovido, a gospodarov kočijaš se niki spuzo u potaji s kola, pa mi je povuc' u stranu i šaplje mi:

— Ludi čovče, ma'ni se tog zelenog divana. Šta samo buniš gospodara? Di bi čilaša crkla od tog što si je jedared odero i što je nisi 'ranio?! Ja od ponika služim kod ovog gospodara, al' ne pamtim da me je kadgod na'ranio, a kože dere s mene i po dvi al' svaki dan. Ima nas taki' ko čička, pa smo od tog evo još i sad živi. Već se ti mani takog divana, ako ne'š da ga još rasrdiš i da dobiješ po ušima.

Kad me kočijaš tako pos'vitovo, a ja zaćutio pa se zapritio i svoj mojoj čeljadi, da kako ne otvore usta. Gospodar se dotle vrtio oko čilaše, pa pipa doli, vuče gori, dok jedared nije došo do žvala. Razvuko on njoj usta, pa se najedared sav niki obradovo:

— Evo zašto je ona crkla! Ded vuči, — na mene će.

Zavučem ja ruku u čilašina usta, pa povuc! Kad je onda ispala jedna velika vriža krastavaca!

— Ded, ded samo, — naredi meni gospodar.

O ljudi, ljucki, ta po dana sam izvlačio vriže, al' kake?! Šta su one bile što smo i' ja i žena iskašljali?! Ta ništa! Nisu badava čilašina usta bila malo veća od moji'. Naizvlačio sam toliko vriža da priko nji' nije mogo proći ni gospodar s njegova čet'ri vranca, već se moro vratiti. Al' koja hasna što su bile pune i krastavaca, kad su svi već uvenili. Ta nije to šala, kad su tolike godine rodili a ostali u čilašinim ustima.

— Eto, zato je ona crkla što te krastavce niste svake godine obrali — kaže na kraju gospodar i ode.

A ja šta ću, već s mojima se sakrijem u te velike vriže, da nas svit priko dana ne gleda i ne kara što smo put zagradili, a pomalo mi i sramota što mi se čilaša tako na putu opružila. Kad se mrak spuštio, a ja čilašu oderem, kožu bacim na rudu, pa se upregnem i sam, a u pomoć i čeljad da tako kola odvučem kući. Kad je čilaša očla, nećemo kola ostaviti, a baš nije tako teško bilo ni vući kad je na rudi koža tako dobre čilaše.

Mojim čeljadima je žao pa kad smo kojikako stigli kući, oni bi čilaši pravili i niku daću, ta tako su je volili, al' ja naučio da se ne žalostim, pa kažem:

— Braćo moja, ta šta brigate — čilaša na krastavcima došla, a na krastavcima i očla.

Pričao Naco Štefković, Ljutovo

zkvh.org.rs

Triput se nasmijo u životu

Čak u starovinsko vrime bio jedan čovik dobrog stanja, al' opakog srca. Nit ga znaš nit poznaš nit si mu štogod skrivio, a on traži priliku da zapne u tebe. Ništa njemu sladje neg' da čovika uvali u nevolju, pa da ga ismije.

Imanje u njeg veliko pa je živio u varoši, a na salašu sijaset sluga se stara o njegovom dobru. Bio u njeg i jedan stari sluga, koji se na njegovom salašu valjda i rodio. U tog sluge dice tušta, zarada mršava, pa čovik uvik sumoran ko da mu kiša pada s čela.

Kadgod gazda dodje na salaš, prvo u ovog slugu zapne. Načne njeg gazda pa ga čapa do srca i uvik mu oči vadi s ovim:

— 'Oću l' dočekati, da se ti za života i trećiput nasmiješ? I ti si mi čovik? Možeš se faliti — za života se dvared nasmijo!

Siroma' sluga ćuti i trpi, pa gleda da se oprosti napasti. Ako se doduše dvared nasmijo za života, to je bar bilo od srca, a gazdu je ubolo do srca, pa zato slugi nije ni zaboravljo. Prviput se sluga nasmijo kad je gazda došo uveče pijan na salaš i tio ga udariti livčom, pa misto njega rodjenoj ženi odvalio ruku. Drugiput se nasmijo kad je gazda opet došo pijan pa i' sve razvijo, a ujutru osvanio u svinjaku zagrljen s matorim nerastom.

Zato je za gazdu bila radost, ako je ovom slugi nevolju mogo udvostručiti pa ga ismijavati. Dodje on tako s gostima na salaš, pa mu je prva rič:

— Vidi ovog kukavca kukavnog! Može već i zdokniti, a u životu se jedva dvared nasmijo.

Jedne godine gazda imo litinu lipu, da se taka nije pamtila. Novaca pun, pa neće prodavati. Može druga godina oma'niti pa će onda biti cina. 'Rana se nosi u ambare, a gazda se sve smijucka od dragosti.

— Šta se bar sad malo ne nasmiješ kad smo krušac tako lipo spremili? — opet će on zadirkivati starog slugu.

— Pa još imam vrimena, možda ću se i nasmijati, — rasrdio se siromak kad ga gazda toliko konabi.

Te godine u zimu gazda će ženiti sina. Sazvo velike svatove, pa odvo sve sluge u varoš da dvore. Na salašu ostavio samo dide, babe i dicu, a još i svoju sitnu dicu poslo na salaš da ne smetaju svatovcima.

Veseli se on sad, a kako i ne bi kad je sinu napravio svatove ta za pripovitku. Već se prate podjani, a gazdino veselje ko da je sad počelo, kad se jedared stvori prid njim onaj stari sluga.

— Gazda, ha-ha-ha! Ha-ha-ha!

— Otkud tebe, kukavče kukavni i di te sad smij napopo? Da se nisi i ti nakitio za nastalundžiju? — namrkosio se gazda.

A onaj samo:

— Gazda, ha-ha-ha! Ha-ha-ha!

Smije se stari sluga da pukne.

— Ta stani već jedared i kaži šta ti je?! Šta se toliko smiješ?

— A kako se ne bi' smijo, kad sam u tako smrznutoj zemlji moro jamu kopati. Ha-ha-ha! Ha-ha-ha!

Gazdi se nikud ne dopada što se sluga ne može zaustaviti od smija, pa drekne:

— A šta je to smišno, da si moro u smrznutoj zemlji jamu kopati?!

— Ha-ha-ha! Kako ne bi bilo smišno kad ti svatkuješ, a ja sa'ranjivam.

— O, ljudi, ljucki! — gazda sad samo ne zna šta bi sa slugom. — Njemu je smišno da sa'ranjiva! A koga si sa'ranjivo?

— Ha-ha-ha! Crkle sve tvoje gadže! Ha-ha-ha!

— Pa od čega?

— Prižđrle se mesa od tvoji' konja. Ha-ha-ha!

— Ta otkud njim meso moji' konja?!

— Ha-ha-ha! Svi do jednog se prikinili.

Sluga se samo smije, al' je gazdu bome počo podilaziti 'ladan znoj, pa vikne:

— Ta zaustavi već jedared to smijanje.

zkvh.org.rs

— Ha-ha-ha! Kako ću baš sad, kad od salaša dovde n- sam mogo. Ha-ha-ha!

— Pa onda bar kaži od čega su mi se konji prikinili?

— Ha-ha-ha! Vukli su vodu. Ha-ha-ha!

Još malo pa bi gazda slugu i šakom, samo da se već ne smije.

— O, ljudi, ljucki. — drekne on — pa čemu su noćom vukli toliku vodu?!

— Ha-ha-ha! Da gasimo vatru! Ha-ha-ha! Tvoja dica se sigrala i upalila sve staje! Ha-ha-ha!

Gazda požutio i pozelenio kad je čuo kaku jabuku mu je dono sluga, pa još samo zapita:

— A jeste l' bar šta ugasili!?

Sluga se sad samo počo smijati.

— Gazda, ha-ha-ha! Da jesmo-a čemu bi se ja onda treći put u životu nasmijo?! Ha-ha-ha-ha!

Pričao Stipe Šević-Cvancik

Mačka u džaku

Bio jedan gazda pa će prija svom pcetu povirovati, al' čoviku nikad, da mu je dosta. I bio je on na glasu, pa se kod njeg' neće šale pogoditi za slugu, kočijaša el' svinjara onaj ko ga pozna. Al' znao je taj ko niko žednog privesti priko vode. I tako svakog Djurdjeva nadje kakog kojem je dogorilo do nokata el' kojem nisu još cipali zanoktice, pa mu viruje.

Tako on jednog Djurdjeva pogadja svinjara, pa se razviko:

— Dico, hajte kod mene. Kod mene se svinjar ne mora ni umivati, ni gazdi noge prati, ni gazdarici vode vući.

Kad su dica to čula, sva bi kod njeg. Kako i ne bi kad se ne moraju umivati.! A ima l' goreg neg' zimi kad sirotu dicu uzbune još u zoru? Prsti se mrznu, a moraju se prati pod kakim naslamom u 'ladnoj vodi. Pa je l' čudo što su sva dica navalila:

— Baćo, dajte me kod ovog gazde.

E, al' ako dica ne znadu, tu su stariji pa se ne dadupoznadu oni tog baćkoša. Al' bio tamo i jedan sirotan, pa on o'ma' tisnio. Švigarac je već, pa se i gazdi najviše dopo. Kako i ne bi — pogodiće ga za svinjara, a radiće ko sluga.

Pogode se oni, a momčuljak onda još kaže:

— Gazda, ja nigdi nikog nemam, a iza oca mi ostale ove gajde. Ja bi' i nji' pono.

— Pa ponesi.

— Ja ću u nji' svirati kad imo kada.

— Ta možeš, možeš, al' uvik kad imo kada samo ti sviraj, — kaže gazda.

Obradovo se svinjar, al' ne zadugo. Kad je baćkoš njega uprego, ta i noć mu pritvorio u dan, pa je deranac jedva imo kada i zalogaj smiriti. Tako to iz dana u dan pa momčuljku

zkvinorg.rs

borme dotužilo. Kad će već biti i po' godine kako se nije imo kada ni umiti, on zapita:

— Dobro, gazda, a kad ću ja malo zasvirati u gajde?!

Onaj se pravi nevišt, pa najozbiljnije kaže:

— Kad imo kada. Jesmo l' se tako pogodili?

Pucalo je momčuljku i ranije prid očima, al' mu je sad sasvim puklo. Ne kaže on ništa, al' misli u svojoj glavi, i od tog vrimena uvik nosi gajde sa sobom.

— Šta i' vozikaš uvik? — pita gazda, pa se potsmijava.

— Nek' i vitar 'vaća da se ne bi uplisnivile za slimenom.

A to bio niki čvrst deranac. Što ga gazda više stezo u jaram, a deran se sve više trza, pa niki izdjiko, prokrupnio se, ta posto prava momčina.

U gazde bilo više salaša i jedared će nji' dvojica ići na salašić di je subaša stojo, da nakose i donesu diteline. Svinjar će nakositi i natovariti, a gazda će poručiti štogod. Lipo su oni pošli i do mijane došli. Kad tamo, a u mijani gazdin niki kum, pa navalio i gazdu silom s kola da s njim pije.

— Ajd, — kaže gazda svinjaru — možeš ti svršiti i moj poso, a ja ću te tu dočekati. Kad natovariš ditelinu, svrati subašinci i kaži da sutra dodje prati košulje.

No, taj gazdin teški poso će momak već svršiti, pa se još i raduje što mu onaj neće dalje siditi za ledjima. Bar će i konjima biti lakše brez jedne strvine. A što je najvažnije, smislio momak da malo ima kada.

Očo on, puštio konje u ditelinu nek' se i oni alvatno napasu, pa nakosio, natovario diteline i onda udesio gajde. Svira momak ta sve mu se prsti krave kako davno nije priplićo s njima. I naveselio se, napivo se i baš kad će se već manjivati, evo gazdinog kuma. Nije mu bilo dosta u mijani, već obisio na rame čobanju, pa na trsku sisa vino.

— Ti si moj! S tobom ću se pratiti, — vikne on na momka kad je čuo gajde i pismu.

Nećka se momak i kaže da već mora ići, jel ga čeka gazda. Nećka se on, al' sve to bajage, da bi onaj što više navalio na njega. A gazdin kum veli:

— Hej, ta mani se ti tvog gazde. Nadikiljo se, pa on u sridi a oko njega svirci. Baš mi je kazo da ti poručim, da imaš kada.

Vidi momak da gazdin kum laže ko da iz knjige štije, al' ga je on zato i čukljiko po jeziku, pa veli:

— E, kad je tako, o'ću drage volje! Di ja ne bi' dvorio kuma mog gazde.

— Dvori me, dvori, pa ćeš dobiti lulu duvana!

Kad je onaj momku obećo tako »bogat« darak, momak o'ma' u svirku i u pismu, pa dvori gazdinog kuma da tu nema zamire ni uvride. Onaj se dao u veselje, a trsku ne pušta iz zubi ko da je kamiš. Dvori ga momak, a onaj samo sisa iz čobanje dok jedared nije nosom zabo u zemlju.

U to će se i smrkavati pa će momak baš prezati, kad evo gazde. Sav se uprašio, uznojio, pa srdit do zlaboga — a trizan triznacat.

— Pa šta je to? — viče još iz daleka.

— Zašto? — bajage će momak. — Pa vi ste mi po ovom poručili, da imam kada.

— Ko? Po kime!? — gazda razrogačio oči.

A kum makar kunja al' još čuje, pa se malo nasmijo i probaljezgo:

— E, kume, kad sam te lipo zvao da dodješ sa mnom bar dovde. E, nećeš?! Jesam reko da 'oćeš! He-he, kaži da te nisam dobro privario! I tebe, al' i ovog tvog! Sviro mi je da su mu prsti otpadali, pivo je da mu se grlo sušilo, a ni lule duvana ni gutljaj vina! Obećo sam mu, al baš zato ne dam da nauči da je obećanje ludom radovanje.

Sad je gazda samo razrogačio oči, a kum zagrlio čobanju, spleo se oko nje ko ker u bunji, pa zahrko. Svinjar se sad ko bajage iznenadio, pa se još i uvridio što ga je onaj »privario«, i bajage se potuži gazdi kako je bilo. Ozbiljno on kaže sve, al' mu se oči smiju, pa gazda vidi da mu se svinjar ruga. Vidi, al' šta će kad je svinjaru kum kazo da ima kada. Nije red da prid svinjarom tarma svog kuma! Di će to baćkoš prid svinjarom! Mora ćutiti pa gutati.

Al' koliko je moro još gutati kad će konje prezati? Pridrli se diteline, pa se naduvali i stoje ko dva bureta.

— Av, ljudi, ljucki! Alaj si ti nasviro! — uvati se gazda za glavu.

— Gazda, znate kako je, — bajage se pokunjio svinjar — kad dugo nisam sviro a ja se sad latio, pa ko velim, kad jedared imam kada da se borme dobro i nasviram. A još kad mi je vaš kum obećo lulu duvana! Za tako čudo vridi svirati!

Što se gazda nagoropadio to je pravo čudo, al' se goropadi sve u vitar. Na svinjara ne može kad ga je kum »privario«, a na kuma nije red prid svinjarom, kad je i kum gazda. Al' goropadio se ma koliko, drugi dan su konji crkli. Prvo jedan, pa i drugi.

zkvh.org

— Ta bar da je jedan osto, — klete gazda.

— E, nije taj 'tio, — kaže svinjar. — Cigurno se uplašio da će sam morati vući što su dosad nji' dvojica, pa se uplašio da i on neće imati kada ni da se na'ide, ko ja, — svinjar će gazdu upućivati.

E, gazda sad već nije mogo zapovidati jeziku, pa sune na svinjara:

— To si ti kriv svemu.

— Kako ne bi! — bajage će svinjar ozbiljno. — Vi ste, gazda, krivi.

— Šta kažeš? — onaj skoro zakrvavio očima.

A sluga ozbiljno, pa samo ozbiljno:

— To! Da ste vi znali baratati s vašim konjima ko ja s mojim gajdama, ne bi vam crkli makar su se naduli.

Gleda gazda, gleda — ta je l' taj momak s'vaćen?. A momak njemu opet ozbiljno:

— Vi mislite da se mišina moji' gajda ne bi raspukla, da joj ne udesim tako da odiše?! Pa da! Da ste i vi vašim naduvenim konjima znali udesiti da odišu, borame ne bi crkli.

Gazdi je sad bilo dosta divana. Vidi on da je kupio mačku u džaku, pa ga je sad načela i grebe. Ma'nio se on divana, al' borme sad i dan i noć gleda kako će napakostiti svinjaru. Al' ni svinjar nije slip, pa je uvik spreman gazdu dočekati.

Radi svinjar tako ma šta, a gazda mu već za petama, pa rondza:

— Kaki je to nikaki poso? Što ne radiš čestito i dobro ko čovik, kad bi za zdilom da imaš kašiku ko čovik!

— Kako da nije dobro?!

— Otkud bi bilo?! Kad znoj lije s čovika, onda se vidi da dobro radi.

Ne kaže svinjar na to ništa, al' misli: nek tako radi onaj ko se od tog i sladi. Gazdu još više ždere što onaj ne haje na njega, pa ga iz dana u dan sve više konabi. I jedared se od bisa napio, pa sunio na svinjara:

— Šta ti misliš da 'š se oteti, pa gaditi poda se! Zdravo si se ti o'de ovlado!

Vidi svinjar da će gazda na njega još i tisniti, pa mu kaže:

— Ma'nite me se već jedared kad ja vas ne diram.

— O, štenac jedan, još ćeš ti mene učiti i u mom meni zapovidati šta ću raditi, — drekne sad gazda, pa momka ćuši.

Svinjar stao pa lipo kaže:

— Gazda, pa je l' i to pogodba? Je l' se to može i tući?

— 'Oćeš mi ti valjda kazati da ne može — razmarvašio se onaj.

— Dakle može? — na to sav obradovan momak. — E, kad samo može, onda tu nema nevolje!

Kad je onda do'vatio niku staru livču, al' onaku s volovski' kola, pa počo gazdu mekšati, borme se onaj o'ma' pokajo što je kazo da se može i tući. Gazda stenje i jauče, al' momak ko gluv, a ne sustaje nit se misli manjivati.

— Ta stani već jedared! — kleko gazda.

— A di bi ja tako štogod i mislio, pa da mi posli baljezgate da nisam dobro radio.

— Ta kad će tebi biti dobro, kad si već i livču izlomio na meni?!

— Kad bude znoj lio s mene! Ti si me, gazda, tako uputio; ne'š valjda sad zatajiti? — nasmije se momak.

Tako je gazda nagrajiso s momkom da je zaboravio i to, da ga ovaj više ne poštiva s »vi«, već veli »ti« ko da su parnjaci. I dok nije istekla godina mogo je momak svirati u gajde dogod ga znoj nije probio — al' gazde ni na njegovu stranu.

Ljudi nisu slipi, pa gazdu jedan komšija počo još i prdačiti:

— Av, komšija, pa ti se ne tužiš da si ogluvio?

— Kaki ogluvio? — začudi se on.

— Kako da nisi kad nit čuješ nit slušaš kako ti svinjar lipo svira u gajde.

Kad je gazda to čuo, on samo uvuko uši, pa čeka kad će već Djurdjev da se svinjara kurtališe i veli sebi:

— Ko bi to i klapio, da će pod mojom rukom jedno mače izrasti u takog mačka?! Al' sam navašario mačku u džaku, al' i grebe!

Pričao Joso Knjur

zkvh.org.rs

Lisica s više koža

Živio jedared jedan siroma čovik kojem srića nikad nije išla na ruku ni toliko, da je bar striju nad glavom mogo zapatiti. Kako ga je mater lupila o put uvik je bio tudj sluga, pa mu po glavi već pao snig, a on se još uvik povaljiva pod gazdinim jaslama. Što ga srića nije bar toliko poslužila da pod svojim slimenom sklopi oči, to bi životu još i prostio, al' se zlo uzjogunio kad je već i ostario, a kako od rdjavog gazde pobigne na goreg natrevi.

Dotužio mu život kad je dopo u šake jednom koji mu je medenu uzicu provuko ispod nosa, a kajiš iskine iz ledja tako da se samo pitaš, kad je brže uradio. Lipo se oni pogodili, pa ne može čovik kazati da je gazda goropadan el' da ima gadna usta — al' čovika tako priokrene, skuva ga, i onaj se nine os'ti kad ga je uprego, samo vuče kako gazda deka.

Zna se šta je slugin poso pa i ovaj stari sluga to uradi, al' kako će ruke skrstiti, a gazda ko da vreba: o'ma' njemu drugi poso u ruke. Šta ima zimi na salašu, već da se marva namiri, košara sredi, reduši unese ogriva i recimo kukuruza da se namrvi. E, al' gazda ne da oduška. Jednom slugi sirak u šake, pa nek veže metle, drugim da krušne kotarice pravi, i tako redom nadje svakom zabave, samo da ne bi kako i siroma' čovik malo otezo krste u zapećku.

Pa i to bi ljudi valjda ćutili, al' su oni morali biti gazdina podloga još i kad je tiro koji bis. Tako je on zdravo volio lov, pa često skupi društvo i hajkaju po ataru po čitav dan. Skupe se gazde dobro obuvene i zaodivene, trbu od dobre 'rane pun i tvrd da bi se i ciglja odbila od njeg, pa šta njim ne bi dobro palo čitav dan trčati po ataru?! Al' nije to tako sa slugama! Oni i goli i bosi, pa daborme da se ne raduju tom što ko kerovi moraju hajkati po zimi i vitru.

Tako se jedared siroti napatili po snigu, pa jedva dočekali veče da se malo otkrave i opruže kosti. E, al' gazdi

svratilo sve društvo na večeru, pa slugama nema odmora već moraju za večerom još i dvoriti. Tako je to i sa starim slugom. Čovik već spada s nogu, criva sve krokoću od gladi, al' gazdarica veli:

— Prvo vi goste izdvorite, pa onda večerajte. Šta ste se latili brnjavljenja, nećete valjda umriti od gladi ako baš jedared i ne večerate. A neću ja valjda prid gostima ostati pod sramotom!

Šta može siroma sluga, već ćuti, a da može zadavio bi i' sve u kašiki vode. Ajd, što je susto i prozebo i ogladnio, al' da bar ne mora gledati kako se gazde časte! Ćuti on, al' da može očima otrovati svi bi popadali pod astal, tako stari sluga siva ispod obrva. Dvori on, pa sluša.

A gosti se nagušili dobre večere, napili se pa šta će već udariti u pripovitku. I na čega će to izaći, već će se faliti. A o čem će se faliti, već o lovu, kad su već u tom poslu bili. Ni lud se neće faliti tako da se baš vidi kako laže, pa će jedan početi al' ne o sebi, već o svom didi.

— E, — kaže — da ste poznavali mog didu! Golim rukama je u'vatio kurjaka. U ono starovinsko vrime je svit bio naritko, pa kad zima zapuca, evo i kurjaka. I tako jedne zime idje moj dida, digod je malo zakerio, pa se uveče prati kući s gajdašom i vrulašom. Piva on, kad jedared iz mraka skoči štogod njemu. A on onaki nakvašen prid zvir, pa je zgrabi šakama. Nije on ni gledo, već stisko i piva dalje, a maše s onim u šakama ko da nosi čuturu. Kad došo kući, a on baci priko praga, pa kaže: »Vidi, babo, kakog kera sam ti dono!« A kad oni pogledali na svitlosti, to kurjak ko kako june!

Poslušali njeg svi, al' nikog nema da bar jednu rič kaže protiv, već jedan po jedan veli:

— E, to su bili ljudi, ti naši starovinski!

— Bilo je tog kod nas, al' ima još i sad.

E, sad se oma našo i drugi koji će zavesti pripovitku.

— E, — kaže — al' baš ni moj pradida nije bio ma kaka šuša! Virovali vi el' ne, al' to je ko ovaj bili dan, da je on ulovio što niko nije! To je meni moj pokojni dida još pripovido, a to nije bio čovik od laži! Onda su još bile one puške što su se sprid punile. Pradida će jedared s takom pucati na vrane i šta mislite šta je ubio? Bilu vranu! Prava pravcata istina. Još kad sam ja bio deran bila je u životu, samo je šteta što je visila pod odžakom, pa je sva pocrnila od čadji.

Nema ni sad da bar kogod kaže protiv. Kad svi viruju, evo i trećeg na red. Kaže on:

zkvin.org.rs

— Pa to je bilo slučajno, al' i moj pradida imo taku starovinsku pušku, al' borme kod njega je puška u rukama bila poslušnija neg žena. Eto, jedared on izašo na ledinu, kad vidi, šta mislite šta?! U to vrime je tu bilo još veliki' orlova, pa dida vidi di je jedan zgrabio jagnje i leti s njim baš salašu. Pa je još i pozno, da je to jagnje iz njegovog čopora. O'ma' on potrč' rad puške, pa stao na ledinu i samo čeka. Tako je sačeko dok orlov nije stigo iznad guvna. I kad je onda zapašio iz puške, a orlov s jagnjetom pao lipo na kamaru slame, pa jagnjetu bar da se jedna dlaka iskrivila! Borme je čoban zinio, kad mu je pradida odno u atove i zdravo i čitavo jagnje.

Slušaju gazde, pa će opet jedan po jedan:

— E, bilo je taki' ljudi i ranije, ne samo sad.

— Da nije bilo, ta od koga bi mi naučili.

Kad je tako, onda će se naći još jedan, koji zna zavesti tako lip divan. Zasuko on brkove, pa udri u pripovitku.

— E, — kaže — sve je to bilo lipo, al' da čujete samo šta je s mojim didom bilo. Eto ja sam živ, s mojim rodjenim ušima sam slušo, al' koliko i kolikoputi kad je to dida pripovido. A ima i medju vama koji ga pamte, pa da ste ga zapitali dok je bio živ, čuli bi' i sami. Mora za to znati i koji vaš starac, jel se za to znalo.

Uzo moj dida jedared hajkače, ko sad ovaj naš domaćina ove, pa ode u lov. Te godine se zecova čudo nakotilo pa prave štetu koliko o'š. Daklem, nije bilo teško istirati čitav brlog zecova. He, ništa i' nije pronaći, al' nikako ni jednog ubiti A zašto? E, sad slušajte, pa da vidite na čeg će to izaći!

I moj dida već sav pozelenio od 'ida, pa nema sna, već skoro i noćom hajči za zecovima, al' uvik dodje kući prazni' šaka. Kako je to prokletstvo?! Tiraš i tiraš zecova i na pritek, a na pušku ne možeš obisiti ni jednog.

Već se počo bojati da je to kaka opcina el' vračka bačena, kad jedared šta vidi?! Ševelja isprid njega čitav čopor zecova, a jedan okrenut glavom didi. Gleda dida, šta je tom zecu — 'oće l' on njemu? 'Oće vraga! Glavom je okrenut didi, al' odmiče s drugim zecovima. Šta je sad to? Ako dida dosad nije imo sna, al' sad se nije skido ovom zecu s traga. I borme, dok ga nije ulovio, ni drugi nisu mogli ubiti zeca u ataru.

A sad već da kažem šta je to bilo: taj zec je imo duže pridnje noge. Eto, zato je on skako natraški. I šta je bilo,

zašto niko nije mogo uloviti ni jednog zeca?! Zato, jel je taj zec gledo na puške, pa svakom zecu kazo kako da biži i kud da ševelja isprid sačma.

— E, pa nije znao tvoj dida ostaviti tog zeca u odžak, osto bi bar za spomen ko ona bila vrana, — jedan će.

— 'Tio je, al' kad je tako nesrićno puko da mu je baš te pridnje duže noge prilomio.

Napripovidali se oni sad, pa njim sve drago. Latili se sad opet u 'iće i piće, pa valjda mislili malo oda'niti i početi se faliti o sebi, kad se jedared izbo onaj stari sluga.

— Ako ne bi bilo uvride i zamire, mogo bi vam i ja ispripovidati kako je moj dida lovio.

Stali gosti, pa se niki zagledali jedan u drugog. Ko vele: šta će se ovaj sluga plesti u njev divan!?

— Pa, ajd' baš kad si navalio, — skanio se kojikako njegov gazda da kaže rič.

— E, prvo da kažem da moj dida nije lovio tako od zabave ko vi, već da nastači koji zalogaj krušca više, — počo sluga. — On je, znate, bio govedar. Znate da su u to starovinsko vrime marvu tirali u atove čim okopne snig, pa dok ne zavije dotle se marva ni ne vraća na salaše. Kad je već o tom rič, znate da onda još nije bilo ni košara na salašima, već su se za zimu pravila »krila«. Možda kogod još i od vas pamti kako je to izgledalo. Napravi se od trske ograda, al' onako na nikoliko strana ko zvizda, pa se iskopa jarak da marva ne može do trske, da je sruši. I sad s koje strane vitar duše, a marva se skloni na drugu iza te trske u zavitrinu. Valjda se to zato zvalo »krilo«, jel se marva tako zakrilila.

Deklem marva priko lita u atovima, a zimi iza krila pod vedrim nebom. A onda je bilo i ti bećara što su krali marvu i konje, pa i govedari bili naoružani puškama, el' već pištoljima i nadžacima. I moj dida imo pušku, al' onaku što se sprid nabijala. E, marva je i zimi pod vedrim nebom, pa dobar govedar mora nadgledati i noćom. Tako i moj dida, pa jedared vidi da se velika lisica vuče ispod salaša.

O'ma' on pušku, al' je nije nabio gvoždjom el' šta ja znam čim su je nabijali, već u nju satiro veliki klinac. Sad on lipo polagacko za lisicom. Ona došla pod dudove pa iskokoljila oči na kokoške. To već znate da ona tako dždži pod dudom, pa iskokolji oči i samo čeka da joj koja kokoš pogleda u bebicu. Kokoš onda o'ma' padne. Tako se i ova lisica namistila, a moj dida iza nje i naeri pušku, pa bu! E,

zkvh.org.rs

al nije on nju trevljo u glavu el u srce, već u rep. I lipo onim klincom zakuje lisicin rep za dud.

Dobra debela klinčekanja, pa lisica ni da makne. A dida pritrčo i samo joj malo kožu prosiko na čelu, pa onda okrenio pušku i udri kundakom. Da ne pripovidam dugo, dotle je tuko dok lisica nije lipo iskočila iz kože na onu jamicu što joj na čelu prosiko i pobigla. Dida lipo izvuko klin iz duda, kožu uzo, dao je učiniti pa da vidiš kake lipe novce je dobio za nju.

— Ta ne govori!

— Pa je l' to baš moglo tako biti?

Povikali sad svi za astalom, pa borme nema ni jednog da viruje, al' didi to ni brige, već će on dalje pripovidati.

— Stanite, ljudi, da još čujete šta je bilo. Zna moj dida da se lisica sad neće zastraniti kad je brez kože, a zima sve puca. Tako je to i bilo — ona lipo iskopala jamu baš u obali »krila«. Tu se marva kupi, pa je i lisici vruće. A dida nadje po koju gazdinu sipljivu kokoš, pa nju večerom metne na »krilo« baš isprid lisicine jame. Kad je tako dočeko da je na teti izrasla nova koža, a on kokošku više ne daje, već čeka da tetu glad dotira opet pod dud. Onda je lipo klinom opet prošije po repu, čelo prosiče i udri dotle dok ne iskoči iz kože.

Tako je moj dida samo za jednu zimu odro s žive lisice više od deset koža. A još kad se lisica okotila, pa od'ranila male! Da mi dida nije iznenada umro, ta na tim kožama, što je dero s živi' lisica, borame bi se obogatio pa ne bi' ni ja danas bio sluga. Nije to šala, kad čovik samo s jedne žive lisice odere toliko koža, a 'rani je s ono malo sipljivi' kokošaka što bi i tako crkle.

Svršio dida pripovitku, a oni za astalom se najedared trgli ko da su se baš onda razbudili, pa digli čitavu graju.

— Av, dida, ti si se baš uputio u divan ko razgovor!

— Šta ti misliš matori, da smo mi dica?! — i uvridi se jedan gazda.

— Ti baš misliš da će kogod od nas povirovati, da sa živog stvora možeš oderati više koža?! — na kraju će na slugu i njegov gazda.

A stari sluga samo sluša, pa se smijucka ispod brka al' kad je gazda reko što je reko, on o'ma' pri'vatio rič.

— E, moj gazda, — kaže sluga — a zašto ne bi mogli povirovati da je moj dida s jedne lisice odro tolike kože, kad ti s nas živi' ljudi priko godine odereš po nikoliko koža.

Sad su samo zinili oni iza astala, a ponajviše slugin gazda.

— Šta, šta kažeš?! — poskočio onaj i lupio šakom po astalu.

— To što si čuo, — ne boji se njega sluga. — Ne'š valjda kazati da ne odereš s nas koža koliko o'š, kad si nas pogodio za sluge, a ovamo nas tiraš da smo ti i hajčari i metlari i svaka podloga, samo još triba da ti dici pelene peremo.

Gazdi se smutilo prid očima, pa ne zna drugo, već samo tira:

— Šta kažeš?

— Još samo to, da je moj dida lisici davo bar sipljive kokoške, a mi evo ovako promrznuti i gladni moramo vas još i za večerom dvoriti i gledati, pa nek nam pucaju zaušnice od suvi' zubiju. I vi još nećete ni da virujete, da je moj dida odro tolike kože sa žive lisice?! Kako da on to nije mogo, kad je lisicu 'ranio, a vi nas ni ne 'ranite pa kožu za kožom odrete. I još bi vi da se to i ne viruje?!

Borme tamo divana više nije bilo. Stari sluga je kazo što je mislio, pa se s gazdom o'ma' rasprco — napravio sebi Djurdjev usrid zime. Al' ni gostima nije bilo više mista za astalom. Večera njim o'ma' nika zagorčila, pa se svaki sitio da je već kasno i da je daleko do kuće.

Pričao Stipe Šević-Cvancik

zkvh.org.rs

Kad volovi govore

Sićam se zdravo dobro, bilo je to baš koju godinicu posli moje smrti. Ta godina bila berićetna, pa ko je se ne bi spominjo. Koze telile i po tri teleta, ovce jagnjile take konje da vuku i teret i plug bolje neg da lete, makar i' samom krumpirovom vrižom ranio. Paradička cvatala još pod snigom pa proliće jedva puklo, a mi beremo s nje kruške ko dvi šake.

Pamtim, za našim salašom bio red stari' jablanova. Šta će moja majka, već posadi s obadve strane jablana po liju šargaripe. O, kad je palo nikoliko prolićni' kiša, a šargaripa nadjikala, pa zagustila da je salaš zakrilila od sunca. Nema tu druge pomoći, već moramo pliviti ako nećemo da smo uvik u osimu. Ko će pliviti već dida, kad on za drugi poso već nije. I ni' se stari čovik zbunio, pa isplivio sve jablane!? A ko se ne bi zbunio, kad je šargaripino zelje naraslo da mu jablan ne priliči ni za litorast.

Ta godina je bila baš za svakog. Eto, mom didi još u mladosti skrivio jedan herlavi djavo, pa je siromak moro didu zato služiti sve dok mu se rogovi ne ožuljaju. I šta mislite, nisam ja sirotog djavola baš te godine tako srićno udario maljom po rogovima, da sam i' oma odvalio! Eto i on se onda oslobodio mog dide.

Pamtim tu godinu ko da je danas, a kako je ne bi' pamtio kad onda ni sunce nije nikad zalazilo. Kako nije bilo nikad noći, mi svako veče navučemo džak na glavu da bi u mraku spavali, ta znate da je u džaku uvik mrak.

E, pa te godine ni ja nisam mogo biti nesrićan. I šta mislite s ovom srićnom rukom koju sriću sam ušiko? Pao ja u jednu načetu lubenicu pa se koprcam i koprcam u njoj dok nisam namuljo slatke čorbe toliko, da sam se skoro već i zadavio. Al' pijem ja tu sladu i pijem, pa sam se od tog tako opio da sam se jedva i sitio vikati u pomoć. Al' ne mo-

žem ja te godine ni zadaviti se ni ma kako umriti, kad sam srićne ruke, pa još zavrimena dotrče moja čeljad. Popeli se na lubenicu, bacilj vrengiju i mene izvukli. Ja u toj stravi i buni stisko štogod u ruke, al' ni sam ne znam šta. Kad sam malo došo sebi, pogledam i vidim da sam našo jučerašnji dan.

— O, pa šta si mi baš ti dopo šaka? — zapitam ga.

— Da ti kažem samo to, da ove godine i volovi divane. Kad se samo zato utrpo meni u šake, ja ga lipo bacim. Ta šta će mi jučerašnji dan kad je prošo! Al' odem u volaricu, baš da čujem šta volovi moždedu divaniti?!

Čim sam ušo, a ja čujem dvoj'cu. Uporožio se jedan matori i jedan mladi vo što je jedva koji dan bio u jarmu. Prid njima novo sino, pa sve mriši, a nji' dvoj'ca polagano mlašću i divane baš kako je reko jučerašnji dan.

— E, pobratime, — tuži se onaj mladi vo — baš mi se ni najmanje ne dopada ovaj život. Ako će to tako biti uvik, onda ne marim da me o'ma' nestane, al' čim po'idem ovo dobro sino.

— Ta šta je tebi već dotužilo kad još nisi ni počo živiti? — čudi se matori vo.

A kako se ne bi vo čudio, kad sam se i ja začudio. Svakom godina dobra, svaki srićne ruke, a gle ovog mladog vola, baš se on našo s njegovom pameću da se tuži.

Al' on veli:

— A kome ne bi dotužilo u jarmu?! Eto, gledam baš, pa se mislim, kako samo ovim ljudima ne mrzi svako jutro uraniti?! Eto i danas skočili pa još rosu otresaju s ledine i o'ma' nasipaj džakove žitom, tovari na kola, pa nas u jaram i ajd' u suvaju. Iz'eš ti taki život! Šta smo se prid suvajom odmarali, ta ni do podne! Čim je meljaj bio gotov, a mi ded, vuči opet do salaša.

— Al' onda si se opet odmaro dok čeljad nisu užnala, — prisiče mu rič matori jel mu je dosadila pripovitka mladog.

— Ma'ni ti tog odmora kad ne znaš ni dokle ćeš, — ne popušta mladi. — Nisu dobro ni kašike ostavili već su nas krenili da donesemo sino s dola.

— Pa i tamo si se odmaro dok su ljudi tovarili. A kad smo došli nas su o'ma' puštili u košaru, pa nam doneli ovo lipo sino, a čuješ, oni još i sad stovaraju sino. A kome smo ga dovukli, već nama. Šta veliš, sinko, na to?

Mladi vo se zagledo u starog, pa bi najviše volio da ne kaže ništa.

zkvh.org.rs

— No, kaži, — matori će.

Zastidio se mladi kad je čuo sve što je matori nakrižo, pa promuco:

— Čini mi se, da meni usta idju ko pusta. Imaš ti pravo, samo šta ću kad mi poso još teško pada.

— Ništa zato, već ćeš se ti utrti posli. Ako ćeš da živiš, moraš radit. Nećeš valjda očekivati da nam ljudi donesu sino čak s dola.

Tako dva vola razgovaraju, a jedan obad stao matorom za vrat pa sve to sluša, al' onako usput vola i nazlaba. Sisa on volu krv, slukti šta divane, pa kad su volovi zaćutili, obad se nasmije, pa će se još i rugati.

— Samo se vi utarite u poso, ta za drugo i niste kad ste volovi. Vučite samo sino da imate šta 'isti, a meni je dobro dotle i letiti kojikud, pa se posli nasisati vaše krvi.

Starog vola ko da je štogod štrecnilo pod srce kad je s rodjenog vrata čuo ovaki divan. Okrenio on glavu, al' ne kaže prvo ni rič, već gleda kako bi obada do'vatio. Gleda, gleda, al' ne može nikako kad mu se onaj popo za vrat pa tamo buši po koži.

— Jesi čuo ovu badavadžijsku napast? — natenane će on mladom volu.

— Ta samo vi volovi radite, a meni je dobro i da uživam, — potsmijava se obad, pa sve šara po vratu.

Mladi vo zna dobro kako je to kad obad prosica kožu, pa mane rogovima da ga otira s matorog. Obad se samo nasmije, odleti s vrata, al' o'm'a stane na but, pa će otud opet prkositi.

— Šta me gledate, 'ite to sino da imate više krvi za mene.

Prkosi on, pa vrti svoje šilo u kožu, a stari vo samo gleda i čeka. Nije se on mako makar ga onaj žeže po koži, al' kad se obad zasiso, vo najedared ošine repom. Kako se slatko izmanio obadu je sva krila ižgamuljo. Skotrljo se obad u slamu, al' ko krlja kad ispadne iz ovčije vune.

Nema više smijanja ni potsmijavanja, već se obad koprca i privrće, pa se sav umeljo i zamrsio u slamu. Stari vo i sad samo gleda, bajage se zablenio ko tele u šarena vrata, pa onda veli onako natenane, polagacko volovski:

— Daklem, ti si taj momak na glasu što samo uživaš, pa nam još i prkosiš! Al' dotle dok nam ne dopadneš šaka, a onda ti je dosta da samo repom manemo.

I onda je opet polagacko digo nogu, pa je onako natena-

ne spuštio na obada i latio se opet slatko sina, ko da onog nije ni bilo.

— Eto, tako to zapravo izgleda. Šta veliš, pobratime? — na mladog vola će.

— Stariji si ko jučerašnji dan od današnjeg, pa više i znaš. Vidim da te nije rdjavo poslušati.

Kad sam ja čuo taj volovski razgovor, borme ni meni nije bilo žao što sam poslušo jučerašnji dan. Ta kako bi ja drugčije dozno da su te berićetne godine i volovi progovorili?! Kako sam nakrivo nasadjen, ja bi' cile te godine samo koprenu i prcov čupo, da nastrem sebi dobru mekanu postelju, a kukolj vro, da goste možem ponuditi dobrom pogačom.

A kad to nisam uradio, možda nećete ni virovati da je te godine sve baš bilo tako berićetno, pa je i meni na stopi zemlje rodio mirov raži i dvi pune šake laži. Virovali, ne virovali — kako 'oćete, al' da sam volove baš ovako čuo ko sad vas, e to mi morate povirovati.

Pričao Joso Knjur

zkvh.org.rs

Golog i bosog i ladna voda bode

Padala jedared kiša sa sn'igom, a putom išla dva čovika — bogat i siroma'. Dabome da oni nisu jedan drugom par, pa se i nisu samo onako našli, već je bogat bio gazda a siroma' njegov sluga.

Gazda u dobroj opakliji, šepici, a još boljim čizmama, a sluga pod zakrpama i u nikim poderanim opancima. Bira i gazda di će stati, al' se baš ne plaši ni 'ladne buzalice ako mu se noga omakne. Nije to tako kod sluge, već on sve pocupkava ne bi l' našo suvu stopu zemlje.

Idju oni tako po raskaljanom putu, pa se sluga u tom pocupkivanju omakne i zagazi u baricu. U drugi čas otskoči ko da je na zmiju stao.

— Šta ti je?! — nakosirio se gazda na njeg ko da je ovaj sašo s pameti.

— A joj, gazda, što sam se ubo! — zakuka sluga.

— Ta na čega bi se ubo, ludi čovče, kad si obuven, a u vodi ništa ni ne vidim.

— E, moj gazda, — na to će sluga — kad kroz jame na odilu vitar laje, a opanak u čovika sav poderan, onda i 'ladna voda bode tabane! Al' bar ko nož!

Pričao Stipe Gršić

Lud i gluv

Naš čovik ne može biti brez njive na kojoj je poniko, pa makar on bio u varoši kaki krpo el' ma šta, nema te godine da on ne stane iza motike. I kad je kopačina, ris el' branje, onda već u zoru idju ljudi i iz varoši u njive. Mogućniji kolijama nose svoju čeljad, el mobu, el nadničare, a ko nema čim zobiti taj se koturuška na svojim nogama.

E, tako jedared u risno doba krene jedan siroma' čovik na njivicu, al' čim je prišla ponoć. Idje on naprid da naplete uža dok je rosa, a žena i derančić će doći za njim kad pospremaju oko kuće. Jedva izašo iz varoši kad spazi na drumu kola. Ni' se on ni nado da će koga sustriti kad je tako rano pošo, pa se borme obradovo. A kako se i ne bi, kad kola još i stoje, pa će i' moći stignuti da ga ponesu. Vidi on da ga.ča od kola štogod čačka oko konja.

Siromašak se požurio, al' kad je stigo na do'vat, a onaj skočio na kola pa će konja kandžijom. Siromašak u to pripozno na kolima komšiju s kojim mu je zemlja do zemlje, pa vikne:

— Hej, komšija, ne vidiš me?! Stani, pa me ponesi!

Onaj s kola se niki i ne'otice obazro, al' ne da je stao, već trgo uzde pa konje ošinio kako je živ mogo. Odu kola ko bisna, a siromašak nek gleda.

Počo se on misliti u svojoj glavi: pa je l' to čovičanski?! Istina, nisu komšije s kućama, al' su sa zemljama. Znao je da je taj komšija dosta zagušan čovik, al' nikad medju njima nije bilo rdjave riči. A šta bi mu bilo da ga je pono? Ta u divanu je i put kraći, a on bi prija stigo i više poradio.

Al' mislio se makar koliko, onaj zaprašio u mraku i ode. Siromašku nije ostalo drugo, već da tabara opet po stazi i da kaže:

— E, dabogda ti se točak slomio!

zkvh.org.rs

Ode on sad, pa malo posli i izbio iz glave svog komšiju. Svaki svoj kruv 'ide, pa može ako će biti čovik, može ako će biti krmče. Istina, čovičanski nije, jel redovan čovik neće proći s praznim kolima da neće poneti koga sustrije, al' šta može ovom: oto nije ništa, a dati ne mora ako neće. A izbio je on tog komšiju brže iz glave i zato što je njemu glavna briga da na vrime spremi to malo žita, da nema brige za godišnji kruv. I čovik se tako zažurio, pa se ni sitio nije kad je brže stigo blizo svoje njive. Baš će zaokreniti s druma u uvratine, kad jedared čuje 'di kogod viče.

Kako se žurio on nije ni spazio da baš tamo na drumu stoje kola. O'ma' će on tamo i kad bliže, borme ima šta i viditi: stoje kola, al' nuz nji' stoji i onaj komšija, pa se češe iza uva al' tako da mu se glava sve puši.

— O, komšija moj, je si l' to ti?! — dočeko onaj siromaška al' sav obradovan.

— Ta još i sad sam ja — na to će siromašak, al' onako iz duboka.

A kako siromašak i ne bi puštio glas, kad je vidio šta je s komšije. Lipo se njemu slomio stražnji točak, al' baš ko da ga je kletva stigla.

— O, komšija moj, došo si ko naručen. Baš gledam po ovom mraku, al' nigdi nikog, a vidi kako sam nasrado. Ja poranio, jel će mi sa salaša doći na mobu šogori, pa ću kod nji' svesti — a vidi 'di me nesrića sdesila. Al' je još dobro, što mi se boce nisu polupale. Znaš, nosim malo vina, da šogori budu svoljniji. Već sam se uplašio, da ću morati čekati dok ne zazori, pa dok svit krene, al' sad ni brige. Evo meni mog komšije, pa ćemo sad lako skiniti točak i namistiti pomoćnicu. Glavno je da se odvučem na salaš do moji' šogora, tamo ćemo točak već izminiti.

Raspripovido se on lipče neg da milog gosta dočekiva u kući, a siromašak samo gleda, pa će onako iznebuha:

— Je l' komšija, a nisi ti to bio s kolima onamo potkraj varoši?

Uzmuvo se onaj o'ma', pa ne zna kako bi slago, već veli:

— Pa otud dolazim, da otkud bi'.

— Daborme da si ti bio, — kaže njemu siromašak, al' lipo, ne odaje se da mu je nepravo. — A ja još i vičem za tobom, ko velim da me poneseš, pa bi i ja prija počo poso.

Laži nije misto ispod brkova, al' se komšija našo u trnju, pa nema drugog puta. Ušvrćko se on, pa da ne bi gledo siromašku u oči, počo čačkati oko slomljenog točka i veli:

— Ne kažem, možda si i viko, al' ne znaš ti da sam ja malo gluv?!

— Ta otkud bi' znao?! — pravi se siromašak nevišt.

— Da, da, komšija, borme sam ja gluv.

— E, pa dobro što znam. Onda ne vridi sporiti' riči, već da se latimo kola, pa ajdmo što brže na njivu.

Obradovo se onaj što je siromašak tako otkinio kraj nezgodnom divanu, pa o'ma' oživio i kaže:

— Ded, ded, komšija! Ja ću kola podigniti, a ti skini točak i namisti ovu tanju pomoćnicu. Samo pazi kako ćeš, da ne bi slučajno razbili boce s vinom.

— Ja neću, samo ti pazi da i' ne razbiješ, — kaže siromašak i o'ma' će spremati pomoćnicu.

Vidi on, da je onaj spremio čitav bućur 'rane, a u zakoš medju slamu namistio dvi velike pletene boce. »Zato si ti bio gluv« — pomislio siromašak u svojoj glavi. Znao je on otkud vitar duše, a kako ne bi znao, kad se onaj još i obazro i lipo ga vidio. Al' što misli, siromašak ne kaže, već radi.

Oslobodio on pomoćnicu od vrengija, pa će komšiji:

— E, sad podigni kola.

Tako to i bilo pa siromašak skine točak, a onaj sad drži kola na rukama. Kad je to bilo gotovo, siromašak stao, pa se počo češati po glavi.

— Šta je, šta čekaš? Ta nećeš valjda da se prikinem?! — najedared će gazda.

— Mislim se, dobri moj komšija, kaku pomoćnicu da uzmem prvo, el' za kola el' za čovika?

— Ta kaka pomoćnica za čovika te spopala i 'dj si se sad latio misliti, kad mi već noge drću od tereta! Još bi to tribalo da ispuštim kola, pa da se boce razbiju.

— A, udesiću ja to da se ne razbiju, a pomoćnicu ću baš borame uzeti prvo za čovika, — ociko se siromašak najedared.

I više on na komšiju ni ne sluša, već jednu pletenu bocu za uvo, pa drugu i lipo i' metne baš pod osovinu otkud je skinio slomljen točak.

— Šta to radiš?! — dreknio komšija, pa se i neotice tio mašiti boca da i' skloni, al' je o'ma' poskočio s kolima kad je vidio da i' malo nije ispuštio.

Viko on ne viko, al' ga siromašak ne sluša, već iz kola izvadio drvene vile pa gleda koje su bolje. Kad je uzo koje su mu po volji, najedared zašo komšiji iza ledja, pa dok se onaj nije sitio a vile već i šaraju po krstima.

zkvh.org.rs

— O, ljudi, pa je l' to kogod vidio? Ma šta ti je, komšija? — udario onaj u dreku i u jauk pa bi se izmico, al' kako 'oće kola puštiti, siti se da su boce pod njima.

Drži on svoja draga i mila kola, a siromašak ne kaže ni rič, već samo vošti ko da je zaslipio. Komšija skače s noge na nogu, savija se ko crv, al' kola ne ispušta kad ne može oka skiniti s boca.

— Ta, komšija, jesi l' ti pobisnio el' šta ti je! Ljudi, u pomoć! — viče on, al' kola ne ispušta.

On ne ispušta, a siromašak ne popušta. Tako je to išlo jedno vrime dok siromašak komšiju nije tako dobro mako u lakat, da je onaj kola ne ispuštio, već zapravo bacio na boce. Siromašak se sad ma'nio, pa se počo opet češati iza uva i kobajage se namrkosio.

— O, vidi, vidi, ko bi to reko da ćeš ti mene opet nadobiti — okrene se on komšiji, ko da je još njemu štogod nepravo.

A komšiji bol malo utrnio, pa mu se i jezik pokrenio. Stenje on siromašku:

— Komšija, ta zaboga, šta je tebi došlo u glavu?!

— Kako šta je?! — siromašak se bajage sav unezvirio. — Pa ti još ne vidiš šta sam 'tio? Mislim se ja ovako, već kad ćemo se latiti posla, da baš vidim ko će koga nadobiti: 'oću l' ja prija slomiti vile na ovom mom dobrom komšiji, el' će on prije boce razbiti. I, eto vraga, ja voštim s obadve ruke, a ti se boca nisi nj žignio, pa si i' prija razbio. Eto taki si ti čovik da je sad još tebi nepravo, a ovamo si me nadobio.

Onaj sluša siromaška, pa najedared se sav zblenio. Kaki je to neuputan divan? I najedared on zapita.

— Komšija, ma šta je tebi — jesi l' ti lud?

A siromašak njemu, al' onako srdito:

— Vidi sad čovika! Pa ti ne znaš da sam ja malo lud?!

— Ta otkud bi' znao, — komšija se na to sav utijo, pa se o'ma' podigo i polagacko se počo vući na drugu stranu kola.

— Kako ne bi znao?! — siromašak na njeg još srditije. — Ta kad si ti gluv nuz zdrave uši, a ko bi tebi mogo pomoći u nevolji osim onog ko je lud nuz zdravu pamet?!

Tako njemu siromašak, pa se slatko nasmije i ode dalje. Kad je komšija došo sebi, a on poviče:

— Šta si ti kazo?!

Siromašak se obazre iza oklinka, pa vikne:

— To, da sad valjda razumiš zašto sam prvo izabro pomoćnicu za čovika.

I ode on veso na svoje žito, a komšija osto kod kola s potrvenim točkom i razbijenim bocama, da čeka dok svit ne maidje i vidi njegovu sramotu.

Pričao Stipe Šević Cvancik

zkvh.org.rs

Na drugom gledaš na sebi čekaš

Jedared bio momak sirotan koji mater i oca nije ni upamtio. Otac mu bio sluga, pa umro čim je derančić pošo nogom. Nije prošlo tušta vrimena pa i mater očla s ovog svita. Kod tog gazde 'di su momkovi roditelji služili bilo još sluga, pa kočijaša, govedara i svinjara. Dite ostalo na ovom svitu, pa šta će sirota čeljad s njim, već kad na čiji prag dodje tuga i na'rane i priko noći zakrile. Gazdi se baš ne dopada što je dite tamo ostalo, jel se uvik boji da ga sluge neće odbiti s praga, pa da će on imati s njim nevolje. Al' sluge od grijote ne bi grišno dite odbili, već kad koji otkine zalogaj od usta, pa nek bude i siročetu.

Tako on iz godinice u godinicu, pa kad malo izdjiko a gazda ga o'ma' uprego za svinjara, a posli već na svaki poso. Na kakoj je nevolji odrasto pravo je čudo kaki lip momak je posto, al' kako je da je momak je lip da je za pripovitku, a nije manje ni pametan.

Naučio se od male maloće da ništa ne vridi koliko dobar čovik, ta da nije bilo dobrog svita ne bi ni njeg bilo, pa pazi da nikog ne uvridi. A voli zaslužiti dobru rič neg' ne znam šta. Došo on u svoj razum, pa ne kaže ni gazdi ništa makar se onaj širom svita fali da ga je odranio, a osim ono malo 'rane i koje krpe što spadne s njegovi' sinova ne da mu nikake službe. Radi momak sve i ćuti, al' kad došlo vrime da se počo misliti i kako će svoje gnjizdo saviti, borme se on jedared otisko prid gazdu i kaže:

— Braca, mislim da je red da i ja znam šta je moje kad radim ko i drugi. Tribalo bi da se pogodimo za službu, ako mislite da i dalje ostanem kod vas.

Gazda dijipio ko da ga je kogod udario. I nema tu divana ko razgovora, već planio na momka.

— Ni oči ti se nisu dobro otvorile, a tebi se usta već prorizala. Kako si se o'ma' sitio za godišnju službu, a tog se nisi sitio što sam te zakrilio kad nigdi nikog nisi imo. Dosta si mog kruva 'io badava, sad to malo i odradi.

Šta će siroma' momak, već ućuti. Zna on koliko je istina od tog što gazda kaže, al' neće da se meće svitu na jezik. Može kogod misliti da je to baš tako kako gazda pripovida, pa da još kažu da momak eto ne zna kazati ni fala, zato što ga je onaj ko bajage odranio. Ućuti'će momak, al' kad je pošo samo je toliko kazo:

— Dobro, braca, nek je još na vaše, al' znajte da se od fale i od mržnje ne živi.

Ode on sotim, a gazda osto pa se misli o tom šta je momak kazo. On je uvik prid svitom kazo da je momak malo ko nedokučen, kad se o deranu nije imo baš ko starati, al' je sam vidio uvik da je momak po svojoj glavi i pameti zdravo okoprcan. Sad se sav niki dao u brigu oko tog šta momak misli, kad mu je samo toliko kazo da se od fale i mržnje ne živi. Al' se mislio makar koliko ne može znati šta je momak naumio, a ne zna ni to da se njegova najmladja 'ćer, al' zdravo uljubila u momka, a i momak u nju.

Gazda imo više sinova i 'ćeriju, pa se mogo faliti da su svi udarili na njeg, al' najmladja ko da nije povrzom iz te kuće. Svim drugim 'ćerima da samo nije raditi, već se nalickati i namigivati, sinovi se svi uštrkljivaju koji može u više čaša dno naći, a ova najmladja cura sve radi oko kuće, pa i ono što drugi neće. Okrene se tu u kući i momaka ko i u svakoj divojačkoj kući, al' za nju ni da jedan zapne okom kad je ona uvik u poslu, pa se ne udešava. Al' momak sirotan nije od male maloće učio i borme dobro naučio da ništa ne vridi ko dobra duša, pa nije ni čudo što joj se bolje zagledo u oči. A 'oće, neće moro bi, kod je ona za njeg uvik bila dobra. I tako je momak vidio da je divojka borme i lipa koliko je dobra, samo da se i ona malo udesi ko druge divojke.

Sad kako je tako, je al' se nji' dvoje sporazumilo da će biti svoji el' ničiji. Znadu oni da će biti čuda i pokora kad divojkini stari doznadu šta su oni nagatali, al' divojka neće popuštiti. Makar njoj ne dali nikake prćije, ona će s njezinim čovikom ruku za ruku, pa kako njim bude.

zkvh.org.rs

Ne zna gazda da momak i zato neće da vuče s njim prsta što mu se sprema za zeta, a momak kad je vidio da mu gazda ne da službu, dogovorio se s divojkom da drugačije počnu kuću kućiti. On je već i ranije skupio koju krajcaru, a i sad je uvik štogod kapnilo. Dodju stariji gosti, a momak kaki je poslušan starijem čoviku napuni lulu, doda mu čašu, el pomogne svući čizme, pa ga onaj dariva. Ako triba isprezati, on gostima o'ma' sve sredi i tako svašta radi, pa malo pomalo slaže krajcaru nuz krajcaru. Sad neće on ostati na tom, već kad je ris, a njemu nikad nije dosta rano ni kasno, već urani prija svi', ukasni posli svi', pa pabirči vlaće. Kad je berba kukuruza, a on opet tako i pabirči. Al' nije on sam, već se i divojka iskrade pa s njim.

Tako su oni već drugu godinu skupljali i 'ranu i novaca, pa naumili da se u jesen uzmu. Momak našo i jedan salašić i malo zemlje pod njim što će uzeti napole. E, do jeseni će se spremiti: imaju i godišnji kruv dok ne dodju do prvog roda, i sime, a već i živine. Kupi on prvo pivca i nikoliko kokošaka i gusaka, pa će nasaditi kvočke.

— Braca, — kaže on gazdi, — eto ja sam skupio to malo kukavice, pa neće biti valjda zamire ako i' držim na ledini.

Kad je gazda čuo, da i momak sirotan 'oće da ima čega svog uziogunio se ko niko, pa kaže:

— Zamire neće biti jel i' na mojoi ledini nećeš držati.

— Pa, braca, 'di ću onda s njima?

— Marim ja ako 'š i' držati u džaku.

— Kad bi ja džakova imo.

— To je tvoja starost, kad bi ti da imaš svoje živine. Šta se mene tiče? Drž' i' u čijim džakovima o'š.

Ode on sotim, pa više ni da pogleda momka. A momak slego ramenima, pa kaže:

— Dobro, nek je tako kako braca 'oće.

On imo niku sobicu što su mu skrpili iza volarice. Uno on živinu tamo, pa lipo na tavan i donese gazdini' džakova koliko mu triba. U svaki on po jednu kokošku i gusku, pa obisio džakove na klin. Džak s pivcom obisio iznad kreveta, da ga rano probudi. 'Rani on tako svoju živinu, kad došlo vrime kvočenja, on i kvočke nasadio u džakove. Kako koji džak zagade, a on ga vrati na tavan, a s pajante uzme gazdine čiste džakove.

Nasporilo se njemu živine pa se jedva može u sobici okreniti a graja uvik ko u kokošinjcu. Kad nema drugog posla on sad s divojkom u potaji češlja guščije perje.

Gazdi nije pravo što se momku živina tako spori, al' ne bi došo da vidi jel bi od zlobe puko, već se ruga momku:

— Blago tebi, ti na zimu ne'š tribati ogriva, grija'ćeš se u perju.

— Živom čoviku se može svašta dogoditi — kaže momak, al se ne vridja.

Vrime prolazilo, pa došo i vašar. Momak uzo živinu što je računo da je već na pritek, pa na vašar, a kad se vratio on dotiro suprosnu krmaču.

— Šta će sad još biti? — razrogačio oči gazda.

— Braca, pa valjda ni ja nisam izvan svita. Zašto ja ne možem što može drugi. Valjda će se naći malo mista i za moju krmaču, a 'rane sam već spremio.

— Borme u mojem salašu nema mista za kojikako šugavo krmče što si ti zapatio, — onaj o'ma' zaprznio.

— Braca, — lipo niemu momak, — da d'vanimo jedared ko ljudi, pa ne možem je valjda držati na putu.

— Baš me briga ako 'š je držati na tavanu, al' u moje obore da nisi tisko s njom jel će sikira o'ma' imati posla.

Ode on sotim pa neće više momka ni da pogleda. A momak slego ramenima, pa kaže:

— Dobro, braca, nek je po vašoj volji.

Gazda krmaču od tog vrimena nije vidio, pa se sve smijucka kad vidi momka, jel misli da se onaj krmače kurtaliso. Momak i dalje samo leže živinu, pa kad izadje iz sobice, a gazda se uvik ruga:

— Pazi da još ne upadneš digod u med kaki si sav od perja.

Momak se ne vridja, al' jedared kaže:

— E, braca moj, može se i to dogoditi živom čoviku. Al' može biti i tako kako su još stari ljudi kazali: na drugom gledaš na sebi čekaš.

Ode on sotim za svojim poslom, a gazda se najedared zdravo zamislio. Ne dopada mu se što momka nikako ne može rasrditi već ga onaj još uvik isplati ko kati mator.

Kako je tako je, vrime prolazilo opet i došo drugi vašar. Momak sad nije imo samo živine, već i perja na pritek, pa i to naprti. Ode on s živinom i perjom na vašar, a vratio se s jednim šišetom koje je skoro za prezanje.

— Šta će to sad biti? — uzjogunio se gazda. — Da ti jedared ne'š doneti gotov salaš, pa da mog baciš odud i tvoj namistiš?

zkvh.org.rs

Gazda stisko šaku pa više ne divani, već će potrčati na 'ćer. 'Oće on, al' 'oće i momak, pa stao prid njeg i lipo ga s'vituje:

— Braca, alaj će to zdravo dobro biti za vas, ako nju ne dirate. Jelte da vam se to ne bi baš zdravo dopadalo da vas malo provaljam po čičku i ovim bocama? Ta 'di bi vam tribalo još i to, kad ste tako izrovašeni kako ste dovde trčali, ko da vam je na koži raboš onog što ste mi ostali dužni za toliko godine.

Borme se gazda pridomislio kad je vidio kol'ka je to momčina, pa se poćulio i ode ko iš'ban ker, al' mrndja, priti se. Mladi ni ne gledaju na njeg, već konjička za ular i odu polagacko i oni u salaš. Znadu oni sad da tu dugačkog divana nema, već da još taj dan razdile bebine krpe.

Tako je to i bilo. Kad su došli u salaš, a gazda na momka drekne ko ojerin:

— Al' o'ma' se čisti iz mog!

A sestre i braća na divojku svašta. Kadgod joj je jedino mater držala stranu, al' otkako je ona umrla, divojka je već naučila da je tu ko tudja, pa na nji' ni ne sluša već lipo počela spremati svoj bućur.

— Baćo, al' n'šta prćije ne dajte! — navalili sestre i braća.

— Pa ni ne triba mi, — lipo njima divojka. — Al od materinstva mi morate dati bar štogod.

Šta će, već će joj dati jedna stara kola, plug, drljaču, koju motiku i još kojikake sitnarije iz materinstva. Njoj to i dosta, jel njoj i momku drugo i ne triba neg da imaju čime kruv zaraditi, pa i' više ni ne sluša Momak dotle skida doli s tavana krmaču i prasice. O, kad je gazda to vidio, opet ga u'vatila zubna bolest, pa daj u dreku.

— Ta utijajte se već jedared, braca, — nasmije se momak. — Poslušo sam vas, a i vama je to za dobro, kad se i tako uvik tužite na buve. Da i vi sve svinje metnete na tavan, ta nikad ne bi imali buva. Šta mislite, ta dok koja skoči s tavana, sve noge slomije.

Uprego on sotim konjička u kola, natovario sve svoje, pa divojku nuza se i kad je krenio samo kaže:

— E, pa kad smo se tako nemilo orodili, onda laku noć i sve vam buve bile u pomoć!

Ispratila nji' graja, al' gora neg da i' bisne vaške isprać aju, a divojka samo još vikne ocu:

— Baćo, baćo, nemojte se samo pokajati. Ne znam kako će vam biti ako bude istina što stari ljudi kažu, da na mrzi kuća ostoje!

— Bolje prosjačku torbu i štap, neg da na vaš kruv spadnem!

Tako su se oni rastali, pa mladi očli u njev salašić i zasukali se. Paštrili se obadvoje, sloge je bilo medju njima i na odmet, a te godine i litina bila čudo dobra, pa o'ma' stali na svoje noge. Nema u kući ništa na pritek, al' kad je došla druga jesen, borme se oni zime nisu bojali, a mogli su i gosta kako je red i dočekati i ispratiti. Doduše oni gostiju nisu imali ne znam šta kad momak nije imo nigdi nikog, a divojkini nisu 'tili znati za nju, al' kad je zazimilo evo njima jednog gosta.

Idje stariji čovik, al' sav niki runio, a da ga ko 'tio zakrpiti imo bi dosta posla. Kad došo bliže ovi vide, da to nije niko drugi već divojkin otac. Nije dobro ni ušo, a on će u tužbu i u plač. Još te zime kad je ovo dvoje mladi očlo, sve ćeri naval'le pa njim moro dati materinstvo. Onda su ga sinovi stali konabiti: da i' razdili još za života, a oni će mu davati godšnji kruv i troška. Dotle su ga nazlabali dok ga nisu slomili, al' kako i' razdilio, ko da je ušo bis u nji' pa ne znaš koji je brže od kojeg protuko sve. Sad ga ne primaju ni sinovi, kad ni oni nemaju slime nad glavom, nit 'ćeri 'oće da čuju za njeg.

— Pa kako onda mislite? — zapita'će ga 'ćer.

— Došo sam, ako bi me vi primili.

— Može, može, sad smo prodavali malo živine da imamo novaca za trošak, pa će u kokošinjcu biti mista. — lipo ona njemu.

— Šta kažeš? — izdrečio on oči.

— Vid,' vid', čovika, valjda vam se još i ne dopada, — dočeko ga sad i zet. — Ne pamtite kako ste vi još bili zlobni što meni zimi nije tribalo ogriva, jel mi je zdravo vruće bilo u perju.

— A bar ćete znati di ste, nećete morati trti pamet oko tog jeste l' u svinjaku, el' u košari, el' u kokošinjcu, kako je on to moro raditi kod vas. Vi ćete kod nas u kokošinjcu biti sam i svoj gospodar. Nije to lipo?

Kad je braca to čuo, a on dipio na ćer:

— Al' ja sam ti otac! Tvoj rodjeni otac, jesi l' ti čula to?

— E, onda se moram od vas, baćo, ustručavati. Baš zato ne smim ništa protiv vaše volje, kad nećete u kokošinjac. Onda nek je samo tako kako ste vi želili.

zkvh.org.rs

Matori se uzbunio, pa će:

— Šta kako sam ja želio?! Kad sam želio i šta sam želio?!

A 'ćer njemu lipo:

— Onda kad ste nas ispratili. Vi ste kazali, da bi bolje prosjačku torbu neg da spadnete na naš kruv.

— A što ste nama spremali to ste sami dočekali, — pos'-vitovaće ga sad i zet.

Kad je matori čuo taki razgovor borme se latio češati iza uva, pa ne zna el' da sidi el' da krene. Uzda'nio jedared, pa onda zaredjo i samo uzdiše, a na mlade ne smi n' da pogleda. Ovi se smijuckaju i jedared će sirotan ženi ko da su sami:

— Šta misliš, ženo, ne bi l' nama tribo kaki stariji čovik za svinjara? Eto sad će se prasiti već i druga krmača od oni' što smo i odranili na tavanu, a treća se već cvili. Bi'će tu prasica, živine se već nakupilo, a mi uvik u poslu. Tribala bi tu pomoć.

— Pa ne kažem da ne bi tribala, samo di ćeš danas naći jednog poslušnog i povirnog starog čovika, — bajage će ona.

Tako oni vezu divan ko razgovor, kad najedared prošaplje braca:

— Pa šta bi tražili nuz mene živog, već eto ako bi mene primili, da od sramote ne idjem u prosjake.

— Daborme, — bajage se sav obraduje sirotan, — 'di bi boljeg i tražili. Baš nismo vridni da vidimo dalje od nosa. Bracu svinji i poznadu kad su se na njegovom ječmu odranili, pa će ga i slušati. A i on nji' mora voliti, kad i' je još onda tako volio da i' nije 'tio metniti u one zagadjene obore već na lip, čist tavan.

— Tako je štogod baš kako kažeš, sinko, — potvrdjiva'će o matori ko da u životu drugačije nije mogo ni pomisliti.

A sirotan se ne protivi, već veze dalje:

— A braca je sad još i naučio da od fale i mržnje nema života. Nit sam ja živio kad se on falio da me je odranio, nit je njemu sad života ako me mrzi.

— Pa daborme, da je tako, — matori mu sve utrčava u rič.

— Kad je tako, onda nećemo tražiti drugog pokućara, — bajage će ozbiljno i 'ćer i sotim je divan bio svršen.

Pričao Joso Ronček

Popo i zvonar

Ekaže, nema pope brez zvonara. Kaka vriža taka i bundeva, kaki popo taki mu je bio i zvonar. Taj popo je volio malo više piti neg što mu je glava mogla poneti, a zvonar je mogo malo više piti neg što mu je kesa mogla podneti. Popo i njegov zvonar patili su od iste nevolje, samo je svakog nevolja drugačije šibala.

Al' iz te jedne nevolje radjale su se i druge. Kad popo počne tražiti dno od bureta, onda natetura i na druge nevolje, a zvonar je nuz tu veliku nevolju imo još i jednu malu: volio se kartati, a na novcu je uvik bio tanak.

Popo je popo, a zvonar je zvonar, pa kad popo nadje zvonara di je ukrstio očima, on ovako kara:

— Ti si kriv, šta se ne čuvaš.

— A ko je kriv kad gospodin sustane pod buretom?! — tira mak na konac zvonar.

— Djavo, sinko, djavo, — popo sije blažene riči.

Pozovu tako popu u svatove, a on vodi sobom i zvonara pa ga s'vituje:

— Ti, sinko, pazi na sebe i na mene. Ti si čovik brkat, mora da si vlastan vladati sobom, a moraš čuvati i mene jel mene djavo napastuje. Ako i tebi obraz pogrudi, sam si kriv.

Siroma' zvonar mora napolak žedniti da bi mogo popu kući voditi. Al' ako se dogodi nesrića da svatovska kuća zovne zvonara u pomoć kad se vino vuče na teglicu, drugi dan popo mora zvonara s'vitovati brez kraja i početka. Siroma' zvonar je imo običaj da teglicu ne prazni dok sebe ne naduje do dna. Sisa on teglicu, al' ona uvik puna, u buretu manje, u zvonaru više, jel on teglicu ne vadi iz bureta, usne ne skida s nje dok da'niti može. Onda popo putom iz svatova nema zvonara da mu se na ramena naslanja, već mora od ograde do ograde. Drugi dan ga kara:

zkvh.org.rs

— Ti si kriv. Šta se ne znaš čuvati.

— A vi?!

— Ja nisam, već djavo, zapamti već jedared, — s'vituje ga popo.

Siroma' zvonar se nikako nije mogo izmiriti stim da je on kriv za svoju nevolju, a popo kad se opije, da je onda djavo kriv. Jedne nedilje nazvecko dosta novaca, pa kad je svoje odzvonio, on ispraznio crkvenu kesu i pravac u mijanu. Malo je pio, a više se karto i tako je malo pomalo do ponoći osto prazne ruke.

Kad ga je manja nevolja ubila u koren, on bi se sad latio veće: 'oće zvonar da zagasi žedj. 'Oće on, al' neće na veresiju mijandžija. Lipo zvonara sad svi s'vituju: vrime je da idje kući. S'vituju ga, al' on neće da sluša, kad je baš ožednio. Kad je jako počo baljezgati, a mijandžija se dositi pa natira sate naprid i kaže:

— Vidi, čov'če, ako si žedan, bio piti u vrime. Evo sad će biti pet sati. Ako ti do jutra nije bilo dosta, nikad ti neće ni biti. A vrime je da oglasiš prva zvona, a meni da zatvorim.

Zvonar je svoj poso poštivo i kad je vidio da je već pet sati ujtru, otrči u zvonaru. U svojoj glavi je mislio — oglasi'će prva zvona, pa će se vratiti u mijanu. Samo je i mijandžija mislio u svojoj glavi i to i uradio: čim je zvonar koracio priko praga, mijanska vrata su već bila zaključana.

Ni briga zvonara što je ponoć, povuče on sve štrange pa zvoni da sve selo bruji. Te noći je i popo digod ukasnio, pa se baš vraćo kući kad su se zvona oglasila. Utrči on u zvonaru ko da ga tri trizna zvonara potpačivaju, a ne nikoliko teglica starog vina pa vikne:

— 'Di je izbila vatra?!

— Kaka vas vatra napopala?! Ko i svako jutro, moram i sad oglasiti prva zvona kad je već pet sati, — izbekari se zvonar.

Kad je popo čuo taku pridiku, istrgne mu štrange, pa drekne:

— Kako jutro?! Kaki pet sati, ludi čov'če! Ta ni ponoć nije još prišla. Šmoljo jedan, pristraši'ćeš sve selo, misli'će da je vatra!

Ruži on zvonara, al' onaj ni ne sluša, već zaintačio da je već pet sati ujutro.

— Teško nama kad ti već toliko ne znaš paziti na sebe, da u ponoć misliš da je jutro, — zakuka popo ko kukavica. — Sinko moj, razbistri malo glavu i razumi da je sad ponoć.

— E, sad ćete me, gospodine, učiti, — izbekari se zvonar. — Valjda bar ja znam koliko je sati, kad sam se s crkvenim novcima karto baš do pet sati!

— E, sinko, sad vidim da se i kod tebe upleo djavo, — jauknе popo i pobigne iz zvonare.

Uplašio se popo, pa je jedva zaspo tu noć. Bome je to moro biti stra' kad je popo čak i crkvene novce prostio. Čim se drugo jutro razbudio, poruči o'ma' po zvonara. Smislio on da će se bratski ličiti od nevolje: na dan će podiliti bokalić vina sa zvonarom, al' više ni kapi vina neće piti. Natočio popo prvi bokalić za lik, pa ga namistio na policu iza vrata. Sunčan dan, pa popo otvorio vrata širom da sunce zagrije sobu, a on stao pa kroz pendžer gleda kako divojke plive u bašči. Čeka on tako zvonara, i dok gleda u bašću, misli se kako će svog čovika s'vitovati i kako će se na jedan bokalić zavitovati.

Zvonar je znao da ga popo zove na s'vitovanje, al' nije znao na kako, već se bojo da će ga karati za novac. Bojažljivo se dovuko do vrata, pa proviri unutra. Popo ga nije spazio, al' siroma' zvonar ositio miris vina. Proviri on još jedared i kad je vid'o kako se popo zamislio i još više zagledo u bašću, on polagano bokalić s police i ispije ga. Kad ga je opet metnio na policu, javi se popi.

— Sinko moj, da ti kažem zašto sam te zvao, — lipo njemu popo. — Vidim, da će ono čudo i pokor sa'raniti i tebe i mene, ako se ne trgnemo.

— Tako je, gospodine.

— To volim kad si razuman, — još lipče će popo. — Onda slušaj, da se zavitujemo: od danas ćemo nas dvoj'ca na dan smiriti samo ovaj bokalić.

O'ma' on i do'vati bokalić s police, al' mu je zadrćala ruka kad je 'tio u čašu naliti.

— Pa di je odud vino?!

— A je l' ga bilo u bokaliću? — zapitaće bajage zvonar.

— Kako ne bi bilo, kad sam ja natočio iz bureta.

— Onda ste ga valjda ispili.

— Al' ni kapi. Sinko, ja danas bokalić nisam ni liznio.

— Ni, ja, kad nisam tu ni bio, — prinemaže se zvonar.

— Pa ko je onda? — sav se ustravio popo.

— A ko bi drugi mogo, već djavo.

zkvh.org.rs

Kad je popo to čuo, onda se samo ustravio.

— Pa dabome, — kaže zvonaru — dobro sam ja reko da je taj već i tebe smoto. Jesi ga vidio, dok pijemo negleduš onda nam tura bokaliće na usne, a kad se 'oćemo jednim ličiti, onda ne da — sam ga isprazni. Taj prkosi i baš ne pušta da se kanimo nevolje.

Zvonar se malo počeše iza uva,pa onda kaže:

— Gospodine, meni se čini da taj ne prkosi, već se uortačio s nama. Taj nas je dotle nazlabo dok se naša bola nije prilipila i na njega.

— Kako ćemo se onda tužni i žalosni kurtalisati nevolje, — zakuka popo opet ko sinja kukavica.

Siroma' popo od nevolje što se djavo s njim uortačio, a zvonar od veselja što je tako lako prošo za crkveni novac, počeli opet prazniti bokaliće po starom običaju. A lako su se praznili bokalići kad jednog isprazni popo, drugog zvonar, a trećeg djavo. Tako su taj dan pali u još veću nevolju neg' ranije.

Tu noć je popo lako zaspo, al' se rano probudio i opet udario u mišalj. Smislio on opet kako će se nevolje oteti i o'ma' rano ujtru poručio po zvonara. Poručio jedared, zvonara nema. Poručio drugiput, zvonara opet nema. Poručio trećiput i jedared jedva, vuče se zvonar. Čeka njeg popo, al' sad brez bokalića. Ušo zvonar, al' sav modar i u čvorgama.

— Šta je to s tebe, sinko?! — sav se o'ladi popo. — Sad vidim, da se moramo kurtalisati naše nevolje.

— Ja se ne moram, jel sam se već kurtaliso, — prosteneje zvonar. — A vi, gospodine, ako vam još triba pomoći, pomoć ću vam poslati.

— Pa šta se to dogodilo?!

Kaže njemu zvonar.

— Stigo ja sinoć kući, a žena će: »Šta je to sad?! I dosad je bilo čuda i pokora, al' ovako još nikad nisi izgledo!« A ja njoj: »Dosad je bilo šta je bilo, dok sam ja sebi tražio nevolje, al' teško meni, ženo, jel se sad i djavo sa mnom uortačio.« Kad je žena razumila riči, bome nije zakukala ko kukavica već trgla prakljaču, pa po meni. Kad me je izroljala, još mi lipo kaže: »Dosta si naorco dok si sam tražio nevolju, a još i djavola s tobom neću trpiti. Il se, čovče, ma'ni i opameti, il ću svaki dan prakljačom i tebe i djavola u tebi.«

Razrogačio popo oči, pa je jedva izustio:

— Pa jesi, sinko, još žedan?! 'Oćeš jedan bokalić, onako upole?!

— Al' ni kapi, gospodine! Za svoje krste se ne bojim, al' ako žena djavola tukla svaki dan, taj će mi se za to osvetiti.

Razmislio se popo, pa onda kaže:

— Sinko, pa ti si se onda sasvim izličio od nevolje.

— Ja, jesam, — na to će zvonar — a vi ako niste, da vam pošaljem moj lik?

— Juj, juj, al' nikako! — vikne popo. — Kaži tvojoj ženi da sam se ja s mojim djavolom razortačio i brez prakljače.

— Ne virujem ni ja to, a dj će onda moja žena povirovati, — na to će zvonar. — Kako smo se upole nagodili kad smo se 'tili ličiti s jednim bokalićom na dan, tako moramo diliti i ovaj lik što cigurno liči.

Uzalud se popo branio, zvonar do'vatio niku staru livču i dotle se nije ma'nio dok popo nije imo dvared više modrica i čvorga neg on.

— A zašto si toliko, zašto se bar nisi manio kad sam već imo čvorga i modrica ko ti?! — prostenje popo kad je bio izličen.

— E, nisu naše glave pod jedan šešir krojene, gospodine, — nasmije se zvonar. — U moje poslove se djavo upleo svega od priksinoć, a vama je djavo bio kriv, kad se opijete, otkako vas znam i poznam. Ne mislite valjda da se sa isto toliko bubataka može istirati i taj stari djavo, ko i ovaj moj mladi?!

Od to doba se popo čuvo da prid zvonarom ma za čega kaže, da je djavo kriv za njegove poslove, a livču nije volio viditi ni na kolima.

Pričao Miško Zelić, Kaćmar

zkvh.org.rs

Tri brata i popo

I, kaže, umre jedan siroma' čovik pa ostavi iza sebe tri sina i od imanja svega jednog vola. Dva starija sina držala najmladjeg za najludjeg. Nji' dvoj'ca se sad dali u mišalj kako će jednog vola podiliti na troje. Jedan veli ovako će, drugi onako će, al' nikako ne izlazi po pravdi i po ćudi. Ni ne gledaju oni na najmladjeg, al' se on jedared izbode ko šilo iz džaka:

— Braćo, ja bi' njeg prodo pa novac podilio na troje.

Ona dvojica samo zinili. Kako se oni nisu mogli sititi tako štogod kad se drže za pametnije?! Pomalo se i rasrdili jedan na drugog, a najviše na najmladjeg, pa ne znadu šta bi, već u onoj srdžbi kažu ovom:

— Kad bi tako a ti ga prodaji. Al' pazi, ako s tom ludom glavom vola daš budžašto nas dvoj'ca ćemo se lako diliti jel ćemo tebe uzeti za vola:

Najmladjem ni brige. O'ma' će on povesti vola u varoš. Ode i udari kroz jednu šumu. Kad je došo nasrid nje tamo jedan stari 'rast zuji na vitru. Momak stao, sluša, pa mu se čini da 'rast progovara. A kad mu se već učinilo da 'rast govori, šta drugo mu se može učiniti, neg ono što želi.

— Pa 'oćeš kupiti vola? — o'ma' on zapita 'rasta.

Govorio on, ne govorio, vitar duše pa 'rast samo zuji. A momak sam pita, sam i odgovara.

— Dobro, — kaže on, — a kad ćeš platiti?

'Rast zuji pa zuji, a momak čuje šta 'oće.

— Dakle veliš — sutra! Al' pazi, kod mene je tvrda vira, tvrda rič. Ako sutra ne platiš, da vidiš kako su u mene i šake tvrde.

I kad je tako sklopio pogodbu momak o'ma' veže vola za 'rast pa lipo ode kući.

— No, jesi ga već prodo? — dočekala ga braća.

— Pa lako — na prvu rič, — fali se najmladji.

— A, 'di su novci?

— Sutra će biti plaćanje.

Kad su dva starija čula da je vola prodo na veresiju nije njim se baš dopalo i opet će se prititi.

— Ti se dobro spremi ako se sutra vratiš brez novaca, jel šale biti neće.

Najmladjem ni brige. Drugi dan poranio i upravo do 'rasta. Došo on al' tamo vola ni od korova. Naišli kurjaci, pa niki gladni, i po'ili još i štrangu kojom je vo bio vezan. A momak kaki je, nit to zna, nit tako što može pomisliti, već o'ma' vikne na 'rast:

— No sad plaćaj!

'Rast ko 'rast — vitar ga šiba, pa zuji, al' ništa drugo.

— Šta je — nećeš?! Ni vola, ni novaca?! — momak se o'ma' rasrdio.

A 'rast samo zuji.

— Plati dok te lipo molim jel ako braća sa mnom neće znati za šalu, borme ni ja neću s tobom, ako okrenem divan na ružno, — još se momak pogadja.

Govorio ne govorio 'rast samo zuji.

— Dakle baš nećeš? — drekne momak na kraju pa sikiru iz torbe.

Jedva je jedared udario, već je i pogodio u niku šupljinu 'di su možda haramije sakrili dukate, pa zlato sve lije iz 'rasta. Kad je momak to vidio, borme se obradovo.

— Eto kaki si ti: s tobom ne vridi ljucki, već krmski, pa se o'ma' vladaš kako triba, — sad će on 'rasta još i s'vitovati.

'Di će on silne dukate nositi, već uzme mahovine i suve trave, zatrpa jamu da joj se ne pozna trag i otrči rad braće. Ono dvojica će na njeg zlim što dolazi prazni' šaka, al' se on prvi javlja još iz daleka:

— Uzmite vriće, pa hajte da vidite kako jedan ludi plaća vola.

Kaže njim on sve a braća i viruju i ne viruju, al' ko vele, neće grišiti dušu dok ne vide. Odu oni s njim i borme se nisu mogli čudu načuditi kad su vidili tolike dukate. Okrenili su oni i triput dok sve to nisu prineli. E, sad triba diliti al' kako će kad u kući nemaju nikaku miru?! Site se oni da u pope ima kilaš. Ko će rad njeg već najmladji.

— Al' da nisi kazo zašto nam triba, — učvrsti'će ga dva starija.

zkvh.org.rs

A njemu drugo nije ni tribalo, već da stigne do pope. Onaj ga nije čestitio ni zapito šta će njim kilaš, a momak se već fali:

— Naišo sam na nikog luckastog u šumi pa mi je za vola platio toliko dukata da nemamo kada ni brojiti. Sad se dilimo s braćom pa ćemo miriti.

Popo i viruje i ne viruje, al' nikad se ne zna šta u kom leži, pa on kilaš podmaže medom. Borme, kad je momak dono natrag kilaš popo je moro povirovati da su u njemu dukate mirili, jel se nikoliko zalipilo.

Sad on nije čeko već o'ma' ode do dva starija, ko pametnija, brata, pa nji' uzme priko kolina. Ona dvojica kažu, da ne znadu kako su došli do tog silnog blaga, to je najmladji natrgovo. Oni kažu, al' popo viruje samo ono što vidi i u rukama ima, pa sunio na najmladjeg nek mu pokaže 'di i kako je došo do toliki dukata.

— El' pokaži el' ću razglasiti da ste koga ubili i porobili.

Tiska popo al' na momka ne triba navaljivati. 'Oće on drage volje. Ode on s popom u šumu i pravac do 'rasta.

— Eto, gospodine, ja sam ovom prodo vola, al' smo se tako pogodili da mi drugi dan plati. I ja sam vola lipo tu svezo, a drugi dan mi se pošteno platilo.

Popo ni sad ne bi virovo, da momci u šupljini nisu zaboravili koji dukat. Kad je on pročeprko šupljinu i našo dukate, o'ma' bi i on trgovo.

— Av, sinko, — na momka će — al' kako ću ja trgovati s ovim kad baš sad nemam ni jednog vola?

Momka nisu držali baš za svaćenog, al' se on nije moro dugo misliti, već kaže:

— Gospodine, znate šta — ja ću vas vezati za 'rast. Kaki ste dobro u'ranjeni ta jačeg ni bika nema, a kamoli da vas neće kupiti za vola. Dajte vi samo vrat u ular, vas će sutra još bolje platiti.

Popi ne triba lipče svitlosti od dukata pa o'ma' zaslipio. Momak ga dobro vezo za 'rast, pa sotim ode.

— Samo strpljenja, pa će biti žućaka, — kaže on još popi.

Kako momak izmako a kurjaci već i došli. Dan ranije i' srića poslužila na tom mistu, pa su se o'ma' namamili. I kad su našli popu borme se nisu rasrdili što su našli deblje i mekše meso neg što je bilo u onog siromaškog vola.

Drugi dan braća poranila da vide šta je s pope. Kad mu nisu našli ni traga, a najmladji zavrtio glavom, pa veli:

— Jesam kazo, da ga ni ne čekamo. Ta šta je za njeg tako u'ranjenog 'rast moro platiti kad je za našeg rdjavog vola dao kola dukata! I vi ste mislili da će popo biti lud, pa se s tolikim blagom vratiti u to naše šugavo selo! Braćo moja, očo je taj u svit, pa sad tira digod kera u sva zvona.

Pričala Tona Jurčak r. Lebović

zkvh.org.rs

Ne valja se vraćati

Jedne zime bili su jaki mrazovi i vijavice, pa kad ljudi krenu sonikom el' kolima, 'oćeš nećeš, morali su svraćati u mijane. Otkrave se malo, iznutra se zagriju, pa je put dalje lakši.

Bila jedna mijana o'ma' ispod varoši pa tako i prid njom kolija i sonika. Ljudi se zakrilili u mijani, a konje pokrili. Ko idje pišice zavuko uši medju ramena pa gleda put prid sobom, jel vijavica sipa i za vrat i u oči.

Naišo i popo isprid mijane, al' ne smi tisniti unutra makar mu para čukljika nos. Bacio oči na konje, pa na jednima spazi novu novcatu opakliju čobanliju. O'ma' mu se prilipila za srce, a kako i ne bi u takoj zimi. Pomislio on kako bi dobra bila kad on zagleda po avliji svinje, el' marvu!

Naučio je da ima sve što mu srce zaište, pa makar snig sipa u oči, moro je čovik da se obazre na opakliju. Obazro se jedared — ne da se napasti. Odmiče on, al' se obazro i drugiput — još više se ne da napasti. Okrenio se i trećiput, a ono nigdi nikoga.

— Ja grij sebi možem oprostiti, kad grije ja praštam, — kaže on sebi — al' ovoj opakliji ne možem oprostiti.

I koliko je triput od napasti bižo, toliko se najedared do opaklije vratio. Trgne je s konja, umota se u nju, pa biž'. I nije njeg niko vidio, al' se malo posli konji uznemirili od zime. Izašli na to ljudi pa kad su vidili da je opaklija nestala, a oni dreknu i udri u trku. U to baš idje jedan derančić.

— Hej, ti derane, nisi vidio koga da nosi novu opakliju?

— Kako da nisam! Žuri u njoj niki trbušati, al' tako da me je skoro svalio u snig.

O'ma' nikoliko ljudi potrč' tamo i za prvom ćošom lopovu stanu na pete. Strgli oni s njeg opakliju, svalili ga u snig ko krmče, pa nisu dobro ni zagledali ko je dok ga nisu čestito našopali. Popo udario u dreku, a ovi samo vošte »svetog« čo-

vika. Ka su mu se već odužili, onda vide s kim imaju posla, pa brez riči odu. Al' kad se popo iskopelio iz njevi' šaka, tu se već i svit skupio, pa on o'ma' u blažene riči i veli:

— No, i to je lipo! Ja popo, a oni me tuku!

Tuži se on, al' niko ni riči. Šta će čovik, već tira dalje svoju pridiku:

— Eto, još nek' kogod kaže da nema u tom istine da će čovik proći nesrićno kad kudgod podje pa se vrati. Znao sam ja da ću danas proći kako ne triba, jel sam zaboravio štogod, pa sam se moro vratiti.

Opet svi ćute, al' se jednom prorizala usta pa veli:

— Av, gospodine, dosad nikad nisam razumio kad ste divanili tim vašim popovskim jezikom, a sad vidim da ništa nije lakše neg' to naučiti!

— Kako? — začudi se popo. — Kako ti sad pao na pamet popovski jezik?!

— Tako. Sad vidim: ono što se na bunjevačkom kaže »ukrasti opakliju«, to se na popovskom kaže »vratiti se«. Pa može l' se šta lakše naučiti?!

Sad se tu o'ma' našo i jedan drugi, pa će bajage na ovog:

— Ta kud ti pleteš opakliju?! Ne čuješ, da je gospodin nasrado samo zato što se vratio!

A onaj prvi ga dočeka:

— Što je istina, istina je, vidim to, samo sam se zato zbunio što je jedan moj komšija prošo baš ovako, jel je i taj ukro baš ovaku opakliju.

Kad je popo čuo taj divan, a on skupio skute pa ode, al' ovi poviču:

— Gospodine, odete već? A nismo još ni dokonali da l' čovik prodje nesrićno što se vrati, el' čerez drugo čeg.

— Ta da, baš ćemo na ovom mrazu razvezati divan! — prommdja popo i ode da se sve praši.

— Imate pravo, — poviče za njim onaj što ga je prvi načo — al' zato kad imali kada razmislite, da vi niste nasradali možda zato, što ste zaboravili da vas moždu i uvatiti kad ukradete opakliju.

Pričao Joso Knjur

zkvh.org.rs

Popo gospodskog roda

, kaže, tu u našim salašima umro jedared stari popo, pa na njegovo misto došo novi. Stari popo je provo vik medju svitom, pa se nije ljučio ni od koga, već je znao šta je čovičanski red. Kad je kaka čast, kad se svinji kolju el' ma kaki god njeg' zovu na večeru, a on se ne tudji. Ako triba nazdraviti, ako je lipa rič, ako je šala — on je na svakom loncu zaklopac ko da je i on pravi salašar.

E, al' je daleko od tako čega novi popo. Zakopča se on u svoju suknju, zatvori se u svoja čet'ri zida, pa nit on blizo nit sebi pušta. Svrši onaj svoj poso što mora i gotovo. Al' i onda sa svitom ko da kroz rašetku divani. Kad kaže »plati toliko«, onda svaki zna da tu nema drugog, neg' se okreni na petama pa napolje.

Ljudi su se prvo čudili: ta je li taj popo odrasto van svita, el' se podivljačio?! Al' su uskoro vidili di zec leži. Pročulo se kako se popo tuži na svoju nesriću što je moro doći medju salašare, kad je kod njeg u kući kadgod i džak bio svilen. Fali se on da je povrzom iz samog gospodskog roda, i da u njevu kuću nikad nije stupila noga što se osti na košaru.

— I kaka je kletva mene stigla da moram medju ovim salašarima vik vikovati? — tuži se on kad nadje kakog, za koga drži da je malo svilenije dlake ko i on.

Kad se to raščulo, borme ni njemu niko više nije išo blizo osim ako je moro. Ko 'oće sa svitom svit s njim još i lipče, al' ko svitu okrene ledja, taj se borme samo batini može nadati. Tako se svit odb'o od novog pope, pa on u crnoj suknji živi medju svitom ko bila vrana.

Kako je i dokle je to trajalo to je baš sve'dno, samo je u to vrime nika sirota žena rodila prije vrimena. Ona već nije bila za težu radnju, al' nužda zakon minja, pa je

morala ići u nadnicu. Tako je sirotica na nikim lanjskim snopovima kukuružne donela na svit niko slabo ditešce.

Kad se dite već rodilo, nosiće ga kuma i na krštenje. Dite siromaško, pa ni kuma nije bogata. Usput kuma drugo ni ne radi već samo privrće ono nikoliko krajcara što ima pod pregačom, pa je sve stra' 'vaća da će popi ostati dužna. Ona nema dovatka, a ne može se uzdati ni u kesu one dvi komšince što su pošle s njom, jel su i one tako sirote da jedva imadu čim golo tilo pokriti. Došli su već i prid crkvu, kad evo nike mogućnije čeljadi dj se baš vraćaju s krštenja.

— Alaj, čeljadi, nemojte se naći uvridjeni — je l' može pogledati tog vašeg jaganjca? — o'ma' će kuma ovog siromaškog diteta.

— Ta kako da ne može kad tu ima šta i pogledati, — drage volje će oni pokazati dite.

Što je istina to se ne može poreći, borme je bilo šta viditi. Dite veliko, glavato, ta ko da je nikoliko miseci starije od ovog siromaškog što je prije vrimena došlo na svit. A i sve je na njemu ,od dunjice do kapice da se ne može zatajiti, da mu otac može i potrošiti i da će u kući još zadosta ostati.

Kuma siromaškog diteta pogledala dobro, jel je sve bilo kako se i nadala. A onj mogućni se sve pokazivaju, kad ni ne klape zašto ova toliko razgleda.

— Alaj, čeljadi, ako je brez uvride, a koliko ste platili za krštenje ovog vašeg jaganjca? — opet će ona zapitati.

— Ta svega šest petaka.

Siromaškoj kumi drugo nije ni tribalo već da dozna može l' tisniti prid popu, pa sad o'ma' i ode. Kad su ušli, popo sve zavrće nosom kad je vidio puku sirotinju, a baš posli onog bogataškog krštenja. Al' je teško i ovima njega slušati, pa je kuma jedva živa isčekala da on odbrnjavi svoje i o'ma' zapita:

— Koliko sam dužna?

— Šest petaka.

— Kako?! — iznenadila se ona.

— Šta-kako?! Čula si: šest petaka. Ja ne pridičim dvared, — o'ma' se popo uzjogunio.

— Čula sam al' ne virujem svojim ušima. Baš prid nama ste krstili jedno dite, ta to bi moglo ovog našeg prampurca uzeti pod pazuvo, pa ste i za to uzeli šest petaka.

zkvin.org.rs

— Jesam. A šta se to tebe tiče?! — popo već grmi. Razbisnio se što toliko riči mora trošiti na ovu sirotu salašarku.

A ona njemu lipo:

— Ne tiče me se, ako ćemo po vašem, al' ako ćemo po pravdi, pa i tiče me se. Kako vi to računate — za ono veliko dite šest petaka, a i za ovu šaku duše šest petaka?

— Ne pripovidaj neg' jedared već plati pa idji! — drekne popo i već bi ženu za ramena pa kroz vrata, samo da je dobio šest petaka.

Al' se ona ukopala i ne popušća.

— Ja sad da ne pripovidam, — križa ona njemu ispod nosa — a baš prošle nedilje ste kupovali od mene lubenica, pa ste se borme pogadjali i nek je koja bila manja za nokat o'ma' ste manje platili. A kako sad vi i za ovo malo dite tražite ko i za ono veliko?!

Popi je prikipilo već odavno, pa sad drekne:

— Kod mene je šest petaka, pa šest! Ne marim da je dite baš toliko malo ko onaj poderani opanak mog dide! A sad plati pa se ne inati, jel ću o'ma' drugačije razgovarati s tobom!

Već je on i podigo ruku na kumu, al' se ona samo nasmijala i novce već i vadi iz maramice.

— Evo vam sedam petaka. Da imam više dala bi vam još koji, — kaže ona kroz smij pa sotim novce bubnila prid popu i ode.

Uzo on šest petaka, a sedmi će pružati za njom.

— Na ovaj tvoj šugavi petak. Nisam ja tražio sedam već samo šest.

Al' se kuma ne maša petaka, već se samo još jedared nasmije s praga, pa veli:

— Ta primite ga samo. Taj će vam tribati da zakrpite didin opanak, da se vidi od kako gospodskog roda ste otpali

Pričao Stipe Šević-Cvancik

Kad su momci telad

Bio jedared siroma čovik, koji je imo dva sina. Čovik se čitavog života paštrio da ne ostavi dici gole duvarove kad jedared zaklopi oči, pa je i skupio malo siromaštva. Nije on bio nikad trvdac, nije žalio potrošiti krajcaru, al' na ono što je pametno, a još više se znao stisniti kad je nužda tako zaktivala.

Kad su mu dica već odrasla, kaže njim jednog prolića:

— Momci, znate šta sam ja smislio?

— Baćo, vi ćete kazati.

I kaže on: eto, vrime će biti da i' ženi, pa je naumio da se sami nauče starati o kući. Već te godine što zarade nek je njevo. On će to mećati na stranu i čuvati do jeseni, a onda nek nji' dvoj'ca odu na vašar i kupe što za najbolje nadju. Tako će to i biti, pa se momci te godine paštre straboga. Kad odu u varoš otac će i njima platiti čašu vina, al'oni neće: nek njim i taj novac ostavi. Ne protivi se otac baš zdravo, al' i' zato s'vituje:

— Dico moja, ako se ne mora ne triba sebi baš od usta otkidati. Ko ne zna pametno potrošiti, taj neće znati ni sačuvati.

Tako je vrime prolazilo, pa ta godina nikud dobro i ponela i pod jesen momci imali koju krajcaru. Da njima otac sve što su sačuvali, pa odljučio i koje prase i malo živine što je na pritek i sotim će oni na vašar.

— Al' pametno štogod kupite. Nek se vidi kako se siromaštvo poštiva, — isprati nji' otac. — Nema u nas na pritek, već samo toliko da baš nismo tudje sluge.

— Ne brigajte, — kažu oni i odoše.

Kad je podne prišlo otac izašo prid salaš da vidi šta mu sinovi tiraju sa vašara, al' nji' nema. Kazali su da će biti kod kuće za užnu, al' su rizanci popili već svu čorbu, a nji' ni od korova. Ostarilo već i poslipodne, otac opet zalud izgleda

zkvh.org.rs

— O, ljudi, ljucki, kako je ovo prokletstvo u ovoj kravi?! Njezina telad divane ko ljudi, pa će još kazati da i' je krava sa mnom rodila?! O, sida glavo, šta ti još nećeš dočekati?!

— Ta, baćo, — momci udarili u plač — dodjite već sebi! Di bi mi bili njezina telad! Valjda ste nas vi odranili! Al' otkud smo mi za jaslima s ovim lancima? Kaka vas telad napopala pa ne poznate rodjene sinove?!

Čovik će se onda opet trgniti, pa će i' bajage zagledati, al' na kraju veli:

— Prodjite me se nečiste sile! 'Di bi vi bili moja dica? Moja dica na vašaru pametno trguju, a taki što priko cile godine rade, hrnjaju i od rodjeni' usta otkidaju, pa onda najedared sve utuckaju, di bi to bili moji sinovi?! To moždedu biti samo telad ovake krave! Daborme! Ne vidite kako je i ona dobra mlikulja, al' šta to vridi, kad se o'ma' vući čim namuziš punu kravljaču, pa sve mliko privali.

Kad su momci čuli taj divan, o'ma' više nisu bili mamurni. Nije njim tribalo pripovidati kako su došli na lanac za jasle, već jedan drugom otimaju rič:

— Baćo, al' nikad više, samo nas opraštajte odud dok nas kogod ne vidi!

— Al' ni ja vas da ne vidim više onako kako vas je kum sinoć dono, jel ćemo se zlo revenati, — kaže svoje otac pa i' onda pušti s lanca — jel ćete tako doći el na prosjački štap, el' pod tudje jasle ko tudje sluge.

Pričao Stipan Poljaković Kovačev

Poso za linčine

Kadgod, kadgod, al' to je bilo tako davno da možda nije ni bilo, kralj je bio ko i drugi svit. Jedan taki kralj poranio jednog dana, pa ode da se malo provoza.

— Ti ženo, — kaže — pripazi na poso oko kuće, a ja idjem viditi kako čeljad žive, je l' bolje je l' gore neg' kad sam poslidnjiput prolazio kroz svit.

To baš bio dan iza nikog velikog goda, pa ostalo lakumića i koji pečen batak. Kočijaš sveže u maramu da ima i kralj i on, u čebanju nalije vina, pa krenu nji' dvojica. Idju oni sad kroz sela i salaše, pa kralj gleda i raspitiva kako ko živi. Tako su se već navozali i naslušali, kad jedared dodju pod jednu šumu. Pod jednim drvetom leže tri momčine i jauču ko da njim zub čupaju. Na drvetu visi torba, pa svi trojica gledaju u nju i stenju, mrndjaju štogod, al' se jedva migolje već se opružili ko da su se djuture pogodili.

Kralj o'ma' na kočijaša da stane, pa će zapitati momke:

— Ko ste, šta ste vas trojica?

— Braća rodjena — prostenje jedan ko da mu je teško i rič progovoriti.

— Da vas nije zubna bola spopala kad toliko jaučete?

— Ta zdravi smo mi ko tuckovi, al' od gladi ne znamo šta bi, — potuži se drugi momak, al' i taj stenje ko da mu se krste prikidaju kad izusti koju rič.

Kralj pogledo na torbu, pa kad nije slip mora viditi u njoj kruv. A još i zelen luk pružio perjanicu a mora da ima i štogod tučnijeg kad se sva nadundurila kako je puna.

— O, ljudi ljucki, pa na što čekate s tom torbom kad ste tako gladni?! — začudio se kralj.

Uputio se on s njima u razgovor, al' ovi ne znadu s kim imaju sriću. Di će znati kad kočijaš maramicu s 'ranom obisio na livču ko da idje na oranje, a u čobanji se nakrivila

zkvh.org.rs

trska, pa samo zasuči brke i sisaj vino. Kralj se ne očituje ko je, pa najstariji momak njemu:

— Alaj, dida, vidite kaka su ova moja braća! Mladji su od mene, a ni jedan neće da do'vati torbu pa da se na'idemo.

— A zašto ne bi on, — o'ma' se potuži sridnji brat — ta valjda je najstariji, pa triba da se stara za mladju braću.

— Daborme, — tuži'će se i najmladji. — Ja ne znam za drugog oca, kad ga nisam ni upamtio. On je meni i otac i mater, al' valjda srca nema kad može gledati kako se grčim od gladi ko crv na žeravi.

Kad su se onda počeli tužiti jedan na drugog, ta svaki ima pravo. Kralj čim je vidio s kim ima posla namigo na kočijaša i kaže mu:

— Alaj, sinko, ta nećemo valjda gledati kako se ovi siroti momci muče. Ded, skini tu torbu, nasiči svakojem što triba pa i' na'rani. Skini i ovu čobanju, nek se momci napiju kad su se već toliko namučili.

Uradi kočijaš kako je kralj kazo, pa sve u usta meće onoj trojici. Ako su lini i makniti se, al' se paštre da isprazne torbu. Kad je kočijaš još dodo čobanju s trskom, a momci vuku da su njim sve žile na vratu nabrekle. Tako nji' kočijaš na'ranio i napojio, a kralj se sve smijucka ispod brka, al' na kočijaša bajage ozbiljno:

— Sinko, ded, vidi da kojem ne triba kajiš popuštiti.

— A, joj, baš triba, — zastenju sva troj'ca.

Uredi nji' kočijaš al' ko da je čitavog života dadijo, a kralj će onda na nji':

— Dico moja, tako mi se steščalo na srcu kad vas gledam kako sami ne znate izaći na kraj s životom. Ta ja ne bi' mogo spavati od mišlja kad bi' vas ovako ostavio. Neg' ako 'oćete da vas ponesem mojoj kući, pa bi' se ja već postaro za vas.

— Pa ako ćete nas poneti onda ne marimo.

— Ded, sinko, ti si jak i odmoran, podigni jednog po jednog na kola, — namigne kralj opet na kočijaša.

O'ma' ovaj jednog po jednog zametne na rame ko džak, pa i' pobaca u zakoš. Opružili se oni tako kako i' je kočijaš povućo, pa ni brige. Kralj sidi naprid do kočijaša pa se samo smijucka na ovog, a i kočijaš 'oće da pukne od smijanja. Idju oni tako kad jedared došli do kraljevski' njiva.

— Dico moja, — sad će kralj braći — jelte da vi nemate nigdi ništa?

— Osim velikog neba nad nama, naše je ovo što je na nama i u nama.

— Dobro sam ja mislio. Eto, ovo su moje njive, pa bi' vam dao dobar komad zemlje. U mene ni diteta ni grdeta, kome da čuvam? Eto, odjakarite komad, pa nek' imate.

Kad su ona troj'ca to čuli, niki se trgli ko od stra', pa sve gledaju jedan na drugog koji će početi divan. Jedared će najstariji:

— Šta će nam zemlja kad nemamo svinja što bi je rijali?

— Kako vi 'oćete, — ne protivi se kralj.

Odu oni sad dalje, pa braća drimaju u zakošu, kad jedared naidju na velik čopor ovaca. Kralj opet zaustavi kola, pa će na nji':

— Dico, pa kad već zemlju nećete, ja eto ne znam šta bi' i s ovim čoporom ovaca. Čoban me ostavio, pa će mi ovce ovako same i tako otići u propast. Eto vam, pa nek imate.

O, kad su ona troj'ca to čuli, promigolili se pa najstariji skoro i sio u zakošu. Toliko se čak potrudio da se počešo po glavi, pa kaže:

— Alaj, dida, na svemu ti fala, al' molim ti se ja, šta će nam čopor ovaca kad nema ni magarca što bi' i' vodio, ni pulina što bi i' tiro.

Kralj se samo smijucka na kočijaša, a ovaj će sad:

— Dida, — i on će kralju ko momci — ako je samo do tog, pa ja ni tako ne znam šta da radim s mojim magarcom. Eto nek njim je, pa ću njim dati još i pule; a već znate kaki je moj pulin što bi njim dao, ta da zna još muziti, ne bi ovcama tribo ni čoban.

— No, eto ima'ćete sve što vam srce želi, — kralj će sad opet nagovarati momke.

Najstariji brat se pomalo zbunio pa će ko nikud sleći ramenima, al' kad je sridnji to vidio, skoro skočio, pa kaže:

— Alaj, dida, a šta će nam i to kad magarac ne zna ni siriti ni kiselinu ukiseliti?!

— Dobro, kako vi 'oćete, — pristane kralj.

Raduju se ona troj'ca što i kralj dalje ne konabi, pa kad su od dragosti odanili malo' nisu kralju i kočijašu šepice oduvali s glave. Odu sad dalje, pa braća drimaju, a kralj i kočijaš samo namigivaju. Nisu išli daleko i dodju do jednog kraljevog salaša. Tu su pune košare, svinjaki, a na ledinj živine ko mravi. Ta samo pivaca ima priko stotinu, a šta je drugog da ni ne kažem.

zkvh.org

Misliš da kralj i tu nije zaustavio kola? Al' čim su pivci zakukurikali, a on na momke:

— Pa, dico moja, eto da nismo baš odan naišli, ne bi' se ni sitio. Ni s ovim salašom ne znam šta bi'. Držim ga samo na računu, a pun je svega i svačeg, u njemu je blagoslov al' kad ja imam još veće dobro, pa mi je i to dosta starosti. Kako bi bilo da njeg dam vama, pa eto nek' imate.

To je samo tribalo onoj troj'ci, da njim spomene starost. Baš je njima do tog da se s čime staraju, a još s takim salašom di je i marve i svinja, i živine. Sad se o'ma' razdrimo i najmladji, na se sve boji da se starija braća kako ne izlanu, već on o'ma':

— Alaj, dida, molim ti se, a šta će nam taj salaš kad je tu toliko pivaca?! Ta ko će od ti' moći čestito spavati, kad će nas još u zoru razbuditi.

— Dobro, kako vi 'oćete, — kralj opet pristane.

Odu oni sad i upravo u kraljeve dvore, al' neće na veliku kapiju već na stražnja vrata. Kralj uputio kočijaša i ovaj ode pa kaže svima da se niko ne smi odati, već nek' svaki kralju kaže »dida«. Kad su tu stigli, vide momci di su, pa će zapitati kralja:

— Dida, šta ste vi kod kralja?

— Šta bi' bio? Ja sam subaša kod njeg. Al', eto, volio sam za mladosti raditi, pa sam se skupio da imam svega i na pritek.

Viruju momci, a više vole povirovati neg se ma o čem misliti, pa njim nije ni teško oči zamličiti. Odvede nji' kralj u jednu manju kuću, tamo digod u začelju avlije, pa opet uputi kočijaša da i' pogosti al' onako kako njim srce želi. Goste se oni tu dan za danom, pa kralj sve čeka kad će njim dosaditi da se istežu u 'ladu. Može on čekati al' do smaka svita, a momcima nikad dosta istezanja krstiju.

Njima nije, al' kralju dosadilo da čeka i jedno jutro kaže:

— Dico moja, ako vi još koji dan istezali krste, ta mo'ćete se omotati oko peći i sedamputi. Ne bojite se da ćete se jedared otegniti ko zmije?

— Ajak! Dida naš, ne možemo kazati da se imamo na čega tužiti, — kažu oni.

— Al, se ja bojim, dico moja, da ćete okrastaviti od ležanja. Ko velim, možda ste sad već naumili šta bi radili.

— To mi ni rodjenoj materi nismo nikad odali, — istrčala rič najstarijem.

— Dobro, a 'este l' bar u tom složni, kad vidim jednom nije tribala zemlja, drugom ovce, a trećem salaš.

— A, u tom smo složni, — potvrdi najstariji.

— Dobro, dico, samo kad ste složni, — kaže kralj ko da je sve u redu. — Al' ako ni rodjenoj materi niste kazali šta bi volili raditi, — iznenada će on — al' ja ko da pogadjam: vi bi tako štogod di samo triba ležati.

— Al' baš to, — otela se rič svima.

— Pa šta ne kažete. 'Esam reko el' nisam, da ću vas ja primiti na dušu. Sad bar znam na čemu smo, pa ću vam, dico moja, dati poso na kojem triba samo ležati. Al' nemojte se posli tužiti da vam je i to dosadilo.

— Ta di bi nama tako štogod dosadilo, — raspripovidali se oni ko nikad. — Da nam je takog života do smrti, ta nikad se mi ne bi proričili oko tog.

Braća složna, pa još kad se i kralj složio s njima sad je tu pravo veselje. A kralj što obećo, o'ma' će i izvršiti. Uputi on kočijaša, pa ovaj o'ma' dono tri dobra kreveca i namistio i' u debo 'lad pod dud.

— Dico moja. — kralj će momcima — eto lezite tarno, al' dok vam ne dosadi. Samo ne bi' volio da vam štogod padne u oči el' da ždrak sunca smeta, već lezite lipo potrbuške. Punom trbuvu je to dobro. A ti, — na kočijaša će — postaraj se da bude ono, što se radi kad zdrav čitav čovik polegne potrbuške.

— 'Oću, dida.

Ode kočijaš i o'ma' se vrati sa šest momčina. Troj'ca nose dobre vilištane, a troj'ca teške sabljetine. Po jedan s batinom stao do svakog kreveca s live, po jedan sa sabljom do svakog kreveca s desne strane.

— Šta će to sad biti? — začudila se braća.

— Ta kad ste se jedared odali šta najviše volite raditi, neću valjda dopuštiti da vam to izadje iz volje, — ozbiljno kralj. — Sad morate ležati i ležati, a ko od vas digne makar i prst, a o glavi da ni ne govorim, al' o'ma' će dobiti sabljom po vratu. Al' o'ma'!

A kočijaš će na momke s batinama:

— A vi radite ono što se radi sa zdravim i čitavim čovikom kad se polegne putrbuške.

zkvh.org.rs

Kako on to kazo, a ovi udri po linčinama. Jauču oni pa bi skočili s kreveca, al' kako se maknu, a sablje već sivnu.

— Dida, dida, dosta je ležanja! — prvi se javio najstariji.

— Kaki te dida napopo, — drekne onaj s batinom, pa kad ga je onda oparmačio, satro je i krevetac. — Ti ćeš našeg kralja zvati ko da je s tobom svinje čuvo?!

A kralj će linčini:

— Šta je, sinko, valjda ne'š kazati da ti je već dosadilo ležanje?!

Borme je braći bilo dosta i od batina, al' kad su još čuli da je to kralj, a njima i jauk stao. Al' batine ne staju, već samo šaraju po koži. Kad su linčine već dobro omekšali, a kralj će bajage kočijašu:

— Šta misliš ti, ako je ovoj mojoj dici sad već dotužilo ležanje, ne bi l' se oni čestito starali kad bi njim opet dao u ruke onaj čopor ovaca?!

— Svitla kruno, ta ako ćete me i za magarca prid čopor i onda ću dobro poslužiti, samo me praščajte ovog, — poviče najstariji.

— Mene i za pulina, ta i od njeg ću bolje trčati i držati ovce na okupu, — sridnji će.

— A tebi bi, sinko, — kočijaš će na najmladjeg — ostalo samo da budeš pule.

— 'Oću, 'oću još i njakati ću naučiti, — jauče onaj.

Kralj i kočijaš se nasmijali, al' onako od srca, pa ma'nu na one s batinom.

— Eto, eto, dico moja, — kaže kralj onda braći — kako ste se provridnili od batine, a na lipu rič ni da ruku pružite do kašike. Al' sad na poso, jel kome lipa rič ne pomaže tu se batina zove u pomoć, a kome ni to ne pomaže, tom sikiru u čelu, jel koricu kruva nije zaslužio ko čeka da mu padne s duda.

Tako su braća postali ljudi i kod kralja posli bili čobani, al' taki, da njim nije bilo para nadaleko. Tamo su se i poženili i zapatili i kuće i zemlje, pa kad su posli vidili kakog koji se izležava u 'ladu za radnog vrimena, a oni o'ma':

— Pretelju, pazi, pazi da ne zaželiš da budeš magarac, pulin el' pule kod našeg čopora.

Pričao Luka Kopunović, Bikovo

Da je uraditi ko kazati

Bio tako jedan čovik, što nije imo ni brkova ko momak, ni brade ko drugi ljudi. Jezik ko kravlji rep, a stvora nikakog. Sva njegova snaga je bila u tom, što mu je iza oca osto dobar komad zemlje.

Pašće priko metle, al' se neće sagniti da je skloni; nos sebi nije vridan čestito otrti, al' je fale uvik pun. Nikad u životu nije ni držo svinče kad se klalo, jel se bojo i od tog da će ga papkom ogrebati, al' kad je jedne zime bio divan medju komšijama ko kako zna svinje klati i divenice udesiti, on se rašepurio ko paun, pa veli:

— E, od nedilje će se klati kod mene. Ove godine ću svojom rukom klati i sve napraviti, pa da vidim el' još kogod zna tako!

Ljudi se zgledali, pa ne kažu ništa. A šta će mu i kazati kad ga znadu, a na kraju šta se koga tiče šta i kako će drugi u svojoj kući poradjivati i uredjivati. E, al' on sad nema ni sna ni počinka, već se miša čak i u ženske poslove: zakiljiva kako luk čiste, nije mu dobro kako su spremili kotlove, ispitiva koja kako zna criva čistiti. Kad je kuću napolak privrnio, onda se sitio da za njeg nije dobar ni jedan nož, a imo i' je da njim ni računa nije znao.

Prvi njegov komšija je znao svinče zaklati i raspraviti da je poso sve meo. A imo je i alata za to, pa su ga ljudi zvali na sve strane da njim svinje uradi. Domaćin kusavi' brkova, a velikog jezika o'ma' otrčo do tog komšije.

— Znaš ti šta sam ja došo? Kad bi mi dao onaj tvoj veliki nož — ta takog nema na svitu. Za dobar poso triba i alat. Već pridveče ću ga vratiti.

— Ta ako ćeš i za nedilju dana, meni sad nije od potribe, — da komšija nož.

E, sad je sve bilo spremno, pa samo da dodje drugo jutro. Sve dodje, a drugi dan ponajbrže, pa se čeljad ustrčala

zkvh.org.rs

po kući još za mraka. I jedared samo zaskičili svinji. Domaćin se naoružo s komšijinim nožom, pa veli onima što 'vaćaju svinje:

— Šta ste navalili vas toliko? Samo jedan nek ga pripuši odastrag, a naprid ću već ja. Ne triba mi tu čitava ozija, pa da mi samo smetate.

On je glava u kući, pa što kaže tako mora i biti. Izvukli oni prvo nikog velikog bravca, pa kad su ga svalili, a domaćin mu kleko na vrat. Onom što svinče drži odastrag nabrekle žile, kad se bravčekanja otima, al' domaćin o'lo:

— Šta drćeš? Evo, da ga se samo žignem, a ti već možeš i puštiti!

Ne kaže onaj ništa, a di i bi kazo, kad bi jezik prigrizo kako ga bravac fundara. Ne kaže ništa, al' misli u svojoj glavi: »Lako je tebi divanit kad ti bravca ja držim.«

Kako je bilo tako je, pa će domaćin jedared morati i nožom raditi. Al' se sad uzmuvo ko šilom po truloj koži i počo čačkati bravcu ispod pridnje noge. Čačko, pa čačko i najedared ni sam nije znao kako, samo mu se nož zatrčo bravcu pod pazuvo. Kako se nož skliznio nuz kost, a bravac skoči. Kad je domaćina lupio o zemlju, borme je ovaj samo toliko vidio 'di bravac ode priko ograde, pa u njive.

— Alaj i ti držiš, ko da ti je metla u rukama! — rasrdio se domaćin na onog što je bravca pripušio. — A 'di mi je nož? — o'ma' se sitio alata.

— Kad ga tu nema, valjda je u bravcu.

— No, onda druge svinje nek kolje ko 'oće, — rasrdio se domaćin još više. — Ovi moji nožovi su taki, da je bolje s čutkom klati neg s njima. Taki poso ja ne radim.

I otreso on ruke, pa ode unutra. Neće čovik ni da gleda taki poso. A njegova čeljad šta će? Jedni otrčali da digod nadju bravca, a drugi se latili pa kolju svinje. Zaradili se oni, pa poso idje ko namazan. I nije prošlo dugo vrimena već su svinje i pafiii, kad jedared evo iz njiva onog komšije od kojeg je domaćin nož uzajmio. Taj komšija volio lov, pa je i to jutro uranio na zecove. Došo on sad iz njiva s puškom, al nit' nosi zeca, nit šta drugo, već krvav veliki nož.

— Di je moj komšija? — o'ma' on zapita.

— Evo sam, — izadje na to domaćin.

— Komšija moj, jedan nož nije čitav svit. Bilo ga, a ne bilo ga. Šta je tebi, da mi ga vraćaš o'ma' ujutru, još za mraka, a kazo si da će ti tribati bar dodoveče.

Domaćin se zlo začudio, pa makar u komšijinim rukama vidi velik nož što je uzajmio, borme ne s'vaća šta to može biti.

— Ta otkud sam ti ja vratio?! — jedva je niki došo do riči.

— A kako da ga nisi vratio? Zaboga, već kad si ga mislio vratiti mogo si ga prineti mojoj ženi. A di' ti je palo na pamet, da s bravcom šalješ nož za mnom čak u njive?! Koliko je trčo, taj je dobro moro izgubiti u težini, baš sad prid klanje.

Tako komšija divani, al je ozbiljan ko sinoćni kupus. A domaćin se najedared dositio da je upo u nevolju, pa ni sam nije znao kako je zapito:

— Pa 'di je sad bravac?

— Vrag zna di bi bio, da ja nisam došo sebi u poslidnji ma', — kaže komšija, al' i sad zdravo ozbiljno.

— Ta šta je bilo, divani već jedared.

— Šta je bilo? Kažem, di je tebi palo na pamet da bravca šalješ za mnom s nožom? Ko je to još vidio — bravca slati prid pušku! Dotrčo on za mnom pa kad me stigo, najedared stao i sve mi štogod divani krmskim jezikom. Da nije počo tresti pridnjom nogom ja borame ne bi vidio da pod pazuvom nosi moj nož. E, onda sam razumio već i njegov krmski jezik, pa kad sam vidio da si mi poslo nož ja ću se mašiti da ga uzmem. E, al' u to i bravac spazio u mene pušku i kad se onda uplašio, nadigo uši i biž'. »Hej ti, — viknem ja za njim — tako ti slušaš gazdu. A šta se bojiš od mene što sam s puškom kad se od njega nisi bojo što je s nožom?!« Al' viko ja, a ne viko, bravac zaprašio pa će u njive.

— Pa šta je onda bilo? — domaćin će opet i ne'otice.

— Šta bi bilo? Valjda nisam lud dopuštiti da mi bravac odnese nož, ako si ti već bio lud pa ga po njemu poslo. Ja pušku s ramena i bravca naranim sačmom. Tako sam lipo uzo nož. I došo sam ti samo to kazati da nož od mene više ni ne tražiš kad ga od moje kuće nosiš, a u njive ga šalješ za mnom.

— Dobro, dobro, al' 'di si ostavio mog bravca? — još će se domaćin istiravati.

— E baš, mi je to tribalo, — sad se komšija bajage još i uvridio. — Ta 'tio sam ja njega doneti da se ne tužiš na mene, al' umalo nisam glavom naplatio. Naišli niki drugi lovci, pa kažu da je to divlji bravac i da su ga oni ubili. Kad sam njima kazo da je tvoj i da si po njemu poslo nož za mnom,

zkvh.org.rs

a oni mene počeli častiti da sam skrenio pameću, i ako se žignem njevog divljeg bravca, da ću ja dobiti šaku sačma.

Domaćin ne kaže ništa kad je čuo taki razgovor, a komšija se okrene, namigne čeljadima i ode. Al' kad će već iz avlije, onda bajage primeti opaljene svinje, pa se još obazre.

— Av, komšija, — na domaćina će — kad si brže-bolje stigo sve ovo poklati s mojim nožom, kad sam ja još čuo kako svinji skiče a bravac je već stojo prida mnom s nožom. Nema zamire, al' ja ti nož neću više pozajmiti kad ti s njim brže radiš neg' ma ko. Ako se to raščuje, ja ću ostati pod sramotom i borame me niko više neće zvati da mu svinje uradim. Još je dobro što te nisam spomenio prid onim lovcima što su ti bravca odneli. Da su ti čuli kako radiš, borame bi te i oni pozvali da njim urediš divljeg bravca.

Pričao Stipe Šević-Cvancik

Kad volovi lete

U staro vrime nisu naši salaši bili nagusto ko sad. Njiva digdi, a svud ritovi, atovi, pustare, pa kad kreneš za ovci', može te tražiti po nediljU dana. A kad snig kopne, dobro smisli kako ćeš kreniti kudgod ako nećeš da zapadneš u buzalicu. Dabome da je svaki razgovitan čovik skraćivo put samo ako je mog'o.

E, tako jednog prolića dojaše panduri na salaš iznad dola. Ulopali se, konje priznojili, pa njim dosta puta.

— Domaćine, — kažu — vaćaj volove, pa da si prikosutra na drumu na kuluku.

— 'Oću, 'oću, kad moram.

E, kad su se tako lipo sporazumili s ovim, pitaju panduri kako bi došli do njegovog komšije što je s onu stranu dola. Kaže on da je do pun vode, pa priko ne mož nikako već okolo.

— Tako mi ni do doveče nećemo tamo dojašiti, — kažu panduri.

— Baš borame nećete. Eto, ja sam baš kum s tim komšijom, al' mi ni kumstvo ne obavljamo dok do' ne prisa'ne.

— Dobro, a ne bi ti njemu mogo kako javiti?

— Kako ne bi' mog'o. Nije teško s briga na brig dovikati, — kaže on.

O'ma' on na brig, pa:

— Kume, hej, kume!

Da šta su kumovi, pa se onaj s druge strane već i odaziva:

— Šta je novo?

— Evo došli panduri, pa kažu da 'vaćaš volove i prikosutra da si na drumu na kuluku.

— Ne-eću! — stiže glas s one strane.

Kad su panduri to čuli, a oni vele ovom:

zkvh.org.rs

— Kaži ti njemu da se ne šali s glavom! Teško njemu i svoj njegovoj kući, ako mi morali čak tamo jašiti.

Posluša ovaj i poviče:

— Kume, evo su panduri, idju rad tebe.

— Kaži nek ne idju, evo me, evo, letim, letim! — odazove se na to onaj i otrči u salaš.

— E kad je tako, onda je već u redu, — kažu panduri i vrate se svojim putom.

Kad je njima tako u redu, dobro je to i za onog kuma s drugog briga, pa kad je prošlo dva miseca i drum se već prosušio i opravio, a njeg evo s volovima. Kad se javio, a panduri zagrajali na njega:

— Pa jesi ti sad samo stigo?

— Nego kad?

— Ti si prolitos reko da letiš.

— Pa i letio sam, al' s volovima. Ljudi, ako vi imate volove koji brže lete ja ću se s vama drage volje pozariti, — odgovori kum i sotim okrene rudu natrag.

Pričao Pere Poljaković-Kovačev

U mladosti se misli na starosti

Živili dida i baba. Za mladosti imali veliko imanje, al' bili obadvoje lake pameti, pa njim u starosti ostala svega jedna kolibica i avlijica što je pivac mogo pričeprkati.

Vrpoljili se oni kojikako sa životom i dida, sad prviput u svom viku, steko dvi kokoške. Sad je on zaboravio sve svoje grije, a babi nakalamio i one što nije ni klapila. A kad su didine kokoške počele još i jaja nositi, niko s njim izaći na kraj. Kad baba oće po'isti koricu kruva, a on joj gleda u usta, pa samo reži.

— Znaš ti, babo, da je život težak! — jedared će on.

— Težak, da!

Dida onda omilovo svoje kokice, pa veli:

— Težak je meni, a kako onaj živi što ništa nema?!

Baba zna šta joj dida i misli, pa se rasrdila.

— Je l' ti to meni brojiš zalogaje?!

— Pa mogla bi i ti štogod privriditi za kuću, kad si znala sa mnom rasipati dok smo imali, — kaza'će dida šta mu je na srcu.

Baba didi nikad nije dala pokrke, pa neće ni sad.

— E, kad si se toliko uzo'lio što kuću držiš iz tvoji' kokošaka, baš ću ti pokazati da se ni ja još ne bojim života.

To dida i 'oće, pa o'ma' okrenio lipo oko babe i zapita je šta će raditi.

— S pameću, ko što sam uvik i radila. Ja ću trgovati.

— Dobro, babo! Imaš pravo, na trgovini se da dobro zaradjivati. Ded, ded, pa nek' je tvoja prva rič u kući.

— I bi'će, — ocikla se baba.

— Samo pazi, mi smo naučili uvik samo prodavati, a nikad kupovati.

zkvh.org.rs

— Nemoj ti meni davati s'vit, kad za tolike godine ni sebi nisi bio vridan. — goropadi se baba.

— Dobro, dobro, a čime ćeš trgovati? — opet će dida lipo.

— Pa nisam ja sad ko pripelica da 'o dam tamo-vamo, već sam naumila da od tebe kupujem jaja. Kuva'ću i' i kuvana prodavati.

Dopalo se to didi, al' drugi dan poranio da vidi pošto idju kuvana jaja. Kad je vidio da idju po dvi krajcare, a on prisna po toliko prodaje babi. Nema u babe zamire za to. Trguje ona sad, pa se čudo razmarvašila po kući. Dida od nje ni krkniti ni pisniti. Nisu se badava tako nagombali, da će babina biti prva rič ako počne trgovati i zaradjivati.

E, al' je to didi uskoro dosadilo, pa će jedared:

— Hej, babo, šta ti meni zaradiš kad prisno jaje kupuješ za dvi krajcare, a kuvano prodaješ za toliko?

O, kad se baba nakosirila!

— A što mi svaki dan ostane čorba to tebi nije ništa?! Šta bi 'io da tog nije?

Dida vidi da se baba ljuto naoštrila, pa je stao umirivati i veli:

— Dobro, dobro, babo! Šta si uzela srcu, pa ja samo pitam. A imaš ti i pravo: kaki smo bili nevaljani i kako smo znali rasipati za mladosti, još nam i priviše zaradjivaš za starost.

Pričao Blaško Bukvić, Mala Bosna

Bode igla
i s razbijenim ušicama

Tako bilo dvoje čeljadi boljeg stanja, a u nji' sin jedinak. Matori bi samo tekli, ta nikad njim dosta, ko da će sve blago ovog svita poneti u grob. Deran išo po vašarima, vidio svita, pa se izmetnio ko da nije povrzom iz te kuće.

Roditeljima se to bome nije dopadalo, pa kažu da je hardalast i nezglavljen, al' njim se još manje dopalo kad je s jednog vašara dovo uskočkinju. Lipa divojka da je valjda samo klapiti možeš taku, pa se doduše prvo i starima dopala, al' kad su čuli da u prćiju nosi ono što je na njoj i u njoj — zamrzli je. Sve nogom kopaju kako bi je otirali od kuće. Oni bi, al' momak ne da pokrke. Deran bio plav, pa s njim ne divani drugačije već samo u pravdu. Zato stari prid njim nisu smili ni pisniti, jel su znali da je jak, a kad ga razbisniš, onda je i lud, pa bome 'oće i udariti.

Vidi momak da su se matori poćulili, al' zna da se nisu i pomirili sotim da njim ovo bude sna'. I nije tu prošlo dva-tri dana, kad evo nike mlade, nakitila se pa njega traži.

— Tako ti, čov'če, — o'ma' ona na mladoženju — mene ostavio u svitu, pa da te nisam našla nikad me se ne bi ni sitio. Ko veliš: dosta mi je žene, pa nek' je nosi kuga el' prika smrt!

Momak stao pa gleda: šta je sad to? Žensku glavu nikad ni vidio ni čuo za nju, a ona njemu »čov'če«, i nazlaba ga. Razrogačio on oči, al' još više njegova uskočkinja. Momak bi valjda i zanimio da najedared nije vidio kako mu se baćo smijucka ispod brka. Onda mu se o'ma' razgalilo, al' još ćuti, a ova nova melje jezikom:

— Ti valjda mislio: žena je ko igla razvaljeni' ušica — baciš je pa joj se zatre trag.

zkvh.org.rs

Puštio nju momak, da se sita izblebeće, pa onda zinio i on:

— Još se ti tu kerebečiš?! Odleventala u svit, a ja te tražim ko brez glave! Sad si se navragovala, pa bi se dobro bilo opet meni na vrat obisiti. Pokaza'ću ja tebi kako se nos drži nuz čovika!

Pa kad je onda odrišio kajiš i počo tu »ženu« i »vezati« za sebe, a ona u jauk.

— 'Oćeš ti meni leventati po svitu ko ker brez klečke?! Ako si mi žena, bila držati nuza me ko svako čestito čeljade. Pet godina te nije bilo kod kuće — e sad ću te pet godina svaki dan ovako sićati na čovičanski red!

Otima se ona, a i stari će je braniti, al' je momak skrkljušio u ćošu, pa samo šiba. Jedared nema šta, već ona zajauče:

— A, joj, pušti dok je duša u meni, dok možem kazati da ti nisam žena.

Momak se onda nasmijo al' onako od srca, pa i sirota uskočkinja došla do riči.

— A šta je onda sve ovo bilo?! — zlim ona na »ženu«.

Starci o'ma' skočili, pa će zabašurivati da je to kaka luda i saklama, al' se na to i »žena« uzjogunila pa kaže:

— Šta drugo, već su me ovi matori nagovorili da se podmetnem, ne bi l' tebe smutila da pobigneš od srama i stida, kad te oni ne mogu drugačije otirati.

Ho, kad je uskočkinja to čula, bome je onda ona počela pleskati »ženu«. Al' kako je bila lipa tako je znala ovu i nadariti, a momak je samo nagovara da se paštri.

— Šta je sad ovo? — zajauče opet »žena« — nisam dosta već od njega nadobijala?!

— Ajok! — kaže uskočkinja. — Čovik i žena kako se pokečkaju tako se i pomire — i sve zaborave. I, sele moja, nuz to što ti je »čovik« dao ti već sutra možeš mene zaboraviti — jel je od čovika zaboravljeno.

Sprkunjila nju uskočkinja, a »žena« još samo toliko prostenje:

— A s ovim matorim zlotvorima nit se šije nit se para, ko da sam ja jedini živ stvor u kući.

— E, 'rano moja, ti si igla makar i s razbijenim ušicama, na to će momak. — Nismo mi bili marama u koju su te pokupili na putu, pa ti nećemo ni izabrati ni šiti sukno.

Sotim on svoju uskočkinju za ruku i ode, al' kajiš bacio prid »ženu«. Ona je razumila da se sa starima može računati,

pa skoči i zaključa vrata. Kad je onda počela dekati ono dvoje, makar jedan kajas ima! Jauču oni i mole, al' »žena« ne posustaje, već šiba i viče:

— Svekre-babo i svekrva draga, ako ste me za jedan dan i udali i razudali, al' ćete zapamtiti da igla može bosti, ako ne i šiti, makar ste joj ušice razbili.

Kad se ni dida ni baba već nisu vidili od masnica »žena« sustala, i sad nji' troje sili u sobine čet'ri ćoše, pa stenju.

— Tribalo je to nama?! — jedared će baba.

— Da, da, dobro smo nas troje sve to sašili, — prostenje i »žena«.

— 'Ćeri moja, — umiša se na to i dida — dok se šilo to je još i bilo kojikako, al' kad se s tim kajišom počelo parati, e to se bome naparalo, da se valjda ni do svatova oni' dvoje neće zakrpiti.

Pričao Stipan Vujković

zkvh.org.rs

Lude za tudju volju

Ikaže, na vašaru se sastanu ljudi sa svi' strana, pa di se ne bi našli i seljani iz dva komšijska sela. Ta dva sela se uvik prdačili medju sobom, pa nisu nikad propuštili priliku da se jedno drugom narugaju. Nije to tako išlo od juče, pa i u jednom i u drugom selu pamet već prosijali na sito.

Sad se sastali pa ni jedni ne znadu kako bi druge načeli, dok se na kraju jedan nije sitio pa se počo faliti, da u njevom selu ima lažova kaki svit ne pamti. Na to se izboli i oni iz drugog sela pa kažu, da oni imadu takog lažova da mu svit ne viruje već ni to što pljune.

Neće to ostati na fali već se oklade u deset akova vina. O'ma' se revenali seljani iz jednog sela, pa i oni iz drugog, i novac mijandžiji na astal, a svako svog lažu prida se. Svi drugi jezik za zube pa moždedu samo slušati, a laže će podmetniti krkače svaki za svoje selo. Mijandžija je vidio za života svakaki' bangalola, pa će on prisuditi koji je veći lažov.

Kad su se tako lipo nagombali, jedan lažov će o'ma' i početi.

— E, kaže, — stao on gonetati — došo ja na svit pa se o'ma' raspitivam za mog baću, da vidim ko će me kruvariti i ruvariti, al' mi kažu da se on još nije ni rodio. Šta ću sad, već lipo proživim, oženim se, dicu od'ranim i umrem, a moj baćo još nikako da se rodi. Ne možem biti brez oca, pa došo ja i drugiput na svit i opet pitam za baću. O'š vraga! Di 'š za njeg pitati kad se on nije još ni onda rodio! I tako ja provikovo tri vika i kad sam onda lego u grob, naumio sam da više ni ne dolazim na svit da upoznam baću.

E, al' se ja jedva ugnjizdio u grobu, a ono moj otac već i lupa. »Ustaj, linčino, — kaže — da te dam na kaki zanat, da ne ostaneš brez kruva.« Šta 'š, roditelja moraš poslušati, pa se ja digo iz rake.

Ne pita on mene ni o'š, ni ne'š, već me da kod jednog lovca. A meni se to i dopalo, al' ne zadugo. A i kako da mi se dugo dopada, kad me je medvid dočeko iza drveta i otkinio mi glavu čim smo krenili u prvi lov.

Lovcu se to dalo na žao, jel veli čovik, kako će me učiti zanatu kad nemam glavu. Dao bi mi misto nje bar kaku bundevu da me ne šalje baš tako na sramotu ocu, al' di je njemu u šumi i bundeva? Šta će čovik već mi da jednog pivca 'što će za mnom nositi pušku. Uzo ja pivca, pa mi on vridi više neg' tri zanata. Ja samo zviždim, a on nosi pušku za mnom i lovi.

Kad je moj baćo vidio šta je pivac usput nalovio, ta više se obradovo neg' da sam mu došo s dvi glave, a baš nije trpio nezglavljenog stvora, jel je bio čudo uredan čovik. Kaže on sad, da ćemo nas dvoj'ca usrićiti čitavo selo. Dosad je samo on imo kuću ko ogledalo, al' će sad sve naučiti redu, kad drugog posla neće ni imati, jel će i' pivac 'raniti lovom.

A moj baćo je pačist ko niko, moždedu se na njeg i ugledati. Šta da kažem kaki je, kad sam dolazio s pivcom od lovca, a ja ga sustrio na njivi 'di češlja ježa. U'vatio ga, pa ni njeg ne može trpiti čupavog. A čim smo ušli u kuću, on o'ma' istreso pivcovu vunu, pa kad je ulovio nikoliko moljaca, o'ma' na mene da i' obrijem. A peć što je imo, ta u njoj samo 'ladan vitar duše, a vruća je za to da se i vino smrzne u zapećku. Ta, soba u nas prava srebrna, a kako i ne bi bila kad se na duvarove zvizde 'vaćaju od mraza.

Da vam ni ne kažem kaki je tu sad život nasto u kući u kojoj su taki otac i taki sin, pa još imaju takog pivca! Ta, sam med i mliko! Pivac se prvi budi u selu, a baćo se o'ma' uzventra na peršin i s te visine vidi sve zvirenje u okolišu. Kad grane sunce, a mi već nalovili toliko, da je mesa puno čitavo selo. A baćo ga i razdili svakom i na pritek, kad je čovik od reda, a zna da je taki red da svaki bude sit i napit.

Čerez tog, eto, naši seljani više i ne piju vodu, već samo dobro vino. Di 'š piti vode kad si uvik sit mesa?! Baš zato je i ovo deset akova vina oklade stvoreno za moje seljane i ni za kog drugog, jel je i jutros moj pivac nalovio toliko mesa, da smo se pečenice svi nagušili, pa jedva čekamo da je zalijemo dobrim vinom!

Nalago se ovaj, a njegovi seljani sve potvrdjivaju. Di ne 'š potvrdjivati i laž, kad onaj kaže da će oni popiti deset

zkvh.org.rs

akova vina oklade. Al' potvrdjivali, a ne potvrdjivali, borme se zasuko i onaj drugi lažov, pa počo i on gonetati.

— E, kaže, — na svog druga lažova će — tvoji seljani će danas zaliti to silno meso, što njim je tvoj pivac nalovio, baš tako kako su se tog mesa i na'ili. To, brate, nisi lago, pa ti i virujemo. A ti već ni ne možeš piti, kad si brez glave pa nemaš usta, osim ako ti vrane nisu pupak načele, pa da ti tudan naliju. Samo ti nisu pupak načele prija neg' su ga u čvor vezali, jel će biti da zato tako slabo gonetaš, pa sve istinu govoriš kad misliš lagati.

Al', pretelju moj, to je tvoja nevolja, ko što je tvoja srića što si zapatio takog pivca, samo ne 'š valjda misliti da samo ti imaš takog pivca. Ni u našem selu ne viče misec kad u zoru zalazi, već nas pivac budi kukurikanjem. Al' da znaš još kaki pivac! Nikaki drugi, već otac tvog pivca! Daborme, sinko moj, baš taj lovac mi je dao matorog pivca od kojeg je povrzom taj tvoj. Da, da, makar ne'š virovati, al' to je tako, jel znaj da sam ja tog starog lovca još u kolivki ljuljo i na rukama od'ranio.

A njemu je taj matori pivac osto još iza oca. I kad je tebi dao pivca što zna pušku nositi u lovu, ovaj matori je onda još pivčiće lego iz jaja i učio i' na zrno ko i druge piliće. I kad se već sav omandro i operušo, pa ga lovac 'tio već u lonac, ja ga isko. Kad sam ga onda počo zobiti šunkom i plećom, pa svaki dan pojiti čobanjom vina, a moj se pivac do prve mine pomladio. Što se pomladio to nije ništa, al' mu izrasla vimena, da taki' nema ni u jedne miikulje! I što od tog vrimena od'ranjiva pivčiće, to ti ne možeš ni klapiti!

Ne uči i' na zrno, već i' doji, pa pivci ko živa vatra! Ne nose ti za nama u lov puške, al' njim ni ne tribadu. Ti pivci kljunom prikolju medvida, a divijeg bravca nek samo čapnu u čelo, već je i gotov. Otkad imamo te pivce mi ne držimo krave, nit 'ranimo svinje. Šta 'š 'raniti krmče kad nam pivci naubijaju diviji svinja i na pritek. Šta 'š zobiti krave mlikulje kad onog matorog pivca muzimo, pa se u pivčijem mliku još i kupamo!

Ako ko ne viruje nek dodje u naše selo, pa da vidi kaku glavatu dicu od'ranjivaju naše žene otkako i' drže na pivčijem mliku. Borme, možete misliti kaki će krupni ljudi to biti, kad odrastu na pivčijem mliku, kad je ovaj naš mijandžija ovako debo i trbušat, a on je samo magaricu siso kad je osto siroče iza matere. Da je makar malo liznio našeg

pivčijeg mlika, onda bi bio i glavat, a ne samo ovako uvat ko sad.

Al' ništa zato, ovako bar dobro čuje, pa će čuti i ovo: virovali el' ne, dok je nama tog pivčijeg mlika, mi ne da nismo željni drugog pića, već nećemo ni da kvarimo naš kus ma 'š čim. Eto, makar ćemo i sad dobiti okladu, al' vi komšije naše, možete popiti ti' deset akova vina, jel će za vas i to biti dobro, kad pivčije mliko za života niste ni liznili. A mi baš borame nećemo piti ovaku prilivenu stelju u kojoj je više vode neg lozine suze. S tako čim ni prosjaka ne vridjamo u našem selu.

Eto, to je sve dosad prava istina, a sad ću početi malo i lagati.

— Ne dalje, lažov jedan nad lažovima! Da sam magaricu siso, nek ti je ta laž, al' da ja livam vodu u vino, tu laž ti neću prostiti, pa još pod mojim slimenom, — drekne mijandžija. — Lažeš ko niko na svitu, pa još kažeš da je istina!

Potrčo on pa će digniti i ruku na lažova, al' se onaj nasmijo i kaže:

— Ako je tako, a ti mijandžijo, daj ti' deset akova dobrog vina mojim seljanima, jel si okladu već i prisudio.

Sad se i mijandžija sitio kud je ovaj lažov nagoneto, pa se i on nasmijo od srca.

— Pa ja sam ti još kazo da dobro slušaš, ne može biti zamire, — smije se lažov.

— Ne može biti, — smije se i mijandžija i o'ma' počo dvoriti.

Lažova njegovi seljani grle i ljube, a one, što su izgubili okladu, prdače ko nikad. U to jedan svrati u mijanu, pa nosi pivca s vašara.

Ovima što piju okladu drugo nije ni tribalo, već jedan poviče:

— Komšije naše, biž'te, evo vašeg pivca, potuće vas iz puške što ste ga osramotili!

Borme onima što su okladu izgubili drugo nije ni tribalo. Dosad su uvukli uši pa ćutili, al' se sad najedared latili da jade izjade. Na kome će već na svom lažovu, kad i' je on tako osramotio.

— I ti si nam niki lažov! Baš i jesi, kad si nam na kraju još i to slago da ćemo mi popiti vino! — dreknu nji' nikoliko.

zkvh.org.rs

— Zato je naš dobro lago kad je kazo da nam vino ne triba, — marvaše se oni drugi, a vino sve prolivaju i svog lažova sve grle.

Drugi lažov dotle zaradio bubataka i bubataka, i njegovi seljani ga baš bacili iz mijane, kad svrati niki dida. Čovik mudar, vidio života, pa voli da zna svašta, i zapita šta se tu dogadja. Oni što su izgubili okladu neće baš da se fale, al' ovi što su dobili, stali o'ma' prid didu. U rič dvi kažu šta je bilo, pa sve grle svog lažova. A dida sve to lipo salušo, pa onda da odvita:

— Imate ga zašto i grliti! Lipi ljudi, kad vam je laž dika! Dico moja, baš je to tako: čega se pametan stidi tim se lud diči! Tako i vi s vašim lažovom.

Dida to kazo, pa sotim ode ko da za drugo nije tu ni svraćo. Ode on, a ovi, što su okladu dobili, ostali ko opareni. Zanimili oni, al' se sad razgrajali oni što su okladu izgubili, pa kad su onda udarili u ruganje, dug sve dvostruko vraćaju.

Al' u oni, što su dobili okladu, nije sad bilo dugačkog divana. Kako su dosad svog lažova grlili, tako ga najedared počeli čupati i mlatiti.

— Ti ćeš nas sramotiti prid svitom i još se nadmećati u sramoti, — povikali oni.

Nakitili ga čvorgama i masnicama, al' začas, pa kad su ga onda švornili napolje, a on tako otečen da mu valjda ni obloge od pivčijeg mlika ne bi pomogle. I di se našo siromak, već baš do pobratima kojeg je nadlago.

— Pa šta ti radiš još i sad tu u blatu? — pita ovaj bolji lažov.

— Čekam tebe, pobratime.

Kad je onaj razumio riči, opipo se, pa kaže:

— Doduše i možeš me čekati, jel je tvoj pivac al' dobro puko na mene iz puške.

— Al' je i tvoj mene pošteno čapnio kljunom, — potuži se i onaj.

— Jesu, brez laži, borame su nas udesili pivci, samo da mi je bar znati zašto smo mi lagali? — zapita bolji lažov.

— Čini mi se samo zato, da budemo tudje lude. O'š virovati, ne'š virovati, al' to je tako, pa makar nas dvojica zajedno kazali da je to laž.

Pričao Joso Ronček

Devet jezika

Kad god bio u jednom malom selu majstor koji je krpio lonce i kotlove. Iz tog se vrpoljio u životu, al' borme gorko. I bilo je u kući više tužbe na život neg' kruva na astalu. Al' ma kako bilo, majstor neće da se malo lati i motike, već još uzo i šegrta da pokaže svitu kako njegov zanat vridi izučiti. Dabome da ni taj šegrt nije bio baš zglavljen kad se kod krpe zatrčo na zanat, al' zato gleda da nauči od majstora što može.

Baš kad će se osloboditi bila rodna godina, pa ljudi s vršaja po čitav dan vuku 'ranu u ambare. Sunce žeže, pa majstor stao prid kuću pod dud i jedared će na kočijaše što vuku 'ranu:

— A kako vam nije mrsko po vas dan se vozikati na ovoj prokletoj vrućini?!

— Kako nam je tako nam je, — na to će jedan s kola — al' će naše torbe biti pune, a ti uvik 'ladom, al' si 'ladan i gladan.

Sluša taj razgovor žena, pa kad su kola promakla, a ona će čovika ružiti.

— Eto vidiš, zato tebi zanat ne idje. Ne znaš ti s ljudima divaniti ko čovik. Ta kad si majstor, svaka rič triba da ti je na mistu. Ljudima se triba znati uvući u volju. Kad je ovaka rodna godina, a ti da si kazo: ljudi, srićno, pa dabogda navukli pune i jame i dolove.

Šegrt sluša, pa makar baš nije sasvim dočuvan, zapamtio on to dobro. Nije mu majstoricina rič izlazila iz glave i kad se uskoro oslobodio, krene u svit.

— Idjem ja da naučim bar devet jezika, — kaže majstoru — pa da vidite što će za mene biti života.

Baš je njeg briga ko i njegovog majstora što ne zna čestito zanat, i što nuz krpljačinu neće da se late i motike i

zkvn.org.rs

što dodje pod ruke, već bi živio iz lipi' riči. Za čestit poso nema dosta pameti, al' na ovako što ima. I krene on po selima, pa se samo o tom misli šta je majstorica kazala majstoru.

Nije dugo išo, pa već i stigo u drugo selo. Još nije ni ušo u selo, vidi da idje ukop. Kod prvi' kuća sustrio ljude 'di nose mr'ca, pa će momak o'ma' načeti svoji' devet jezika.

— Srićno! Srićno, ljudi, pa dabogda navukli pune jame i dolove!

Razmarvašio se, pa puštio glas da bude i vidjen i čuven, kad zna kako se sa svitom divani, pa se zlo iznenadio kad su ga počeli pljeskati.

— Nije nama dosta naše žalosti, još ćeš ti iz nas praviti rugu?! —

— Braćo moja, ta ne rugam se, — brani se on. — Ja mislio da priliči baš tako kazati.

— Ta di bi to priličilo kod mr'ca, luda glavo?!

— Braćo moja, ta ja to nisam znao. Ja bi' da svakom kažem lipu rič.

— Da si kazo: da je sriće, pa u vašem selu od tog ni spomena ne bilo!

Zafali se on na s'vitu i ode dalje. Izučio jedan jezik pa usput sve melje, da ne zaboravi. Tako došo i u drugo selo, a tamo svatovi obalaze. Čim je on ugledo snašu i djuvegiju, a on poviče:

— Da je te sriće, pa da u vašem selu od tog više ni spomena ne bilo!

Dogodilo se da divojka baš nije bila za falu, pa se nije tako lako ni udala. A medju svatovcima bilo još dosta nana koje su se imale zašto bojati da će njim 'ćeri divovati pletuć' side kose, pa kad su one čule majstora borme tu nije bilo divana, već udri po njemu.

— Ljudi, ta nisam znao da se ne kaže tako, — brani se majstor kad je već došo red i na razgovor.

— Kad nisi znao, a ti bio pitati. Da si lipo kazo momku: srićno, pa s mladom dugo godina živio i tušta dice porodio.

Oprostio se majstor svatova, al' ode iz sela što brže pa će u treće, da tamo kaže pametnu rič koju je sad naučio. Ako se žurio nije ni zalud, jel još ni u selo nije ušo kad evo jednog seljana 'di vodi mršavu krmaču. Majstor o'ma' prid njeg, pa iz sveg glasa:

— Srićno, pretelju! Srićno, pa dugo s njom živio i tušta dice porodio!

Ni onom nije drugo tribalo! Muči se s krmačom cilog puta, a još se nakitio i taki koji će ga podbadati! Sunio čovik na majstora pa udri kandžijom.

— Brate moj, pa ja nisam znao da se to tako ne kaže. Ja baš zato idjem kroz svit da svakom kažem lipu rič, — pravda se majstor kad je već nadobijo masnica.

— Pa šta onda nisi kazo: srićno, pa da s njezinim salom namazo i brkove i glavu, i u odžak je obisio, i goste s njom dočeko!

Raduje se majstor što je čuo tako pametnu rič, pa mu ni brige što ga je kandžijica nakitila masnicama. Požuri on o'ma' kroz to selo, pa će u četvrto da već koga obraduje s lipom ričju. Udario on priko da što brže stigne, pa kad je došo pod selo u jednoj bašči vidi di čovik zakopava ubijenog kera. Žuri se taj u bašči, jel mu žena drži poduprta vrata od nike komare, a otud strašno urliče drugi ker. Majstor o'ma' do čovika, pa poviče:

— Srićno! Srićno, pobratime, pa njegovim salom namazo i brkove i glavu, i u odžak ga obisio, i goste s njim dočeko!

Ni onog nije tribalo većma naoštriti. Kad je onda skočio priko taraba, pa iz nji' isčupo koc, borme je s njim namazo majstora da je ovaj pamtio.

— Kerovi mi pobisnili pa sam jednog jedva ubio, a s drugim još ne znam kako ću tužan i žalostan izaći na kraj, još ćeš me ti doći žagati! — na majstora će onaj, al' baš ko bisan ker.

— Ta, brate rodjeni, ja nisam znao da to ne valja tako kazati. Ja tebi 'tio lipu rič, jel zato i idjem po svitu da naučim sa svitom ljucki divaniti.

Onaj kad je pogledo majstora malo bolje, vidi s kim ima posla, pa ga o'ma' prošo bis i onda će ga još i s'vitovati.

— E, pa kad je tako, onda si mi tribo kazati: ovog jednog si se srićno oprostio, pa nek je srićno da ti drugi još bolje ispadne za rukom! Ne vidiš da sam drugog bisnog kera skrkljušio, pa još ni sam ne znam kako ću ga se oprostiti.

Majstor se još i zafalio i ode opet u novo selo, da već nadje čovika kojem će se njegova lipa rič dopasti. Doševelio on do drugog sela i skime se prvo sustrije, već s jednim didom kojem je jedno oko izbijeno. O'ma' on prid njega, pa poviče:

— Srićno, dida moj slatki! Ovog jednog si se srićno oprostio, pa dabogda ti drugo još lakše ispalo!

zkvn.org.rs

O, kad je dida to čuo! Buknio, pa o'ma' digo batinu.

— Nije meni dosta nevolje i sramote, što mi je jedno oko iskopala ona vragbaba, još ćeš se ti ovaki zelen rugati sa svršenim čovikom!

Nalemo dida majstora, a ovaj puštio piskove pa se pravda:

— Ta, dida moj slatki, ja nisam znao da ne valja tako kazati.

— Šta ti onda usta idju ko pusta, kad ne znaš šta 'di triba kazati?

— Pa ja zato i idjem u svit da naučim lipu rič, pa da onda živim ko čovik, — i latio se majstor, pa didi sve ispripovida kako je krenio i dotle prošo.

Kad je dida sve to saslušo, najedared se trgo pa će momku:

— E, sinko moj, ako je tako onda si moj čovik. Ja ću te uputiti kako ćeš naučiti, al' ne devet jezika, već svega jedan, pa da vidiš života.

— Kako, dida, kako, samo vi kažite a ja ću borame poslušati.

— E pa kako? Imam ja u varoši jednog sina koji ne krpi, već pravi lonce i kotlove. Oti'ćeš ti kod njega na zanat, pa da vidiš što ćeš kod njega naučiti lipi' riči od koji ćeš živiti! Al' znai da je taj moj sin gluv i nim.

Maistor je i dosad kroz sela čuo »divaniti« na dosta jezika, all' se sad bome uzvrpoljio. Sve ne viruje ušima, pa će se čuditi:

— Dida, pa kako ću od tog vašeg sina naučiti lipi' riči, ko će misto njega divaniti kad je on nim?!

— Njegovi lonci i kotlovi što i' napravi. Taj divan izuči i ti, pa se ne boj života.

Pričao Djuro Gadžur, Tavankut

Covik s jednom manom

Vrimenom živio par siromašne čeljadi. Imali oni trojke, tri sina. Dva glavata, a treći ko purovak. Jedan glavati do'vatio jednu sisu, drugi drugu, a onom malom osto suv jezik. Jedva se od sise odbili, a mater umre.

Osto sad otac sam, pa vuče nevolju i jedva čeka da dica odrastu. Ona dva glavata rastu ko iz vode, a onaj mali zakiko ko da ga tuku po glavi. Ona dva gloncije kad zaigraju, ta dica padaju s banka, al' za poso ni da čuju, već rade otac i onaj mali. Gloncije nikad nemaju kada, otežu se u 'ladu, pa kad već došlo vrime i ženidbi, onom malom bratu dosadilo.

Dogovori se on s ocom, da se kurtališu nevolje. Jedno veče idju s posla i vide 'di jači gloncija sidi u mijani, a slabji se muva oko divojaka na drugom kraju sokaka. Čim su došli kući, a otac divenice i šunke iz odžaka, pa prostre astal. Kako on to spremio, a onaj slabiji gloncija za bravu i o'ma' tisko ostalu.

— Sinko, ovaka večera nije baš svaki dan, — otac će na njeg. — Zovi i drugog brata, nek smo svi na okupu.

— A 'di je on?

Kaže mu otac da je u mijani, al' ga nije uputio u tu di su ga vidili, već na suprotnu stranu. Ode ovaj, pa kako izmako iza ćoše, a evo jačeg gloncije. On za bravu, al' otac večeru već sklonio.

— Šta je, nema ništa za večeru?! — o'ma' on zinio kad je vidio prazan astal. — A ja zato i došo, što sam vidio da idjete kući.

Otac bajage uzdiše, pa će onda:

— Sad me još i ti napopadaš! Ta spremio sam večeru kaku ni svecom nemamo! Bilo je grava s šunkom, sa sirom tašaka, al' onaj tvoj brat sve potamanio. Sve ga molim, da

zkvh.org.rs

bar tebi malo ostavi, kad nama ne da bliže astalu, al' me turio pa veli da tu on zapovida.

O, kad je ovaj to čuo!

— On će moju večeru po'isti, linčina jedna! Kud je očo?!

— Ta znaš u kojoj mijani pribiva, — kaže otac.

Otrči ovaj, al' jedva na vrataca, a manji gloncija se već vraća pa oma na njeg:

— Di si uvraga, criva mi već viču od gladi, a tebe moram tražiti da dodješ na večeru!

— Šta je, ti ćeš mene još i prdačiti, — drekne ovaj jači, pa udri.

Brani se onaj, pa bi se raspripovido, al' ovaj šakom zaguši /rič. Natuko ga se sve do kraj sokaka, pa kad je onaj pobigo, još poviče za njim:

— Ako još koraciš u našu kuću, znaj da ću te stamaniti!

Drugi dan onaj mali sin kaže:

— Baćo, e sad ćemo i ovom okreniti rudu iz avlije.

— Ta ko će tog tako napleskati, da ode u svit? — odma'ne otac.

— 'Di bi mi na njega tisnili, — nasmije se sin. — Nismo baš ludio da uzmemo sikiru i lupamo sebe u čelo, već ga moramo oženiti.

Otac se od muke i nasmijo, pa kaže:

— Sinko, ta da sam divojka bolje bi side kose pleo, neg da podjem za ovog. Koja je ta što bi ovog primila na vrat?

— Al' ja sam taku udavaču već i našo, — na to će sin i ispripovida ocu šta je naumio.

Uveče oni došli s posla, pa opet večeru sklonili. Kad gloncija došo iz bitanaga, a otac o'ma' na njega:

— Jesi ti danas bio kod kuće?

— Ta ni nogu nisam metnio kako sam ujtru očo.

Otac samo uzda'nio, pa se češe iza uva.

— Pa šta je sad opet? — zapitaće onda gloncija.

— A šta je, — bajage se sad rasrdio otac. — Ti si onog otiro u svit, al' nam je i kuću ispraznio. To niko drugi nije, već je on moro doći dok nas nije bilo, pa odno svu 'ranu. Sad možemo prste glabati.

Borme se gloncij nije dopalo da opet ostane brez večere, pa se čudo uzmuvo.

— Znaš ti, sinko, šta ja mislim, — onda će otac. — Ja i ovaj mali dobijemo 'ranu tamo di radimo, a ti ćeš ovako umriti od gladi. Već da mi tebi nadjemo mladu, koja ima malo svog dobra.

Gloncija se zlo uplašio gladi, pa smekšo i veli:

— Ako je kaka s punom kućom, 'di ja vas ne bi' poslušo, ta valjda ste mi otac.

Kad je tako, a oni će drugi dan ići već na ugled. Onaj mali brat vodi kad je on našo udavaču. Došli oni u drugo selo, pa iza njega dodju na jedan veliki salaš. Velike su tu staje, nije ni guvno malo, a na prvi pogled se vidi da je nuz ovaj salaš prišiven i dobar atar. Glonciji se to o'ma' dopalo, samo mu se baš ne dopada što je na stajama striju prokinuta, zidovi pomalo srušeni, a na guvnu pravi vršaj.

— A šta bi ti, da je avlija ko pometena soba, kad tu nema muške ruke, — s'vituje njeg brat.

Provukli se oni kojikako kroz nika slomljena kolija, staru burad i košarove, pa došli do jedni' čitavi' vrata. Na salašu jedan krajičak strije, pa na toj čoši ta vrata, a iza nji' već ruke širi ženska glava. Dobar podmešen stvor, samo se vidi da joj glava baš nije ranjava od češlja, lice se baš nije ispucalo od vode. Al' neće ljudi valjda tražiti dlaku u jajetu, glavno je da se mlada čudo obradovala kad je vidila kako gromornog djuvegiju joj vode.

Uvela ona goste, pa sve njim mista traži, a kako i ne bi tražila kad u sobi jedva ima mista i za nju, a još i dva stoca namistila.

— Neće valjda biti zamire što sam vas tu dočekala, al' u čitavom salašu jedino su tu zdravi zidovi, a nad ovom sobom ima još i strije, — kaže ona gostima.

Zato je valjda tu nasadila i kvočku, a čet'ri kera tu side. Namistila ona djuvegiju na jedan stoc, ona sila na drugi, pa sve traži 'di bi svekra i divera metnila. E, al' nije badava diver već bio tu, pa zna red. Di bi on smeto kad mu je brat došo na ugled, pa o'ma' onako malecan sidne u slanicu, a oca namistio pod kvočku.

— Baćo, vi ste i tako zimogrizni, tu će vam bar biti vruće, — kaže on još ocu.

— O, ovako pametnog divera još nisam imala, — na to će mlada, a sve prede oko djuvegije.

O'ma' ona prid nji' rakije, pa vina, pa će onda:

— Od tolikog puta čovik i ogladni. Bar ćete viditi kako znam kuvati.

Ne ostaje tu samo na ričima, pa ona prid djuvegiju s makom pogače i kiseli' krastavaca. Onaj kako već dva večera nije večero, ne bira, već mlašće da mu sve zaušnice pucaju. Dok mlada nije stigla da ponudi svekra i divera, a djuvegija sve počistio.

zkvn.org.rs

— 'Ite, 'ite, samo nek je u zdravlje, — kaže mlada. — Al' da vidite još ovo, — pa prid njeg veliku zdilu maslice i nuz to 'rena u sirćetu.

Djuvegija se nagušio, pa će onda ići razgledati šta i kako ima oko kuće. Vidi čovik da je tu imanja zadosta, samo sve u drlu. Ima tu i marve i svinja, i živine, samo da je koga ko bi to timario. Obašli oni i zemlju od mrginja do mrginja, pa se onda vratili u sobu.

— Dopada mi se, dopada, kako znaš kuvati, — kaže on onda mladi, — samo ako ćeš poći za mene, kod mene ne znam šta ćeš kuvati, al' krpiti borame ima šta.

Na'io se, napio se, pa on tako mladi u oči ko da nema kože na obrazu, al' u nje nema uvride, već ona lipo:

— Nije da ja nisam i za krpljenje, al' znate kako je triba za to i vrimena. A nije to šala sedam ljudi sa'raniti. Jedva si jednog sa'ranila i daću otpravila, a ti već drugom moraš spremati ukop. Pa onda imaj vrimena i za ženski poso oko kuće.

Kad je djuvegija to čuo, a on o'ma' u šaku jednu kiselu papriku, pa ko da će zamočiti u slanicu, sagne se do brata i šapne:

— Pa je l' ona udovica — i još iza sedam ljudi?

— Ćuti, ludo, — na njeg će malecni. — 'Di bi ona imala toliko imanje, da joj iza svakog nije pomalo ostalo. Nećeš valjda i u tom naći zamire kod ovako krasne mlade.

Ono što je istina, istina je — glonciji se imanje zdravo dopalo, a još kad je vidio kako mlada zna kuvati. Nije to šala biti dva dana brez večere, pa se onda ovako nasititi. Zaćutio on, al' mu onda oko zapelo za kerove. Side oni, pa samo gledaju u mladima usta, a repovima mašu i mašu.

— A šta će ovi tu? — zapita on ko da je već u svom.

— Znate, — kaže mlada — ja volim da mi je soba uvik čista, pometena.

Vidi djuvegija da kerovi bome metu djubre repovima, kad tamo kad 'vamo, pa i sam veli:

— E, onda je u redu.

A mlada se onda još pofali:

— Ta da nji' nije, ja ni ne znam kako bi izašla na kraj sa tim silnim ženskim poslom. A ovako je velika pomoć, kad mi oni i sude operu, — pa da bi pokazala, o'ma' ona jednom zdilu od maslice, drugom tanjire, a kerovi i' izližu začas.

E, tu se mlada pomalo privarila, djuvegija se smutio, pa se uzvrpoljio i sve niki krajči vratima. Zadržava njeg mlada,

navalio i brat, pa se čak i otac razbudio pod kvočkom, al' gloncija zama'nio glavom, pa bi samo išo. Kaže da ima važnog posla.

— Ta kaki važan poso? — navalila mlada, — tu ste ko kod svoje kuće, a ako oćete možete da više ni ne odete.

Na to već skočio i otac ispod kvočke, pa šaplje glonciji:

— Jesi ti to čuo?! Ne puštaj sriću, već lipo s mladom kad te 'oće.

Kad je tako, kaže on mladi, da će se o'ma' vratiti samo dok svrši taj poso. Šta će ona, već i' lipo isprati, al' i onda kaže da će ga ona čekati, pa nek se vrati čim prija uzmogo. Odu sad oni, pa kako izmakli iz salaša, a otac će na njeg:

— Ludi čov'če, šta je tebi? Di ćeš ti još naći ovaku priliku?!

Slepto on glonciju, a tu je i provodadžija, pa kad su navalili, a djuvegija će jedared:

— Ne kažem da nije dobra prilika, al' ima i ma'na.

— A u tebe?

— U mene je jedna, istina da je baš ta da ne volim ništa raditi, al' u nje je sto. Ja se neću s takom oženiti.

Kad je brat to čuo, a on se najedared okrenio, pa će salašu.

— Pa kud ćeš ti? — iznenadio se gloncija.

— Kud ću? — podvikne onaj. — Kad ti nećeš, ja ću se baš borame oženiti s njom. Al' meni baš borame nemoj doći na večeru, kad je kod kuće ne budeš imo!

Kad je gloncija to čuo, bome se o'ma' sitio kako su mu dva večera krčila criva. Kako se tog sitio, a on se zatrčo i ode salašu, al' sve biži isprid brata.

— Pa šta je sad to? — stao i viče za njim onaj mali.

— Šta je?! — okrene se gloncija. — Ako sam reko da je neću oženiti, al' nisam reko da se za nju neću udati! Ženi se onaj ko u svoju kuću vodi mladu, a ja se udajem kad u njezinu dolazim, a u vašu više neću ni nogu metiti kad čoviku niste kadri ni večeru dati.

— Srićno bilo, — ozovne se otac. — Samo još gledaj da popraviš tu tvoju jedinu manu, pa će ženini' svi' sto nestat.

Pričao Stipan Poljaković-Kovačev

zkvh.org.rs

Seljani gojili pauke

Davno pa davno bilo jedno selo, al' zabačeno da ga se ni sunce ni misec nisu baš uvik spominjali. Nit je kogod u ovo selo dolazio, nit je kogod iz njega odlazio i ko je najmudriji u selu, taj je za seljane bio najmudriji na svitu.

A nije baš ni lako bilo u to selo doći ni iz njega otići, kad su svud oko njega bile velike šume. Jedan od seljana izadje jednog dana u te šume i tu tako zabasa, da se već i noć spuštila, a on nije znao naći put u selo. Šta će tužan i žalostan, već se popne na jedan visoki 'rast, da ga ne bi zvirenje raskidalo u mraku. Nije se on tu ni ugnjizdio, ni zadrimo kad u daljini lizne veliki plamen. Krene on u pravcu plamena i uskoro dodje na obalu jedne duboke i brze vode, a tu se oko vatre ukonači li putnici.

Lipo oni njega primili i ugostili. Potužio se on, da je zabaso, i ispripovida iz kakog je sela. Na to će jedan stari putnik:

— Doduše, mi nismo ni čuli za to tvoje selo, al ne brigaj ništa. Uj'tru ti samo gledaj za vranama il' za švrakama: na koju stranu se one dignu, tamo mora da je selo u šumi.

Prispava on sad tu, pa se u zoru digo na noge kad i putnici. Prije neg' će se spremiti na put, svi će se okupati, kad su već na obali vode. Bilo tu i dice koja ne znaju plivati, pa onai stari putnik vezo svakom ditetu po nikoliko veliki' tikava ispod pazuva. Kad je ovaj iz zabačenog sela to vidio, zapita u čudu:

— Alaj, čestiti starče, šta je to što si vezo dici ispod pazuva?!

Starac je već sinoć vidio s kim ima posla, pa se malo nasmije i kaže:

— Sinko moj, to su noge s kojima možeš i po vodi ići.

Čudi se onaj kake su to noge, al' vidi dicu kako se koprcaju i bome ne potonu. Al' je voda nosila i kojikake drvu-

šine, panjove i druge stvari iz šuma, pa tako jedan pani lupi o tikvu i razbije je.

— A šta se radi, da se te noge za vodu ne slomiju?! — zapita seljanin starca.

Onaj se opet nasmije, pa kad je vidio o čemu se radi, kaže lipo:

— Ti kad kreneš s ovakim nogama na vodu uzmi dobru batinu u šake, i, još ako imaš olova, zali joj deblji kralj. S tom batinom ćeš otisniti od sebe panj il' ga razmrskati, što je još bolje.

Kad su se okupali, starac da seljaninu čitav naramak prazni' tikava i još i simena čitavu pregršt, pa mu kaže:

— Samo pazi, sinko, što ovo bude više prazno višlje će ti glavu izdizati iz vode.

Raduje se sad onaj. Kad stigne u selo, ta od njeg mudrijeg neće biti. Putnici počeli tovariti svoju prćiju na konje, a ovaj samo gleda ne bi l' još štogod mogo uvrebati i naučiti. Tako on jedared vidi, di na jednog konja tovare lipe velike bundeve bile kore. Al' baš tako bile su bile ko čilaša na koju su i' prtili. Ni tako što on nije vidio u životu, pa zapita starca:

— A kako je čudo ovo?!

— To?! E, moj sinko, to blaga vridi! To su jaja iz koji' se ležu najlipče čilaše, — prišapne starac.

— Da se i ta, na koju tovare, nije tako izlegla?!

— Nego kako — starac će njemu, al' ozbiljno. — Samo moraš naći tako veliku kvočku, koja će ovako veliko jaje znati prikriliti. A znaj, da se skoro sve u svitu iz jajeta leže.

— Vidiš, starče, to kod nas niko ne zna, čak ni ja!

— Da ne vidim, ne bi ti valjda uzalud govorio. Eto, pokloniću ti jedno ovako jaje da zapatiš sime, samo ako ćeš imati tako veliku kvočku.

— Ništa drugo, već ću morati u'vatiti jednu droplju. Nji' ima oko sela i priviše.

— E to, to će biti najbolje. Vidiš kako si ti vedra glava, — kaže mu još starac i skine s konja najveću bundevu, pa mu je pokloni.

Nije tu sad bilo kraja zafaljivanju i da putnici nisu pošli, seljanin bi svima poljubio i noge i ruke. Radost je tu još veća, jel, kako oni pošli, diglo se čitavo jato švraka. 'Di čovik ne bi zafaljivo, kad je zapatio noge s kojima može ići priko vode, pa jaje iz kojeg će leći čilaše, a švrake mu pokazivaju

put. Ta više brige nema, već samo za švrakama, pa i priko šume i priko vode možeš 'oditi i broditi brez brige.

Kad samo to razglasi po selu mudrijeg od njega biti neće, a još kad kaže kako mu je i ovaj čestiti starac kazo, da je vedra glava, ta u selu neće biti nikoga ko ne bi krenio njegovim tragom. On će samo za švrakama, a selo za njim, i daj mi takog života.

U toj radosti nije se dobro ni zauko već je stigo pod selo.

— E, baš je mudar taj starac! — kaže onda sam sebi. — Ja se čitav dan lupo i o drvo i o pani, pa još i u mraku tumaro i nikako da nadjem put do sela, a vidi ti sad: kad sam pošo za švrakama, nisam se ni zaznojio, ni trunka muke primučio i već sam u selu.

Razglasio on po selu da je za dan i noć prigazio po svita i napabirčio mudrosti, da će svakom i doteći i priteći. U tom selu nije bilo konja već samo magaraca, pa kad su čuli da će on leći i izleći čiste bile konje, al' oma su se dali u lov na droplje. Ulovi jedan droplju da bi dite na njoj moglo jašiti, pa će je već namistiti na bundevu, al' u to dotrči drugi s još većom dropljom. Nisu još ni tu razapeli nad bundevom, treći već trči s još većom. Jedva su se prid noć skrasili s jednom. Al' droplja ko i druga divljačina, neće da miruje i šta će ljudi, već je po dvoj'ca drže. Jedni za dana, drugi priko noći, a svi bi bili babice oko droplje, kad će njev mudrac svakom dati po jedno jaje samo kad čilaša počne nositi.

Tako su oni prid noć kvočku, što će izleći čilašu, kojikako nasadili, pa je sad došo red i na noge s kojima se može ići i po vodi. Diglo se cilo selo i svi oko kvočke, al' kad će poći nogama koje po vodi gaze, vrat da slomiju jedan drugom. Svaki bi da prvi krene, a mudrac ne da samo jedan par noga. Šta će i kako će, već na kraju da par tikava onom, koji je imo najveću batinu i na njoj najveći grumen olova.

Veza'će njemu tikve već pod pazuvo, al' se na to dositi mudrac i kaže:

— A zašto bi se ti kvasio i do pazuva, već da mi tebi ove noge za vodu vežemo doli na tvoje noge!

— Dabome, — poviče i onaj što će ići po vodi, — kad se sjedine moje noge i ove za vodu, i kad budem zapuzo mora'će izgledati ko da trčim.

Tako o'ma' i urade, pa se ovaj zatrči s tikvama na članjcima i skoči u najveću dubinu. Kako on skočio privalio se od težine, pa ode doli, a noge sa tikvama ostale gori. Da mu težine i nije bilo dosta, pomogla je tu batina sa dobrim

grumenom olova. Voda ga za'vatila, pa ga ponela čim se privalio i seljani su samo još vidili kako klamiće s tikvama nakićenim nogama. A kako ne bi treso nogama, kad se ispod vode ne može podigniti ma koliko se koprco, pa se tako i udavio.

Odnese njeg brza voda začas, a jedan od seljana poviče:

— Jesam ja reko, da ne damo njemu noge! Svidilo mu se toliko što može ići po vodi, da je eto umako o'ma' u svit. Nemojmo ga više ni gledati ni čekati, jel se taj neće više vratiti.

— Tako je, — poviče mudrac, — i ne dam više nikom od ovi' nogu, dok ne posijem sime i dok ne rodi više.

Šta će seljani, slušaju ga kad je on najmudriji, pa se lipo razidju kućama. A mudrac kad je došo kući, kaže ženi:

— Neću dati ove noge više ni jednom, pa da mi rodi na svaku glavu po sto pari!

— A što ne bi dao?!

— Još pitaš?! Nisi vidila i ovog! Čim se domogo nogu otrčo je u svit, da bi se vratio kući još mudriji od mene.

Dao se on sad u brige, pa samo ševelja oko droplje. Ako kojeg izgrebe kako se otima, mudrac je već tu da podmetne krste. Ne boji se on ni kljuna, pa je za dan dva b'o išaran krastama ko da je opigavio. Ni brige njega što mu dica suše zube u praznim ustima. Nije to pravo ženi, pa bi se ona kurtalisala te nevolje.

Prošlo tako skoro tri nedilje, a sirota droplja se već jedva miče na bundevi. Što se više približava vrime da droplja iz tog jajeta izleže čilašu, selo se sve više uzbunilo i sad će već i mudracova žena pogledati šta je s tom kvočkom. Kad ona došla, a bundeva sva trula i plisniva.

Rasrdi se žena i dok se oko nje nisu sitili, ona je bundevu već i zgrabila ispod droplje.

— Dosta ste mi dosad gadili kuću s ovim strvom, — poviče ona i baci trulu bundevu u mrginj.

Nit su seljani stigli, nit je mudrac stigo da je zadrže. Stigli su do mrginja baš onda, kad je i bundeva pala u gustu zubaču. A baš tamo u mrginju su drimali zec i zečica. Kad je bundeva pala na nji' zecovi skoče i otperjaše ko da njim je žerava vezana na repove, a bundeva se sva raspala i rasula iz trbušine crpu špica.

— O, ljudi ljudski, — zajauče mudrac, kad je to vidio. — Da su ti se ruke bar osušile prije neg si došla u moju kuću, — na ženu će.

zkvh.org.rs

— Šta si to naradila, nesrićna dušo?! — navale na sirotu ženu i drugi seljani.

— Pročistila kuću od strva, kako sam već kazala, — drekne žena i ode unutra.

— O, ljudi, to je njoj strv! — zajauče opet mudrac. — Jeste vidili, — pokaže on na špice, — koliko je tu samo ovi' mali' jaja?! I eto iz dva se i ovako izlegla mala ždribad, a šta bi se tu naleglo, da je kvočka još koji dan ležala?! Iz velikog jajeta čilaša, a iz ovi' silesija mali'!

— Al' i ta dva su se poplašila, kako i' je bacila, i ko će i' sad u'vatiti, kad su pobigla u šumu, — kaže jedan koji je potrčo za zecovima.

Ostali sad seljani tužni i žalosni, a ponajviše mudrac, al' se žena razgoropadila pa ne pušta ni blizo. Izbacila ona i droplju, pa uzela žarilo i grnjaču i bome priti čoviku da će se i s njim računati, ako se ne lati posla i dici kruva ne nastači.

Okreće se on sad po selu dan za danom, pa se misli kako bi nabavio drugo jaje iz kojeg bi mogo leći čilaše. Bar da je već proliće, a ne jesen, pa da može zasaditi ono sime za noge s kojima može ići po vodi! Al' ovako počo čovik da vene od tuge i nevolje. Vidi on jedared da mu mudrost počinje pomalo rdjati i nema drugo, već jedno jutro krene opet u svit, ne bi li kako steko novu mudrost.

Tako dodje na jedan veliki pašnjak, a tu pod šumom ergela, pa još kaka! U njoj sami čilaši, al' bili ko da su se u mliku kupali. Kad je stigo, ljudi baš skinili kotlić s vatre pa će ručati. Pogoste oni njega, al' njemu nije do čašćenja, već će o'ma' ispripovidati svoju nevolju. Kad su ovi čuli kakog su svata dobili u goste, oni samo namignu, pa jedan kaže:

— Pretelju, mi bi ti skratili nevolju, al' baš sad nemamo nijedno jaje iz kojeg se legu čilaše! Vidiš koliko je tu čilaša, a to je sve otud što su i' naše kvočke baš juče izlegle.

— Nego znaš šta, — na to će drugi, — da ti kod nas služiš redilju dana, pa ćemo ti dati čilaša i čilašu pa i' vodi. Kvočku već imaš, pa ćeš kod kuće lako čekati dok ti čilaša ne snese jaja!

Pristane on od prve riči, a oni mu onda kažu:

— Služba ti neće biti teška. Kurjaci su nam raskidali jednog kera, pa ćeš misto njega ti lajati i tirati konje. To će ti biti možda i od koristi, jel ako koja čilaša slučajno snese jaje, pokupi ga, nek je i to tvoje. Drugi poso će ti biti, da se s našom dicom sigraš »zolje«. Mi nemamo kada s di-

com se dučiti, a ti ni tako nemaš drugog posla, već samo ćavkaš!

Pristane on drage volje, pa izgrebe sve iz kotlića što je iza ručka ostalo i kad se onda zakaso ne triba ga ni pujkati. Ćavka on oko konja, ta sve se nadvikiva s drugim kerovima. Do podne je već i dušu izlajo. A u podne evo karvanj dice, dj nose užnu konjušarima.

Latili se ljudi u 'ilo pa bi s njima i novi sluga, al' se dica nadotalila, pa će u sigru.

— Pazi, zolja! Udri je, jel će te uštiniti — v'kne jedan, deran, a drugi je već i oparmačio mudraca po ušima.

Navalila sad dica, pa svi viču na njega »zolja«, a čuške padaju ko kiša kablara. Ljudi užnaju i bajage ni ne gledaju. A šta će i gledati što se dica s novim kerom sigraju »zolje«, kad su to radila i sa drugim kerovima.

Kad su kašike dovatile dno kotlića, sad će i dica poći kući. Novi sluga je jedva stigo da izgrebe ono što je u kotliću ostalo iza užne, al' teško mlašće kad je sav otečen.

Tako je to bilo prvi' dana, i svakog dana dok nedilja nije istekla. Od silnog trčanja i lajanja smršavio, al' se to ne vidi kad je iz druge ruke nateko od silnog sigranja »zolja«.

— E, pretelju, dobro si služio, ta boljeg kera nikad nismo imali, pa sad biraj čilaša i čilašu kako ti srce želi, — kažu mu konjušari.

Oma' je on zaboravio sve muke, pa već i uvatio dobar par čilaša. Ode on sad, a kako se dovatio šume, digne se jato švraka, pa on za njima. Tako je on srićno dojašio u selo, da ga opet usrići.

I sleglo se sad čitavo selo ko na čudo.

— Makar nam je ono prvo jaje propalo, prava muka ne može propasti jel sam evo pronašo ona dva ždribeta, koja su se izlegla iz mali' jaja, — kaže on.

— Badava, ko traži taj i nadje, — na to će jedan starac, pa zapita 'di i' je našo i kad su brže bolje tako porasla ta ždribad.

— Kako ne bi porasli, kad su na medu odranjeni, — slaže ovaj al' ko da iz knjige štije, i kaže da i' je pronašao u jednom velikom šupljem 'rastu.

— To je morala biti muka, na takom mistu i' pronaći, — opet će onaj starac.

— Bome je i bila muka, — uzda'ne mudrac. — Tamo su i' divlje čele na medu odranjivale. Ja ištem, one ne daju.

zkvh.org.rs

Kažu: one su i' odranile. A ja njima: mi smo i' izlegli! Lipa rič nije pomogla, moro sam i' oteti.

— Da te nisu one izbole, kad si tako otečen?! — uteče mu se u rič jedan komšija.

— Neg od čega drugog bi oteko?! — vikne mudrac ko oparen.

— To je moro biti, al' pravi kerećiji poso! — opet će onaj komšija.

— Otkud znaš?! — drekne mudrac, al' se sad već sav uzmuvo i spleo.

— Glavno je da znam! — kaže onaj samo onako nasumce.

Kaže onaj nasumce, al' se mudracu u'vatio mrak na oči. O'ma' on komšiju uzme postrance, pa mu prišapne:

— Kad znaš, a ti zaveži jezik, al' ko kera na lancu, pa ni riči više o kerećijem poslu. A evo ti čilaš, meni će ostati čilaša.

Začudio se onaj, ne veli ni riči, kad mu je mudrac tako zapovidio, već ćutećki primi čilaša. Kad je došo kući, on samo veli:

— Ženo moja, kadgod sam slušo od stari' ljudi: nemoj biti čovik već ker, pa ćeš bit' i sit i napit. Al' otkako se naš komšija promudrio, izgleda da je dosta štogod kerećije samo i spomeniti.

Mudrac se sad užegurio. Idje oko komšije ko mačak oko vruće kaše, pa ga svaki dan vaća stra', da još koji mudrac ne nikne u selu. Zato razglasi da niko ni za živu glavu ne tumarne iz atara, jel će grdno nasradati. On je sve što dosad ima zapatio od taki' ljudi, koji mudrost beru sa takog drveta, kojeg krvlju zalivaju. S tima se nije šala naći.

Al' kaži ljudima da nije slobodno šediti, pa da vidiš koliko nji' će već sutra i za užnom šediti! Tako je to bilo i u tom selu. Sve su vrebali kad će njev mudrac opet kreniti u svit. Jedne zore ga i uvrebaju i o'ma' se diglo za njim više od po' sela.

Provlače se oni kradom za njim kroz šumu ko hajka u lovu. Prikradaju se od drveta do drveta, od panja do panja, pa tako nisu ni primetili da su stigli u drugi atar. Selo se još ne vidi, al' je pod šumom njiva. Mlado žito je već lipo otskočilo.

Kad je mudrac izašo iz šume srce mu se razigralo od radosti, a kako i ne bi kad je njiva puna vrana.

— Av, ljudi, što sam srićne ruke! — poviče on.

'Di čovik i ne bi poviko, kad je ušo u trag tolikom jatu vrana, pa će ga one sad voditi. Al' kad su oni u šumi čuli šta on veli, jedan medju njima šapne:

— Brže, braćo! Taj je opet pronašo kako veliko blago. Brže, da ni mi ne ostanemo suvi' zuba!

Navale oni, pa za čas grunu ko da se kamen izvalio iz šume. Kako banili, a vrane pr'nu ko da i' je zemlja odbacila.

— O, nevolje nikake! — drekne mudrac kad je razabro o čemu se radi.

— Šta zanovetaš?! Kaka je nesrića, kad je malopre bila tako velika srića?! — graknu oni na njega i misle da se on samo prinemaže i o'će da sakrije blago što je pronašo.

— Još vi pitate kaka je nesrića?! — zakuka on ko kukavica. — Pa je l' u vas baš taka kratka pamet, da ste već zaboravili kako se tu skoro sve iz jaja leže?!

Vide ljudi da se mudrac ne prinemaže, pa se ustravili i jedva jedan zapita:

— A šta se sad leže?!

— Samo se leglo, bola vas morila, al' ste sve upropastili ko ona moja nesrića što je upropastila čilašin nasad. A sad sušite zube u praznim ustima!

— Ta govori već, šta je tu bilo.

— Pa zar niste vidili da su na svoj njivi polegle vrane?! Gledajte kako su lipo žito izlegle, a jedva što su tu stale kad sam ja došo. Da ste i' još samo malo puštili da kvoče, izlegle bi zrilo žito. Samo kosi i nosi!

Ljudi se ustumarali, pa kad bolje pogledali ono lipo zeleno žito, bome su se ražalostili. Jedva je jedan reko:

— Tribalo je to nama?!

— Jesam vam reko, da ćete samo nesriću doneti ako se krenete iz našeg atara?! — zagrmi onda mudrac.

Ljudi se pokunjili, pa biž natrag u selo. Uzjognio se sad i mudrac, pa se i on vratio. Ljudi, da bi ga udobrovoljili, goste ga i časte na sve strane, pa mu kuća sad puna svega i svačega. Dotekne dosta i onom komšiji, koji je dobio čilaša, a taj sad sva usta razvalio pa fali mudraca, al' goni svakog kera da mu ni prid oči ne izadje.

Smekšalo se mudracu srce, pa će uskoro opet kreniti u svit. Šta će kad je proliće još daleko, ne može saditi sime za noge koje i priko vode idju, a čilaša još nikako da snese bar prvo jaje.

zkvh.org.rs

Krene on, al' nije stigo ni u po' šume, kad u rašljama jednog isušenog drveta spazi pauka kako prede predju. Nikad on tako šta nije vidio, pa se grdno začudio. Još se više začudio kad se u predju zaplela mušica, a pauk joj o'ma' isiso krv. Gleda mudrac, a pauk prede predju da je milina gledati, a kad se u'vati komarac il' muva, on o'ma' sune na nju.

Nije se mudrac mislio dan i noć, već se da u lov. Namučio se, sav se izgrebo u granju dok pauka nije ulovio, al' ga je veselo u torbi dono kući.

— Pogledajte, ljudi, šta sam sad zapatio! — kaže on kad se selo okupilo oko njega. — Ima'ćemo štrangara kakog svit nije vidio!

Puštio on pauka na dovratak, a ovaj se o'ma' latio u predenje. Seljani stali pa gledaju kako je to čudo! Nit mu triba kučine ni drugo šta, a prede konce.

— Vidite šta sad radi ovako mali, a kad ga još ugojimo? — poviče mudrac. — Imaćemo štrange i vrengije da će se o njima po svitu pripovidati. Samo ga triba gojiti, a ja ću doneti još ovaki' štrangara.

O'ma' ljudi naneli svega i svačega, samo da se taj čudni štrangar što prija ugoji, pa će svakom biti i štranaga i vrengija. Pauk prede svoju predju, guta muve i komarce ko i ranije, a mudrac se bome misto njega goji, pa još dosta ostane i za komšiju, koji tira iz sela kerove da ne bi na kerećiji poso ni pomislio.

Tako je sad mudrac lipo živio i po šumi lovio pauke. Što i' više ima, seljani sve više pune kuću.

Ko zna kako dugo bi teko taj lip život, da jedared nije dunio veliki vijar i s njim nije banio jedan sidi prosjak u selo. Kud će se skloniti od nevrimena, već baš u mudracova vrata. Čim su u selu vidili čovika koji dolazi iz nepoznatog svita, ljudi nagrnili. Stari prosjak se uzmuvo, kad ne zna šta su se slegli na njega ko na čudo i kako se tu vrpoljio, zaplete se u paukovu predju.

Seljani nisu stigli još ni da dreknu, a stari prosjak je već ubio pauka što mu se zapleo u kosu.

— Šta si to naradio, nesrićni čovče?! — viknu oni na njega.

— Šta bi' radio?! Valjda neću puštiti da mi priko oka prilazi, — lipo na to prosjak, pa kad je vidio i druge pauke, on onako srdit za čas smakne sve.

U to se našo tu i mudrac. On potrčo da skloni čilašu isprid vijara, pa se baš sad vratio s paše. Kad je vidio šta

mu je prosjak naradio od »štrangara«, sunio na njeg ko živa vatra.

— Ko si ti, nesrićo matora?! — drekne na sirotog starca.

— Prosjak, valjda vidiš.

— A zašto ti prosiš o'de?!

— Zato što ja prosim 'digod 'oću. U tom jednom mi još niko ne može zapovidati, — otkreše starac.

— Al' si nam stamanio sve štrangare, koje smo mi gojili, — viknu na njega seljani.

— Kake štrangare, dobri ljudi?!

Ne čude se seljani što ovaj starac ne zna, kad ovake štrangare samo oni imaju, pa mu onda i kažu kaku je nesriću počinio. Kad je starac to čuo, on najedared upači prstom na mudraca i zapita:

— A da vam te »štrangare« nije zapatio ovaj?-

— Da ko bi drugi? — razgoropadi se mudrac. — A zašto pitaš?!

— Zato što sam pripozno ovu čilašu, — na to će prosjak.

— Otkud si ti nju pripozno?!

— Po keru koji je čuvo kad sam prosio kod njezinog starog gose, — na to će prosjak.

Kad je prosjak spomenio kera, mudracu je zemlja potonila pod nogama, al' je prosjak zaintačio, pa tira dalje:

— Da, ja kuće i domaćine najbolje po kerovima pamtim. Ima domaćina, koji me pita zašto ja prosim o'de, a ima i taki' koji na mene starog napujkaju još i kerove. Al' ima i taki' kerova što zalaju na mene, makar bi mi domaćin štogod i udilio. Te kerove pamtim najbolje.

— Šta se mene tiču tvoji kerovi?! — drekne mudrac.

— Zato što sam i tebe tako upozno, kad si me otiro od ergele iz koje si ovu čilašu zaradio.

— Zato on ne trpi, da se kerećiji poslovi spominju, — izlane se na to mudracov komšija i o'ma' zapita prosjaka, je l' mudrac još štogod zaradio u toj ergeli.

— Jednog čilaša, istog takog ko i čilaša.

Kad su seljani to čuli, navale oni na prosjaka, a ovaj bome ispripovida sve šta je vidio kod ergele. Zapita on onda za pauke, pa kad je sve čuo, a on kaže:

zkvh.org.rs

— Niste vi, braćo gojili te pauke, već ovog, — pa pokaže na njevog mudraca.

Tu dalje nije bilo pripovitke, već kad su onda seljani počeli da se sa mudracom sigraju »zolje«, bome su mu oči za čas zatekle, tako da ni vidio nije kad su ga istirali iz sela.

Starog prosjaka su onda ugostili, a on njim je sve pripovido šta je i kako je po svitu. Nisu ga onda više ni puštili od sebe, nego su sami pošli da nauče sve ono što njim je on kazo. Tako su prvi seljani, koji su pošli u komšijska sela, našli svog mudraca di služi kod ergele. Čim i' je spazio, a on biž' oko ergele.

— Biž, biž, — poviču oni — jel ako te mi odvalimo štapom, o'ma' ćeš naučiti i urlikati, a ne samo ćavkati, kerekanjo nikaki!

Pričao Miško Zelić, Kaćmar

Kum kumova

Bio tako jedan čovik jako podatan i rad gostima. Skinio bi i košulju sa sebe samo da drugom bude. Tako je on volio i da kumuje, pa dok se još nije ženio u njeg' kumova i kumova. A kad se još oženio! Imo je mladu čestitu i poslušnu, a u nje malo i prćije pa čovik ženi samo naredjiva šta će stvarati, a on dovodi goste.

Kako kojeg vidi a on sve trči za njim, pa:

— Kume, ta dodji mi malo na užnu!

Mlada kuva, peče, pa samo dočekiva, dvori i ispraća goste, dok jedared nije počela spadati s noga, a komara se počela prazniti. Dotužilo ženi pa kad je u avliji ostala samo jedna guska, ona je naklјukala i kaže:

— E, čov'če, red bi bilo da i ja jedared u miru i pokoju po'idem zalogaj i da se čestito nasitim.

Čovik onako dobar i mekan, kaki je stvoren, ne misli ništa već i njoj:

— Red je, ženo.

'Oće on i njoj ugoditi, nema kod njeg nikake zamire, al' kad je došlo podne on opet vodi jednog kuma na užnu. Kad je žena to vidila, brže-bolje sklonila guščiju pečenicu, a u peć turila gladalicu.

— Evo, ženo, nama gosta, — sav obradovan viče čovik još s praga.

Raduje se bajage i žena pa o'ma' gosta posila i na čovika, da donese iz komšiluka malo vina. Ode on, ta jedna noga tamo druga noga 'vamo. Žena se latila užne. pa će gostu:

— Alaj, kume, uzmite samo ovaj peškir da se ne opečete, pa ćete mi pomoći ovo izvaditi iz peći.

— A šta je to? — zapita gost kad je vidio vruću gladalicu.

— Ta on pije da nema kada ni poručiti. Moro bi jednog pogoditi, koji će samo poručivati, da bi ga ja stigo dvoriti, — ulagiva se i mijandžija.

Raste momak, sav se naduvo, pa se latio i tuče po astalu, a sve podvikiva:

— Av, drvo, šta si mi skrivilo! Av, drvo, alaj bi se tuko!

U to naidju niki kirdžijaši. Ušli, al' s grajom. Vidi se, da su se proričili još na kolima, pa svratiti da istiraju mak na konac. Bili to sve ljude, šakati, grlati, pa zabučili — puna mijana od nji'. I sad nit svirka čuje šta momak poručiva, nit on svirku. Uzmuvo se on o'ma', al' će se kirdžijaši jedared početi 'vaćati za uši. Momku sad već prikipilo, pa poviče:

— Ej vi! Ne vidite da tu ja pijem?!

— Ne vidimo da si sam! Al' kako je da je, momče, nemoj se plesti u ljudske poslove, — lipo njemu jedan kirdžijaš.

O, kad je on skočio!

— Da se ja ne pletem?! Vi ste se našli, da mene zbunjivate kad pijem

I o'ma' on u kob. Kako tisko, a kirdžijaši svi na njeg ko da se nisu proričili medju sobom. Dočekali ga u šake, pa sve jedan drugom dodaju. Kad su ga već propuštili kroz šake, a on će od muke na svoje društvo:

— Ljudi, pa je l' se mi tučemo el' šta?!

— Nas niko nije zbunio u piću, — kaže jedan badavadžija i pokaže na prazne čaše.

— A kako bi se pokazo, da smo ti i mi pomagali, — na to će drugi.

— Takom junaku, — na to će i treći. — A što piješ, a što si junak! Nji' toliko, a ti sam!

— I jeste, — potvrdi'će i mijandžija. — Nije junak onaj što tuče, već onaj što izdrži.

Kirdžijaši se natresli buva i očli, a ovi fale momka u sva zvona. Fale ga oni, al' čvorge i masnice niko ne skida, pa još kad su se prid zoru o'ladile, momak se jedva vuče na salaš.

I sunce već granilo, a on na dolu di mu se sinoć tele ispričilo. Tu sad kvočka izvela piliće, pa se jedno pile zaba-

vilo baš na stazi. Momak ne vidi čeljad na ledini, kad mu glava klamiće ko slomljen vlat, a noge vuče ko da stazu mete, pa počo stenjati:

— Bi-iž, pi-ile, zga-azi-i'ću te.

— A nećeš ti njega tako zaplašiti, — javi se na to domaćin iz salaša. — Tele mu je pripovidalo kako si ga sinoć 'tio priskočiti.

Pričao Luka Kopunović, Bikovo

zkvh.org

Najveći nepretelj

Druga kuća, drugi običaji — ne kaže se to badava. Eto gledaj, čovik i čovik: jedna mater i' rodila, a nema dva jednaka. Što jedan ne bi možda ni noktom zarizo, drugom je to najdraže, a trećem je to baš najmrže. E baš zato dok dva čovika ne metnu ruku na koju stvar, nikad ne možeš kazati koliko je teška i šta vridi.

Eto, živio jedared jedan pudar, za kojeg niko nije upamtio da se s kimegod proričio el' kazo kome i »tamo dalje«. Bio čovik blage riči, zlatne ruke, pa vik provikovo u poslu. Tako je i ostario i jedared došo i samrtni čas.

Lipo je on proživio u pudarini, pa će lipo i umriti. Jedan dan dida lego, pa osića da će mu uskoro biti kraj. O'ma' se tu skupila rodbina i pudari iz čitavog okoliša — došli da se s didom oproste kad je već na samrti. Odu oni jedan za drugim do samrtnika, pa po običaju kažu:

— Prašćajte ako je kadgod bilo uvride.

A jedan vršnjak će:

— Prašćaj i najvećem nepretelju.

Samrtnik sve lipo saslušo, pa onda veli:

— Prašćam svakom ta i krvniku i ubitelju, al' popancu nikad, puko grom u njeg i u sve živo u kući, al' baš onda kad mu je u gostima najbliži rod!

— E, njemu ni nemoj, — skočili svi pudari.

A i kako bi drugčije? Moždedu oni prostiti najgorem čoviku, al' di bi popancu, kad on zaparloži vinograd pa da ga svaki dan kopaš i žuljaš. Što ga više kopaš, u njeg sve više žila, pa ga iz dana u dan sve više ko nevolja — 'di bi mu onda pudar mogo prostiti i na samrtnom času.

Pričao Stipan Poljaković-Kovačev

Mladji otac nego sin

ono davno vrime kad još nisam došo na svit, jednog risnog doba reduša dobro užarila peć. Ja se namučio dok nisam nakosio rukovet mrševine, pa kad me je znoj već tako oblilo, a ja prostro opakiiju u vruć zapećak, pružio se i 'lad m se od znoja.

Težak je to život, gorka ona korica krušca, al' se moram paštriti da bar dvi šake meljaja spremim, kad se spremam za tako velike babine. Nije to šala: još dan-dva pa će mi se roditi babo. Al' se ja spremio da mi otac ne bi kako osto suvi' zubi na ovom svitu.

Gazdaluk — stani pa gledaj! Konji i marva na tavanu! Di ćeš suvlje i vruće košare?! Pivac nalego pilića toliko da pivčica samo sto ubijem, kad se spremam za paprikaš i bacim batinu medju živinu. Vodi to sve pivac po stri'ji, pa načeprkaju zrnja toliko da ni čuvarkuću ne moraju popasiti.

Timarim ja dobro i 'ranjenike. Tri krmače s prasicima u bunaru, pa ni u najvećoj vrućini ne dahte od sala. Bravca imam da sav atar plače čerez njega! I priko zime se dudom 'rani. Ne moram mu ni tresti, već se ventra po dudu i ne gadi ni bar avliiu.

Čopor kerova mi čuva salaš. 'Rane se zelenim jabukama, pa se ugojili od te mrsne 'rane da sam troje svatove obavio s njevom slaninom. Još se nikad ne bojim ni gosta dočekati i ispratiti makar mi i u ponoć pao na prag — samo dok je moji' kerova i njevog sala. Imam jednu kozu i malo manje ovaca, pa samim sirom možem tri sela na'raniti.

Ne bojim se ni žedji. Imam velik vinograd — od kućni' vrata do pendžere. Nabro sam i sad kljuka da je sve selo opralo noge dok ga je gazilo. Al' imo ja makar koliko, moram biti i čuvaran. Zato sam i salio sve vino u mekinje, da kako ne bi procurilo iz bureta. Još burad spolja svako jutro mažem mašću, da bolje zacvrknu.

zkvh.org.rs

Prid baćino porodjenje su me sve brige morile — nije to šala dobiti u kuću još jedna gladna usta. Da bi i njemu nastačio čestit zalogaj, odučio sam i kerove od jabuka padavica, pa dvi hasne — bolje laju, a na njuške njim se navaćala paučina i neće ugristi baću dok se s njim ne upoznaju.

Ogriva! Ta kakog ogriva?! U peći mi zimi pečurke rastu. Imam podrum da je na glasu. Imam i karmić. U podrumu zobim slipe mišove, ta valjda sam zato tako srićne ruke. U karmiću sadim dinje, a moje lubenice rode u komšijinom bostanu.

Imam još i tambure, da baću razveselim. Nji' držim u vodi, nek se i žice goje od rdje, kad se kod mene sve ugoji. Nema tu brige ni staranja. Spremio ja kuću, pa nek se rodi baćo makar i juče. Tako se ja mirno sušim od znoja u vrućem zapećku, kad me jedared začukljika štogod po tabanu. Pogledam ja, a to prasici u bunaru ližu moj palac s live noge. Nemojte misliti da sam ja imo baš tako dugačku nogu da do'vati priko cile avlije. Pamet je u mene bila dugačka. Al' su me mogli dovatiti, jel sam iskopo bunar pod pragom.

A i pačist sam bio. Kad mi ni bravac ne truni po avliji, nisam valjda ni ja gori od njega. Sve djubre slažem prid prag, nek svit vidi da ga ne ostavljam u kući. Sve je kod mene pačisto i na ruku. Bunar pod pragom, pa reduša ne mora trčati kad gostu triba dati čašu vode, el' krmače napojiti.

U to blago vrime kad sam sve tako spremio, polakumi se moj baćo na sve to dobro i dodje na svit prija vrimena. Ja ga dočeko ko nikog živog, ta čak sam se iz zapećka mako, a on o'ma' na mene hu-bu!

— 'Di su mi — kaže — papuče?

Roditelja moraš poslušati, makar te i tarmo i karo, pa o'ma' privrnem čitavu kuću al' papuča nigdi. Na kraju zakoljem i krmače i prasice, da vidim nisu l' oni proždrli papuče. Kad i' nisam našo ni u pivčijim buragama, a ja 'ajd' po čitavom komšiluku, ne bi l' tamo u'vatio baćin trag. Idjem i idjem, al po čitavom komšiluku baći nigdi traga, dok me na kraj sela nije dočeko niki luckasti dida, pa mi veli:

— Idji ti, ludi derane, vile te odnele, šta tražiš papuče po selu kad ti se otac u njima rodio. A baš i da nije tako, po papučama ćeš mu slabo naći trag u komšiluku.

Ja kod jednog komšije po polak dana, kod drugog cilu noć, i prošla tu koja nediljica dok nisam krenio natrag. Usput se tužim svitu kako mi se taj dida narugo, makar sam i sam

vidio da sam malo udario na komšijskog pivca. Ja se tužim, a jedna luckasta baba me počela s'vitovati:

— Nemoj ti, derane, ni pitati za oca kad ga nemaš. Ti si, sinko, kopile. Poslušaj ti šta ti dobra majka kaže.

Upletu se tu u divan i drugi, pa kad su svi zaintačili da sam kopile, ja se posvadjam sa svitom. Šta su navaliti na mene da sam kopile, kad bar ja poznam oca!

— Ta nisam samo bio tamo kad se rodio, — viknem — već sam ga i dadijo. Vi ćete me sad tarmati i sramotiti, vi laže i vrtljige!

Ja tiram u pravdu i moram mak na konac, a oni se još našli uprašeni i 'oće mene po ušima. I bilo bi svašta, da u mene nije tolika pamet. Al' kad sam vidio da će zagustiti, a ja se sitim: pametan se ludom sklanja s puta. Ja rep na krste i uju! Znam svoju krv! Da nisam pobigo, ta po' sela bi' ubogaljio i eto meni nevolje!

Dok nisam stigo do kuće naleglo se i golubova. Čuvaran je i moj baćo, makar mu još jedva zubi probijaju, pa golubove zatvorio u krušnu peć da bi bili svi na čoporu. Vidim: po pameti ne izostaje iza mene. Od kake grane otpala, taka je jabuka. Ne pada ona dalje od drveta. I još kažu da mi nije otac, već da sam kopile! A još i papuče mu na nogama, ta s njima se rodio! Eto, kad sam vidio papuče na nogama, čist poso: nigdi mu traga po komšiluku, makar sam ja malo i udario na komšijskog pivca.

Radujem se ja čerez tog, ta obraz mi sve sjaji ko čadjav koto, a baćo na mene opet hu-bu!

— No, — kaže — ti si hitar amaha ko doljnji žervanj. A pametan čovik čim se rodi nek misli na smrt, pa će imati blažen i blagosloven život. Zato je najbolje, da tebe o'ma' pošaljem rad smrti kad si tako hitar.

Ovaki sin takog roditelja mora poslušati makar naredio da mu i glavu skineš. Baš sam susto dok baćine papuče nisam našo na njegovim nogama, al' nisam ni prida'nio kad mi je kazo šta mu je nova želja.

Nije šala baćine papuče pronaći, pa kaka još nevolja mora biti dopriti čak do smrti!' Odio ja, brodio, nalupo se i o kamen i o panj, al' nigdi ni na živu dušu, a ne na smrt, da naidjem. Baš sam zapajdačio da noga nogu ne stiže, al' nikog da sustrijem. Šta je to?! Nigdi živog stvora, a nigdi ni smrti. Spleo se ja, pa nikako da namudrujem je l' je to baš tako je l' dobro ne vidim. Kad sam još baćin trag tražio,

zkvh.org.rs

uletio mi trun u livo oko, pa možda čerez njeg ne vidim dobro.

Baš kad sam tako kvrco ovu moju mudru glavu, opazim u jednoj šumi na stotine krava. Opazim ja nji', al' i one mene. Ne znam ni dan-danas po čemu sam tako strašan, al' se krave unezvirile i pobigle isprid mene ko vijar. Šta ću trčati za njima kad već jedva stojim na nogama, a ljubopitljiv sam kud su zamakle. Popnem se na jedan čičak, pa sid'm ko na uzgljanci, a vidim polak svita kad sam na tako visokom mistu. Otud sam vidio i priko cile šume. I šta sam ugledo?

Krave se ščoporale oko velikog divljeg bika. Baš sam mudra glava, al' marvećiji jezik ne razumim. Razumio, ne razumio, o'ma' sam s'vatio da se krave tuže štogod na mene. A kako ne bi' svatio kad je bik iz petni' žila sunio na mene. Trči on sve zemlju kopa ispod sebe, al' se ni ja nisam uplašio. Baš se tu našla vriža krastavaca, pa ja uzjašim na najveći krastavac i tisnem biku u kob. Ne falim se, već pravu istinu kažem — moj konjic kad poskoči, bik mora triput skočiti, al' zato kad me je do'vatio rogovima, ispo sam iz sedla tako, da se ni sad ne sićam kroz koliko oblaka sam proletio. Koliko sam letio gori, a koliko još doli to ne znam, samo kad sam se opet našo na zemlji, a ono svud okolo šuma krastavaca. To je vitar razvijo sime onog krastavca što sam ga jašio, pa se raskorenio na sve strane.

U tom i ne bi bilo još nevolje šta sam ja toliko vrimena letio kroz oblake, al' je nevolja u tom što me je bik još i sad čeko. E, al' se sad više nisam pouzdavo u mog konjica-krastavca, već zasučem zapanjke, raskopčam obašvu, pa skočim na tikvinu vrižu. Sad nek me do'vati divlji bik! Namistim se na jednu tikvu, pa lipo prinoćim. Mislim: valjda će biku dosaditi čekati me cilu noć. Tako ja mislim, al' ne misli tako bik jel di je u njega ta silna pamet što je u mene? Kad sunce granilo, a on bembuče pod tikvinom vrižom, pa sve rogove oštri na njoj. Vidim da se tu ne može drugačiji izaći na kraj, već opet na mejdan. Al' čime ću u kob?! Baš me ta muka morila, kad na tikvu stane jedan veliki skakavac. Odvalim mu jednu nogu, pa kad sam onda maznio bika u čelo, kleko je prida me ko da će se pomoliti za pokoj duše.

— Sad si moj! — dreknem ja.

U skakavca druga noga još teža, pa je odvalim da s njom dokrajčim bika, kad se sitim onog prokletog truna u oku. Pametan čovik se spremi za velik put, pa sam tako i ja u džepu od prusluka imo dugačku vrengiju. O'ma' ja upregnem

bika, za drugi kraj vrengije vežem trun. I sad biku samo pokažem skakavcovu nogu! Upro bik iz sve snage i, kad sam ga i trećiput omilovo mojim buzdovanom, kojikako iščupo trun.

E, sad mi više nije na bika nužda, pa ću ga u čelo, kako sam i smislio. Baš sam zama'nio skakavcovom nogom, kad ispod šume trči ko brez duše sam smutipuk.

— Ne ubijaj ga pobogu, pobratime! — viče nepro iz sveg glasa.

— A šta će tebi ovaj bisni bik?

— Ako drugo ne pomogne jedini me još on može spasiti, — zaplače siroma lofro.

Požalio ja čovika kad i mene tuče nevolja, al' zato nisam sasvim izgubio pamet, već mu kažem:

— Pomo'ću ti, al' i ti pomozi meni.

'Oće čovik samo da mu kažem nevolju.

— Pa ne vidiš ovo, — ma'ne on zardjanom kosom, kad je čuo da ja tražim smrt — i ja njezin prag obijam! Ovo je njezina kosa.

Baš sam pametna glava al' sad baš ništa nisam svaćo, dok nepro nije ispripovido kako stvar stoji. Ima on lipu ženu, da joj para na svitu nema. Daborme, da je i ona 'tila poći samo za lipog momka.

— To je bila baš moja nesrića što sam ovako lip i prikrasan, pa se jedino za mene tila udati. — tuži se smutipuk.

Kaže on, da su za njom lipi momci padali ko muve na med, a nevolja je što i sad obijaju njezin prag. U njega pune šake posla, pa ne može kuću čuvati od napasti, pa siroma' već nije znao šta će, već pošo rad smrti da utamani i tu lipu ženu i njega, pa da se tako kurtališu priteške nevolje.

— Pa kud si onda nagnio s njezinom kosom, — zapitam ga.

Vidi čovik da ja još ne razumim, pa se opet raspripovido.

— Pobogu pobratime, — zagrli me s pridnjim papkom — nevolja je i kod smrti. Već stotinak godina hrče ko zaklana. Znaš kaka je suva, sama kost, ta ni škramice mesa na njoj, a kaki djavo je uvo u napast pa je zamočila jezik u rakiju. Jedared jezik potonio u rakiju, pa od to doba samo loče i loče, hrče i hrče. Eto i kosa joj zardjala. Ja sad zašo svitom, uništio i poslidnju kap rakije, pa čekam da se smrt razbudi. Dotle idjem da naoštrim njezinu kosu, pa kad se razbudi, da me oslobodi nevolje.

zkvh.org.rs

E, sad sam s'vatio zašto nigdi smrti nisam našo pa o'ma' zapitam dj ću je naći.

— Ni briga tebe za to, — kaže lofro. — Čim ja kosu naoštrim i smrt se razbudi, dovešću je do mog konaka, a ti bi mi i dotle mogo pomoći umisto da tabanaš do nje.

Vidim da čovik ima pravo, pa zapitam kako ću mu pomoći dok se smrt ne rastrizni.

— Ti si čovik slobodan, ni diteta ni grdeta, pa bi mi mogo čuvati ženu dok se ne vratim. Di ću ja uvik siditi kod kuće i čuvati od momaka taku lipoticu, kad su mi poslovi uvik za vratom, — počo me lofro moliti.

Kad sam sve razumio, o'ma' sam se posla i primio. Pošo sam ja baći rad smrti, al' sam se sitio da je ni baćo ne želi baš sutra imati za vratom, već je baš mene zato i poslo, da je što kasnije dovedem. Zato sam se i primio lofrine žene, jel mislim: take ažđaje se i smrt boji, pa će krajčiti i od mene.

Obradovo se smutipuk, pa me o'ma' odvede do žene, al' i bika vuče za sobom.

— Znaš, pobogu pobratime, — kaže mi — kako je lipa moja žena, možda će i smrt požaliti da je uzme. Ako tako ne mogo stresti našu nevolju, ti razbisni bika pa nek nas rogovima raznese.

Ode on sad kosu oštriti i od rdje svitlati, a ja ostanem na straži. Šta da se falim, ja ne volim rknjaču podmećati pod teške poslove, već glavom sebi olakšati trud. I o'ma' smislim kako ću. Da smutipukova žena ne bi bila tako lipa i da momci baš ne bi tako prag obijali, izbijem joj o'ma' jedini zub što ga je još imala. Kako joj je jedno uvo kogod već odgrizo, ja otkinem i drugu klepu. U ustima sam joj ostavio svega tri krnjetka, da ima čime ugristi kerove ako nasrnu na nju.

Ociguro se ja i od divljeg bika, pa prvi' dana nosim na ramenu po dvi skakavcove noge, al' sam uskoro vidio da od bika nema opasnosti. Kako je ugledo lofrinu lipoticu poćulio se, pa se samo zavlači da ga niko ni ne vidi. Ušo stra' u njega više neg od moji' buzdovana.

Živim ja tu sad ko car. Lofrine sluge me dvore, ta uzgljancu meću poda me čim 'oću sisti. Tako sam proživio godina i godina, a posla nikakog, jel svaki biži čim vidi onaj veliki zub što sam lofrinoj ženi izvalio.

Ta i zaboravio sam zašto sam tu, kad jedno veče koga vidim? Idje lofro, al' sva mu opaklija izderana, ni jednog

papka čitavog. Vodi on pod ruku smrt, a mora je potpačivati, kad ona još i sad batrga. Siroma' lofro nosi i oštru kosu na ramenu, makar mu rep svaki čas brije oštrica, a čim me je ugledo od radosti poviko:

— Pobogu pobratime, evo spasa i tebi i meni. Smrt se skoro otriznila.

Bilo bi to da je smrt tako mislila, al' kad je samo s po' oka ugledala lofrinu lipoticu, bome se otrgla ko vo s ulara, makar se još nije istriznila.

— Ni blizo neću! Tebi nevolju da uzmem, a meni da je naprtim se na vrat! — drekne ona na lofru.

— Razbisni bika! — drekne i lofro, al' na mene.

O'ma' ću ja bika dražiti, al' onaj samo žmirnio na lofrinu ženu pa ko da ima razuma, zadrćo prvo, pa kad je odnikud smogo snage, priskočio ogradu i ode, da mu ni traga nije ostalo.

Šta je sad mogo siroma smutipuk već udario u plač, a ja kad sam vidio da njakanju nema kraja, o'ma' prid smrt. Kažem joj zašto je tražim, al' brže bolje, dok još ne pobigne. Makar je tabani već svrbe, saslušala me lipo, al' onda okrenila divan, pa mi veli:

— Idji, ludi čovče, di ćeš ti doći ocu rad smrti kad se on nije ni rodio!

Vidi sad divana ko razgovora! Kažem ja njoj, da ću dovesti bar po' sela za svidoke da se meni otac rodio.

— Dobro, — kaže ona. — Dovedi semo dvi žive glave, pa mi je dosta. Al' ne zaboravi, da svi oni znadu da od mene živ ne odlazi ko mi jedared u šake dodje. Idji, pa sad dovedi te svidoke!

I mislite da je kogod 'tio poći?! Ta ni moj rodjeni otac. Ako se ne virujete, eto nek podje sa mnom koji od vas. Aha, nećete kod smrti! Daklem i vi ste iz mog sela. Pa šta to niste ranije odali, pa vam ne bi toliko nalago. Al' izgleda nisam uzalud rič sporio, jel smo se sad bar dobro ispoznali. Od ove moje pripovitke bi se davno već i smrt rastriznila, makar je stotinak godina pijena, al' vi nikad da se zasitite!

Pričao Miško Zelić, Kaćmar

zkvh.org.rs

Rugala se tiganjica loncu

Tako u davno vrime bio jedan domaćina zdravo jak u imanju. Što jedared dočepa u ruke to dvared čuva, pa se iz dana u dan bogati al' onako ludo, da već ni sam nije znao šta ima. Daklem, potužit' se nije mogo ni na šta, samo da mu jedinak sin nije bio malo nedokučen. U takog oca sinu da je samo toliko pameti ko što je crno ispod nokta, mogo bi se naučiti kako se papči i kako se koža dere s ledja, al' deran pravi mlako i to je bila srića za svit. Tutni ga tamo, on ostane, tutni ga 'vamo, on se ni otud ne miče. Pameti valjda ni za krajcaru, al' žgamlju sira ne računa ni za zalogaj, pa deran raste ko iz vode. Kad je dorasto za ženidbu, a on toliki da jednim stopalom pokrije kvočku s pilićima.

— No, deranu je već ispo stan, moramo se postarati za mladu, — kaže njegov otac starijim ukućanima.

Lako je to kazati, al' di se ta divojka rodila koja će poći za njeg. Ima lakumi' dosta, dali bi curu i za takog, al' se cure boje od nieg. Da je u glavi zavrnut, pa to bi još otrpile, jel se ne kaže badava da žena pravi čovika, al' je ovaj i zavrnut i jak. Ludo pa jako, ko će s takim izaći na kraj? Uzmi vraga čerez blaga, pa plači dok si živ!

Ogledali se stariji i livo i desno, obećavaju da će sinu i snaji o'ma' dati velik salaš, dosta marve i svega, pa se i nadje koja muva što se prvo zalipi za med, al' čim se momak malo očituje, a udavača njemu više ni blizo.

Šta će momkov otac, ta od sramote da potone u zemlju kad idje sokakom! Nuz toliko dobro, pa da sina ne može ne oženiti već ni udati u čiju kuću. Kad već ni sam nije znao kud bi se okrenio, naboga dodje mu u goste jedna prija s kojom se već godina nije vidjo. Vidi ona da tu prelo nikud kiselo idje, pa zapita šta su taki neveseli. Otac se prvo nije 'tio odati, al' prija ko i druga žena, pa ga je dotle savijala dok ga nije zgamužala, pa se on očituje.

— O, pretelju, pa šta ne kažeš? Imam ja u komšiluku udavaču, al' ko rodjenu za tog derana. Pa nije još ni sirota!

— A veliš 'tila bi?

— Ta kako ne bi 't'la, kad sam ja zapravo čerez tog i došla. Eto, baš moram kazati kad me toliko vučete za jezik.

I tu sad nije bilo divana naširoko i nadugačko, već momkov otac o'ma' spremio sve što triba i odu oni s prijom na ugled. Došli oni u punu kuću, ta ne stidi se mladoženjine. O,, ocu o'ma' srce poskočilo. Ušli oni, pa o'ma':

— Jeste l' radi gostima?

Preteljі već znadu ko njim dolazi, pa i' dočekali:

— Ovakim i u gluno vrime!

Dočekali i' straboga, pa momkov otac već po tom vidi da su tu al' zdravo radi dati divojku za njegovog sina. Otac se tu uputio u divan s preteljima, onako okolo naokolo kako je to već red na ugledu, pa za sina i zaboravio, a divojke se nije ni sitio. Kad se s preteljima udesio oko prćije, onda će on pogledati za sinom.

— Ta, eno ga, on je već s divojkom, — na to će ona prija što je ovo sve i udesila.

Momkov otac sad uzo divojku na oko, pa s njom rič dvi i šta vidi? Ako nije gora, al' od njegovog sina baš borame nije bolja. O'ma' se on sneveselio, al' šta može kad se s divojkinim starcima već nagombo. Neće on doduše trzati rič, od usta neće praviti strv kad je svršen čovik, al' je o'ma' za putom.

— Ta kud žurite, pretelju, ne plaču kod kuće za vama mala dica, — zadržavaju njeg.

— E, triba se to pripraviti za svatove, — brani se on, pa o'ma' našo sto poslova.

Kad je tako, neće ga oni ni zadržavati. Ode on, al' s njim i ona prija koja ga je dovela. Momka metnili u zakoš, pa misle da on ni ne sluša šta oni divane, a ako čuje, neće on baš to sve ni razumiti.

— Prijo, — kaže momkov otac čim se za njima kapija zatvorila, — ako ću kazati po duši, meni se divojka baš ne dopada. Di smo, tu smo, što smo skovali nećemo prcati, al' se niki bojim: kaka će njim biti dica kad ovako dvoje sastavimo.

— Ta idjite, pretelju, pa kake zamire imate divojki? — prija će se još i čuditi.

— Idji ti, prijo! — na to će onaj. — Ta kome su samo usta prorizana mora kazati da ova divojka nema pameti ni za lik. Pa slušaj, prijo, nikud mi ni njezini starci ne izgle-

zkvh.org.rs

daju baš ko ljudi kod koji' se idje rad pameti u zajam. Al' zato ja rič neću trzati.

— Kad nećete, šta da rič i sporimo. Glavno je da se dica slažu, a to ste mogli već i sad viditi.

Kad je tako ne može biti drugčije, pa se i momkov otac smirio. Dok je on živ, ta valjda će moći sina i snaju zakriliti, a dok njemu ne dodje samrtni čas, valjda će sinovljeva dica porasti. Medju dicom nek je samo jedan pametan pa će onda već on zakriliti ovo dvoje udareni' mokrom čorapom.

— Daborme, — 'rabri'će njeg prija, — da i za bure nema vrana i iz njega bi isteklo vino. Tako će se naći pomoć uvik i ovim mladima.

Sad je to bila već gotova stvar, pa će se obadve kuće spremati za svatove. I bilo je tu spremanja i spremanja, jel nije to šala kad take dvi jake kuće kupe svatove. Stari se spremaju, a momak čim nije radno vrime o'ma' uzjaši konja i ode do divojke. Jedva on čeka da već budu svatovi, pa vasda pita i svog i divojkinog oca, a oni sve livo pa desno.

— Ta kroz koju nedilju, sinko, — kažu.

— Al' koju već?

— Ta još samo da svršimo štogod.

Ne zna on šta su se tako užegurili od svatova, a i jedni i drugi bi da budu već što brže. Idje momak tako divojki iz nedilje u nedilju, pa kad jedared došo, a ono u divojačkoj kući svirka, veselje. Kad on bliže, borme vidi da su tamo svatovi. O'ladilo se srce u njemu. Ta valjda nisu u potaji njegovu divojku udali za drugog?! Potrč' on tamo, al' kad došo do kapije, a divojka već čeka, pa lipo da lipče ne može biti. O'ma' se on smirio, al' o'ma' i zapita:

— Šta vi to radite, svatkujete?

— Jeste, da!

— Pa kako? Ja ne znam, da osim tebe imate još udavaču.

— Nemamo. Ni nema tu u svatovima ni momka ni divojke, — lipo ona.

Makar se momak nije baš mogo razmećati s pameću, borme mu je taj divan bio čudan, pa on pogleda unutra. Ima tu šta i da vidi. Na sve strane sam prosjak, al' se 'ide i pije ko u pravim svatovima.

— Pa, dobro, šta je to, o'š već jedared kazati? — na divojku će.

— A šta bi bilo, — nasmije se ona. — Ta šta misliš zašto još nema naši' svatova?! Moj baćo se mislidu već iz ned'lje

u ned'lju, a nikako da izračunadu šta triba pripraviti za svatove. Nit znadu koliko će marve i živine zaklati, ni koliko pića doneti, nit koliko čega ispeći.

— Pa?

— Pa? — nasmije se divojka. — I ti 'š baš ko oni. Kad sam ja to čula, a ja o'ma' prid baću. Pa to je bar lako, kažem mu ja. Znamo koliko duša je pozvano u svatove, pa triba baš toliko prosjaka skupiti. I koliko prosjakovi sad po'idu i popiju toliko ćemo spremiti i za svatove.

O, kad je mladoženja to čuo, a on zinio od čuda. Nije se on ni stidio, već će o'ma' divojku u oči pofaliti. Sitio se on šta je njegov baćo o divojki divanio s onom prijom, pa veli:

— I još moj baćo može kazati da si ti nedočuvana?! A i on se već tri ned'lje misli o tom, pa nikako da naračuna šta ćemo spremiti za svatove. Idjem al' o'ma do njeg, pa nek i on za drugu ned'lju skupi prosjakove, a treće onda nek su nam svatovi.

Tako je to i bilo i ako se dvoje mladi nisu baš svakom dopadali, al' su prosjakovi i priko i uzduž razglasili:

— O, taki pametni mladenaca nema u po' svita. Da nji' nije, kad bi mi u ovakim kućama vidili i zalogaja, a kamol' sidili u časti?!

Pričao Luka Kopunović, Bikovo

zkvh.org.rs

Šijaci i mrtavac

Kadgod se nije katanovalo ko sad, već po desetak godina. Tako se jedared dvoj'ca nakatanovali, pa idju kući. Daleko je do njeve kuće pa su se već naišli i naišli, a sve što su imali potrošili. Jednog dana idju priko niki' gredica i dolova, a dokle okom pokriješ nigdi ni djerme ni salaša.

— Ta mi ćemo svisniti od same žedji, a o gladi da ni ne kažem, — potuži se jedared mladji.

Stariji se baš onda popo na jednu gredicu i vidi da otud idju kola al' puna ljudi. Kad su kola došla malo bliže, vidi momak da su to šijaci.

— Ne boj se, — obraduje on svog pobratima — sad ćemo imati šta i 'isti i piti, evo šijaka.

— Ta 'di ćeš od šijaka dobiti štogod, — odma'ne onaj rukom. — Nemoj ni iskati.

— Ni neću. Da'će oni i sami.

— Ta kako?

— Uplaši'ću i'. Da vidiš samo, al' ni rič njim neću kazati a bi'će svega.

O'ma' on i kaže šta je naumio, pa skine sa sebe kabanicu i košulju, baci i' u kukuruze, a on se opruži u jendek. Nuza se metnio velik nož, a glavu zavuko u lepušinu. Onaj drugi se sakrio u kukuruze pa otud vreba šta će biti.

Jedva se dva katane namistili, a evo šijaka. Metnili daske priko lotra pa se natuklo nji' na kola ko krumpira u džaku. Šijaci ko šijaci, svaki vezo bućur sebi za vašar, kabanice priko ramena, pa se raspripovidali. Tako došli i naspram jendeka, pa jedan spazi onog momka kako leži.

— Av, ljudi, ovog je kogod ubio! Vi'te, skinio ga do pojasa, odno mu sve, pa još i glavu! — dreknio taj šijak.

Kad su drugi to čuli, a njima lule poispadale od stra': Kočijaš ni sam nije znao kako je konje zaustavio. Al' jedva kola stala, a jedan stari šijak poviče:

— Šta ste još stali, lude glave?! Ne vidite da nigdi nikog nema osim nas, pa nek nas kogod tu vidi i šta može kazati, već da smo ovog mi ubili i orobili!

Uplašili se šijaci sad još više, pa kako kočijaš nije znao zašto je konje zaustavio, sad više ne zna kako bi i' krenio. Dok su se oni tu gombali i otimali za kajase, digo se iznenada vijar i nano tudan jedan velik prcov.

— Oj, prcove, prcove, — začuje se u to glas iz jendeka ispod lepušine, — drugog svidoka nema, al' ti si bar vidio ko me je ubio. Makar mu lice nisi vidio, al' po kabanici i bućuru ćeš ga poznati.

Kako ovaj to kazo, a njegov pobratim se ozovne iz kukuruza:

— Kako ga ne bi' pozno. Eno, kabanica mu je baš ko u onog na kolima. Ne brigaj, već mirno idji na onaj svit, a ja sam svidok ciguran.

Kad su šijaci to čuli, borme malo nisu popadali s kola tako su se svi latili u šibanje konja.

— Jesam kazo da ne zastajemo, — kara nji' onaj stari šijak. — Jeste l' čuli šta veli prcov?

— Čuli smo, bolje da nismo, — zajaukali šijaci svi redom.

— Pa još upačio na naša kola! — jedan će.

A drugi:

— Ta ko da nam nije kazo jedared na vašaru onaj stari čovik, da uvik tamanimo prcov po njivama, al' kad ste vi svi lini.

Tako se oni dali u tužbu, al' kad su već malo odmakli, jedan iznenada skinio svoju kabanicu pa je baci u jendek, a za njom i bućur.

— Šta to radiš? — zapitaju drugi.

— A šta ja znam kaku kabanicu i bućur je imo taj mrtavac?! Možda baš ovako štogod ko ja? 'Oću l' čekati, da vitar nanese prcova, pa da na mene upači? Skuplja je moja glava neg' kabanica i ovo malo kruva i divenice u bućuru.

Ni druge nije tribalo nagovarati. Ostali šijaci brez kabanica i brez bućura, pa još i ruke otresaju ko da će na njima ostati trag od kabanice. U to došli do jedni' uvratina, pa onaj stari šijak kaže:

— Udri kroz uvratine okolo čak na drugi put, da ovim ne idjemo u varoš. Al' niko od vas ni da pisne, da smo danas ovim putom išli.

zkvh.org.rs

Tako oni i urade, pa biže kroz uvratine da su konje prizno̱jili, a sve motre neće l' otkud vitar naneti prcova. Oni biže, a ona dva katane ustali, pokupili kabanice, lipo sili na nji' i biraj po bućurima najbolje zalogaje, pa se nasitili kako davno već nisu.

Kad su se dobro okripili, svezali kabanice u naramak i odu i oni na vašar. Tu se onaj, što je ležo u jendeku, zavuko pa čeka, a pobratim mu bacio kabanice priko ramena i ode da nadje šijake. Čim i' je vidio, on poviče:

— Jeptini' kabanica na prodaj! Dobri' kabanica za male novce!

'Oće šijaci i rdjavi' kabanica, samo da se svit ne zgleda kad i' vidi u košuljama. A još kad su čuli da se može dobiti za male novce, o'ma' nagrnili. Al' jedva su počeli birati, kad će jedan:

— Braćo, pa ovo su naše kabanice.

— Kake vaše?! — katana se o'ma' naoštrio. — Nećete valjda kazati da sam ja lopov? Eto sad sam vas vidio prvi put u životu, kad ste došli na vašar onim putom, a ja stigo baš ovim.

— Ta nemoj o'ma' zaprzniti — umirivaće njeg onaj stari šijak. — Čov'če, tako je kako kažeš, mi smo onim putom došli. Dobro čovik i kaže, — on će još šijacima. — Dobro si nas vidio, al' brez zamire, otkud tebi baš ove kabanice? — okrene se opet katani.

— E, to je već drugi divan. Volim divan samo nek nije prazan. 'Este l' vi kupci, pa onda da i kažem otkud mi kabanice.

— Ta kako ne bi bili kupci? Mi, pa niko drugi, — o'ma' će stari šijak dlan o dlan.

E, kad je tako onda će katana njima ispripovidati kako je došo do kabanica. Latio se on, pa ozbiljno ko da je to baš tako bilo.

— Znate ljudi, — kaže on — uputio se ja iz daleka da činim niku pokoru. Sve tražim čovika, kojem bi učinio dobro dilo, kad na ovom putu naidjem na svinjare di su naložili vatru, pa prže slaninu. Slanina već gotova, al' oni ne 'idu, već se niki ustravili pa samo pokazivaju malo podalje u jendek. Pitam ja šta njm je. Kažu oni, vitar nano jedan veliki prcov, a oni njeg na vatru. Kad je prcov izgorio, a iz jendeka se digo čovik brez glave, pa plače i jauče za prcovom. Pogledam ja, a to baš tako. Čovik do pojasa go, al' glave nema,

pa, ljudi, žali ko žene kod mr'ca, a samo tira: »A joj, ko će me osvetiti kad je moj prcov izgorio?!«

— A tako veliš, baš izgorio sasvim? — upadne u rič onaj stari šijak.

— Ta sasvim. Šta je prcov, ridak ogriv, pa ni pepela ne ostane iza njeg, — potvrdi katana i sad će on njima dalje pripovidati.

Kaže on, kad je od svinjara čuo sve po redu, a on ajd' do mrtavca. On je čovik što čini pokoru, nije dite ko svinjari, pa šta se ima bojati mrtavca makar je i brez glave. A mislio se, možda će baš mrtavcu moći štogod dobro učiniti. Borme je to tako i bilo. Pita on mrtavca šta kuka ko kukavica za tim prcovom, a onaj njemu progovara ko živ:

— Pobratime, ta do groba da si mi pobratim, to ti bar neće biti teško kad sam već mrtav, kako ne bi žalio i žalio?! Ubio me tu niki haramija, a niko ga vidio nije osim mene i tog prcova. Prcov mi je još i potvrdio da će ga poznati po kabanici i po bućuru, a kako će sad kad je izgorio?! Sad nemam više svidoka koji bi pronašo mog ubitelja, pa da ga kaštiguju.

— Pa mrtavac ga pozna i može ga pokazati, kad veliš da je još divanio ko živ, — opet će se uplesti u divan onaj stari šijak.

Upliće se stari šijak, jel on 'oće samo da čuje od katane da li to može biti tako. 'Oće stari šijak da se ocigura, da zna na čemu je. Al' zna i katana šta šijak misli, pa kaže al' zdravo ozbiljno:

— Ta, čov'če, kako mrtavac može poznati haramiju kad mu je onaj odno i glavu. Pa haramija je baš zato i uzo glavu, da mrtavac nema oči s kojima bi ga mogo viditi i pripoznati.

— E, da smo mi to znali, — uzda'nio jedan šijak, al' onako za sebe.

— Šta, šta kažeš? — o'ma' će katana.

— Ništa, ništa, ovaj naš seljan je malo nedočuvan pa uvik mrndja štogod za sebe, — zataškiva o'ma' stari šijak.

— Ded, ti bolje kaži šta je dalje bilo?

— A šta bi bilo? Porazgovarali se o našim nevoljama.

Kaže on onda, šta je bajage bilo. Utišio on mrtavca, a to je bar lako kad mrtavcu već nije ni 'ladno ni vruće, pa onaj odma'ne rukom i na prcova, al' još kaže:

— Kad je tako, ništa mi više nije žao, samo kad bi mi bar ti dao koju krajcaru da digod kupim glavu. Kako ću od

zkvh.org.rs

stida i srama otići na onaj svit, a da ni glave nemam?! Ta di pristaje čovik brez glave?!

Da on mrtavcu tu koju kukavicu da kupi sebi glavu, ta kako ne bi dao kad idje da čini pokoru. I sad oni krenu zajedno, a mrtavac još kaže:

— Nećeš požaliti što si mi pomogo, jel će i tebe snaći kaka srića.

I, kaže, nisu oni daleko ni išli kad na putu vide ove kabanice i bućure pune kruva, divenice, luka i svačeg dobrog.

— No, šta sam ti kazo, — na njega će mrtavac. — To mora da su povućali kake pijandure. Eto sve tebi pa prodaj na vašaru, a ja ću se samo još dobro na'isti iz bućura, da se bar još jedared nasitnim na ovom svitu, šta ja znam kako je na onom kad se otud još niko nije vratio.

Tu se oni dobro na'ili, pa mrtavac još uzme sebi bućure da ima 'rane na put do onog svita, a on, već ko katana, krene na vašar da proda kabanice.

— Ta nisu to nikake pijandure, već smo to mi pogubili, — istrčala se rič starom šijaku kad je sve to čuo.

— Ta da, — katana će na to. — Kako ste izgubili vi, kad ste onim drugim putom došli?! A ako ste s ovim putom išli idjem ja o'ma' rad mrtavca, nije on još daleko, pa da vidi niste l' vi njeg ubili?!

— Ta šta slušaš na ovog matorog, ne vidiš da mu je pamet već dičija, — dreknili svi šijaci. — Ta ima već i godina kako nismo išli tim putom.

— Da ste išli vidio bi' vas i ja. Al' sad je divana dosta, već birajte kabanice i plaćajte.

Šta zaisko, šijaci mu platili. Raduju se što će opet imati svoje kabanice, a još više što je prcov izgorio. Svaki uzo svoju kabanicu, pa se sve smijucka. Baš će oni otići, kad trči onaj drugi katana. Obučen lipo, kabanicu bacio priko ramena, a šijačke bućure jedva vuče.

— O, pobratime, — viče on na ovog već iz daleka. — Tražim te po cilim vašaru.

— Pa šta je, nisi se valjda vratio s onog svita? — ovaj će bajage.

— Ta nisam još našo ni put na tu stranu. Al' prija neg krenem, moro sam te naći da ti kažem kaka me radost snašla. Idjem, pa se mislim di ću naći kaku glavu za to malo novaca, pa ne marim nek je ko šaka samo nek je glava, kad stignem u selo kod šijaka. O'ma' će me jedan tu ispovidati.

Kad je šijak čuo kud sam se uputio, a on ni pet ni šest, već sebi glavu s ramena, a meni na rame.

— Šta kažeš?! — čudi se onaj bajage u sva zvona.

— Ta kako čuješ, — »mrtavac« će. — Evo, još mi je dao i ovu dobru kabanicu. »Na« — kaže — »glavu, šta će mi, kad mi šijaci ni tako nemamo pameti da je u njoj nosimo. A evo ti i kabanica. Šta će mi, da valjda krenem na vašar pa da je od stra' bacim na putu, ko oni moji seljani što su jutros očli na vašar«.

— Šta veliš? Pa to je moro biti čudo pametan šijak. Al' šta će sad on tužan i žalostan brez glave na ovom svitu?! — čudi se bajage onaj drugi katana.

Uzmuvali se šijaci kad su to sve čuli, pa se medju sobom dogovaraju u po glasa i kad će se »mrtavac« opraštati od pobratima, a onaj stari šijak će na njeg:

— Hej, pretelju, stani samo! Šta 'š ti na onom svitu kad već imaš glavu i kabanicu?! Bolje ćemo mi tamo poslati onog našeg seljana što ti je dao glavu.

— Pa ja ne marim, — pristane onaj — samo ako bi imali za me kaku dobru udavaču, pa i za ovog mog pobratima ako bi i on pristo.

— Ta zašto se ne bi orodio s takim dobrim ljudima, — na to će i drugi. — Pa ja i tako idjem po svitu da činim pokoru. Meni je svašta dobro.

— Ta ne samo da ćete dobiti najbolje udavače, već ćemo vam dati svašta pa ćete biti prvi ljudi u selu, — opet kaže stari o čemu se dogovorio s drugim šijacima.

— Pa nama će i to biti dobro, — opet će onaj što čini »pokoru«.

— Samo, — kaže stari šijak onom što je bio mrtavac, — ti nemoj kako spominjati da si bio mrtav, jel ti to neće niko virovati, pa će ljudi misliti da smo doveli kake lažove.

— Ta di bi ja to pripovido. Znam ja da to niko ne bi povirovo, — pristane o'ma' onaj. — Ta ni ovaj moj pobratim ne mora divaniti kako je činio po svitu pokoru, a našo kabanice.

— Da, da ne mora divaniti o tom, — potvrde šijaci.

Krenu oni sad s njevim prvim ljudima selu, pa kad su došli do onog mista di je »mrtavac« ležo, a »mrtavac« vikne iz sveg grla:

— Ej, ti brez glave, da nas nisi ni čeko! Idji, pa se sam sramoti na onom svitu, a nas ne sramoti brez glave na ovom!

— Kome to vičeš? — zapitaju šijaci.

zkvh.org.rs

— Kome bi' već onom vašem seljanu što mi je dao glavu. S ovog mista, di sam ležo mrtav, mrtavci čuju glas. Pa nek čuje onaj vaš brez glave i nek se sklanja zavrimena dok ga seljani ne vide.

— Vidiš kako je to pametno, — dogovaraju se medju sobom šijaci. — Daborme, da nas sačeka u selu, taj bi se još mogo raspripovidati kako je ovom pretelju dao glavu i kabanicu.

Odu oni tako veseli u selo pa kad su stigli, katane će:

— Braćo, samo još da kažemo, nemojte kako raspitivati ko je danas nesto iz sela. Tako bi mogo kogod i sititi se da je to onaj, što smo ga otirali na drugi svit zato što nema glavu.

— A di bi' mi tako štogod i radili, samo kad su naše kabanice na ramenima, — složili se svi šiljaci. — Sve će biti kako vas dvoj'ca kažete ta da šta ćete nam vi biti prvi ljudi u selu.

I o'ma' njim dali udavače koje su momci izabrali, pa njima dva najlipča calaša, i sad su bili taki svatovi da šiljaci umalo zapravo nisu ostali brez glave.

Priča Joso Knjur

Milo za drago

Nuz atove bio mijandžija. Čobanj svraćali kod njega kad tudan natiraju ovce, pa medju njima i jedan mladi čoban koji se nije davno oženio. U mijandžije bile mačke čudo dobro lovačice, a u čobanovoj kući dosta mišova, al' mačku još nikako nije zapatio. Vidi on jedared da je jedna mijandžijina mačka skotna, pa zapita ne bi' l' mu dao koje mače kad se mačka okoti. U njega je surutke i tako uvik dosta, a bi'će pomalo i mlika, pa će lovačice dobro živiti, a mišove mu potamaniti.

— Da'ću, kako ne bi dao, — pristane mijandžija.

— Bar tri mačeta bi mi tribalo, al' da nisu ženska. Šta ću sa silnim mačićima, kad bi se mačke počele kotiti, — kaže čoban.

— U redu, — pristane mijandžija.

E, jedared se mačka omacila, al' dok čoban nije došo od mijandžije jedan bolji gost zaište muško mače, drugi muško mače pa i' on razdo. Kad došo čoban, a on njemu tri ženska mačeta. Gleda čoban, gleda, pa će jedared:

— Mijandžijo, pa ovo su sva tri ženska mačeta.

— Pa onda? — onaj se još niki našo uvridjen. — Valjda njim je i mater bila ženska!

Čoban nije naučio na dugačke razgovore, pa kad je čuo taki divan, on mačiće pod kabanicu i ode ko da je sve u redu.

— No, no, do'će još kuso na kolač, — priti se on mijandžiji, al' onako u sebi.

Ni' se čoban ni privario. Mijandžija ukraj atova, pa jedared smislio zašto i on ne bi odranio sebi koju ovcu, pa da ima svog sira i kiseline. A u ovog čobana bile ovce lipe, ta za pripovidanje. Mijandžija misli, čobanu je eto i on učinio, dao mu mačiće, pa će mu čoban dati i dobre jaganjce, a možda i jeptinije neg drugi.

zkvh.org.rs

— A još ću se s njim i tako izmrkati, da ću jaganjce kupiti kad se prodaju za klanje, — dogovara se mijandžija s ženom. — Onda se čobani kurtališu jaganjaca, pa ću i' budzašto dobiti.

Lipo je on to smislio al' je to čuo njegov stari sluga prid kojim je čoban imo veliku čest. Mijandžija starom slugi nikad lipu rič a čoban didi pomalo sira i kiseline kadgod tudan nadje kad je dobrog srca pa požali starog čovika. I čim je čoban naišo a sluga mu sve kaže.

— Dobro, dobro, ima'ću ja pozor na našeg mijandžiju, — smije se čoban.

Kad došlo vrime, a mijandžija onda kaže čobanu da bi kupio od njeg koje jagnje.

— Imaću uskoro niku čast, bi'će više gostiju, pa 'oću koje lipo jagnje za klanje, — zamliči'će on oči čobanu.

— U redu. Dotle će jaganjci baš lipo ojačati, pa ćeš doći i izabrati.

— Al' ja bi' se o'ma' i pogodio i platio, da je stvar cigurna, — navalio mijandžija.

— Meni je pravo i to. Možeš i platiti, zašto da ne.

I primi čoban novce, pa sotim ajd' u atove. Prošo tu koji dan, a mijandžija idje s kolima. Čoban čim ga je vidio, o'ma' razljučio sve ženske jaganjce, a i najbolje muške, pa i' sakrio. Došo mijandžija pa će birati, al' kako kojeg jaganjca izabere, a ono muški. Stao on pa će jedared:

— Hej, čobane, pa ovo su sve muški jaganjci!

— Pa onda? — čoban se sad bajage ko našo uvridjen.

— Mijandžijo, valjda njim je i otac bio muški!

— Znam, znam, — počo se mijandžija češati iza uva, — al' ja sam drugo štogod mislio.

Čoban slego ramenima, pa veli:

— A mislio pa mislio, al' šta tu može čovik misliti?! Vidiš, kod tebe mačići udarili na mater, a kod mene jaganjci na oca, ajd' sad ti misli koliko 'oćeš!

Pričao Grša Milanković

Cerez krivi' može i nevin sradati

Iako bila tri salaša jedno nuz drugo. Tri salaša, a u njima tri gose — tri ćudi. Prvi nikad nije našo dno od čaše, drugi volio nositi ruku u tudjem džepu, a treći poslu i gostu rad, pametan i čuvaran.

Jedne jeseni baš prid berbu kukuruza, pijandura uveče natovario kola žita i ode u suvaju. 'Oće čovik da je nazoru u suvaji, pa će se drugi dan ranije vratiti. E, al' svako dno vuče, a pijanduru najviše dno od čaše, pa nije dobro stigo do prve mijane, a on se pri'vatio čaše. Kako se pri'vatio tako se i zalipio.

Onaj komšija što je volio krasti nado se tom, pa krenio za njim u potaji. I čim se smračilo, a on pijancovo žito baci na svoja kola i uju!

Drugi dan prid podne evo kući i pijanca, al' ne smi kazati ni svojim čeljadima ni kom drugom šta se dogodilo. 'Di bi kazo da mu je žito nestalo isprid mijane dok se zapio, već veli:

— Tušta je meljaja u suvaji, pa će naše brašno biti gotovo za koji dan.

Dotle će on koju noć natovariti iz ambara da čeljad ne vide, pa će otkasati do suvaje. Dobro je on smislio kako će pokriti svoju sramotu, al' je i onaj kradljivi komšija smislio štogod. Neće on da ostane dužan ni onom vridnom i čuvarnom komšiji. Pa da, di bi on pravio razliku medju dobrim komšijama?! Od pijanca je ukro žito, pa se tako nastaro za godišnji kruv, a drugu noć će s njive onog drugog nabrati kukuruza, pa će imati čime i 'ranjenike ugojiti. Šta smislio to će i uraditi, pa istrese žito iz pijancovi' džakova i ajd s njima u kukuruze.

zkvh.org.rs

Povo on i sinove, ta ne može jabuka pasti dalje od grane, pa beru i začas napunili džakove. Idje to hitro kad se tudje bere. E, al' nije badava onaj treći komšija i čuvaran i pametan! Zna on koga ima za komšiju i kakoj se srići može nadati kad kukuruzi zrijaju. Zato je on svake noći sa sinovima vrebo I kad su lopovi već nabrali, pa pune džakove zametnili, a gazda poviče:

— Drž, ne daj! Udri, pucaj!

Kad su lopovi to čuli, a oni biž! Pobacali pune džakove, pa sve jedan priko drugog perjaše. Gosa i njegovi sinovi odneli kukuruze, pa se smiju:

— Bar da nam dodju svaku noć. Brez troška bi nam obrali, a i dobri' džakova nam doneli!

Sutradan gledaju, a na džakovima žig pijanca. Domaćin o'ma' istreso kukuruze, pa s džakovima ajd' kod pijanca.

— Komšija, jesu l' ovo tvoji džakovi?

— Moji daborme! A otkud oni kod tebe?! — poviče pijanac pa se o'ma' maši za džakove.

— Otkud su kod mene to baš i ja oću da pitam, jel znaj da su u njima noćos bili kradeni kukuruzi, pa moji! Zbunili smo lopove, pa su i' ostavili na njivi. Šta veliš na to?

Kad je pijanac to čuo, bacio džakove ko da se opeko od nji', pa veli:

— Hej, komšija, ovo baš bogame nisu moji džakovi!

— Znao sam ja to, samo sam 'tio biti ciguran, — nasmije se onaj i ode s džakovima.

A pijanac se zgurio, češe se po glavi i jedared će sam sebi:

— Čov'če, čov'če, dobro će biti manjivati se čaše! Neće to biti dobro ako ti ovom daješ badava džakove za berbu kukuruza, pa još i žito za kruv onima što mu badava beru kukuruze.

Pričao Blaško Bukvić, Mala Bosna

U njeg sve najbolje

Jedared bila dva brata pa se čudo volili faliti. Kad nji' slušaš, pa da njim još i viruješ, u nji' svake godine rodi žito, ta klas veći neg' klip kukuruza, krmača prasi prasice što o'ma' 'idu kukuruze, a bundeve tolike da se dica sigraju žmure oko nji'.

Kad su se poženili i izašli iz očeve kuće, salaši njim bili daleko jedan od drugog, pa se braća nisu baš gostila i često vidila šta koji ima. I kad se nadju oni se sad i medju sobom fale, ko da nisu od poniku u jednu tikvu duvali i znali jedan drugog al' do bile džigarice. Tako se jedared našli, pa će stariji svratiti mladjem na salaš. Idju oni, a mladji se već usput fali:

— Što sam sad zapatio kera, ta nema mu para u ataru! Ako ćeš s njim u lov, ti spavaj a on lovi. Ako ćeš ga držati za salaš, ta bolje ga čuva neg' gazda. Otkad ga imam možemo sve ostaviti otvoreno pa otići od kuće, nema tu brige.

E, kad se već udarilo u falu, neće ni stariji ostati dužan.

— A što ja sad od'ranjivam bičića! — počo on. — Ostaviću ga za priplod. Već je sad taki, da u životu nisam ni slušo za tako lipo marvinče. Samo mu je jedna ma'na: tako je pun života, da vasdan priskače ogradu i ode u štetu.

U toj fali oni stigli na salaš, pa mladji brat o'ma' zviždne kera. Istrči ker, pa bome lip. Mlad a velik ko tele, samo mu je glava krvava jel su mu nedavno ocikli uši.

— Šta si to naradio s tako lipim kerom? — o'ma' će zapitati stariji brat.

— E, to, brate moj, šta bi uradio svaki pametan čovik, — ispovidi'će se mladji brat. — Slušaj, moram ti kazati, da je i ovaj ker imo jednu ma'nu: uši su mu bile zdravo dugačke.

— Pa kaka je to ma'na?

zkvh.org.rs

— E, — nasmije se onaj, — kako da nije kad je uvik lego na jedno, a drugim uvom se pokrio, pa tako nije čuo ništa, i lopovi su mogli doći u salaš i otići iz njeg al' kako su 'tili. Sad nek dodju! Čuje ovaj sad i crva pod zemljom.

Porazgovarali se oni, razgledali salaš, al' stariji brat je niki zdravo nesvoljan otkako je čuo to o keru. Gleda on sve, al' je niki samo za putom. Jedva je čeko da krste izvuče i kako se izmako, a on tiraj prikim putom na svoj salaš. Čim je došo, ta nikom ni rič, već o'ma' zgrabio sataru pa do bičića. Taj čas mu satarom skratio sve čet'ri noge, pa sav radostan onda kaže ženi:

— E, neće moj brat imati boljeg kera neg' što je moj bičić! Sad nek kogod nadje ma'ne mom bičiću kad sam ga kurtaliso i od te jedne!

Pričao Pere Poljaković-Kovačev

Našo sebi parnjake

Desio se jedared veliki vašar u varoši, pa se tu sleglo čudo salašara i seljana. Nuz varoš jezero, pa tu pod šatrama piju i 'idu ko i na svakom vašaru. Našla se tu dva salašara i jedan varoščanin, pa ovaj smislio da se s ljudima našali.

— Šta ste se vi, braćo, tako zagledali u to jezero? — poče'će on s njima razgovor.

— Čudimo mu se, — odvrne jedan salašar.

Kad je varoščanim čuo još taki razgovor, bome ga nije tribalo nagovarati. Počo se on ovako marvašiti:

— A šta se imate čuditi toj velikoj vodi? Kako bi se vi onda začudili, da vidite šta sam ja vridan! Ja dunem, pa možem to jezero vode sve isušiti!

Salašari gledaju u njeg, onda se pogledali medju sobom, pa će na to mladji:

— To virujem, pretelju moj, al' ni to nije šala šta sam ja kadgod mogo! Kad tu još nije postajalo jezero, već samo njegovo suvo dno, ja samo kinio i sve se napunilo vodom. Ti ne znaš, da je onda nastalo ovo jezero?!

Varoščanin zinio, pa niki o'ma' zaboravio šta je naumio s ovom dvoj'com. Al' drugi salašar ne da pokrke, već se i on uputio u divan, pa kaže onom prvom salašaru:

— A di bi ti mogo jezero napuniti vodom, da mu ja nisam iskopo dno još kad sam ko deran o'de čuvo svinje. Ja 'tio uzeti grudvu da se bacim za krmačom, pa kad sam otud zagrabio šakom zemlje, tu je ostala ta velika jama, što je sad dno od jezera.

Kad je varoščanim čuo još i ovaj divan, a on i ne'otice kaže:

— A 'di sam ja i počo razgovor s ovakima.

— Bome s nama lagati ne bio ni početi, — kažu njemu u oči, istinu ona dva salašara i ostave ga.

Pričao Joso Knjur

zkvn.org.rs

Haj, haj -- to, to

Živili jedared tri zidjara, al' čudo dobri majstori. U nji' zlatne ruke, al' nema čovika brez mane, pa se i njima našla, pa velika U nji' je bila ta nevolja da su volili piti rakiju, pa ne znaš koji više.

Rade i zarade, al' nikad toliko koliko su kadri popiti. Vide oni jedared da to ne može izaći na dobro, pa će nevolji tražiti lika. Izmisle oni ovako: ko sutradan prvi spomene rakiju, taj neće dobiti da pije. Čim koji spomene, druga dva će popiti i njegovu rakiju. Tako će se brbljoš još više mučiti, kad vidi da druga dvoj'ca piju.

— E, to će baš borame svakog od nas zadržati da spomene rakiju i piće, — kaže jedan a druga dva potvrde.

Drugo jutro rade zidjari, al i' vaća muka. Prigrijaće već i sunce, a oni sve pogledaju jedan na drugog, al' niko da spomene rakiju. Di bi ma koji to uradio, pa da se muči ko crv na žeravi, dok druga dva piju. Držali se oni dok su se držali, al' kad nijedan neće da se izlane, jedared će najmladji baciti alat, pa se počeše po glavi i uzda'ne:

— Haj, haj!

Na to i drugi baci alat, pa uzda'ne:

— To, to.

A treći vikne:

— Kad je »haj, haj« baš »to, to«, onda brže donesite pa da pijemo!

I napila se braća taj dan tako, da su svi popadali sa zida. Kad su prid veče došli malo sebi, najstariji će:

— E, braćo moja, teško onom ko sebi ne može zapovidati, jel se volja baš borame ne može dobiti na zajam.

Pričao Blaško Bukvić, Mala Bosna

Pijanac i vrag

Bio tako jedan pijanac, pa mu sva dica poumirala. Jedared na materice on se po običaju opio, pa se onda sitio svoje mrtve dice.

— Ej, ženo moja, — rasplako se on — da su sad živi naši pilići, čestitali bi nam materice.

Divani on sad ko čovik, al' je ženi već davno dotužio, pa ona samo odmane rukom i veli:

— Da su nam dica živa! Al' ko zna, možda je njima ovako bolje. Nije meni samoj dosta žalosti od takog čovika, da su oni živi, pa da još i nji' žalostiš!

Čoviku se ovaki divan dao zdravo na teško, pa se još više zaplako i najedared kaže:

— Znaš šta, ženo, nek me vrag odnese ako i kap popijem do otaca! Eto nisi me nikad mogla natirati da se zakletem, al' sad sam se i sam zakleo da neću piti.

Zna žena da to ne plače čovik već vino u njemu, pa zna da se vino u njemu i zaklelo. I pijanac jedva dočeko utorak, pa se već i napio, al' toliko da se odužio i za ono što je u ponediljak sušio. Doneli ga iz mijane ko džak, ta ništa ne zna za se.

— No, eto njegove zakletve, — potuži se ona kumu koji ga je dono.

E, al' kad je kum čuo kako se pijanac zakleo, on se najedared udari po glavi. Ne kaže on ženi ništa, već se okrene na petama i za koji čas se već i vratio s magarcom. Uzo kum žgamlju sina, pa je metnio pijancu pod uzgljancu, pa onda lipo vezo magarca za drvenice.

Magarac o'ma' nanjušio sino, pa će čupati ispod uzgljance. Dok je s kraja dovaćo dotle je pijancovu glavu samo ljuljo, al' kad je tribalo vući iz duboka, magarac počo pijancovu glavu turati s uzgljance. I kako ga je muvo, pijanac najedared

zkvh.org.rs

otvori oči. Kako je pogledo, pa onako mamuran vidio tu vunatu, uvatu glavu, pijanac poviče:

— Ženo, teško meni kad sam se i zakleo — evo, vrag već došo rad mene. U pomoć! Ne daj me, ženo!

— Kako da te ne dam? Jesam ja kriva što si prikoracio zakletvu?

— Ako ćeš već mene i dati, al' ne daj bar uzgljancu, ona je tvoja prćija.

— Ta ako je on ne odnese ti ćeš je propiti — odmane žena rukom.

— Ne daj me, al' nikad više neću piti, — moli pijanac, pa se sav stiska do duvara.

U to utrči kum, pa magarca potira napolje.

— U muke, vraže, — vikne on. — Ne vidiš da je kum trizan. Kako bi te drugačije pripozno? Dodji kad bude napit.

— E, samo nek dodje onda, al' to može čekati do smaka svita, — poviče pijanac, a blid ko duvar.

Pričala Tona Jurčak r. Lebović, Tavankut

Kad se svit privrće

U starovinsko vrime ljudi se nisu vandizali, već se svaki pošten čovik staro sa životom. Svit se nije toliko mišo i privrćo, pa se medju sobom sav okoliš zna i pozna u srce. Nisu jedan drugog zvali ne znam kako, već se čoviku kaže »bać Marko« el' već kako mu je ime, a ženi »snaš Mande« el' već kako se zove. Kojikake gospodare naš svit nije baš svako jutro imo za ručak jel nit je od nji' nit je s njima živio. Bilo je ljudi koji su i umrli, pa jesu l' za života vidili el' nisu kaku šušu što je tražila da je zovu gospodarom. E, al' vrime se jedared počelo primećati.

Makar blizo nije bilo vode naš svit je išo na vodenice, jel je s nji' dobar meljaj. Krenu oni tako godišnje jedared, pa onda provedu i nikoliko dana do vodenica i natrag, al' se namire s meljajom sve do novog kruva. Do godine se onda ni ne miču sa svog ognjišta, pa ni ne znadu šta se za to vrime dogadja u svitu.

Tako su oni krenili jedared s ranom i kad su došli bliže vodenicama, čuju da svit još jedva kome kaže »bać«, već svakoj naduvenoj uši vele »gospodaru«. Ljudi se začudili, pa kad su došli do vodenice u kojoj su meljali, borme ne znadu je l' se vodeničaru može kazati »bać Tuna« kako su ga još prošaste godine zvali.

Uzvrpoljili se oni, pa stali malo dalje od vodenice i dogovaraju se kako će tisniti do nje. U to baš stigla jedna ladja s 'ranom. Onda ladje nisu išle ko sad, već ljudi idju brigom pa ladje vuku na vrengijama. I ovi ljudi, koji su sad dovukli ladju, skinili vrengije s ramena pa će se malo razožuriti, kad jedan od nji' spazi jednu mladu, koja je malo dalje prala košulje.

Naši ludi se baš češu po glavama, kad onaj zbacio vrengiju i poviče mladi:

zkvh.org.rs

— Ej, gospoja Mare, šta ti radi gospodar Mate?

A ona zasukala skute da se ne umoče u vodu, jel stoji u njoj do kolina, pa ni pet ni šest, već se lipo ozovne:

— Ta eno baš sad je i on očo kući. Maže prsa, jel je baš prid vama i on dovuko ladju.

— E, pa onda pozdravi gospodara Matu, a i mi odemo prsa namazati.

— 'Oću, gospodaru, oću, — kaže mlada.

Kad su naši ljudi čuli taki divan, borme se nisu više mislili kako će izaći na kraj s vodeničarom, već ošinili konje i ajd' do vodenice. I viknu oni na sva usta:

— Gospodaru Tuna, jesmo l' dobro uradili šta smo se trudili da ti 'ranu vučemo čak ovamo?

Onaj ne zna je l' se šale el' ozbiljno divane, pa samo zapita:

— Ta zašto pitate, ljudi?

— Pa ko velimo, svit se niki privrnio otkako mi nismo bili odan, pa bi možda ti, gospodaru Tuna, lakše mogo doneti vodenice tamo kod nas na suvo neg' da nas toliko vučemo 'ranu ovamo i natrag.

— Ta zašto i kako, ljudi? — vodeničar siroma' ne zna o čemu je divan.

A oni njemu:

— Tako. Mi ko velimo, ta valjda ni vodenici neće smetati što će kod nas biti na suvom, kad ni tebi ne smeta što se zoveš gospodar.

Pričao Joso Knjur

Kad kovač oštri brijač

Bili niki zabačeni salaši, pa kad dodje kraj nedilje, a za muškarce muka — moraju ići berberu čak u selo. Kad je vrime, onda još i ajd, ajd, al kad zapada kiša el snig, ta brada napolak izraste nanovo dok se ne vrate iz sela.

Bio u tim salašima niki krpo kovač, koji se u svaki zanat petljo samo da mu krste ne pucaju nad motikom. Vidj on da bi ljudi dobro platili i priplatili samo da se ne moraju brijati čak u selu. I šta će on, već udariti i u berberski zanat. Malo otvorio oči kod berbera, kupio sav alat, pa se malo uputio na svojim čeljadima. Kad je vidio da je tako lake ruke da nikog nije priklo ni zaklo, a on razglasio da će subatom i ned'ijom brijati u kovačnici.

Izabro on vrime u jesen, kad su putovi od kiša bili baš raskaljani, pa se salašari čudo obradovali novom berberu. Prve subate u kovačnici ni krkniti. A kovač se fali:

— Ta jesam ja berber ko onaj u selu, a alat sam udesio da je za dvared bolji neg onog!

Nikom draže neg salašarima samo da je tako. Kovačka sapuna, kovač brije, al' nikad ne oštri kad je alat udesio. Kako prvog obrijo, a taj platio pa sav radostan veli ljudima:

— Alaj smo srićni što smo jednog ovakog berbera zapatili!

Sidaju ljudi redom, ta sve žurkaju jedan drugog, a kako koji ustane i krene, veli drugima:

— Ljudi, baš smo srićni, što smo jednog ovakog berbera zapatili.

Raduje se kovač, ta svakog bi brijo i dvared. Tako on nji' prve subate obrijo, pa jedva čeka drugu. Lakše je s brijačom kruv zaraditi neg s motikom el' na nakovnju. Al' kad došla druga subata, a u kovačnicu niko ne svraća. Već se i mrak 'vaćo kad prodje jedan komšija.

zkvh.org.rs

— Ej, kud bogdaš? — istrčo za njim kovač.

Onaj se niki ušvrćko, al' na kraju kaže:

— Komšija, kad me pitaš neću ti lagati. Idjem u selo, ko i svi drugi, da se obrijem.

Stala rič u kovaču kad je to čuo. Al' je tu i kovačka, pa ona zapita:

— Šta je to, komšija? Pa jeste l' je l' niste svi kazali da je srića što ste jednog ovakog berbera stekli?

— Jesmo, komšince, — kaže onaj kad je već počo. — Jesmo rekli i jeste prava srića što smo stekli jednog, jel da je više, kako bi se od nji' oteli?

Kad su ga pitali, čovik kazo šta mu je na srcu. Dotle se i kovaču vratila rič, pa će on:

— Ta, komšija, da l' ima meni kake zamire? Ja sam brijanje dobro izučio ko i svaki zanat.

Onaj bi već išo, mrak je za petama, pa skruči divan:

— Nema zamire tvojoj ruki, al' se svi ljudi tuže na tvoj brijač.

O, kad je kovač to čuo, malo nije pao u nesvist tako se iznenadio.

— Mom brijaču zamire? Pa jeste l' vi zglavljeni? Valjda sam ja čovik od alata! Ako ga onaj u selu proba posli oštrenja, valjda sam ga i ja probo.

— Pa? — zine onaj.

— Šta, pa? — razgoropadio se kovač. — Onaj u selu kad naoštri proba na dlaku. I šta radi? S brijačom jedva prisiče dlaku, pa vam je to dobro. A ja sam moj brijač tako naoštrio. da sam posli oštrenja s njim prisiko dva klinca! I vama taki brijač nije dobar?

Pričao Blaško Bukvić, Mala Bosna

Sirotan i kralj

Onda, u starovinsko vrime kad su još i kraljevi išli u širokim gaćama i duvankesu nosili za pasom, a lulu zadivali za obašvu, bio kod kralja čoban sirotan. Tamo je on i odrasto kod kraljevi' ovaca, kad nije imo nigdi nikog. Momak bio lip da ga je samo lice falilo, pa se kraljeva jedinica zdravo uljubila u njeg. Ako je do lipote ni' se ni ona stidila nikoje divojke, pa i čoban idje za njom ko slip. Po lipoti su par, da bolji ne može sastaviti, al' po stanju nisu, pa će divojka prvo kušati mater.

— Nane, — jedared će ona u divanu tako ko iz šale zapitati, — šta bi vi kazali kad bi se ja tila udati za onog našeg čobana?!

On baš natiro ovce isprid dvora, pa kad ga je stara kraljica uzela na oko i ona će ko u šali:

— 'Ćeri moja, ako je samo polak taki čestit kako je lip, da sam mlada još i ja bi se udala za njeg'.

— Ded, našalite se s baćom, pitajte ga šta bi on na to kazo, — nagovara divojka mater.

— Ma ni se, dite, znaš da baćo ne voli te neupitne divane.

— Al' vi baš pitajte.

Šta će mater kad ima jedinicu mezimicu, pa se dala nagovoriti. Drugi dan 'ćer jedva čeka da ostane s materom nasamo, a ova onda kaže:

— Jesam ti kazala, da se okanemo šale. Za tolike godine mi nikad nije kazo ni ružnu rič, a sad me malo nije kamišom udario. Tebi će još i prostiti što si to spomenila, al' da se čoban sa tako čim samo i našalio, glavu bi mu otkinio. Kaže, nije on 'ćer jedinicu od'ranjivo, i nosio na rukama ko siromašak prase, da je čobanj gledaju.

Divojka je znala da s njezinim ocom nema šale, al' se borme ni ona nije samo od šale uljubila u čobana. Kad je

vidila da s ocom ne može ni divaniti dogovori se ona s čobanom da uskoči za njeg' i da pobignu u svit. Tako oni i urade, al' nj starom kralju nisu bile oči zavezane. Znao je da ga 'ćer ne bi samo od šale konabila, pa je imo pozor. I kako su mladi s bućurom pošli, a kralj s ljudima prid nji'.

— Ovom al' o'ma' vrat na panj, — kralj će na svoje ljude, da pogube čobana.

— Al' onda i moj, ako ćete mi momka ubiti samo što me voli, — istupila divojka prid oca.

Borme se to kralju nije dopalo, jel ne bi da izgubi 'ćer ni u čobanovim rukama, a još manje da ga ona zamrzi. Ne bi kralj to, al' ne bi ni da popušti. Zamislio se malo, pa će se onda pogadjati.

— Dobro, 'ćeri moja, — kaže on — nemoj mi pribacivati da ću ga pogubiti zato što bi tebe uzo. Eto, za to mu neće pasti ni dlaka s glave, al' ću ga pogubiti ako se uvirim da se penje na taka kola, koja ga neće poneti. Ako je tako, onda bi i tako pao s kola i skrndavio vrat. A bolje prija, pa manje grija. Eto, nek se ne kaže da ne tiram u pravdu.

Lipo se kralj napripovido, al' se divojki baš ne svidja kako bi on tiro u pravdu, pa zapita šta je naumio.

— Eto, 'ćeri moja, ti si još mlada i zelena pa ne znaš da to nije laka stvar, kad čoviku padne slime na time. Nije lako ni jednu kuću vući na vratu, a kako je onda biti kralj koji se mora starati o tolikom svitu? Eto, ako tvoj momak može potvrditi da zna udiliti tako, da može i potrošiti i da mu dotekne, onda nek ste prstenovani. Ako to ne znao, mislim da mi niko neće kazati da nisam tiro u pravdu, kad ga pogubim.

Borme se divojka ne misli tako. Ne mora svaki živit ko kralj, već je glavno da se zna pokrivati koliko mu jorgan dovaća. Ne kaže ona šta misli, već veli ovako:

— Dobro, to bi bilo prstenovanje, a kad bi mi bili svoji?

— E, za to još moram viditi da l' tvoj momak zna prvo skočiti, pa onda kazati — hop! Ne može se ma kaka šuša nakiti za kraljevog zeta. Di bi ja upravljo s tolikim svitom, kad koliko ljudi toliko ćudi, da ne znam šta ko i misli. Eto, ako prvo obavi srićno, onda ćemo stati nas dvojica na pendžer i koja tri čovika prvo vidimo, tvoj momak mora pogoditi šta su kazali. Onda nek ste svoji. Eto, nek se ne kaže da ne tiram u pravdu.

Bome bi njemu 'ćer to kazala već sad, al' šta će kad zna da sila boga ne moli, a i čoban joj prišaplje da će se pri-

miti tog što mu kralj tovari na ledja. Kad je tako odu onj natrag u dvore, pa kralj sazvo velikaše i onda kaže čobanu:

— No, sad radi ko da si već kraljevskj zet. Danas će kod mene bitj velika čast, a ti spremi večeru. Biraj u mojim dvorima ko da si ti tu gazda, al' moraš spremiti večeru od jednog. Ako 'š od teladi, sve nek je od teladi. Ako 'š pilećiju večeru, nek je samo pilećija, el' ma od čega, al' samo od jedne sorte. Ne smiš umišati ni struk zelja, a možeš samo zasladiti, zakiseliti, zapapriti, el' već tako šta. Ako 'š telećiju večeru, el' već izabereš ma od čega, može i sto teadi, samo nek su sve telad; al' večeru tako spremi da od najtanjeg, u tom što izabereš, napraviš večeru i najskuplju i najjeptiniju na svitu.

Lipo se kralj opet napripovido, al' momak vidi da mu se gadno sprema. Ražalostio se on, a borme i divojka. Šta je on siroma' kuvo kod ovaca?! Malo čobanske tarane, kadgod ispeče jagnje, a najviše kruva, sira, el' slanine i luka. Odu nji' dvoje pa tumaraju oko ambara, privrću kraljeve karmiće, vaćaju živinu pa je pipaju šta je na njoj najtanje, al' nikako da izmisle.

Došlo tako već i podne i makar su mladi, siroti se umorili, pa će se odmoriti pod jednom kamarom na guvnu Izvalili se oni tu, al' nisu se dobro ni protegli kad su se trgli na kokodakanje. Uzbunile se kokoške, pa se sve rastrčale iz bunja. Baš je čobanu do kokošaka, al' kad se nikako ne smirivaju, on će baš ustati da vidi. Kad on koji koračaj bliže, onda vidi šta je kokoši uzbunilo. Jedan ker lapće jaja u bunji. Momak se mašio nike ogrizine da kera otira, al' borme to nije uradio, jel je sav poskočio od dragosti kad je pogledo kerovu užnu, razbijena jaja u bunji.

— Zapamti ovog kera, — poviče on divojki — pa kad se uzmemo 'raniću ga jajima dogod je živ.

Divojka se iznenadila, zašto se momak tako obradovo, al' kad je on kazo čerez čega je, borne ga je i ona izljubila od radosti. O'ma' oni otrčali i pokupili svu čeljad. Sve živo samo traži jaja po bunjama i vuče u kujnu. Momak i divojka i' samo lupaju, pa kad je sve bilo gotovo, on još donese štogod iz volarice, i sad se nji' dvoje zatvorili, pa spremaju kraljevim gostima večeru. Kralj je već dočuo šta su oni uzeli da spreme večeru, pa se smije da sve puca, a već se sprema kako će čobana pogubiti.

zkvh.org.rs

Samo kad bi to tako bilo kako kralj 'oće! Kad došlo vrime večeri, a divojka jednu zdilu, momak drugu i uneli na astal. Kralj prvi o'ma' do zdila, a svi gosti se skupili oko njeg. U jednoj zdili je manje 'ila, u drugoj više. Ono što je manje crveno, al' se vidi da nije zapapreno, a u većoj bilo.

— Pa je l' to od jaja?! — čudi se kralj.

— Da od čega?!

— A šta je to kad nije ni kajgana, nisu ni kuvana jaja, a jedno ovako crveno, a drugo bilo ko kreč?! — opet se kralj čudi.

— Izgleda mi, — na to će čoban — da vi, svitla kruno, znate šta sav svit misli, samo ne znate šta mislimo ja i vaša 'ćer, i još ne znate ni to šta se od jaja može stvoriti.

— Nemoj se ti sa mnom šaliti, derane, — kralj se o'ma' priti — već kaži šta je to?

— Pa ovo manje što je crveno, to je od najtanjeg u jajetu — najskuplja večera na svitu; a ovo bilo, to je od najtanjeg u jajetu — najjeptinija večera na svitu.

— Kako? — opet će kralj.

— Uzmite, pa ćete viditi.

Nema šta, već će kralj kašikom. Uzo on prvo malo od onog bilog, al' jedva liznio, već je i bacio kašiku. Za njim će drugi, pa treći, i svi velikaši samo liznu, pa i bace kašiku.

— No, ima l' štogod jeptinije za večeru, kad svi samo liznu kašiku pa su 'ila već i siti. Evo, ovoliko gostiju, a i ova jedna zdila će njim priteći, — nasmije se momak, a nuz njeg potvrdjiva i divojka.

Kralj se zbunio, pa ni riči. Ne kaže da je tako, al' borme ne može kazati ni da nije tako, već, kad je jedva došo do riči, samo zapita:

— A je l' to od najtanjeg u jajeta?

— Pa valjda će biti, kad su to samlivene lupinje, a metnio sam svega malo gorke soli što sam uzo od one što je marva liže u volarici.

Mogo se kralj srditi koliko 'oće, al' mu rič više nije došla na usta, već uzo drugu kašiku pa će malo lizniti onog crvenog iz druge zdile. Kad on liznio, a to dobro. O'ma' za njim i velikaši, pa se nisu dobro ni izredjali, a zdila prazna.

— No je l' ima od ove večere skuplje na svitu? — na to će momak. — Eto, pokupili smo sva jaja što ima na jednom kraljevskom gazdaluku, a gosti nisu svi ni liznili, pa 'ila već

i nema. Koliko bi tu tribalo jaja da se ovo malo gostiju sito navečera?!

Kralju se sad već divan ni ne mili, al' zato zapita:

— A je l' to od najtanjeg u jajeta?

— Ako kogod zna tanje neg što je landra izmedju lupinje i biljanca u jajeta, o'ma' nek kaže, — nasmije se divojka, — jel znajte, da su ovo landre jajeta sa šafranjikom.

Borme kralj opušt'o nos. Da momak nije napravio od jaja najskupliu i najjeptiniju večeru, to ne bi mogo kazati ni onaj ko nema ni škramice kože na obrazu.

— E, sad se može peći kajgana od oni' silni' biljanaca i žumanjaca, pa nek se gosti siti navečeraju na našem prstenovanju, — na oca će divojka.

Onaj samo grize brkove i ćuti, pa kad su sluge donele kajganu, a on okrenio glavu da jaja ni ne vidi, toliko su mu se smutila. Srdit je on, pa jedva dočeka drugo jutro i zora nije ni zazorila, a on već vodi čobana na pendžer. Idje čoban, al' za njim i divojka, a kralj skup'o i svoje velikaše.

Nisu se oni dobro ni namistili na pendžer, kad jedan mlad govedar idje na bunar. Poranio on da navuče vode u alov za marvu. Te noći pala 'ladna jesenska kiša, pa jutro 'ladno. Kako govedar vuče djermu i barata s kablom, ruke ga ozeble, pa jedared počo sastavljati dlanove i malo, malo pa duše u šake.

— No, šta taj kaže? — o'ma' će kralj na momka.

— To je bar lako pogoditi, — nasmije se čoban. — Taj kaže: ovolike kruške rodile na godinu. Al' ovolike, — ne vidite kako pokaziva da budu ko dvi šake.

— Na kraju švigar puca, vidićemo je l' to baš tako, — kaže kralj.

Čekaju oni sad ko će drugi naići. Nisu moralj dugo čekati, naidje isprid dvora jedan s teretom, a u kolima upregnut magarac. Kad je stigo prid dvore, magarac najedared stao ko da su mu se noge ocikle. Onaj sašo pa magarca za ular da će ga lipo voditi, al' uvati neće. Šta će goso, već iza livče kandžiju pa šibaj. Neće magarac ni tako. Poduzbio se pa samo stoji, ko da se djuture pogodio da tu ostane. Čovik će opet lipo, pa opet ružno, al' magarac ni da makne. Čoviku dosadilo, pa podigo kandžiju i zablenio se u nju, a drugom rukom se počo češati po timenu.

— No, šta taj sad kaže el' misli? — sad će kralj zapitati čobana.

zkvh.org.rs

— To je bar lako pogoditi, — nasmije se momak. — Ne vidite ga šta radi ?! Taj misli u svojoj glavi: ej, moj magarče, da ti se nije kako dopalo da ti budeš kralj, kad si baš tu stao, pa da ti šibaš ovom kandžijom koga oš? El, da nećeš odud kreniti samo onda, ako te gospodar kralj pomiluje svojom rukom?

Borme se kralj uvridio, pa te jako. Uzvrpoljio se i drekнio na momka:

— Di će se baš mene sititi čerez jednog šugavog magarca?

— A 'di neće, kad vidi da sad radite magarećiji poso?!

Momak je srićan što je nuz njeg stojala kraljeva jedinica, jel bi kralj borme zaboravio da bajage tira u pravdu, pa bi se već sabljom računo. Al' kako se on mašio sablje, a ćer stala prid njega pa veli:

— Baćo, vi ste kazali da na kraju švigar puca. Neće valjda jedan svršen čovik lagati?!

— 'Ajd, 'ajd, i pukni'će švigar na kraju, al' da mi onda nisi puštila piskove!

— Di bi ja radila tako šta kad se udajem za onog koga volim — nasmije se divojka.

Ona se smije, a kralj da pukne od bisa i jedva čeka da već naidje i kaki treći, pa da može istirati mak na konac. Nije mi trebalo čekati, jel baš u to iza ćoše izbatrga jedan pijanac. Taj digod zalivo čitavu noć, pa se sad sve 'vaća za zid. Al' kako je nikoo iza čoše, on pogledo na pendžer 'di su ovi, pa se onda otisko od zida. Kad je onda zapo za čega, privalio se u blato ko džak. Počo se on tu koprcati, pa će se odupirati na ruke, al'nikako da ga zemlja pušti. U tom koprcanju se dovaljo na travu, pa se onda opet okrenio pendžeri, odma'nio rukom i opružio se ko da je u krevetu.

— No, šta je taj kazo, kad si tako mudar? — kralj sve sikće na momka.

Čoban se slatko nasmijo, pa o'ma' kaže:

— E, svitla kruno, ta to bi bar morali znati, kad ste najbliže pendžeri, pa je cigurno vama kazo.

— Ne pripovidaj, već kaži šta?

— A ništa drugo nije mogo kazati već ovo: baš me briga što ću u blatu odspavati i što me kralj gleda! Ko da je i on bolji od krmčeta kad se ovako napije ko ja! Ta i njega je majka rodila!

Kralj se sav zapalio od srdžbe. Jedva je iščeko da ova tri čovika naidju, pa bi sad da što prija dokrajči, i čobana pogubi. O'ma' on na njega:

— Sad je dosta. Napripovido si šta su ova tri kazali, al' nam sad kaži otkud znaš da su oni baš to rekli?

— A otkud vi znate da oni nisu to rekli? — zapita'će sad čoban.

— Ja to ne kažem, a ti, derane, ne zaboravi da ja tiram u pravdu i evo lipo kažem, da ni ne znam šta su oni kazali dok i' ne pitamo.

Kralj sve kopa nogom, a momak samo lipo njemu:

— Svitla kruno, kad vi ne znate a kralj ste, zašto bi' ja moro znati kad nisam još ni kraljevski zet?!

— Šta kažeš? — uzvrpoljio se kralj.

— To, da ste se vi na sva usta falili da tirate samo u pravdu. Kaka bi to pravda bila, da ja moram biti pametniji od kralja? Ako bi vi tako, onda ja neću biti kraljevski zet, već kralj.

— To nikako! — drekne svitla kruna i ode ko iz puške.

Al' divojka poviče za njim:

— Ništa zato! Meni će biti dobar za čovika ovaki kaki je, a vama baćo, mora biti dobar za zeta, kad vas je nadmudrio.

Borme se kralj sad durio sve do svatova, al' je moro pristati da ne bi ispo lažov. Srdio bi se on još dugo i posli svatova, al' kad je od bisa sa svatovcima počo ispijati trojanice, siroma' se toliko nakvasio da je pao pod astal. A kad ga zet 'tio podigniti; stari kralj se najedared nasmijo, pa odmanio rukom i prošprljeko:

— Zete, imo je pravo onaj pijanac. Samo kako si mogo pogoditi da je baš to kazo?!

Pričao Joso Ronček

zkvh.org.rs

Kad se radi po tudjoj pameti

Postrance od puta bilo jedno selo, pa u njeg nije baš svake godine navraćo putnik. Od goda do goda dodju kome u goste pretelji, svake godine dolete laste i rode, a drugi da svraćaju u to selo, ne bi se baš moglo kazati. Al' ljudi u selu nisu bili kakj zaostanuti, već imali dobre njive, lipe kuće, a konje — stani pa gledaj! Ovi seljani što oprave, kod nji' što rodi, to je sve al' štogod! Al' u svakom žitu i kukolja, pa se ne može kazati, da i tu nije bilo bangalola, al' ne toliko da selo smućivaju. Ljudi su tu živili od dana do dana u poslu i miru.

Tako su životarili, kad jedared pukne glas, da kralj putuje po svitu pa će doći i u njevo selo.

— Kako mu drago, naša vrata su uvik otvorena, — kažu seljani, pa svaki svoj poso radi ko i dotle.

E, al' jednog jutra zaustavila se lipa karuca usrid sela i sadje iz nji' niki trbušatj gospodar. O'ma' on sazvo seljane i kaže da je došo iz varoši.

— Gospodaru, vi znate vaše putove, — dočeko njeg jedan postariji seljanin.

— Dada znam, — o'ma' se gospodar naduo ko da mu je seljanin kazo rdjavu rič. — Baš zato jel znam što vi ne znate, — latio se o'ma' da njim soli pamet — došo sam da vas poučim.

— E, to je zdravo, al' zdravo lipo od vas. Makar ne divanimo u čet'ri oka, možem vam kazati da je to baš zdravo lipo od vas, — dočeko njeg sad jedan mladji seljanin koga si mogo navrkati na sve, samo ne i na to, da ne bude obišenjak.

— Šta si se tu latio divana, ko da ja ne znam šta je lipo, — nakosirio se gospodar i sad. — Valjda bar ja znam da je to lipo, ta zato sam i došo.

— Dada je lipo, — ne da ni obišenjak izbiti rič iz usta, već veze dalje. — Kako da nije lipo od vas kad nas 'oćete poučiti, samo da ste bar došli ranije kad je bilo vrime kopačini.

Tako on gospodaru, al' se za onog ne ivaća rič, već spada ko blato s točka.

— Nemoj ti mene učiti pameti, — ociko se on na seljanina, — već bolje slušaj ko i drugi, pa da se znate vladati ko ljudi kad dodje kralj. Daborme, jel ako još niste načuli, sad znajte da će kralj doći da vidi kako je i u vašem selu. A to, sinovi moji, nije šala — prid kraljom se triba znati ljudski vladati.

Zapripovido se on ko da s malom dicom ima posla, a seljani stalj pa ga gledaju: je l' taj baš sivaćen? Među njima svršeni ljudi, ta polak taki da bi mu mogli biti otac, a on njima »sinovi moji«.

— Pa je l' kogod kazo da je to šala? Al' niko ne kaže ni da je to stvar baš strašna. Dolazi kralj, pa nek dodje, — izbode se opet obišenjak.

— Ma ne znate vi šta je kralj, — gospodar ne bi da mu otimu rič iz usta.

— Dada ne znamo kad se s njim ne rodimo ni gostimo, — umiša se sad onaj stari seljanin, — al' valjda ni njeg mater nije na usta rodila, a cigurno ne guta ni ljude.

A obišenjak o'ma' nadokalami:

— A ako ćemo pravo kazati, ni mi nismo valjda u šumi odrasli kad ovaki bilj kruv znamo spremiti na astal.

— Ne kažem ja to, — ušvrćko se gospodar, kad je vidio da će mu oni oteti uzda iz ruke, — al' kad vam kažem — ne znate vi šta je kralj. Bolje da me poslušate, pa da kod kralja ne bidne kako srdžbe el' uvride.

Ljudi se pogledali opet, pa ko vele, ko će izaći na kraj s gospodarom kad on počne zanovetati pa još i zaintači.

— Dobro, ded kažite pa da čujemo i poslušamo.

To je on i čeko, pa onda naredja šta će oni raditi kad kralj dodje u njevo selo.

— I ja ću doći, — kaže — al' ću se obući ko da sam vaš seljanin. Ja ću ići naprid, vi samo gledajte šta radim i svi tako. Al' nikako drugčije, jel će biti nevolje. Nikako drugčije! Jeste l' razumili i svatili?!

Šta će ljudi već se opet pogledali, pa onda pogledali gospodara — je l' taj baš zapravo nije s'vaćen?

zkvh.org.rs

Onaj obišenjak nije mogo zapovidati jeziku, već veli:

— Gospodaru, pa ne vidite da u ataru nemamo šume. Ta baš da smo 'tili ne bi mogli u njoj odrasti.

Al' onaj ne sluša već se još raspripovido kako triba svi da se umijedu, očešljadu, uzmu odilo za svetac, pa njim čak naredjo i da uzme svaki čistu maramicu. Ljudima dosadilo već slušati, pa se više ni ne pletu u divan samo da se gospodar jedared već izduše i ode. Kojikako su i to dočekali i kurtalisali ga se.

Kad se on otkotrljo na karucama, a onaj obišenjak veli:

— Ljudi, al' ubardajte dobro: svi da se vladamo al' baš kako gospodar bidne radio, jel je samo to ljucki.

Seljani odmanili pa se raduju što su se oslobodili napasti. Ta i našedjivaće se, samo da već ne moradu slušati pripovidanje onog gospodara.

Prošo zatim koji dan u miru, kad jedne zore evo opet karuca trbušatog. Konji se sve zapinušili tako su i' tirali, a gospodara ne bi niko u selu pozno da mu nije one trbušine. Obuko se u čizme, široke gaće, pa košulju, i još obisio duvankesu, a za obašvu zatako lulu — ta pravi seljanin, kupljen u dućanu.

O'ma' se i seljani obukli u svečano, pa se okupili oko gospodara. A on samo pripovida, ta sav je zapinušio ko da je on vuko karuca a ne konji. Samo to tira da se svi vladaju ko on, ko da njim i prviput nije s tim već uši probio.

— Ta ne bojte se, gospodaru, jel i da imamo kojeg luckastog u selu, ni taj se ne bi drukčije vlado, već baš ko vi, — umiriva'će njeg na kraju onaj obišenjak.

Al' divanu još ni onda ne bi bilo kraja, da se u to s onu stranu sela nije zaprašio put. Idje kralj sa svitlom gospodom. Čim je stigo, a ovaj trbušati gospodar prid njeg, pa se klanja skoro do zemlje. I seljani o'ma' za njim, pa sve krste lome. Krv njim se već salila u glavu, al' obišenjak prošaplje:

— Nosom do zemlje, ljudi! Ne vidite, da i naš gospodar hoće nosom da dovati zemju?

— Ta nije baš nosom udario o put.

— Kad ne može od trbuva, al' mi možemo pa nam to pokaziva. Zato se i klanja toliko.

Poslušali njeg seljani pa se klanjaju al' baš tako, da nosom zemlju do'vaćaju. Sve i' rknjača zabolila dok se kralj nije jedared krenio po selu. Onaj trbušati samo obigrava oko njeg, pa onda ništom ispod oka pogleda na seljane da vidi je l' sve po njegovoj ćudi. Ovi idju za njim al' baš ko

čopor za onim što ovcama pravi 'lad. Kad gospodar namisti šešir, sve, što je muško u selu, šešir namišća. Gospodar podigne gaće na trbušinu, svi podižu, makar nj m ne spadaju, pa podižu na trbu' i oni koji su trbu' obisili na klin. Šta gospodar čini to svi rade za njim, a najviše onaj obišenjak, jel se on prišio nuz njeg ko pule, pa mu čak i u stope staje.

A trbušati gospodar se plete oko kralja, ta ni pulin ne bi bolje oko čobanovi' noga. I jedared seljani vide da on divani štogod s kraljom. E. sad moraju divaniti i oni, al' ne znadu šta, kad ne čuju šta gospodar goneta s kraljom. Kako je tako je, divaniti se mora! Jezik idje pa njevom divanu ni vire ni pare, al' misle — samo nek je gospodar zadovoljan što rade ono što i on. U tom divanu se jedan siti, pa zapita onog obišenjaka:

— Je l' ti, a zašto je onaj naš gospodar u gaćama 'tio prid kraljom nosom bosti zemlju?

— Vidi sad divana ko razgovora! Kad me već pitaš, šta ne počneš divan o čemugod što ne zna i svako dite?!

— Ma, molim ti se ja, ta otkud će svaki znati zašto bi on nosom po zemlji? Eto i ja sam niki svršen čovik, a borame ne možem ni pojmiti.

— E, onda ću ti baš kazati. Al' borame ne bi, samo da ne moramo makar o čem divaniti. Eto, brate, on je sotim kazo kralju da je nama seljanima dobro, makar i nosom turali zemlju.

Kad je seljanin to čuo, borme se počo pipati čega bi se mašio. Kako nije imo batinu, on počo skidati čizmu, pa bi petom gospodara po glavi.

— Jesi l' ti vidio krmčeta. Tako on nas tarma, a još se prid kraljom obuko ko pošten čovik.

Da ga obišenjak nije utijo, onaj bi napravio poklade, pa da vidiš kad dida babu spopade! Utijo njeg obišenjak, al' to ode od usta do usta, pa se svi seljani uzmuvali i možda bi i bilo nevolje, da se baš u to kralj nije nikud zagledo i ma'nio divana s gospodarom. E, sad moraju ćutiti i seljani.

Idju oni tako pa da i' vrućim žaračom žagaš ne bi lanili, kad jedared kralj rukom ma'ne gospodaru. Seljani vide da je kralj kazo rič, dvi, pa se gospodar okrene al' ko oni golubovi što se primeću. Okrenio se on, al' u to i svi seljani okrenu ledja kralju, pa tako stoje.

— Šta će njim to sad? — čudi se dikoji seljanin.

A obišenjak je o'ma' tu, da dade odvita.

zkvh.org

— Tu drugo ne može biti: el' kralj još nikad nije vidio seljanina odastrag, pa je željan da nas se tako nagleda, el' štogod rade što i' je sramota prid nama raditi.

Tako on veli pa seljani i viruju, jel čovik govori baš kako može biti. Viruju oni, al' on ne kaže šta je čuo: da je kralj zapovidio gospodaru da zove kočijaše. Seljani stoje okrenuti ko sviće, dok jedared nisu čuli 'di gospodar šaplje:

— Ta okrenite se već jedared! Eto kako vi pazite šta ja radim! A još ste se odbrecali kad sam vas učio i s'vitovo!

Okrenu se oni i šta vide? Gospodar maše rukom: hajde, hajde! Kako oni to spazili, o'ma' se opet svi okrenu al' ko jedan, pa zovu i oni rukom. Kraljova karuca ostala daleko, pa se njegov kočijaš zadivanio s kočijašima svitle gospode, i daborme da ni jedan kočijaš nije vidio da njima mašu.

E, al' ako ne vidi onaj ko triba, vidi onaj ko ne triba. Znaš kako je u selu: kuća, iza nje bašča, pa o'ma' pod selom paša. Tu svinjara, čobana i govedara, jel marvu ne može kreniti ni kralj, ona mora pasiti. Kad su ovi na paši vidili kako njeve domaćine mašu, oni misli da nji' zovu. Ko vele, cigurno je kralj zaželio da vidi njevu od'ranu. A kad kralj zove tu nema šale — čuli su to od trbušatog gospodara i svinjari i čobani, i govedari. Pa kad su još vidili kako svi seljani mašu, borme su potrčali s paše. Potirali oni sve što je na paši, pa kad su se onda smišali svinji, ovce, marva, konji, guske, patke — zaglavili sokak. Od dreke i vike ni sebe ne čuješ, a od prašine ne vidiš ni kralja, al' ni on nikog ne vidi makar su u njeg kraljevske oči, pa u nji' nema šale.

Kad je to čudo prošlo i pra' se malo slego, a seljani onda vide da se kralj sa svom svitlom gospodom popo na tarabe baš ko i oni. Nanizali se na tarabe ko prazni ćupovi, a da vidim da nisu! Makar kod kral'a nema šale, al' tarabe spašavaju, jel ni kod marve nema šale, pa bi bilo izgaženi criva samo da se nisu sigrali ćupova.

Al' čim je to sve prošlo, a kralj štogod promrndjo gospodaru, pa skupio skute i zažurio se kroz selo ko da ga iza sela već čekaju. Ne kaže više ni rič već samo odvadja od puta, a trbušati gospodar kasa za njim.

Idju oni tako, a obišenjak samo u stopu za gospodarom, pa kad mu je to kasanje već dosadilo, jedared on u potaji izvadio trud i daj kreši žeravicu. Al sve on to vadi da seljani ne vide, pa kad se trud razgorio, on samo čeko da se gospodar čerez čega sagne. Nije on dugo ni čeko, kad će gospodar maramicom otresti pra' s čizama. Kako se gospodar

sago, tako za njim i svi seljani, a prvi onaj obišenjak. Al' obišenjaku nije ni na kraj pameti da se bavi pravom, već on lipo strpo gospodaru trud u čizmu. Kako onaj ositio da ga peče, a on poskočio, pa i ne'otice dreknio. Okrenio se na to i kralj, pa će:

— Šta je?

— A, a, a, ništa, al' baš ništa! — počo gospodar mucati i stenjati, pa trpi.

Kralju je dosta bilo ovog sela čim su ga zaprašili, pa samo toliko veli gospodaru:

— A ja mislio da već i kukuričeš. Brez uvride, znaš, ne možem zaboraviti da si bio na tarabama, pa reko, možda mišliš da si već posto i pivac.

Okrene se on sotim pa žuri dalje, a gospodar ćuti i trpi dok može, al' kako trud sve više peče, on sve više poskakiva. Jedared samo i seljani počeli poskakivati, pa se bat sve više pojačava. Kralj mislio da se nije opet za njim krenio onaj rogati svit s paše, pa se najedared okrenio. Siroma' gospodar se tom nije nado, pa se od nevolje baš onda vućio na zemlju i počo tresti nogama da kakogod istrese ono što ga u čizmi peče. Kako se on vućio, borme ni seljani neće da zaostanu, pa i oni svi poledjuške i tresu nogama ko bisni.

Kralju je samo još to tribalo. Razrogačio oči pa prvo zan'mio, al' kad mu se rič vratila, borme je dreknio:

— Kako je ovo čudo?! Ma, ljudi, je l' vi imate pameti?!

— Imamo, imamo, — javi se obišenjak — al' mi ne radimo sad po našoj pameti.

— Neg' po čijoj?

— Pa po pameti ovog gospodara, jel nam je on kazo da to neće biti ljucki, ni valjano ako mi radimo onako po našoj seljanskoj pameti.

— Kakog gospodara? — sad se samo začudio kralj.

— Ta ovog što prid vama skiči, — kaže obišenjak, pa se nije dao vući za jezik već ispripovida sve od početka do kraja.

Tako kralj i obišenjak divane, a gospodaru već i čizma nagorila, pa siroma' nema kada ni slušati, ni odgovarati, već se koprca i skiči ko istučen ker.

— Pa šta mu ovo sad triba? — zapita kralj obišenjaka i upači prstom na gospodara.

Obišenjak se nasmije, pa veli:

zkvh.org

— Ne znam, al' će biti da o'će pokazati i vama kako je pametan.

Kad je kralj čuo, da je zbog gospodara u čizmama i gaćama guto toliki pra' i moro se penjati na tarabe, borme je iščupo iz taraba dobar koc, pa kad je onda gospodara oparmačio, ode onaj al' baš ko da ga dvostruka vatra pali. Mućka trbuvom, a kako ga valjda trud jače opeče, gospodar poskoči ko da se magarac zasigrava. Kralju se to dalo al' zdravo na smij, pa se tako gro'tom smije da je zaboravio i pra' i tarabe, i na kraju zapita obišenjaka:

— Dobro, al' sad mi kaži šta si to s njim uradio, da se tako rasigro?

Obišenjak se smijucka, pa veli:

— Ta ništa osobito, samo sam mu pokazo da i mi imamo pameti. Reko', kad on nama daje pamet na zajam, nije red da mu mi ostanemo dužni. Kako bi to bilo da i mi njemu ne pozajmimo malo pameti, pogotovo kad je gost kod nas. Pa nek i on čovik vidi kako je to, kad nuz svoju zdravu pamet moraš raditi po tudjoj.

Pričao Luka Kopunović, Bikovo

Nadgovorio kraljicu

Bila jedared jedna kraljica mlada ko rosa, lipa ko ružica, a oštre pameti da joj nije bilo para. Umro joj otac, umrla mater, pa na nju mladu ostala čitava kraljevina. Nije šala kad samo čeljade mora voditi brigu makar o jednoj kući, a kamol' o čitavoj kraljevini. I šta će mlada kraljica, već naći sebi čovika, pa da podile brigu. Nije badava bila oštre pameti, pa je smislila da će se udati samo za onog ko je nadgovori. Al' nije to šala ni kraljicu prositi pa koji se nakiti u prosioce a ne može nadgovoriti kraljicu, taj je mora badava služiti godinu dana.

Borme se to ne da prilika da čovik svaki dan postane kralj, pa kad se razglasilo kako može prositi kraljicu, a momci sve jedan drugom daju bravu. Prid kraljicinom pendžerom tekla bistra voda, pa tu mora doći svaki prosac i ne smi bliže pendžeru dok se ne izrazgovara s kraljicom. I za kratko vrime se kraljica narazgovarala i narazgovarala, al' kako kojeg pozove priko vode, u kuću ga ne pušta, već mu samo kaže 'di će otslužiti godinu. Ima tu sad svitle i svete gospode što je služe toliko, da već nemaju mista medju svinjarima i govedarima, neg' čuvaju i guske i metu avliju. Ta siroma' čovik nije smio ni jedan ni tisniti, dok jedared nije doprlo to u uši i jednom mladom čobanu.

Čuvo on ovce od ponika, pa je još i onda u dugačkoj košulji kad je kazo ocu, da bi i on prosio mladu kraljicu.

— Ta mani se ti, sinko, šta ćeš tražiti nevolju kad je nemaš, — odgovara ga otac.

— Baćo, al' kad bi' se ja već ženio.

— Ženi se, al' nadji sebi priliku. 'Di ćeš ti baš kraljicu, pa još tako da je moraš nadgovoriti?! Sinko, ta ti si odrasto nuz ovce, pa baš nisi bogzna koliko razgovaro ni sa svitom.

zkvh.org.rs

S'vituje njeg otac, al' momak navalio i ne popušća. Šta će otac, već ga pušti na kraju. Znao je da sinu niko ne može stati na put kad kudgod zamane glavom, pa ko veli nek ga nosi 'ladna voda. E, kad je tako, momak spremi najboljeg magarca, pa s jede strane pribaci čobanju vina, s druge torbu s velikim somunom i najdebljim krvavicama što je našo pod odžakom. Otac mu dao sad i lipe gaće u šest pola, novu kabanicu i štap sa srebrnom kukom. Ode momak, piva da sve ječi, i jedva sunce granilo on već prid dvorima. Stao on s onu stranu vode, pa čeka kad će se mlada kraljica pokazati na pendžeri.

Čeka on sad i čeka, prižega ga već spržila ko žmaru, al' kraljice ni od korova. Cigurno joj se smutilo kad je vidila da je jedan čoban tisnio da je prosi, pa ko veli nek čeka, pa nek žedni na tom jakom suncu, valjda će mu jedared dosaditi pa će otići. Al' ako je do čekanja čobanu to ne dosadi nikad. Pa nije on drugo ni radio cilog života već po vazdan čeko kad će se ovce napasiti. I lipo on drima na magarcu, a onaj pod njim, pa tako dočekali skoro i podne.

U to se iznenada otvori pendžer, pa se čoban trže. Digo glavu, a na pendžeri stoji divojka, ta štogod lipa.

— No, da se ne bi i ti ženio? — dočekala ona njega.

— Pa ni nisam došo da se pogodim za čobana, kad taj poso imam i kod mog baće, — dočeko i on nju.

— Ej, momče, čobanski poso imaš, al' imaš li ti kruva ako ti ja ne dam?

— Ovaka glava i ovaka šaka ne rastu na ladnoj vodi.

— A otkud ti kruv, kad nisi još svoj gazda, pa ne možeš imati ni svoje zemlje? — stiska njeg kraljica.

— Ako je ja nemam, ima je baćo, a čiji sam ja neg' njegov, pa i za mene rodi kruv na njegovoj zemlji, — ne da se čoban smotati.

Vidi kraljica da momak nije mućak ko svitla i sveta gospoda što su se izredjala pod pendžerom, pa se malo zamislila i najedared se mašila u sobu. Metnila ona na pendžer veliku lubenicu, pa veli:

— Dobro, ako ti već tako stojiš s tvojim baćom, al' kako bi imo kruva ako ti ja ne bi dala, kad bi pado ovaki led ko ova lubenica, pa potuko sve žito tvog baće?!

Čoban prvo nije kazo ništa, već razdrišio torbu, izvadio iz nje najdeblju krvavicu, pa onda kaže:

— Da vidim ja kako bi taj led naškodio našem žitu, kad bi u njemu svaka slamka bila debela bar ko ova krvavica.

Kraljica se na to opet mašila, pa uzela jednu suknju. Raskrilila je na ruke ko da će je pribaciti priko glave, al' je napravila kolubar kaki velik je mogla, pa će na čobana:

— Ako led već ne bi naškodilo, al' slabo bi ti u baće 'io kruva, da navale skakavci, pa da svaki ima ovako velika usta i još razdrta ko ovaj rastriž.

Čoban opet prvo ne kaže ništa, već izvadi onaj somun što je dosta za ned'lju dana, pa onda odgovori:

— A volio bi' ja viditi kako bi ti skakavci po'ili i jedan vlat našeg žita, kad bi svako zrno u klasu bilo bar ko ovaj somunčić. Ne bi progutali ni jednu os.

Kraljica se sad nasmijala i ne'otice. Dopo se njoj momak još kad se počo faliti kaku glavu i šaku ima, a sad borme vidi da s njim nema šale ni na jeziku. Sad će ona njeg još na poslidnju vatru, pa mu kaže da dodje pod pendžer. Kako ona to kazala, a čobanu glava klonila ko kad je drimo dok je čeko, pa je svu zakrilio kabanicom. Malo posli se i trgo, pa veli ko sam sebi:

— Alaj, glavo, šta padaš, nije valjda u tebe ušo sič dok si se pekla tu na suncu. Ta ni jezik se u tebi nije sasušio od žedji, šta ćeš mi onda čitava kloniti?

Mlada kraljica se nasmijala u sebi, pa misli: e, momče, tu ćeš nas'radati! Ode meni iz šaka već pečen djuvegija!

Al' se i čoban smije u sebi, pa misli: evo meni u šakama snaše baš kad misli da će isklikniti!

Žagne on štapom magarca, pa ovaj prikasa priko vode, makar je momka 'tio već zbaciti da bar malo može okvasiti njušku. Al' momak izdrečio oči u lipu divojku, pa ne da ni za dlaku ni natrag ni ustranu, već što brže da bude do divojke kad je već to dočeko da ga je pozvala. I stao on prid nju, al' oči u oči. Kad se tako zaustavio, a mlada kraljica se onda nasmijala:

— E, djuvegijo moj nesudjeni, ako si kruv sačuvo i od leda i od skakavaca, al' bi umro od žedji da ti ja ne dam vode kad budeš služio kod mene.

Nasmijala se ona, al' se na to čoban nasmijo još sladje.

— Snašo moja sudjena, ti misliš da si mene žednog privela priko vode. Al' ako misliš da ti je onaj djuvegija ko je žedan prišo priko ove bistre vode, onda divani s mojim magarcom a ne sa mnom.

zkvh.org.rs

Borme je sad mlada kraljica razrogačila one lipe oči. Šta čoban sad divani?!

— Pa valjda ne'š kazati, da nisi ožednio kad tu džedžiš na ovoj prižegi od jutros, a vode se nisi napio ni kad sam te pozvala priko nje.

Momak se opet slatko nasmijo, pa onda raskrilio kabanicu iznad čobanje.

— A šta bi' ja pio tvoje bistre vode, kad mi je glava cilo vrime drimala na ovoj trski, a sirota trska se kiseli u dobrom crvenjaku od kojeg se ne može rasušiti ni čobanja.

Kad je mlada kraljica to čula, borme je sva sinila ko zora, pa momka od dragosti zagrlila i neotice.

— E, ti jedan što ga nema više takog! Zato je tebi glava klonila pod kabanicu i kad sam te zovnila priko vode! Vidi ti njeg kako on lako drima na prižegi cilo prijepodne!

I tu ona njeg o'ma' zove u dvore, pa će taj dan već i svatkovati. Od dragosti sve prede oko njeg, a borme i čoban oko nje. O'ma' će on stati na magarca, pa neće na vrata već kroz pendžer u dvore, da je što prija nuz svoju divojku. Skočio on unutra, pa joj kaže nek naredi kojem od te svete i svitle gospode, da mu dobro timare magarca. 'Oće ona, kako ne bi posiušala svog čovika, pa još takog čovika koji je nju nadgovorio, al' mu zato kaže:

— Kad si već taki momak, krasota i na očj i u pameti, zašto nisi dojašio bar na konju, već na magarcu?

— E, kad bi ti to znala mi bi već jutros bili svoji, ne bi morala čekati dok ja na tom suncu posisam na trsku po čobanje crvenjaka. 'Rano moja, dojašio sam na njemu, da se ni ne trudiš ako si danas od mene mislila napraviti magarca. Šta bi se trudila oko tog što ne može biti, a još kad magarca imaš već gotovog prid sobom?!

Mlada kraljica je od dragosti o'ma' poljubila momka. Nije njoj tribalo više kazati, da je zapatila čovika kakom se po pameti nije ni nadala, a da je lip, to je borme vidila još kad je jutros ušo na kapiju. Ljubi ona njeg, a još više on nju, pa će divojka na kraju:

— Borme ću još kako strogo narediti svoj toj svitloj i svetoj gospodi, što su sad naše sluge, da dobro timare tvog magarca, jel nek ne zaborave, da njima čak i on može dati tušta pameti.

Pričao Pere Poljaković Kovačev

Kad bi linčina lakog života

davno vrime živio jedan siromašak. Žena u njega i lipa, i dobra i razgaljena, al' on samo u zapećku puši stivu lulu. Kad prigusti nevolja lati se pomalo posla, al' samo od gorke nevolje, a čim je šaka brašna u krušnoj kotarici ne bi on natrudio dlan ni za živu glavu.

Rodila njemu žena 'ćer jedinicu, pa ta udarila na mater i po lipoti, al' još više po pameti. Sad mater hrnja dan i noć samo da jedinicu čestito podigne na noge, a otac bi samo lakog života. Al' u skrštene ruke život neće uletiti sam, a take su najviše bile njegove.

'Ćer dorasla za udaju. Prćije nema nikake, al' je lipotica na glasu, a čestita da tu nema ni truna zamire. Taku 'ćer udati nije teško, pa otac sad smislio, da pravi račun priko 'ćerini ledja. U komšijskom selu bio jedinak u roditelja, pa i taj begeniso siromaškovu 'ćer. Nije taj bio ni lip, ni pameti ne bi baš mogo pozajmiti drugima, al' puna kuća svega i svačega.

Divojka neće ni da čuje za njega, neće ni njezina mater, al' otac navalio. Napravio se on sad glava kuće, pa još s'vituje ženu:

— Nek je on i lud i pust, dobra žena će već napraviti čovika od njega. A kuća puna svega i svačega, pa će nas 'ćer moći pomagati pod starost.

Neće divojka, neće ni mater, al' kad je otac počo navaljivati i zapritio da će 'ćer udati silom, šta će ove dvi sirote, već popušte, samo da ne bi izlazile svitu na glas. Uda se sirota divojka, a kad je došla u novu kuću, onda je samo vidila da je tu pamet svima nakratko skrojena. Plače ona sad 'di je niko ne vidi, pa čim ugrabi priliku da dodje kući, ona se tuži i moli roditelje da je vrate kući.

zkvh.org.rs

— Ne marim nek sam i ladna i soparna, samo nek mi obraz ne gori od sramote, — kaže ona. — A tamo me je sramota prid cilim selom zato što sam se udala u taku kuću.

Neće otac ni da čuje. Njemu zet čas-čas pošalje štogod. Sad debelo krmče, pa bure vina, kola ogrizina i još mu kupio i novu lulu, pa duvankesu i duvana. A sad već i mater tiši divojku i kaže joj da trpi. Neće se valjda dati još na gori glas.

— Nauči'ćeš se povrimenu, 'ćeri moja slatka, pa ćeš onda viditi da tvoj čovik i nije toliko zamanut, — kaže joj mater. — Vidiš kako sam i ja ovog istrpila cilog života, pa i ti nosi teret kad si ga primila na vrat.

Vidi sirota 'ćer da se i mater pomalo prominila čim joj je zet rebra namazo salom. Vidi sirotica ko da svi nose srce na dlanu, al' se bome nije tila pokloniti.

Smisli ona da sama sebi pomogne kad neće ni oni koji su joj obisili bedu o vrat. Ne kaže ona roditeljima više ni riči, već će povesti čovika njezinim starcima u goste. Obradovo se onko dite medenim kolačima, kad je u životu iz svog sela izlazio svega jedared i to onda kad je išo rad žene. A žena njemu kaže:

— Pazi, čov'če, da me ne postidiš i ne osramotiš u gostima. Slušaj me i dobro ubardaj kako ću te naučiti.

— Kako ja tebe ne bi slušo, ženo!

I onda se mlada latila pa ga samo sprema. Uštirkala bilu košulju, usvitlala čizme, ruvo praši, na suncu drži nediljudana, a dan za danom uči čovika.

— Pazi, čov'če, — uči ona njega — kod nas se peć ne zove peć, već »glava«. Zdila se ne zove zdila već »alov«. Kašika se ne zove kašika već »krmska njuška«. Do'vatiti se ne kaže do'vatiti već »izburlati«. Fala se ne kaže fala već »sram vas bilo«.

A zna ona što ga uči tako. Kako joj otac najviše drima u zapećku, lulu istresa uvik o peć, pa je svu izodiro, a ne bi je olipio blatom da mu se roni i za vrat. Kuća siromaška, pa tanjira ima samo tri, a kad kaki gost dodje onda mater 'ide iz zdile. Kašika su doduše imali kadgod četri, al' se jedna slomila, pa kad dodje gost u kuću onda njemu daju dobru a mater se muči s tom slomljenom.

Kad je čovika dobro izučila, onda će u zoru kreniti u goste.

— Znaš šta, čov'če, — kaže ona još njemu — mi ćemo tamo i prinoćiti, pa da ne bi sutra spremali navrat nanos, daj ti donesi nikoliko snopa ogrizine, peć napuni slamom, pa je onda sve gotovo, tribaće samo potpaliti. Prije neg' upregneš konje donesi na banak i vode, da i to bude spremno. I to što si uradio, da nisi zaboravio! Da vide moji starci kako si vridan čovik, ako bi te zapitali, — zapriti mu još.

— 'Oću, ženo, 'oću!

Uradi on sve i onda upregne dobre konje, pa krenu. Došlj oni, a tu i' dečekali, da sve predu oko zeta. Dida isprežè konje, a zeta o'ma' pod slime. Kako ovaj ušo priko praga, zapo očima za peć ko strmoglavac, pa kaže:

— Av, nane, kako je vaša glava izodirana!

Nanj stala rič u grlu, opipala se po glavi, pa kad se uvirila da je čitava, ona 'tila ne 'tila kaže:

— A tvoja je prazna!

— Kako ne bi! Slabo vi, nane, pogadjate. Moja je sad baš puna slame!

— Samo još da je voda u njoj! — otela se rič nani, kad je već krenila.

— I to će biti, već smo je i spremili! — sav obradovan poviče zet.

U to došo unutra dida, pa će o'ma' za ručak. Nani se sad pomalo smrklo prid očima, pa sve krajči od 'ćeri, a zeta ni da vidi. Ode ona bajage u kujnu, pa do užne nije ni privirila, već puštila čovika da se on muči sa zetom.

Došlo sad i vrime užne, a nana ko domaćica postavila svakom tanjir, svakom kašiku, a sebi nema tanjira pa će isti iz zdile i sa onom slomljenom kašikom.

Zet ko zet, gleda sve ko strmoglavac, ta nije ga žena badava učila čitavu nedilju dana. Kad je vidio kako se nana muči s tom slomljenom kašikom, a on će se opet umiljavati oko babe, pa kaže:

— Alaj, nane, šta se mučite, već uzmite ovu moju, jel s tom vašom krmskom njuškom ne možete ni do dna alova izburlati!

Kad je nana čula taki razgovor skoči sirota ko da joj se zolje svadjaju na nosu, pa se nije ni vratila dogod sudje nije tribalo spremati. Dida i zet se dotle razgovaraju sve u tri zvona i baba vidi, da se dobro slažu. Ajd, misli ona, valjda mu se pamet malo razgalila, pa će opet lipo oko zeta. Al' kako

ona jednu lipu rič zetu, a zet će se opet umiljavati oko nje, pa kaže:

— Alaj, nane, sram vas bilo na ovakoj užni! Al, baš sram vas bilo!

Nana, razrogačila oči ,pa sada ne zna šta bi. Al' zet misli, da je baba zanimila od radosti što joj tako fali užnu, pa će:

— Alaj, nane, da se ne bi dalje ovako mučili oko užne već da bi se i vi mogli dobro naisti, poslaću vam nikoliko krmski' njuška od naši', al' čim se vratimo kući.

Kad je nana opet razrogačila oči, on kaže:

— Ta ne brigajte ništa, imamo mi toliko krmski' njuška i mali' i veliki' da je moja nana i juče bacila jednu, al' još dobru, na djubre.

Sad već nije samo nani bilo dosta, već se i didi oči pomalo ukrstile. Ne kažu oni ništa, al' ni njeva 'ćer, već samo na nji' očima ko da veli:

— No jesam vam rekla!

Ne kažu oni ništa, al' se zet zauko, pa tira dalje:

— Ne brigajte, nane kad vam ja pošaljem krmske njuške, ta imamo take da ćete moći izburlati ne samo do dna alova, već ako ćete možete i do dna bureta!

Kad je nana još i to čula, nestala je iz sobe ko da je krila nose i do večere joj ni traga ni glasa. Postavila ona sad večeru i sve drće, al' je večera prošla brez nevolje i baba o'ma' razmisti krevete, pa će leći što brže, da se zet ne bi opet izlanio u čemu. Bilo je to vrime prvi' mrazova, al' se tu ritko ložilo dok zima sasvim ne stegne, kad je kuća siromaška.

Baba dala zetu i ćeri jedinu dunju, a ona i starac će se pokriti starom ponjavicom krparom. 'Ćer kad je to vidila, prišapne čoviku:

— Čovče, zaboravila sam te naučiti na jedno: o'de se ne kaže pokriti već »lopatom po krstima«.

Dobro je on to utuvio, pa mirno i zadrimo. E, al' nije se zet dobro ni zgrijo, kad jedared čuje da baba kaže:

— Alaj je meni zima! Dida, ne bi ti založio malo?!

Nije baba to dobro ni izustila, a zet se već prokljuvio ispod dunje.

— Baćo, a šta bi se trudili sad u noć?! Lopatom vi samo nanu po krstima, pa da vidite kako će se o'm'a zagrijati! Samo je dobro lopatom po krstima, tako ja i moju mladu, pa joj nije nikad zima!

Nit je dida usto peć naložiti, nit je rič mogo izustiti kad je to čuo. A baba mu šapne na uvo:

— Što je priviše, to je priviše! Dida, pa ova nevolja još i tuče našu 'ćer!

Nije tu bilo više razgovora, već će starci sutradan poći do pretelja, da oni il' razgale il' raskinu preteljstvo. Zet ne zna zašto dida i baba idju s njim, već misli da njim se toliko dopo, da su se i oni zaželili gošćenja kod njega. Nosi on nji' na kolima, ta sve raste tako se uzo'lio.

Al' baba nije dobro ni s vitine zakoracila, o'ma' je kazala priji:

— Slatka prijo, ovaj moj zet, a vaš sin, ko da nije baš sasvim zglavljen!

— A 'di bi bio zglavljen, kad je otpo od takog oca! — dočeka nju mladoženjina mater. — Samo da vam kažem, šta je narádio sinoć!

— Šta?!

— Pokidane mu strunje na gudalu, a on bi se latio svirke baš sinoć kad konji nisu bili kod kuće. Kad nema konjski' repova da i' očupa, a on se nadotalio, pa mi očupo ovo malo side kose, samo da može svirati u gusle. Al' kad sam ja njemu zasvirala!

Počela bi prija sad križati, al' divojkin otac prišapne svojoj babi:

— Ženo, kurtala i tog razgovora, već da vidimo pretelja, možda ćemo s njim moći štogod razgaliti.

Tako oni i urade i kad su mladoženjinog oca našli na guvnu, dida će njemu:

— Alaj, pretelju, nemoj se naći uvridjen, al' ovaj tvoj sin, a moj zet, ko da nije baš sasvim zglavljen!

Nasmije se onaj, pa kaže:

— O, moj pretelju, a di bi bio zglavljen, kad mu ni mater nije kako triba. Eto, samo da vam kažem šta je naradila sinoć.

— Šta?!

— Nije lipo ni pripovidati! Istiro ja sinoć ovce na do, pa sviram u gusle. Nikla ona iza mene iznenada ko bola, pa kad je onda povikala: »Meni čupaš kosu, a sviraš ovcima!«

Stao se on onda smijati, a divojkin otac sav nestrpljiv ko da je na žeravici, zapita:

— Pa šta je bilo zatim?!

zkvh.org

— Nije lipo ni pripovidati! Kad je onda livčom zagudila priko krstiju, o'ma' sam pao priko ovce i malo nisam slomio nos.

Tako kaže momkov otac, pa se smije ko lud na šarena vrata, i najedared otrgne livču sa volovski' kola pa po pretelju:

— Evo, pretelju zagudila mi je baš ovako!

Pretelj poljubio zemlju ko da je se naglo zaželio, a onaj se samo smije, pa još veli:

— Pa me je još počela i karati: 'oćeš ti s tudji' ledja živiti?!

Bome je sad i divojkinom ocu bilo dosta. Ode on s guvna ko oparen, pa kaže svojoj babi:

— Av, žene, ako je ovoj našoj priji i to život s tudji' ledja što joj je čovik očupo malo kose s glave, bome ta nema pameti al' ni za sime!

— To vidim, — na to će žena, — al' vidim da si se i ti uplašio šta s tebe može biti kad ti zapravo živiš s tudji' ledja.

Tako baba didi, a on uvuko uši medju ramena, pa kaže:

— Mani se sad i ti ćoravog divana! Već da mi našu 'ćer vodimo iz ove lude kuće.

— Nismo je tribali ni udavati ovamo. Al' kad bi ti lakog života!

— Kaki lak život, kad te livčom dočekivaju u goste! — poviče dida sav srdit, pa 'ćer za ruku i ode svojoj kući tako, da ga je baba jedva sustizala.

Jedino je pono onu livču i to samo zato, da ga pretelj ne bi još odvalio. Onda je 'ćer dao momku, koji je i zavridio taku ženu, jel mu je sve blago bilo u zlatnim rukama i vedroj glavi, a sam dida se pod starost latio posla. Ni nije više linčario u zapećku, jel čim bi počo istezati krste, a baba izvuče onu livču iz zapećka, pa zapriti:

— Dida, da se opet nisi zaželio lakog života?!

Pričao Joso Ronček

Na'ila se guste pare

Živila jedna mačva koja nije imala svoje dice, jel mora kuvati za svu čeljad, al' joj zato ne idju na poso. Maćva se bavila samo kućevnim poslom, a najviše kuvala. Doduše i to joj je mrsko jel mora kuvati za svu čeljad, al' joj zato ne dosadi naobaško kuvati za sebe kad je čitav dan sama u kući. Kad čovik i dica dodju na užnu el na večeru, a ona el prigrize, a najviše ni ne zamoči kašiku. Nudi nju čovik da i ona 'ide s njima ko čeljade, al' se žena nećka:

— Nije mi ni do 'ila. Uvik kuvaj pa kuvaj kad je toliko usta u ovoj kući, pa se, čov'če, već napunim te guste pare. Kad je 'ilo gotovo već mi nije do njega.

Zna čovik kaka je to para, čim pogleda šta je ostalo u zdili kad je žena iznese prid nji', al' šta će, odma'ne rukom da ne zameće grij u kući. Uvik se žena napuni te guste pare kad se štogod dobro kuva. Tako je jedne zime skuvala za večeru kiselj kupus, al' neće ni da lizne kašiku. Čeljad vide da se u kupusu kuvala i krvavica, kad se osti, samo u kupusu od nje nije ostalo ni crivo.

— Šta je, ženo, ti nisi gladna? — nače'će nju jedared čovik.

Najstariji deran već jedva čeko da se o tome povede divan, pa o'ma' veli:

— Šta i pitate, kad znate da se nana na'ila guste pare.

— Dobro deran i kaže, — maćva o'ma' potvrdi.

Al' se na to izbola jedna cura.

— Daborme da dobro kaže, — potvrdjiva i ona, — samo vi, nane, ne bi baš uvik morali kuvati na tako jakoj vatri.

— Ta zašto, rano? — začudila se maćva.

— Ta zato, da paru ne zagustite uvik toliko, da se u njoj ispari baš sve meso, el divenice i krvavice.

Pričala Joca Šević-Cvancik

zkvh.org

Lako s pametnim al' teško s ludim

Starovinski ljudi se nisu baš ljučili pa u kući ljudi ko mravi. Tako je u jednoj kući dida bio još starešina i u njeg devet oženjeni' sinova, a u ovi' priko trideset snaja. Al' ima dida još i desetog sina, samo taj nije bio ženjen, jel je bio malo nedočuvan. Taj bio poslidnje dite, baba ga kasno donela na svit, pa se komarnjik već pokido kad su bile njegove babine.

Izadje kuća čeljadi kopati kukuruze, a on posiče polak stabaljika. Odu kositi litinu, a on ni triput ne zama'ne, a već je slomio i kosu i kosište, pa se čeljad još i raduju što nije ubogalji'o koga. Prava sapetnja! Za poso nije, šta će sa šmoljom?! U toliko snaja uvik nikoliko sitne dice pa dida naredi, da ta njegova nesrića čuva dicu. Valjda će znati dicu metniti u čisto i na'raniti.

U to starovinsko vrime mater, el' već ko se duči s malima, nažvače dici 'ila i tako i' 'rani. E, to će biti glavni poso ovog delije. Dali su mu još jednog bagljivog konja što već nije radio, a nisu ga ubili samo zato što ga je dida jašio u mladosti, pa mu ga je bilo žao. Ovaj junak će timariti tog konja.

Dice karvanj, pa snaje ispeku priko desetak lepanja za dan, da delija ima šta žvakati. Nuz to još ostave i koji ćup skorupa da lepanje budu mekše.

Žvače on sad, žvače i u skorup zamače, pa guta i guta, al' se siti u po dana i maličak skine sa zuba i dici. Kad uveče matere došle, a dica od plača izgubila glas i glabaju šake.

— Pa šta je to?! — tisnu one na »dadilju«.

O, kad se on nakosirio!

— Kurtala i vaše dice! — sunio on na snaje, a jedva dahti tako mu je pun trbu'. — Ja nisam vidio ovaku dicu! Sažvako sam njim dvadeset lepanja i valjda tri ćupa skorupa, a još se deru da su gladna!

— A jesi l' bar mog starog, virnog konja nazobio? — kara'će ga i dida.

— Da sam još i za to imo kada! Baćo moj, teško meni ako to ovako podje s dicom. Ja ću pasti s noga. Da i nji' na'ranim, pa tu će tribati sažvakati bar trideset lepanja i najmanje šest-sedam ćupova skorupa! Ljudi ljucki, ta ja to ni do ponoći neću svršiti!

Pričao Miško Zelić, Kaćmar

zkvh.org.rs

Uz ovu knjigu

Prilikom izlaska prve knjige narodnih pripovjedaka Hrvata iz sjeverne Vojvodine pokušat ću osvijetliti ponešto iz njihovog životnog puta tokom usmenog predanja. U ovom pokušaju ograničit ću se na onaj dio prošlosti koji je još u živom sjećanju starijih ljudi na čija usmena svjedočanstva ću se najviše i osloniti.

Prema kazivanju pripovjedača koje sam slušao, i prema kazivanju drugih starijih ljudi, narodna pripovijetka je među ovdašnjim Hrvatima cvjetala još u posljednjim decenijama prošlog vijeka. Odmah se nameće pitanje da li je pripovijetka bila podjednako rasprostranjena u svim društvenim slojevima ili u kojima više, u kojima manje. Smatram da na ovo pitanje nalazimo odgovor i u okolnosti, da sam pripovjedače našao isključivo u redovima seoske i gradske sirotinje. (Svega jedan je bio srednji seljak, ali je i taj bio obični pamtilac znao je nešto od pripovjedaka što je slušao od svog sluge). Oni su ostaci i živi svjedoci iz vremena kada je narodna pripovijetka cvjetala. Po njihovu kazivanju narodna pripovijetka je u usmenom predanju najjače kolala u svijetu salaša i pašnjaka, odnosno kod življa koji je imao uvjete života slične onima koji su bili na salašima i pašnjacima. Kada se oslanjamo na svjedočnstvo ovih ljudi, ne smijemo gubiti iz vida da oni govore o svom svijetu. Oni ne misle salaše i pašnjake uopće, no jasno govore o ljudima iz onog društvenog sloja kojem su i oni pripadali. Živalj ni na salašima ni na pašnjacima, kao ni bilo gdje, nije činio jedan jedinstven svijet. Na salašima i pašnjacima su provodili život uporedo, ali pod oprečnim uvjetima, vlasnici i svijet najamne radne snage, svijet sluga, nadničara i uopće seoske sirotinje. Ta dva svijeta, kako na salašima tako i u gradu, imala su različite utjecaje na razvoj i očuvanje narodnih pripovjedaka. Drugačije to nije moglo biti, jer je i narodna pripovijetka kao vrsta narodnih umotvorina, nužno održavala stremljenja, shvatanja i snove odre-

djene sredine. Ona je prema tome i morala u svojoj biti, u svojoj velikoj većini pripadati jednoj od oprečnih strana.

Kao što su se narodne pripovijetke do današnjih dana očuvale u ogromnoj većini samo kod seoske i gradske sirotinje, one su i u vrijeme dokle seže pamćenje bile svojina tog sloja ljudi. U dogledno vrijeme oni su bili ti koji su narodnu pripovijetku stvarali, pozajmljene fabule podvrgli zahtjevima svoga pogleda na svijet i tako preporodjene ih pronosili, čuvali i očuvali. Naročito bi trebalo podvući da je narodnu pripovijetku baš ovaj sloj očuvao.

Zašto je nužan naglasak na ovoj okolnosti? Prosto zato što je sigurno da su fabule izvjesnih narodnih pripovjedaka, u ranijim vremenima, ponikle u stvaranju i povlašćenih slojeva, nadalje se izvjestan dio pripovjedaka i u dogledno vrijeme pričao i u svijetu vlasnika, ali se tamo čak ni te pripovijetke nisu očuvale. Nategnuto, neistinito bi bilo tvrditi da se narodna pripovijetka nije slušala u bogatijim kućama — to nije tvrdio ni jedan od pripovjedača. No činjenica je da se tamo nije pripovjedala svaka, nije se pripovjedala većina pripovjedaka; a i one koje su pripovjedane imale su drugi lik tamo, nego u svijetu čije su one vlasništvo. Dok su one živile, pa i sada žive u koncepciji seoske sirotinje, iako u znatno manjoj mjeri, u svijetu posjednika one kao koncepcija, u obliku u kom smo ih zatekli, nikad nisu prodrle masovno.

Pogledajmo kakav je bio životni put narodne pripovijetke u usmenom predanju kod jednih, a kakav kod drugih. Da bismo imali jasniju pretstavu, moramo baciti bar letimičan pogled na tadašnji način života. Pošto je za osvjetljenje životnog puta narodne pripovijetke od bitnog značaja utjecaj salašarskog življa i njemu sličnoga, mi ćemo se uglavnom njime pozabaviti.

U doba za koje se još pamti, kako neposredno tako i po kazivanju predaka, velika većina hrvatskog življa u ovim krajevima bavila se zemljoradnjom i stočarenjem. Znatan dio gradskog stanovništva takodjer je obradjivao prigradske zemlje, što je, doduše u manjem obimu, slučaj još i danas. Salaši su bili raštrkani, udaljeni jedan od drugog. Takozvani »atovi«, pašnjaci bili su prostrani. Na salašima se, jedva ili nikako, počelo prilaziti intenzivnom načinu obrade zemlje, no je zemlja znatnim dijelom ostavljena da se odmara na ugaru. Štalsko stočarenje je takodjer bilo u povoju. Stoka je od ranog proljeća do pozne jeseni bila u »atovima«. Veza izme-

zkvh.org

dju salaša i grada bila je u izvjesnim godišnjim dobima otežana, jer je putna mreža bila nerazgranata i loša. Škole su bile još rjeđa pojava nego li dobri putevi. Prema tome ni pismenost nije bio dar za svakog. Zemljoradnja, stočarenje i domaća radinost bili su glavni izvori za podmirenje životnih potreba.

U ovim uvjetima života svijet najamne radne snage na salašima i pašnjacima rijetko je dolazio u vezu s gradom. Prvo, jer za to nije imao baš česte mogućnosti. Sluge su bile ropski vezane za salaš, a govedari, konjušari, svinjari i čobani za pašnjak. Kako sami kažu: nisu imali ni svetka ni petka. Drugo, oni nisu u tim uvjetima života ni imali česte potrebe da dolaze u grad. Svoje potrebe, koje su premašale zaradu u naturi, zadovoljavali su od sajma do sajma. Ova godišnja najamna radna snaga se u ogromnoj većini i nije micala sa salaša od sajma do sajma. Povremena radna snaga je također bila vezna za salaše dok su trajale pojedine veće poljske radnje.

I šta je ostalo tom nepismenom ili polupismenom čovjeku sa slabom materijalnom osnovom kada se zaželio duhovnog užitka? Ono što je mogao naći u krugu salaša, pašnjaka, ili siromašnom kutu gradske periferije. A to je bilo narodno duhovno blago, u ovom slučaju pripovijetka.

Možda je slobodna forma učinila da su pripovijetke, pored ostalih narodnih umotvorina, bile široko njegovane. Radni čovjek, takoreći mjesecima otsječen od vanjskog svijeta, na salašu i pašnjaku, u zabitoj uličici periferije, pored svakodnevne obične izmjene misli rado je prihvatio jedan viši oblik odraza shvatanja svoga i svoje okoline. Kako je to bio jedan od malobrojnih oblika duhovnog iživljavanja on ga je s ljubavlju njegovao, glačao, dotjerivao. Na to ga je nagonila potreba. On je, iako otsječen od svijeta, imao svojih problema, osjećao potrebu da sanjari, da često kroz pripovijetku doživi ono što u stvarnosti ne može, ponekad i kaže ono što inače ne smije — jednom riječi, da sebe nadrasta u ovom obliku duhovnog stvaralaštva. On je kroz nju nužno dao sebe i ukoliko je skelet na kojem je gradio priču i pozajmio, on je na njemu gradio svojim duševnim materijalom, dao sadržinu koja je nosila pečat svog stvaraoca.

Dok nije došao u druge životne uvjete, dok nije počeo ići novim putevima saznanja i svoje poglede manifestirati i kroz druge vidove, možda efikasnije, neposrednije, on se

bogato koristio narodnom pripovijetkom. Ona ga je zabavljala, razveseljavala, bodrila i poučavala. Zato je u to vrijeme pripovijetka cvjetala među radnim svijetom pašnjaka i salaša, te svijetom koji je i u gradu živio u sličnim uvjetima, tojest iako blizo, ali stvarno otsječen od tekovina višeg umjetničkog stvaralaštva. Pripovijetku su pričali samo darovitiji ljudi, no nju je znala sva okolina. Sva ona množina zavalnih slušalaca nije bila manji vlasnik pripovijetke no što je pripovjedač, možda baš njezin tvorac, jer je ona živila u njihovoj koncepciji. Velika većina pripovijetku nije znala prepričati, ali je ona kao srž, kao koncepija bila pred njihovim duhovnim očima, oni su je prepoznali kao rodjenu, svoju, čim je potekla sa usta njihovog pripovjedača. Čula se pri berbi kukuruza, na predahu u žetvi, u kišne dane dok sezonski radnici u štali čekaju da se ovremeni, kod večernjih vatra na pašnjacima, u čeljadskoj kući u zimske večeri, i uopće u svim prilikama kada je radni svijet ugrabio priliku da je se nauživa. Može se reći, da je u to vrijeme pripovijetka bila jedan od stalnih saputnika toga sloja ljudi.

Ona je često nalazila izvor i sjeme baš u radnim i uopće društvenim odnosima kojima su bili podvrgnuti ti ljudi. Pružala je lakše i veće mogućnosti od pjesme da se izrazi jednotavna, ali često britka, kristalna misao tih ljudi koji su od života dočekali malo lijepoga, pa su ga morali nalaziti u sanjarijama. Zar je čudo što su je baš oni čuvali i pronosili? A čudo bi bilo da oni u njoj nisu dali sebe. Pojedinac, koji je pripovijetku stvorio, mogao ju je trajno darovati svojoj sredini samo u tom slučaju, ako je u njoj dao samo ono, upravo vratio svojoj okolini ono što je iz nje kao opći pogled, opći osjećaj izvukao, samo u jednom višem, ljepšem obliku.

Zato iz dva elementa — da je narodna pripovijetka ovakva kakvu smo je zatekli u živoj riječi, bila u ogromnoj većini pronošena među seoskom i gradskom sirotinjom, i da je ona odraz njezinih pogleda, stremljenja i snova — ne može se izvući drugi logički zaključak, nego da su ove narodne pripovijetke bile svojina toga sloja ljudi.

Da bacimo sada letimičan pogled na način života druge strane, da vidimo kako i tko je pripovijetke pričao u bogatijim kućama. Prvo, vlasnik nije bio vezan za salaš. On ga je ostavljao kad je htio, i svetkom i petkom. Njega nije morila nemaština, i u slobodno vrijeme, a tog je imao u izobilju, tražio je zabave. Našao ju je od drumske do gradske gostione, pa preko dugih, jelom i pićem krcatih prela, sve do učešća

zkvh.org

u kupovini crkvenog zvona ili ukucavanja zlatnog ili srebrnog klina u neko koplje neke njegove zastave.

Pa kada se pripovijetka pronosila i u njegovoj kući? Na prelima kada su mu se okupili rodjaci i prijatelji. No tko je taj bio koji je pričao? Bogati domaćin je za ovu priliku zvao u kuću nekog poznatog pripovjedača. To su bili obično u radu već iznemogli starci. Pozivani su u bogatije kuće već preko ljeta za zimu. Imali su ponekad sastavljen program za cijelu zimu. Znalo se otkad dokle će biti u kojoj bogatijoj kući. Tu su preko dana izradjivali metle, korpe ili radili druge sitne radove domaće radinosti, a večerom, ili usput u poslu, domaćima i njihovim gostima na prelu pričali pripovijetke. Tako su zaslužili za to vrijeme opskrbu i obično dobili nešto kad su odlazili nakon izvršenja dužnosti neke vrste »dvorskog zabavljača«.

Zašto bi ti bogatiji slojevi pamtili pripovijetke kad su ovako dolazili do njih upravo za prosjačku nagradu. Zašto bi ih stvarali, kad za njih ugodan život nije bio san, nego stvarnost. U uslovima prelaza na intenzivnu zemljoradnju i štalsko stočarenje za njih su snovi imali konkretniji oblik u zahvatanju što plodonosnije proizvodnje, mislim plodonosnije na polju bogaćenja. Oni ih nisu pamtili, jer i one pripovijetke, koje su im za tu svrhu najmljeni starci pripovjedali, nisu pripadale tom sloju. One su im davane kao jedan vid kratkotrajne zabave, a ne u svojoj istinskoj vrijednosti. One nisu sačinjavale duhovno blago toga sloja.

Naime, slabo je vjerovatno da su ti starci u bogatijim kućama htjeli i smjeli pričati i jednu od onih pripovjedaka koje su pogadjale baš te vlasnike. Oni su im pričali fantastične pripovijetke, ali su i u njima davali više lijepe slike, no istinsku srž, pravu osnovnu misao. Baš u tome je jedno od objašnjenja, da se čak ni ove fantastične nisu zadržale u široj koncepciji u tim slojevima. Oni su sa usta pripovjedača, pripadnika seoske ili gradske sirotinje, mogli dobiti i u ovim pripovjtkama samo ljusku, a srž nikako. No iako se u tim fantastičnim pripovijetkama srž može i previdjeti za ljubav šarolikog, često ružičastog oblika, u biti se čak ni one nisu mogle dugotrajno odomaćiti u svijetu vlasnika, jer u obliku u kojem su zatečene, ni one nisu bile njihove. Nije moguće bilo prekriti sasvim okolnost, da i u njima uvijek svinjar, čobanin ili uopće sluga izvojuje konačnu pobjedu. A kad stvari stoje tako, onda su uzaludne bile sve lijepe slike koje je pripovjedač tim

slušaocima dočaravao. Oni su sliku koristili za užitak, ali su je odmah nakon toga morali odbaciti od sebe zajedno sa sadržinom koja je u slike bila uvijena, jer ta sadržina nije bila njihova, nego njima baš oprečna.

Sigurno je, da je ovakav pripovjedač na tim prelima većinu pripovjedaka sasvim drugačije kazivao no što je to činio u »maloj kući«, gdje su se večerom sastale sluge. Na oba mjesta su se u istom vidu mogle pronositi samo one, koje su zaista stvorene jedino da slušaoca pozabave, nasmiju. A tih je mnogo manje no onih koje su izazvale dublje pobude. Ove posljednje nisu bile duhovno dobro svijeta vlasnika, zato tamo nisu ni cvjetale, nisu se ni čuvale ni očuvale. A i one čisto zabavne lako su se gubile, jer sve ono što nije izazvala duboka životna potreba, no zabava, pada lako u zaborav čim se pojavi drugi vid zabave. Zato se narodna pripovijetka u ovim slojevima nije zadržala skoro ni u kojem vidu.

Kod seoske i gradske sirotinje pripovijetku je izazvala duboka životna potreba, a to je bila možda najjača osnova za njihovo očuvanje. Ni jedna pripovijetka nije slučajan plod snažne mašte koja bi se sama od sebe rasplamsala, uživajući u nekoj besciljnoj slobodi i lakoći svojih krila. Svaka narodna pripovijetka nosi u sebi, nekad jasniju nekad tek naslućenu, uvijenu osnovu iz koje je svjesno izrastala — a to je misao vodilja. Dokaz za to pružaju čak i pojedine sa erotičnom sadržinom. Ima medju njima takvih, kojima je samo fabula erotična, ali je pripovjedač u njima htio kazati sasvim drugo. Često je htio i dao kritiku na odredjenu društvenu pojavu, htio je, recimo, u najmanju ruku reći: svi smo mi od majke rodjeni, zašto bi netko bio bolji ili u boljem položaju samo radi toga što je pripadnik toga i toga društvenog sloja, a kao individuum nema nikakvih ljudskih kvaliteta.

Najmljeni pripovjedači su morali, sigurno su se starali, da te i takve misli prikriju, upravo da ih izbiju i samo slike serviraju kad su zabavljali u bogatijim kućama. Sigurno je razlog i u tome, da se ovako razoružana, upravo prazna, bez misli, dakle i bez prave vrijednosti pripovijetka nije mogla ni tamo odomaćiti. Naime, pripovjedač kao pripadnik drugog sloja svoju misao je tu prekrivao, toliko duhovne snage nije imao da je znao nakalemiti misao protivne strane, pa prema tome drugo tamo nije ni mogao ostaviti osim praznine.

zkvh.org

Nakon ovoga razmatranja pogledajmo da li narodna pripovijetka i danas živi u usmenoj predaji među ovdašnjim Hrvatima. Na ovo pitanje bi se moglo odgovoriti dvostruko.

U vidu u kom je pronošena u doba procvata nje više nema. Ona više nije stalni pratilac i saputnik ni salašarskog radnog svijeta. Već je tridesetih godina pripovjedače trebalo tražiti i nagovarati ih, da se za volju skupljača prisjete i bar na nekoliko večeri prenesu u minula vremena kada pripovijetka nije propuštana ni u jednoj prikladnoj zgodi. Nastali su drugi uvjeti života, pripovijetke je počelo nestajati. Nekadašnju širinu pripovijetke već ne nalazimo prilikom prelaska sa ekstenzivne na intenzivnu zemljoradnju, prelaza na štalsko stočarenje, prodiranja manufakture i razgranatije trgovine. Tempo životnog strujanja jače je zapahnuo i život na salašima, najamna radna snaga, bar u izvjesnom dijelu dobija veću mogućnost za migriranje, dolazi do novijih i neposrednijih saznanja o društvenim zbivanjima. Umjesto pripovijetke nadolaze noviji oblici za izražavanje težnje ka ostvarenju čovječnijeg života. I što se više bližimo prvom svjetskom ratu pripovijetke je sve manje, a nakon njega od njenog intenzivnog života su samo ostaci u kojima ona još i danas živi.

Ona danas još živi u koncepciji uglavnom starijih ljudi. Pojedini stari pripovjedači su u stanju da je u datom času obnove skoro istom svježinom kao i nekada, a ponegdje se nadje još i sada i stvaralac. Kao što rekosmo ona već nekoliko decenija ne cvjeta, nema više toga da se ljudi sjate uvečer ako se pročuje da će neki čuveni pripovjedač biti u pecari rakije ili u vjetrenjači, ali kada se još i sada pripremi negdje tako veče, u slušaocima pripovijetka uskrsava sa svim starim čarima. Treba pogledati, naročito kod starijeg svijeta, onaj sjaj u očima, onu napetu pažnju, upravo tihi zanos u koji ih povlači pripovjedanje dobrog pripovjedača. I oni se tada sjećaju, prepoznaju skoro svaku pripovijetku, oni je dakle još nose u sebi kao koncepciju, još je ona u njima živa, njihova. Tako ona još i sada živi makar joj se teren počeo naglo izmicati prije nekoliko decenija. No jasno, da ona ni u ovom vidu ne živi posvuda, no se najviše zadržala na onim terenima koji su najkasnije došli pod utjecaj činilaca koji su pripovijetku istisnuli.

Obratimo sada pažnju i samim pripovjedačima. To su ljudi koji imaju dar stvaranja, lijepog izražanja i dobrog pamćenja, ili bar ove dvije posljednje osobine. Prema njihovim

sposobnostima, one koje sam imao prilike slušati, ja bih razvrstao na slijedeći način: stvaraoci, dostvaraoci — ako bi ih mogli tako nazvati — i na kraju prenosioci. Ovo bi bili izraziti pripovjedači, a za skupljača postoji još jedna vrsta izvora. to su oni ljudi koji se nisu bavili pripovjedanjem, ali su ipak u glavnim crtama zapamtili pripovijetke. Njima se koristi kada pripovjedač od koga su oni slušali nije više živ. Ovo bi bili obični pamtioci.

Stvaraoci, iako malobrojni, održali su se do kraja životnog puta naše narodne pripovijetke. Ima realističnih pripovjedaka čiji postanak sigurno ne datira odavno. Dakle i u ovom poznom času skupljanja nadju se još pripovjedači, koji stvaraju.

Pod imenom dostvaralac razumijemo darovitog kazivača koji dobro pamti fabulu koju je čuo, ali ne prenosi je doslovce. On je u svojoj viziji odmah prenosi u svoje vrijeme, ili je prividno prenosi u drugo vrijeme i mjesto, daje joj bitni sadržaj pogleda na svijet svoje sredine i tako je vraća usmenom predanju. Ako radnju i ostavi prividno u drugom vremenu i drugoj sredini, ono što on kroz nju hoće i mora da kaže, a to je pogled njegove sredine, unosi u tu pozajmljenu formu te je tako produhovljenu, obogaćenu pravom vrijednošću prenosi u svoj ambijent. Ovih pripovjedača je najviše.

Prenosilac je čovjek dobrog pamćenja, a ponajčešće ima i dar govora. On prenosi pripovijetku onako kako je čuo, stara se da čak i u izrazima ide stopama pripovjedača koga je slušao. Oni obično i ističu okolnost, čak su na nju i ponosni, da kod njih pripovijetka mora biti točno onakva kako su je čuli.

Izraziti pripovjedač osjeća da je njegov dar kazivanja opće blago, da to ne pripada samo njemu. On spontano ulaže napore da postigne što tješnji kontakt sa slušaocima. Kod ovakvih pripovjedača prije prve i između svake pripovijetke uvijek mora biti predaha. To nije samo odmor, no nakon odmora u tom predahu se u njemu vrši i priprema za narednu pripovijetku. Na licu pripovjedača se tada ocrtava ozbiljan duševni napor. On očito prvo u sebi sređuje konstrukciju, glača misao vodilju, bira i sređuje slike, traži najpogodnije izraze. Sve on to čini da bi nakon toga pripovijetka dobila najbolji lik koga on može dati u datom času. I kada je on to u sebi sredio, skoro uvijek daje rukom odlučan znak da se slušaoci utišaju, i ozbiljno, sa unutarnjom radošću počinje.

Ako je polučio uspjeh to ga očito bodri, potiče na novo pripovjedanje. Toga radi je bitno da pripovijetke žive u kon-

zkvh.org

cepciji slušaoca. Pripovjedač tada osjeća da su njegov dar kazivanja, njegova moć dočaravanja slika i iskristaliziranja proste ali često duboke misli, ništa drugo no najbolji tumač onog općeg mišljenja koje je sažeto u te pripovijetke.

Zato pripovjedač sa oduševljenjem priča onima na kojima vidi da im vraća njihovo rodjeno samo u izglačanom obliku, koga je on sposoban dati. On tada spontano spoznaje da je pripovjedanje ozbiljan i odgovoran posao. I nakon takvog pripovjedanja na njemu se vide tragovi duševnog zamora, vide se tragovi ozbiljnog rada.

Ovakvi izraziti pripovjedači, koji su znali postići tijesni kontakt sa svojim slušaocima bili su poznati u svojoj okolini. Nisu to bili nikakvi ugledinci, mogli su imati čak i raznih nedostataka kao ljudi, ali njihov dar kazivanja pripovjedaka činio ih je privlačnima. Okolina je u njima gledala ljude, koji su kadri uvijek i ponovno u pravom, lijepom obliku dati i osvijetliti ono narodno blago u kojem su svi bili sudionici. Zato su oni bili rado vidjani kadgod je bilo prilike za pripovjedanje, a i oni su rado pripovjedali dok je pripovjetka imala uvjete za puni procvat i zamah.

★

Prilikom skupljanja gradje za zbirku hrvatskih narodnih pripovjedaka iz ovih krajeva pojedine pripovijetke su kazivane od raznih pripovjedača, pa i od istog pripovjedača, po nekoliko puta. U zbirku su uzete one koje su po mom sudu bile iz usta najboljeg pripovjedača. Da bi podaci o pripovjedačima i o sredini u kojoj su živjeli, bili potpuniji, osim imena i mjesta što je naznačeno ispod svake pripovijetke, dat ću i kratke biografske podatke za svakog pripovjedača. Oni pripovjedači kod kojih ispod pripovijetke nije naznačeno mjesto jesu iz grada Subotice, odnosno najuže okoline.

Ivan Blesić, siromašni zemljoradnik koji je u mladosti prošao put svinjara, sluge i poljoprivrednog nadničara. U vrijeme kazivanja pripovjedaka bio je 65 g.

Blaško Bukvić, star 42 godine, siromašni seljak i samouk berber i svirač.

Djuro Gadžur, star 72 godine, siromašni seljak. U mladosti seoski radnik, zatim dugo godina kočijaš u gradu i na kraju se opet vraća u selo, gdje je i sada.

Stipe Gršić, u doba kazivanja pripovjedaka bio je 70 godina. Cijeli život je proveo kao poljoprivredni radnik, a pod starost je uslijed iznemoglosti prosjačio.

Tona Jurčak r. Lebović, stara 64 godine. U mladosti poljoprivredna radnica, zatim sitna seljakinja.

Joso Knjur, u vrijeme kazivanja bio je preko 70 godina. U mladosti poljoprivredni radnik, u starosti čuvar vinograda.

Luka Kopunović, u doba kazivanja 73 godine. Cijelog života poljoprivredni radnik.

Luka Malagurski, star 72 godine, zemljoradnik.

Grša Milanković, u vrijeme kazivanja 60 godina. Cijelog života poljoprivredni radnik.

Jaška Pletikosić, star 60 godina, cijelog života poljoprivredni radnik.

Pere Poljaković-Kovačev, u doba kazivanja star 65 godina. U mladosti poljoprivredni radnik, a zatim samouk, izradjivač seljačkih peći.

Stipan Poljaković-Kovačev, u doba kazivanja 80 godina. U ranoj mladosti poljoprivredni radnik, a zatim samouk, izradjivač seljačkih peći.

Joso Ronček, u doba kazivanja 60 godina. U mladosti vinogradarski radnik, a zatim pružni radnik.

Ivan Stantić-Čobanov, star 74 godine. U mladosti čoban, sitan seljak.

Naco Štefković, star 40 godina. Čoban i seoski radnik.

Stipe Šević-Cvancik, u doba kazivanja 70 godina U mladosti vinogradarski radnik, u starosti čuvar vinograda.

zkvh.org.rs

Joca Šević-Cvancik, u doba kazivanja 70 godina. U mladosti služavka na salašima, a zatim vinogradarska radnica.

Marko Vojnić-Purčar Pulak, u doba kazivanja 60 godina. U mladosti poljoprivredni radnik, a zatim samouk drvodelja.

Luca Vojnić-Purčar Pulak, u doba kazivanja 82 godine. U mladosti poljoprivredna radnica, zatim pralja.

Stipan Vujković, u doba kazivanja 55 godina. Poljoprivredni radnik, a najviše čoban.

Miško Zelić, u doba kazivanja 65 godina. Cijelog života poljoprivredni radnik.

Balint Vujkov

Tumač manje poznatih riječi

akov = mjera za tekućinu od 56 litara
ampa = vihor, nevrijeme
atovi = prostrani pašnjački teritoriji

babunjati = pričati
baćkoš = bogataš
baćo = otac
bandžav = razrok
brndjati = gundjati
brnjaviti = nerazumnim govorom dosadjivati
bućur = zavežljaj
bulje = prnje
burlati = rovati, ispreturati

compov = tojaga
crvkniti = zabreknuti
ćavirati = motriti, zavirivati
čapati = kljucati, mrvicu po mrvicu otkidati
čapniti = kljucnuti
čerez = radi
ćibati = vrhom noža vaditi s kosti najsitnije ostatke mesa koji se nisu mogli ni oglodati
čukanjica = korijen kukuruzove stabljike nakon otsijecanja iste
čukljikati = škakljati
čuvaran = štedljiv

čvorga = nateklina od udara (na glavi)

dozlaboga = do krajnje granice
drlo = nered
drvenice = krevet
dunja = blazina
djuga = glinena posuda za vodu (djugum)
džedžiti = džonjati

fundarati = izudarati nekoga bacajući ga o zemlju ili ga lupajući o predmete, odnosno bacajući predmete ispreturati stan

garnjak = jama za pepeo na ognjištima (seljačkim pećima)
gergenj = posna proja
glocati se = svadjati se
gingati se = ljuljati se, klatiti se
gloncija = čovjek velik, nezgrapan, nedotupavan
grnjača = na dršku nasadjen komad daske, a služi ra razgrtanje žara u seljačkoj peći

hajkača = batina, a u prenesenom smislu neozbiljna ženska osoba

zkvnos.org.rs

hardalast = vjetropir, lakomislen
hegucati = hramati
herlav = hrom
hrnjati = raditi marljivo, zalagati se pod teškim uvjetima

izbekariti se = ispriječiti se, isprsiti se pred nekim
izburdati = izbaciti, istisnuti, izigrati nekoga
izdrečiti (oči) = izbečiti
iskokoljiti (oči) = izbečiti
iskozati = izigrati, prevariti
izmordaviti = izudarati, iznjaviti
izmrkati = izigrati, prevariti
izokati se = premoriti se
izrovašen = ožiljcima, ranama ili ogrebotinama posut

jel = jer

karmić = trap
klamićati = klonulo klimati, odnosno mahati
klipariti = tući
konabiti = nagovarati, forsirati
kondrljati se = koturati se lupajući se o neravnine, na pr. da se bundeva zakotura na džombastom zemljištu
konten = spreman na nešto, voljan uraditi, koji se da na sve navesti
kraičiti = izbjegavati, bježati, sklanjati se s puta
kruvariti = izdržavati, starati se o nečijem životnom opstanku

lakumić = pleteni kolač, obično veličine kao šaka
landra = opna
lepušina = vrsta papratnog rastinja s velikim lišćem
lupinja = ljuska od jajeta ili oraha
ljubopitljiv = znatiželjan

maslica = kaša od brašna
masnica = krvavi podliv od udara
mikast = luckast
nadikiljati se = napiti se
nadobiti = pobijediti
nadotaliti se = naklopiti se na nekoga, forsirati ga
nagombati se = nagoditi se
nalickati se = nakindjuriti se
napleskati = natući
našedivati se = premetati se preko glave
nedočuvan = umno zaostao

Značaj ovog pridjeva očito izvire iz običaja čuvanja babina. Kod starih Bunjevaca ljuska od jajeta nije se smjela bacati na djubrište, no se odmah bacala u vatru ili se zdrobila i bacala peradi da je pojedu. Postojalo je vjerovanje da će inače ljuske pokupiti vještice i od njih načiniti nakaze, koje prilikom porodjaja podmeću mjesto zdrave novorodjenčadi.

No nije samo ovo bila »zaštita« od takvih postupaka vještica. One su mogle i pokupiti ljuske od jaja ako se neka neobazriva domaćica prevarila i l ljuske izbacila, no time još nisu postigle ništa ako se porodilja i novorodjenče dobro

čuvaju u odredjeno vrijeme. Vještice su, naime novorodjenče mogle ukrasti u toku od tri dana nakon rodjenja. Ako se za to vrijeme dobro čuva krevet porodilje, onda su vještice bezopasne, ne mogu mjesto zdravog djeteta podmetnuti nakaze stvorene od jajetovih ljuski, zvane baš zbog podmetanja »podmeče« ili »podmače«. Otuda je običaj čuvanja babina. Za tri dana porodilja s novorodjenčetom ogradjena je u krevetu sa svih strana plahtama. One se ovjese na strop, tako da je krevet potpuno zastrt i porodilju ne smije nitko drugi ni gledati osim ženske osobe koja je za to vrijeme dvori. Ovako zastrt krevet nazivao se »komarnjik«. No zaštitne mjere nisu se iscrple u »komarnjiku«. Za ta tri dana čuvanja babina u toj prostoriji je puno domaćih i posjetilaca, koji se uz svirku vesele i časte. Na taj način kroz veselje i gozbu, pored komarnjika porodilju čuvaju i ovi veseli čuvari. Poslije toga komarnjik se još ne skida sve dok majka ne ustane iz kreveta.

Po starom vjerovanju nakaze se nisu dakle radjale, nego su ih vještice podmetnule ako porodilja nije bila u komarnjiku, te se imenica podmeče i danas upotrebljava za nakazu. A pridjev »nedočuvan« u smislu umno ograničene ili zaostale osobe, takodjer vodi svoje porijeklo iz ovog običaja, odnosno vjerovanja. Naime, ako su dijete čuvari babina i sačuvali od toga da ga vještice ne odnesu i zamijene podmečetom, ali su na njegovom umnom razvitku ipak ostali štetni tragovi ako se babine nisu čuvale dobro, sa svim predostrožnostima.

Danas se ovom vjerovanju ne pridaje značaj i komarnjika više ne postoji, no običaj čuvanja babina se ipak još zadržao, samo u manjem obimu. Danas čuvanje babina ima karakter proslave sretnog porodjaja i veselje traje svega jedno veče.

Mora se reći i to, da je ovaj običaj i pored sujevjerne podloge, iz koje je naizgled iznikao, imao i dublje temelje. On je imao i cilj zdravstvenog čuvanja porodilje, jer je ona u starije vrijeme provela po šest nedjelja u komarnjiku netaknuta. Razumije se, da je pak u zdravstvenom pogledu bilo negativno igranje, dizanje prašine i buke u prostoriji gdje je porodilja s novorodjenčetom.

nadrti se, pridrti se = prejesti se
nakosiriti se = naprogušiti se
natukniti = naslutiti
nedokučen = umno zaostao
nesvolian = neraspoložen
neuputan = neumjestan, nerazuman
nezglavljen = neozbiljan, nerazuman
njako = mekušac, mlakonja

obašva = okovratnik na košulji

zkvh.org.rs

odbrecati = žučno reagirati
odjakariti = otsjeći poveće parče
od ponika = od male maloće
odvit = odgovor
oglendžan = opuštenih mišića, umrtvljen dio tijela kao u nesvjestici, od udara kapi itd.
ojerin = krvnik
oklinak = kutni dio zemljišta, jezičak zemljišta
okoprcan = vitalan
omandrati se = zapustiti se, propasti
opaljužati = svinji dlake opariti. Pri svinjokolju se dlake pale ili paljužaju
opapuljati = opljačkati
oroditi se = doći u rodjačke odnose
ordinjati = dizati buku, lupati
otperjašiti = otrčati najvećom brzinom, pobjeći
ozija = množnina. Vjerovatno od mnozija, nakon gubljenja prva dva glasa.
papčiti, — napapčiti, = grabežljivim načinom pribaviti, nepošteno steći
paštriti se = marljivo raditi, zalagati se
plendjupa = neozbiljna ženska osoba
poćuliti se = povući se, ustuknuti
podatan = darešljiv
podmešen = debeo, ugojen
poduzbiti se = tvrdoglavo odbijati da se nešto uradi
podjani = svatovci iz djevojačke kuće, koji poslije ponoći idu uz pratnju svirke u pohode svatovima u momačkoj kući
poharan = oštećen, mjestimično već slomljen
pokečkati se = posvadjati se, imati razmirice
pokrka = odušak (ne da mu pokrke = ne popušta mu ni za dlaku)
popanac = biljni parazit, raste naročito u vinogradima
potrti = slomiti
potvrven = slomljen
povrza = porijeklo
pozariti se = mijenjati se
prakljača = ručni valjak za roljanje rublja
prampurac = švrćo
pratiti se = prolaziti ulicama uz pratnju svirke
prcov = kotrljan, bodljikavi korov, raste po njivama
prlj = prut što se stavlja na kosište da bi se pšenični otkosi dobro slagali, lijepo padali na nepokošenu stranu
pripušak = sadnica vinove loze
proričiti se = sporečkati se
prožagati = pročačkati, pročistiti uzastopnim provlačenjem nekog predmeta
purovak = kukuruz koji se prilikom pucanja »kokica« ne raspukne, no ostane nagoren
pupak baš nije lako dršio = kaže se za nespretnog čovjeka

Prilikom rodjenja djeteta pupak se stavljao u komad platna

i vezivao u sedam čvorova. Kada je dijete navršilo sedam godina onda mu se davao ovaj zavežljaj da ga driješi. Prema tome kako dijete uspijeva da ga razdriješi, pretskazivala se njegova sposobnost u životu. Ako je on svoj pupak driješio sa lakoćom, vjerovalo se da će mu u životu sve dobro uspijevati, da će mu sve ići od ruke. Ukoliko je pak dijete ovom prilikom pokazalo nespretnost, u vjerovanju njegovih starijih ono je bilo već unaprijed osuđeno da u životu bude nesretne ruke, da se ne odlikuje bistrinom uma. Zato se još i sada za čovjeka koji nije baš bistar, koji teško shvata stvari, kaže da taj baš nije lako driješi o pupak.

rasprcati = rastaviti na dijelove neku stvar, raskinuti neki odnos

rastezati se = maziti se u govoru, neprirodno govoriti

rastroćkati se = raspasti se

razdiliti bebine krpe = razvrgnuti odnos

razlinkav = ružičast

razmarvašiti se = razmetati se, bolesno se isticati

razožuriti se = raskomotiti se

revenati se = u društvu sastaviti novac da se zajednički snosi neki trošak kojom prilikom se daje tko koliko ima, odnosno hoće. U prenesenom smislu znači fizički se obračunati.

ris = žetva

rknjača = kičma

rondzati = mrgudati, gundjati

runiti = oronuti

saklama = luckasta osoba

sapetnja = nespretnjaković, smušenjak

skrndaviti = strovaliti se, slomiti

skurlati = propasti

skrućiti = na brzinu skratiti, a u prenesenom smislu nakratko izaći na kraj s nekim, namlatiti ga

sleptati = saletiti, opkoliti, pograbiti

smutipuk = djavo

snoktiti = s mukom, pošteno zaraditi

soparan = posan

sporiti se = množiti se

sprkunjiti = sabiti

stanarica = u patrijarhalnim odnosima snaha koja se preko nedjelje, kad je na njoj red, stara o sitnoj stoci i sitnijim vanjskim poslovima u domaćinstvu, dok se reduša stara o prigotavljanju jela i unutarnjem redu u kući.

stan = donji dio košulje od pojasnog dijela nadole

stan mu je već ispo = za ženidbu je (momka)

Zašto se veli za momka da je za ženidbu ako mu je stan ispao?

zkvh.org.rs

Evo zašto. U starije vrijeme nije samo dijete nosilo dugu košulju, nego je ona nošena sve dotle dok mladić nije dostigao takav uzrast, da je se već počeo momčiti, tojest nosio je sve dok nije postao »švigarac«. Stan duge košulje nije mogao ispasti, jer je bio duboko upasan u čakšire, a kada je dobio kratku košulju, stan je pri radu ispadao. Otuda se govorilo, da mu je stan već ispao, tojest time se označavalo, da je momak već takvog usrasta da je za ženidbu.

straboga = jako, vrlo
strija = streha
strv = nered
stvarati (kad je riječ o ženskoj osobi) = jelo prigotoviti.
subaša = to je čuvar polja ili vinograda, ili subaša na salašu. Biti subaša na salašu, znači stanovati bez naplate stanarine na manjem salašu bogatijeg domaćina. Ovaj subaša je na tom salašu mogao za sebe gajiti živinu i sitnu stoku. On nije plaćao stanarinu u novcu, ali je vlasniku salaša bio dužan raditi pri svim većim, tj. sezonskim poljskim radovima, a žena je bila dužna prati rublje.
sustriti = sresti
svesti žito = žito prenijeti s njive na mjesto gdje će se vrći
svoljan = raspoložen, dobre volje
šediti = stojati na glavi
šepica = šubara
špica = sjemenka, a kod točka žbica
šprljekati = tepati, govoriti s manom
štrecniti = bocnuti
švićniti = mahnuti, ošinuti
švigarac = mladić koji se počinje momčiti
švorniti = gurnuti, izbaciti
tarčuk = želudac
tarmati = omalovažavati, ugled umanjivati, ocrniti
tisniti = usuditi se, navaliti, uhvatiti se u koštac (tisniti u kob)
ubardati = upamtiti
uočan = nametljivo iskren, koji hoće sve reći u oči
uprckati se = zamazati se
ustolomiti = smožditi, ubiti
usprdak = prvo kokošije jaje koje je nepravilnog oblika, te se baca
ušvrćkati se = uzmuvati se
uštrkljivati = utrkivati, takmičiti se
uvertati se = uvesti, uputiti se u posao
uzgljanca = jastuk
užna = objed

vandizati se = ponašati se naduveno, bolesno se isticati
vrengija = debelo uže kójim se vezuju veći tereti
vrepčar = ovim imenom se zovu tri ptice grabljivice: banatski ili sivi soko, koji živi obično po tornjevima;

vjetruša koja ponajviše lebdi iznad njiva, i kobac mali što ponajviše lovi jarebice i golubove.

vilištan = batina

viščiniti se = praviti se, da se ne primjećuje nešto

višćura = vještica

volarica = štala za volove, odnosno rogatu stoku

vondir, vondilj = rog u koji se nalije voda i drži brus pri kositbi

vran = zapušač za bure

vućati se = ritati se

zadodati = zabiti

zataškati = zamesti trag, skrenuti pažnju s nečega

zazocati se = zablenuti se

zagušan (čovik) = neprijazne prirode

zakikati = zaostati u rastu

zakiljivati = zlonamjerno prigovarati, tražiti dlaku u jajetu

zamličiti oči = zavesti u zabludu, prevariti

zaškoljica = zabiti kut, sitnica, kolibica

zdokniti = uginuti

zdravo = jako

zdravi ko tuckovi = čeličnog zdravlja

zgamužati = načiniti grudu (sira), zgužvati

zglavljen — pametan, bistar

žagati = podbadati, bockati

žigniti = dotaknuti

žgamlja = gruda (sira)

žmara = čvarak

BIBLIOTECA CROATICA
ZKVH SUBOTICA

zkvh.org.rs

Sadržaj

	Strana
Bogatašovo maslo — — — — — — — — — —	3
Zmaj i pudar — — — — — — — — — —	8
Smrt i kum — — — — — — — — — — —	26
Pupko — — — — — — — — — — — —	35
Zlatna patka i razlinkavi zec — — — — — —	57
Kome divojka a kome krmača — — — — — —	72
Zelena Grana — — — — — — — — — —	78
Zmaj, Šargaripko i Pepelko — — — — — —	96
Lažljivi Petar — — — — — — — — — —	112
Kako je Marko Kraljević posto junak — — — —	124
Didin pivac i njegovo društvo — — — — — —	126—
Kobo učio golupčiće letiti — — — — — — —	134
Pod vitar, kurjo, pod vitar — — — — — — —	135
Mačak gojio vrepce — — — — — — — — —	139
Najveći lopov medju zvirima — — — — — —	140
Zub za zub — — — — — — — — — — —	142
Pogodba je pogodba — — — — — — — — —	145
Nisu jedne jabuke grane — — — — — — — —	149
Leteći volovi — — — — — — — — — —	152
Sluga kod gazde na užini — — — — — — — —	163
Krmski jezik — — — — — — — — — —	165
Kad je i lula priteška — — — — — — — — —	167
Siromakova čilaša — — — — — — — — — —	169
Triput se nasmijo u životu — — — — — — — —	174
Mačka u džaku — — — — — — — — — —	177
Lisica s više koža — — — — — — — — — —	182
Kad volovi govore — — — — — — — — — —	188
Golog i bosog i ladna voda bode — — — — — —	192
Lud i gluv — — — — — — — — — — —	193
Na drugom gledaš na sebi čekaš — — — — — —	198
Popo i zvonar — — — — — — — — — —	207
Tri brata i popo — — — — — — — — — —	212

Strana

Ne valja se vraćati — — — — — — — — — 216
Popo gospodskog roda — — — — — — — — 218
Kad su momci telad — — — — — — — — 221
Poso za linčine — — — — — — — — — 225
Da je uraditi ko kazati — — — — — — — — 231
Kad volovi lete — — — — — — — — — — 235
U mladosti se misli na starost — — — — — — 237
Bode i igla razbijeni' ušica — — — — — — — 239
Lude za tudju volju — — — — — — — — 242
Devet jezika — — — — — — — — — 247
Čovik s jednom manom — — — — — — — — 251
Seljani gojili pauke — — — — — — — — 256
Kum kumova — — — — — — — — — 267
Momak na glasu — — — — — — — — — 269
Najveći nepretelj — — — — — — — — — 272
Mladji otac nego sin — — — — — — — — 273
Rugala se tiganjica lonucu — — — — — — — 280
Šijaci i mrtavac — — — — — — — — — 284
Milo za drago — — — — — — — — — 291
Čerez krivi može i nevin sradati — — — — — 293
U njeg sve najbolje — — — — — — — — 295
Našo sebi parnjake — — — — — — — — 297
Haj, haj-to, to — — — — — — — — — 298
Pijanac i vrag — — — — — — — — — 299
Kad se svit privrće — — — — — — — — 301
Kad kovač oštri brijač — — — — — — — — 303
Sirotan i kralj — — — — — — — — — — 305
Kad se radi po tudjoj pameti — — — — — — 312
Nadgovorio kraljicu — — — — — — — — 319
Kad bi linčina lakog života — — — — — — 323
Na'ila se guste pare — — — — — — — — 329
Lako s pametnim al' teško s ludim — — — — — 330
Uz ovu knjigu — — — — — — — — — 332
Tumač manje poznatih riječi — — — — — — 343

A-118
30

zkvh.org.rs